DISCURSURI CARE AU SCHIMBAT LUMEA

CU O INTRODUCERE DE
SIMON SEBAG MONTEFIORE

TREI

ISTORIE

Discursuri care au schimbat lumea

Cu o introducere de Simon Sebag Montefiore

Traducere din engleză de
Irina Negrea

TREI
2015

COLECȚIE COORDONATĂ DE
Livia Szász

SPEECHES THAT CHANGED THE WORLD
Simon Sebag Montefiore

Copyright © Simon Sebag Montefiore, 2014, revised edition
Copyright © 2005, 2010, 2014 Quercus Editions Ltd
Publicat prin acord cu Quercus Editions Ltd (UK)

© Editura Trei, 2015
pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghișeul 1, C.P. 0490, București
Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20
e-mail: comenzi@edituratrei.ro
www.edituratrei.ro

ISBN ePUB: 978-606-719-694-8
ISBN PDF: 978-606-719-695-5
ISBN Print: 978-606-719-359-6

Editori: Silviu Dragomir, Vasile Dem. Zamfirescu
Director editorial: Magdalena Mărculescu
Redactor: Smaranda Liubov
Design: Faber Studio
Director producție: Cristian Claudiu Coban
Dtp: Florin Paraschiv
Corectură: Dușa Udrea, Rodica Petcu

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright și este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe

dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informației, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsește penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată de elefant.ro

MULȚUMIRI
Editorii doresc să mulțumească surselor (inclusiv celor din domeniul public) care au înregistrat sau au transcris aceste discursuri istorice. O mențiune deosebită trebuie făcută la adresa următorilor, pentru materialul sursă și permisiunea de a reproduce materialul protejat de copyright:

Pentru discursurile lui: Adolph Hitler: *The Speeches of Adolph Hitler* 1922–1939 (Oxford University Press, 1942); Winston Churchill: reprodus cu permisiunea Crown Copyright; J. Robert Oppenheimer: University of Chicago; Nelson Mandela: Arhiva Congresului Național African; Martin Luther King, Jr: The Estate of Dr Martin Luther King, Jr; Malcolm X: Speeches and Statements (Grove Press); Pierre Trudeau: www.collectionscanada.ca; Ronald Reagan: The Reagan Foundation; Aung San Suu Kyi: din *Freedom From Fear* (Penguin Books, Revised Edition, 1995), reprodus cu permisiunea Penguin Books Ltd și Penguin Group (USA); Pope Francis: © Libreria Editrice Vaticana, reprodus cu permisiunea Libreria Editrice Vaticana; Malala Yousafzai: reprodus cu permisiunea Curtis Brown Group Ltd, London din partea lui Malala Yousafzai, copyright © Malala Yousafzai, 2014.

S-au făcut toate eforturile pentru contactarea deținătorilor de copyright. Totuși, editorii vor fi bucuroși să rectifice în edițiile viitoare orice omisiuni sau inadvertențe aduse la cunoștința lor.

CREDITE FOTO
Jesus, © Photo RMN/A Berlin; Mohammed, © Altaf Qadri/epa/Corbis; Elizabeth I, © Bettmann/Corbis; Charles I, © Towneley Hall Art Gallery & Museum, Burnley, Lancashire/The Bridgeman Art Library; Oliver Cromwell, © Montclair Art Museum, New Jersey/Bridgeman; George Washington, © Corbis; Thomas Jefferson, © Bettmann/Corbis; Napoleon Bonaparte, © Archivo Iconografico, S.A./Corbis; Abraham Lincoln, © Bettmann/Corbis; Susan B. Anthony, © CSU Archives/Everett Collection/Rex Features; Emmeline Pankhurst, © Hulton-Deutsch Collection/Corbis; Patrick Pearse, © Corbis; Woodrow Wilson, © Corbis; Vladimir Lenin, © Mrs Valerie Anne Giscard d'Estaing/Alamy; Clarence Darrow, © Bettmann/Corbis; Mahatma Gandhi, © Press Association Images; Franklin D. Roosevelt, © Underwood & Underwood/Corbis; Adolf Hitler, © Bettmann/Corbis; Neville Chamberlain, © Hulton-Deutsch Collection/Corbis; Joseph Stalin, © Popperfoto/Alamy; Winston Churchill, © Hulton-Deutsch Collection/Corbis; Charles de Gaulle, © Bettmann/Corbis; Vyacheslav Molotov, © Time & Life Pictures/Getty Images; George S. Patton, © Bettmann/Corbis; Emperor Hirohito, © Bettmann/Corbis; J. Robert Oppenheimer, © Bettmann/Corbis; Jawaharlal Nehru, © Bettmann/Corbis; Douglas MacArthur, © Bettmann/Corbis;

Nikita Khrushchev, © Photo12.com – Keystone Pressedienst; John F. Kennedy, © Bettmann/Corbis; Martin Luther King Jr, © Flip Schulke/Corbis; Nelson Mandela, © Alexander Caminada/Alamy; Malcolm X, © Bettmann/Corbis; Pierre Trudeau, © Bettmann/Corbis; Richard M. Nixon, © Bettmann/Corbis; Indira Gandhi, © Sipa Press/Rex Features; Chaim Herzog, © Bettmann/Corbis; Anwar al-Sadat, © Hulton Archive/Getty Images; Pope John Paul II, © Bettmann/Corbis; Ronald Reagan, © Bettmann/Corbis; Mikhail Gorbachev, © Jacques Langevin/Corbis Sygma; Václav Havel, © J A Giordano/Corbis Saba; Aung San Suu Kyi, © epa european pressphoto agency b.v./Alamy; Earl Spencer, © Press Association Images; Elie Wiesel, © Robert Maass/Corbis; George W. Bush, © Reuters/Corbis; Gerry Adams, © Micah Walter/Reuters/Corbis; Al Gore, © AFP/Getty Images; Kevin Rudd, © Alan Porritt/epa/Corbis; Barack Obama, © Shawn Thew/epa/Corbis; Xi Jinping, © KeystoneUSA-ZUMA/REX; Pope Francis, © Alessia Paradisi/ ABACA USA/Empics Entertainment; Malala Yousafzai, © Sipa USA/REX; Vladimir Putin, © Alexander Zemlianichenko/AP/Press Association Images.

Introducere de Simon Sebag Montefiore

Un discurs celebru nu reflectă doar adevărul epocii sale, ci captează deopotrivă marea minciună. Această minunată colecție de discursuri conține imnuri înălțătoare închinate valorilor democrației ce înglobează principiul decenței și al libertății pe care noi le prețuim, cuvinte înțelepte care luminează mințile. Dar putem, totodată, să citim câteva dintre cele mai detestabile discursuri care au întunecat orizonturile lumii libere. Discursurile rostite de monștrii istoriei sunt pentru omenire adevăratele lecții.

Multe dintre aceste discursuri conțin adevăruri eterne, îndeosebi un text clasic precum „Discursul de la Gettysburg“, sau unele alocuțiuni mai puțin cunoscute, cum ar fi conferința rostită de Václav Havel, disident și viitor președinte al Republicii Cehe, sau cuvântarea lui Chaim Herzog, președintele Israelului. De regulă, simplitatea limbajului marchează o splendidă elocvență, cum întâlnim la Mahomed, Iisus sau Martin Luther King, și asta cu atât mai mult cu cât oratorul a scris el însuși cuvintele. Dar multe cuvântări au un substrat malefic și absurd, de unde putem trage învățătura că vorbele frumoase și filantropice pot să mascheze și să denatureze realitatea, la fel de mult cum au și capacitatea să o reveleze sau să o clarifice. Unele discursuri sunt tipic orwelliene. Există

discursuri incontestabil mincinoase, unele sunt imorale, iar pe altele putem efectiv să le evaluăm mai bine, acum, cu instrumentul retrospectivei istorice. „Cuvintele de adio adresate Vechii Gărzi“ de către împăratul Napoleon sunt doar palavre lacrimogene, rostite de un om pentru care țara nu a fost niciodată mai presus de interesele și ambițiile personale, umplând câmpurile Europei cu trupurile tinere ale atâtor soldați nevinovați. Două discursuri conferă unor oameni abjecți statură de animale politice desăvârșite. În cuvântarea „Toată puterea Sovietelor!“ ținută de Lenin în aprilie 1917, este dificil să numeri minciunile, întrucât oratorul nu avea nicidecum intenția de a da puterea Sovietelor, țăranilor sau muncitorilor; puterea era pentru el și nomenclatură. Disprețul și cinismul ating apogeul. Discursurile lui Adolf Hitler scot în evidență talentul lui de agitator politic, actor național și orator, însă tara lor o reprezintă minciunile brutale și cinice, dublate de o grandilocvență cazonă și ridicolă. În mod invers, deși concepțiile lui Stalin sunt de o cruzime dezgustătoare, el fiind complexat de originile lui „modeste“ ca fiu de cizmar, dictatorul le rostește cu o surprinzătoare simplitate.

Apoi, desigur, există pozeurii, cei care induc în eroare și cei care par bine intenționați. Richard Nixon a promis să împiedice exact acea mușamalizare pe care era decis să o folosească. Cuvintele de rămas-bun ale generalului Douglas MacArthur sunt magnifice, însă trădează o amăgire deșartă. Când președintele Mihail Gorbaciov lăuda „libertatea de a alege“, cu siguranță nu se gândea că, prevalându-se de idee, propriul său popor va merge până într-acolo încât să îl elimine de la conducere, împreună cu comunismul său preaiubit. Privind retrospectiv, Neville Chamberlain este o dată mai mult ținta unei triste farse, prin discursul său „pace pentru timpul nostru“; sunt greu de imaginat o mai mare eroare de judecată și o amăgire mai patetică în privința realității, exprimate prin

niște simple cuvinte.

Astfel, multe dintre aceste discursuri dezvăluie defectele de caracter și virtuțile oratorilor respectivi, dar fiecare este totodată o fereastră spre un mare eveniment din istorie. În epoca radioului și a televiziunii, mulți oameni își aduc aminte unde se aflau atunci când au auzit discursul lui George W. Bush din 9/11, discursul lui Franklin Roosevelt după Pearl Harbor sau bâlbâielile lui Veaceslav Molotov când a citit cuvintele lui Stalin după invazia nazistă în Uniunea Sovietică. Discursurile rostite spontan sunt și mai puternice chiar: alocuțiunea regelui britanic Carol I, probabil memorabilă, denotă aroganța îndârjită și patosul orgolios al monarhului sortit pieirii. Dizolvarea Parlamentului britanic de către Cromwell, Lord Protector, scoate în evidență atât furia lui încrâncenată, cât și credința fățarnică în providența divină. Totuși, pentru mine, discursul cel mai reușit, fără să marcheze vreun eveniment major, ci doar descriind într-un limbaj splendid, plin de rigoare morală și mânie justițiară, esența oricărei civilizații decente — o temă care se regăsește în multe dintre aceste discursuri —, rămâne alocuțiunea lui Elie Wiesel despre „pericolele indiferenței“, rostită la Casa Albă, în cadrul seriei de conferințe organizate cu prilejul intrării în noul mileniu. Trebuie să cunoaștem TOATE aceste discursuri. Dar, dacă cititorul va reține doar gândurile lui Wiesel despre rolul individului în istorie, această carte își va fi atins cu adevărat scopul.

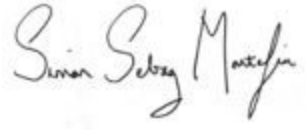

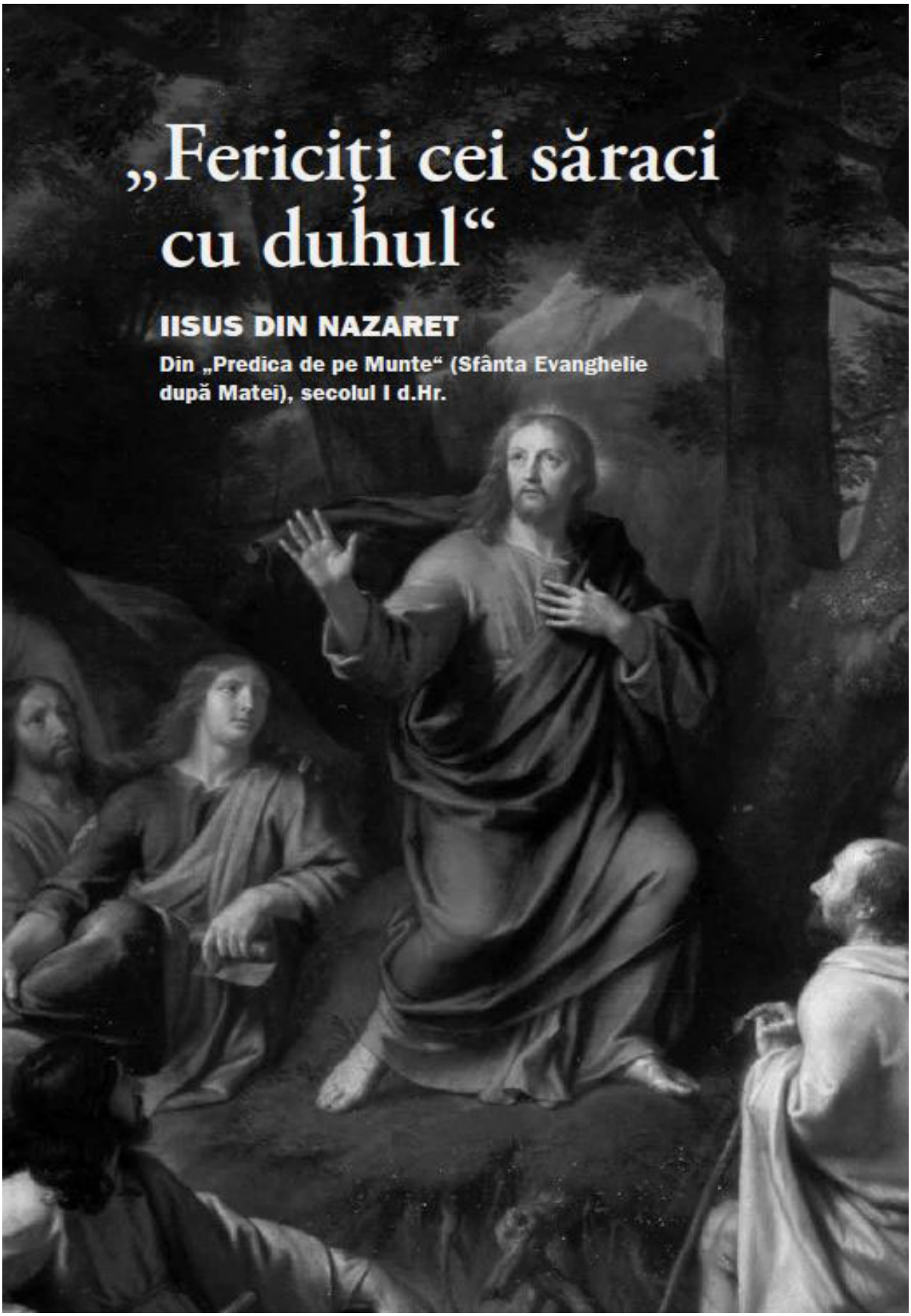

„Fericiți cei săraci cu duhul“

IISUS DIN NAZARET

Din „Predica de pe Munte“ (Sfânta Evanghelie după Matei), secolul I d.Hr.

Pentru multă lume, cuvintele lui Iisus, așa cum sunt prezentate în „Predica de pe Munte“, constituie esența doctrinei creștine. Dincolo de credința creștină propriu-zisă, acestea au stat la baza principiilor etice fundamentale despre felul în care trebuie să ne purtăm unii cu alții, iar alte pasaje — incluzând versetele cunoscute sub denumirea de „Fericiri“ și Rugăciunea Domnească — au fost adesea întipărite în mintea oamenilor încă din copilărie. Unii gânditori creștini și exegeți ai Bibliei consideră că această predică ar fi mai degrabă o culegere de învățături disparate adunate de primii autori creștini, și nu neapărat un discurs rostit într-o anumită împrejurare.

Din punct de vedere istoric, Iisus s-a născut în Palestina, guvernată de Imperiul Roman, sub un regim evreiesc-marionetă, la sfârșitul secolului I î.Hr. sau la începutul secolului I d.Hr. A crescut în Nazaret și a devenit predicator itinerant în Palestina de Nord, timp de trei ani, în decursul cărora a adunat mulți adepți, care erau atrași de interpretarea pe care o dădea legii mozaice, precum și de minunile care îi erau atribuite. Criticile sale la adresa conducătorilor religioși evrei și propovăduirea iminentei înlocuiri a împărăției lumești cu împărăția lui Dumnezeu au provocat reacții adverse din partea autorităților romane și evreiești, care au dus la moartea lui prin răstignire.

IISUS DIN NAZARET

S-a născut în jurul anului 4 î.Hr. sau puțin mai târziu în Betleem, Iudeea (Palestina).

Evangheliile consemnează episoade din viața lui de adult, cum ar fi predici,

vindecări, înfăptuirea unor minuni, confruntări cu autoritățile evreiești religioase și politice, precum și călătoriile sale prin Galileea și dincolo de lumea evreiască, la Tyr și la Sidon. Aflat la Ierusalim, cândva între anii 26 și 30 d.Hr., unde își făcuse o intrare triumfală înainte de sărbătoarea pascală, a fost condamnat la moarte pentru blasfemie, iar sentința de răstignire a fost impusă de către procuratorul roman Pilat din Pont.
A murit cca 26–30 d.Hr. în Palestina. În credința creștină, moartea lui Iisus a fost urmată de învierea sa.

Cele patru Evanghelii (însemnând „Vestea cea bună“) din Noul Testament, povestind viața și învățăturile lui Iisus, sunt atribuite următorilor ucenici ai săi: Matei (conținând „Predica de pe Munte“), Marcu, Luca și Ioan. Iisus este înfățișat ducând o viață lipsită de siguranță materială sau de sprijin familial, trăind adesea printre săracii și proscrișii societății, propovăduind constant ideea că, respins și persecutat de autorități, va pătimi și va muri pentru a împlini voia lui Dumnezeu. Autorii Evangheliilor diferă prin unele detalii ale textelor, însă toți susțin că Iisus a înviat din morți și li s-a arătat în aceeași zi, adeverind afirmația că el este Mesia, „Fiul lui Dumnezeu“.

Ca figură istorică, Iisus a fost considerat de către necreștini drept un reformator moral, un revoluționar politic, un țăran palestinian sau un rabin charismatic. Acceptând eventual și aceste ipostaze, pentru creștini, Iisus a fost, mai presus de toate, un profet legat în mod unic de Dumnezeu, prin nașterea sa divină, iar prin moartea și învierea sa a dăruit omenirii mântuirea eternă.

Creștinismul s-a răspândit rapid în bazinul mediteraneean și a fost reprimat sălbatic în secolul I d.Hr. de către împărații romani Nero și Domițian. La sfârșitul primului veac al erei creștine, autoritățile evreiești din Palestina adoptaseră deja măsuri politice menite să îi diferențieze pe creștini de evrei. Se născuse însă o religie mondială, care avea să stea la baza

societății și a culturii apusene.

MATEI 5, VERSETE 3–11 („Fericirile“)

Fericiți cei săraci cu duhul, că a lor este împărăția cerurilor.
Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia.
Fericiți cei blânzi, că aceia vor moșteni pământul.
Fericiți cei ce flămânzesc și însetează de dreptate, că aceia se vor sătura.
Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui.
Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu.
Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema.
Fericiți cei prigoniți pentru dreptate, că a lor este împărăția cerurilor.
Fericiți veți fi când din pricina Mea vă vor ocărî și vă vor prigoni și minținд vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră.[1]

MATEI 6, VERSETE 9–13 („Rugăciunea Domnească“)

Așadar, voi așa să vă rugați:
Tatăl nostru Carele ești în ceruri, sfințească-se numele Tău;
vină împărăția Ta; facă-se voia Ta precum în cer așa și pe pământ.
Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi;
și ne iartă nouă greșalele noastre precum și noi iertăm greșiților noștri;
și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de Cel-Rău. Că a Ta este împărăția și puterea și slava în veci. Amin.[2]

---

[1] „Noul Testament“, *Sfânta Evanghelie după Matei*, pag. 8, ediție revizuită de Bartolomeu Valeriu Anania, Editura Institutului Biblic, 1995, București. (*N.tr.*)

[2] „Noul Testament“, *Sfânta Evanghelie după Matei*, pag. 11, ediție revizuită de Bartolomeu Valeriu Anania, Editura Institutului Biblic, 1995, București. (*N.tr.*)

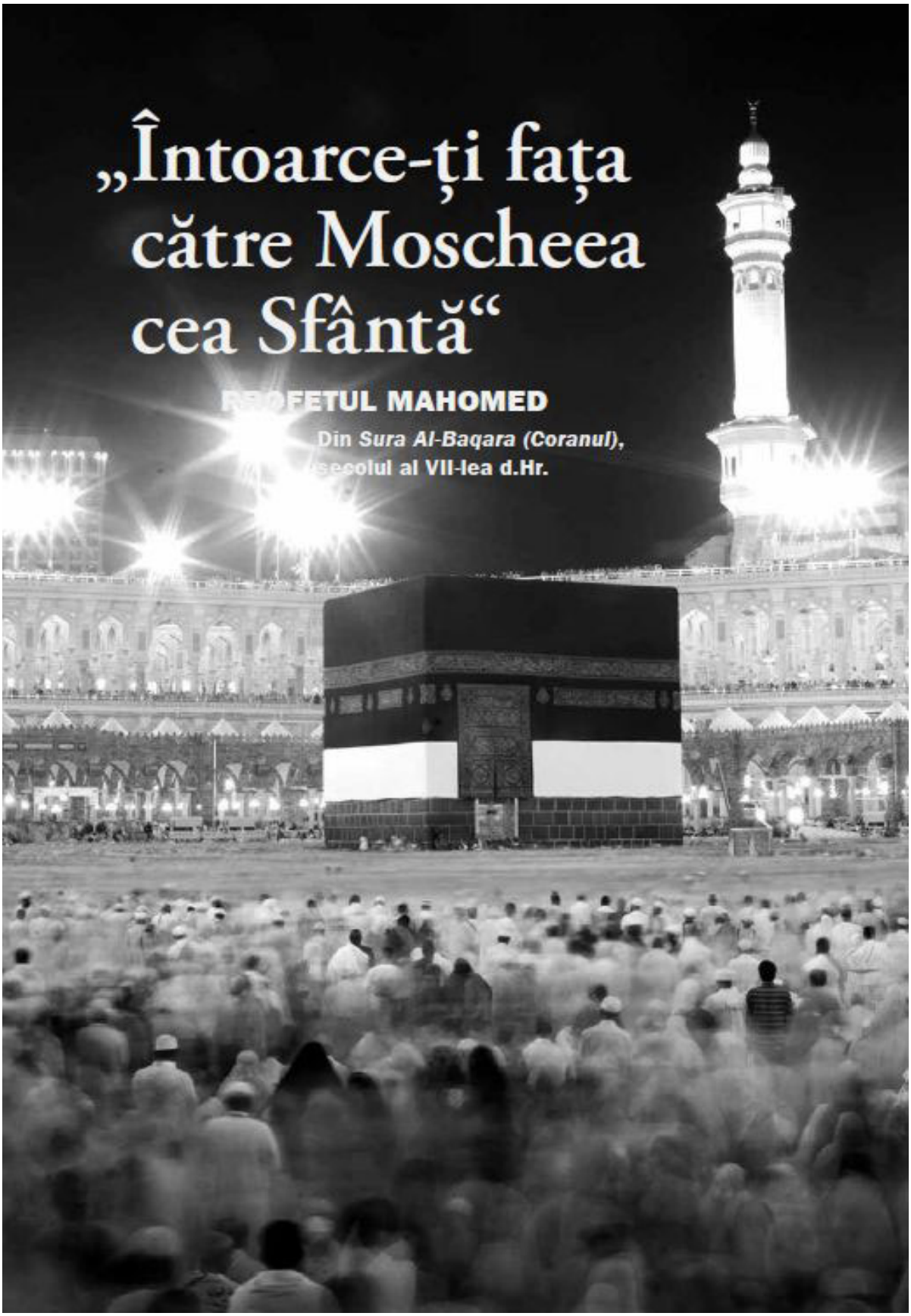
„Întoarce-ți fața
către Moscheea
cea Sfântă“
PROFETUL MAHOMED
Din *Sura Al-Baqara (Coranul)*,
secolul al VII-lea d.Hr.

Pentru musulmani, Coranul conține cuvintele lui Allah (Dumnezeu), așa cum i-au fost revelate Profetului Mahomed, la începutul secolului al VII-lea d.Hr. Acestea au fost așternute în scris într-o formă canonică, la câțiva ani după moartea lui Mahomed, rezultatul fiind un text în arabă, rămas nemodificat de atunci. Coranul, împreună cu *hadith* (viața și învățăturile lui Mahomed), formează cei doi stâlpi ai islamului. În această calitate, au avut o uriașă influență în structurarea societăților musulmane și asupra vieții credincioșilor, de la unificarea triburilor arabe, în veacul al VII-lea, până în ziua de azi.

Printre revelații, se numără instrucțiunile lui Dumnezeu privind *qibla*, direcția în care Mahomed și adepții săi trebuie să se roage, și care explică practica musulmanilor de a sta cu fața spre Mecca, în timpul rugăciunii. Coranul este împărțit în *sure* (capitole-secțiuni), iar acest fragment apare în Sura Al-Baqara („Vaca“), Capitolul 2 (versete 144–150).

Din punct de vedere istoric, fragmentul se referă la anul 622, când Mahomed și adepții săi s-au refugiat de frica ostilităților meccanilor neconvertiți, stabilindu-se mai la nord, în orașul Medina, această strămutare fiind cunoscută pentru musulmani sub numele de *hegira* (sau *hijra*). La Medina se aflau și alte grupări religioase — evrei, nazareeni și creștini —, care cu toții se rugau cu fața spre Ierusalim, loc sacru al credințelor lor. Existau în Medina și credincioși care se întorceau cu fața spre Kaaba (literal, „cub“), un străvechi lăcaș de cult și loc al pelerinajului la Mecca. Mahomed, la început, se ruga cu fața spre Ierusalim; dar a simțit chemarea de a-și îndrepta rugăciunile spre Kaaba, templul pe care strămoșii săi și profeții

Avraam și Ismael îl rezidiseră cu multe veacuri înainte, dar care acum adăpostea idoli. L-a tulburat acest impuls, până când Allah i-a poruncit să facă așa. Kaaba se află acum în centrul complexului Marii Moschei din Mecca.

PROFETUL MAHOMED

S-a născut în 570, la Mecca, în partea de vest a Peninsulei arabe. Rămas orfan la o vârstă fragedă, Mahomed a fost crescut de bunicul și unchiul lui.
La 25 de ani, s-a însurat cu o văduvă bogată, Khadija, și a devenit negustor, călătorind mult. În 610, lui Mahomed i s-a arătat Îngerul Gabriel, care i-a transmis prima dintre nenumăratele revelații divine, pe care el a început să le răspândească, atrăgându-și deopotrivă adepți și adversari. În 619, „anul mâhnirilor", au murit soția și unchiul lui, iar revelațiile sale au atins cea mai intensă fază. A scăpat de persecuții plecând în nord, la Medina, în 622, unde s-a înconjurat de adepți leali; în anii următori, au avut loc violente ciocniri cu necredincioșii din Mecca. În 629, a întreprins primul său *Haj* (pelerinaj) la Mecca, dar după ce un armistițiu cu Mecca a fost încălcat, și-a condus forțele armate pentru capturarea orașului în 630.
A murit în 632, la Medina. În jurul anului 650, al treilea calif, Uthman, a dispus redactarea unui text canonic al Coranului.

Așa cum reiese din versete, islamul nu este un sistem religios întru totul separat de tradiția iudeo-creștină. Îmbrățișează multe dintre aspectele acestor două religii, iar Mahomed se considera „pecetea profeților", ultimul dintr-un lung șir, incluzându-i pe Moise și Iisus. Avraam a reprezentat un exemplu suprem de smerenie și evlavie, deoarece s-a supus voinței lui Dumnezeu, acceptând să-și jertfească fiul pentru El. Iar „islam" înseamnă textual „supunere față de voința lui Dumnezeu".

Te-am văzut că ți-ai întors fața către cer ca să-ți dăm *qibla* care să-ți fie pe plac. Întoarce-ți fața către Moscheea cea Sfântă!

Oriunde ați fi, întoarceți-vă fața către ea! Cei care au primit Cartea, știu că acesta este Adevărul de la Domnul lor. Dumnezeu nu este nepăsător la ceea ce făptuiesc ei.

„De la Domnul tău este Adevărul. Nu fiți șovăitori!“

Chiar dacă le-ai aduce celor care n-au primit Cartea toate semnele, tot nu ți-ar urma *qibla* ta, după cum nici tu nu le-ai urma *qibla* lor. Nici unii nu urmează *qibla* celorlalți. Dacă tu te iei însă după poftele lor, după toată știința dată, atunci vei fi nedrept.

Cei cărora le-am dat Cartea îl cunosc pe el, precum își cunosc fiii, însă unii dintre ei ascund Adevărul, cu toate că-l știu.

De la Domnul tău este Adevărul. Nu fiți șovăitori!

Fiecare se îndreaptă către o zare. Întreceți-vă în a face binele! Oriunde ați fi, Dumnezeu vă va aduce la El, căci El este Atotputernicul.

„De oriunde ați ieși, întoarceți-vă fața către Moscheea cea Sfântă.“

De oriunde ați ieși, întoarceți-vă fața către Moscheea cea Sfântă. Acesta este Adevărul de la Domnul tău. Dumnezeu nu este nepăsător la ceea ce făptuiți.

De oriunde ați ieși, întoarceți-vă fața către Moscheea cea Sfântă. Oriunde ați fi, întoarceți-vă fața către Moscheea cea Sfântă, ca să nu dați pricină oamenilor asupra voastră, în afara celor nedrepți. Și nu vă temeți de cei nedrepți, ci temeți-vă de Mine! Harul Meu pogoară asupra voastră. Poate vă veți lăsa călăuziți![3]

[3] Citatele au fost preluate din *Coranul*, ed. I, Editura Kriterion, București, 2000, traducere, prezentare, note și index de George Grigore.

„Am inimă și stomac de rege“

REGINA ELISABETA I

Discurs pentru încurajarea trupelor engleze la Tilbury, 8 august 1588

Conform tradiției populare, domnia Elisabetei I este considerată o etapă de aur în istoria engleză. În mare măsură, acest lucru se datorează înfloririi culturii și începuturilor unui imperiu maritim, procese care s-au desfășurat în timpul domniei ei. Totodată, regina a contribuit la formarea acestui mit și prin curajul de a fi înfruntat puternicul Imperiu Spaniol, istoria consemnând în acest sens discursul mobilizator pe care l-a rostit atunci când Spania amenința să invadeze țara.

Prin 1588, ostilitatea dintre Anglia și Spania atinsese apogeul. Domnia de 30 de ani a Elisabetei cimentase ruperea de Roma, inițiată de Henric al VIII-lea, iar Biserica Anglicană adoptase progresiv practici protestante. În 1570, papa Pius al V-lea a excomunicat-o pe Elisabeta, un act care, oficial vorbind, o invalida ca regină în ochii catolicilor. Temerile față de uneltirile catolicilor sprijiniți de spanioli pentru răsturnarea Elisabetei s-au intensificat, iar în anii 1580 au fost date în vileag diverse comploturi, reale sau imaginare. În 1583, ambasadorul spaniol a părăsit Anglia definitiv.

REGINA ELISABETA I

S-a născut pe 7 septembrie 1533, la Greenwich, Anglia, ca fiică a lui Henric al VIII-lea și a celei de-a doua soții a acestuia, Anne Boleyn.

A urmat la tron în 1558, după domnia protestantului Eduard al VI-lea (1549–53), fratele ei vitreg mai mic, și a catolicei Maria I (1553–58), sora ei vitregă mai mare. Domnia Elisabetei a coincis cu întărirea Bisericii Anglicane, înăsprirea restricțiilor împotriva catolicilor și susținerea acordată rebelilor din Țările de Jos și hughenoților din Franța. Apariția unor teatre profesioniste a dus la succesul lui Shakespeare, iar navigatorii aventurieri au înființat colonia americană Virginia, numită după „Virgin Queen“ („Regina Fecioară“). În 1587, a

autorizat cu părere de rău execuția Mariei Stuart, Regina Scoțienilor, acuzată de complicitate la uneltiri, iar în 1588 a rostit un discurs mobilizator în fața trupelor care apărau Anglia împotriva Armadei spaniole. Nemăritându-se și neavând copii, Elisabeta I a fost ultimul monarh din dinastia Tudor, tronul revenindu-i ulterior lui Iacob, fiul protestant al Mariei Stuart.
A murit în 24 martie 1603, la Richmond Palace, Anglia.

Deosebit de supărător pentru Spania era faptul că regimul Elisabetei oferise sprijin economic, apoi susținere militară fățișă rebelilor olandezi, care luptau pentru independență în Țările de Jos, stăpânite pe atunci de spanioli. Iar în Caraibe și Atlantic, corsarii englezi prădau corăbiile care transportau bogății din coloniile spaniole în metropolă. În 1587, o flotă sub comanda lui Sir Francis Drake „a pârlit barba regelui Spaniei“ când a distrus peste 24 de corăbii ale lui Filip al II-lea, chiar în portul Cadiz. Pentru Filip al Spaniei, aceasta a fost picătura care umpluse paharul, iar la începutul anului 1588 autoritățile engleze au aflat că monarhul pregătea o uriașă flotă navală pentru a invada Anglia.

Anglia avea o poziție deosebit de vulnerabilă în politica europeană continentală, din cauza faptului că, în lungile războaie religioase din Franța, facțiunea catolică deținea supremația în acea perioadă. La sfârșitul lunii mai 1588, peste 130 de corăbii spaniole, având la bord 18 000 de oameni, sub comanda ducelui de Medina Sidonia, au pornit pe mare din Spania pentru a face joncțiunea cu forțele terestre, conduse de ducele de Parma, lângă Calais. În 28–29 iulie, comandantul englez, Lord Howard de Effingham, a ordonat vaselor de război engleze să atace flota spaniolă în largul coastei franceze, în ceea ce s-a numit „Bătălia de la Gravelines“. O mare parte din armada s-a împrăștiat apoi spre Marea Nordului, ocolind în cele din urmă Scoția; dar a avut de înfruntat furtuni puternice și naufragii pe țărmurile Irlandei, foarte puține corăbii și trupe

reușind să se mai întoarcă în Spania. Pacea cu Spania avea să se încheie abia peste mulți ani, însă niciodată de atunci Spania nu a mai avut capacitatea de a amenința Anglia cu o asemenea demonstrație de forță.

În 8 august 1588, Anglia nu avea totuși de unde să știe că pericolul invaziei scădea. În acea zi, Elisabeta a călătorit la Tilbury, în Estuarul Tamisei, unde, în fața trupelor adunate la repezeală, a rostit memorabilul ei discurs, menit să îi însuflețească pe luptători pentru apărarea patriei și a monarhului lor.

Poporul meu iubitor,

Sfetnici de-ai mei, dornici să mă protejeze și temători de felonie, m-au povățuit să fiu prudentă când apar în fața unor mulțimi înarmate; eu vă asigur însă că nu concep să pun la îndoială credința și loialitatea iubitorului meu popor. Teama este pentru tirani, pe când eu m-am comportat întotdeauna astfel încât, în afară de Dumnezeu, marea mea forță și ocrotirea mea să atârne de inimile leale și bunăvoința supușilor mei; și de aceea vin acum printre voi, așa cum mă vedeți, în această restriște, nu pentru a mă distra și veseli, ci ferm decisă, în toiul și focul bătăliei, să trăiesc și să mor printre voi; să mă prosternez pentru Dumnezeul meu și pentru regatul meu și poporul meu, pentru onoarea mea și neamul meu, chiar și în țărână.

„...eu însămi voi fi generalul vostru, judecătorul vostru, pentru a răsplăti pe deplin toate virtuțile voastre în luptă.“

Știu că, la trup, sunt o femeie slabă și neputincioasă, însă

am inimă și stomac de rege, un rege al Angliei mai cu seamă, și vai vouă, prinți străini, de Parma sau Spania, sau de altundeva din Europa, care veți cuteza să cotropiți hotarele regatului meu; căci pentru asta, ca dezonoarea să nu mă urgisească, eu însămi voi pune mâna pe arme, eu însămi voi fi generalul vostru, judecătorul vostru, pentru a răsplăti pe deplin toate virtuțile voastre în luptă. Știu deja că, pentru vitejia voastră, ați binemeritat răsplătiri și lauri; și vă asigur, pe cuvânt de nobil prinț, că le veți primi așa cum se cuvine. Între timp, va fi în locul meu împuternicitul meu militar, un om nobil și vrednic de laudă, cum niciodată vreun prinț nu va fi avut vreun supus; neîndoielnic, grație cuvenitei voastre supuneri față de generalul meu, grație disciplinei voastre de ostași și grație bravurii voastre în luptă, în scurt timp vom cuceri o splendidă victorie asupra acelora care sunt dușmanii lui Dumnezeu, ai regatului meu și ai poporului meu.

„Trec de la o coroană coruptibilă la una incoruptibilă“

REGELE CAROL I AL ANGLIEI

Discurs pe eșafod,
30 ianuarie 1649

În 30 ianuarie 1649, Carol I — Rege al Angliei, Scoției și Irlandei —, găsit vinovat de „înaltă trădare și alte crime capitale“, a urcat pe eșafodul ridicat în fața clădirii Banqueting House din Whitehall, Londra, pentru a se supune securii călăului. Acest act de regicid, pe care o mare parte a Europei l-a privit cu groază, încheia o domnie în care regatul a fost sfâșiat de un război civil, începând din 1642. Moartea regelui va însemna totodată un sfârșit temporar al acelui „regat“, întrucât Anglia a intrat atunci în apele tulburi ale unei guvernări fără monarh timp de 11 ani.

Domnia lui Carol I a întâmpinat probleme de la bun început. Căsătoria lui cu o prințesă franceză catolică, Henrietta Maria, nu a fost privită cu ochi buni de către adepții unui protestantism riguros, iar în scurt timp monarhul a intrat în conflict cu Parlamentul, majoritar puritan, în privința administrării banilor. Carol credea în *dreptul divin al regilor*, care trebuie să răspundă pentru faptele lor în fața lui Dumnezeu, și nu a supușilor lor. Considera că Parlamentul se prevala de pârghiile de care dispunea în ce privește finanțele regale pentru a-l constrânge să nu exercite o influență mai mare asupra strategiilor și metodelor lui de guvernare. A apărut o stare conflictuală, în care fiecare tabără considera că cealaltă îi încalcă drepturile și libertățile. Situația a devenit incendiară atunci când protestantismul de sorginte catolică îmbrățișat de Carol I, în special sub autoritatea ecleziastică a arhiepiscopului Laud, a stârnit o vie opoziție din partea celor care doreau ritualuri religioase mai simple.

În 1629, Carol I a dizolvat Parlamentul și a cârmuit fără el

timp de 11 ani, încercând să colecteze bani prin alte mijloace. Conflictul din Scoția în 1637 (când Carol a încercat să impună episcopi în biserica prezbiteriană) și, mai târziu, în nordul Angliei și în Irlanda, l-a constrâns să convoace din nou Parlamentul. Tensiunile au atins un punct critic în 1642. Fugind din Londra, care era majoritar proparlamentară, regele și-a înălțat stindardul la Nottingham în 22 august. Începea astfel un război civil complex, uneori numit Războiul celor Trei Regate (întrucât s-a desfășurat, de asemenea, în Scoția și Irlanda). Cauzele conflictului continuă să fie larg dezbătute.

REGELE CAROL I AL ANGLIEI

S-a născut pe 19 noiembrie 1600, la Fife, Scoția, ca fiu al lui Iacob al VI-lea și I (al Scoției și, totodată, al Angliei).

A urcat pe tron în 1625 și s-a însurat cu prințesa Henrietta Maria a Franței în același an. Disputele cu Parlamentul — pe tema finanțelor, a sfetnicilor săi, a practicilor bisericești — l-au determinat să cârmuiască fără să convoace Parlamentul, între 1629 și 1640. În 1642, a izbucnit războiul civil, susținătorii Parlamentului ridicându-se împotriva adepților regelui. După repetate ciocniri militare, în 1647–1648, comandanții armatei și Parlamentul Scurt al independenților radicali au organizat un proces împotriva lui Carol, acuzându-l de înaltă trădare.

A fost executat în 30 ianuarie 1649, la Londra.

Deși Carol era un om viteaz, sincer, profund religios, un soț și un tată leal, precum și un mare protector al artelor, era totodată și o fire rezervată, inflexibilă, chiar duplicitară în politică, infatuată și mai mult decât atât, un slab strateg. În 1647, susținătorii săi fuseseră învinși, iar el era în captivitate. Era de așteptat să urmeze negocieri cu Parlamentul, însă sciziunile din cadrul Parlamentului și cele dintre Parlament și armată au complicat situația. În aceste condiții, Carol a evadat și conflictul a reizbucnit, până când înfrângerea susținătorilor

săi scoțieni în Bătălia de la Preston, în 1648, a pus capăt speranțelor lui de victorie. Pentru Oliver Cromwell, care împreună cu Sir Thomas Fairfax conduseseră Armata Noului Model a Parlamentului, Carol I era „principalul autor al necazurilor noastre“, în care nu se putea avea încredere, acum, când s-ar fi putut negocia cu bună-credință. În decembrie 1648, armata a epurat Parlamentul, înlăturându-i pe parlamentarii împăciuitori care formau majoritatea și păstrând un grup de independenți radicali, care au fost de acord să îl trimită pe rege în judecată.

Lucrurile s-au desfășurat ca într-un roman. Carol a refuzat să accepte legalitatea tribunalului și a rechizitorului împotriva lui, fiind nevoit prin urmare să se apere împotriva învinuirilor. Dar în privința verdictului nu existau dubii. La zece zile după începerea procesului, numele a șaizeci de semnatari (inclusiv Cromwell) apărea pe sentința de condamnare la moarte a regelui, iar a doua zi osânda a fost pusă în aplicare. Se spune că regele Carol I ar fi purtat la execuție două cămăși, astfel încât să nu fie văzut tremurând de frig, pentru ca nu cumva cineva să creadă că i-ar fi fost frică.

Discursul său de rămas-bun a fost întru totul tipic pentru personalitatea și convingerile lui. A fost brav și hotărât, denotând însă prea puțin discernământ în privința impactului faptelor sale. A afirmat că era obligația unui rege să asigure securitatea „vieții și a bunurilor“ supușilor săi, prin menținerea legilor pământului, dar a repetat că „un supus și un suveran sunt (două) lucruri complet diferite“, iar supușii nu trebuie să aspire să aibă un rol în guvernare. În mod paradoxal, s-a prezentat pe sine — un rege — drept un „martir al poporului“; în opinia lui, plătea prețul de a se fi împotrivit unei forme de lege marțială. Oricât de stranii vor fi părut acele cuvinte, exista un element profetic în ele, întrucât puterea a trecut rapid de la Parlament în mâinile lui Cromwell și ale armatei.

Voi fi foarte puțin auzit de cei de-aici... De fapt, aș fi putut foarte bine să păstrez tăcerea, dacă nu aș fi crezut că, păstrând tăcerea, i-aș face pe unii să creadă că mă supun învinuirilor, precum și pedepsei; însă eu cred că este de datoria mea, față de Dumnezeu în primul rând și față de țara mea, să mă exonerez de orice culpă, atât ca un om onest, cât și ca un bun rege și un bun creștin.

Voi începe întâi cu nevinovăția mea. În realitate, nu consider necesar să insist asupra ei, întrucât toată lumea știe că nu eu am început războiul cu cele două Camere ale Parlamentului, și mi-e martor Dumnezeu, căruia curând va trebui să-i dau socoteală, că niciodată n-am avut intenția să le încalc privilegiile, ei m-au atacat pe mine, ei au început lupta cu mine, susținând că lupta a pornit de la mine și aruncând sămânța discordiei asupra mea.

Ferească Dumnezeu să fiu un creștin într-atât de nevrednic, încât să spun că judecățile lui Dumnezeu ar fi nedrepte pentru mine; de multe ori, El face dreptate printr-o sentință nedreaptă, este lucru știut; voi spune doar că o sentință injustă pe care am tolerat-o în practică este dublată acum printr-o sentință injustă asupra mea, și aceasta, așa cum am spus, pentru a vă arăta că sunt un om nevinovat.

Acum, pentru a vă arăta că sunt un bun creștin: sper să existe un om cumsecade care să depună mărturie pentru mine, că eu am iertat pe toată lumea, și mai ales chiar pe aceia care au fost principalii agenți ai morții mele; cine sunt ei, Dumnezeu știe, eu nu doresc să știu, mă rog lui Dumnezeu să-i ierte.

Dar asta nu este tot, mila mea trebuie să meargă mai departe; poate că aceia se vor căi, căci într-adevăr au săvârșit un mare păcat în acest caz; îi rog pe Dumnezeu și pe Sfântul Ștefan ca fapta aceasta să nu li se pună în cârcă, ba mai mult,

fie ca ei să adopte calea cea justă pentru pacea regatului, căci în mine simt porunca divină nu numai să iert anumiți oameni, ci din milă simt și porunca de a mă nevoi până la ultima suflare pentru pacea regatului…

…Pentru popor: cu adevărat doresc binele și libertatea lor la fel de mult ca oricine, însă trebuie să vă spun că binele și libertatea lor constau în a avea o ocârmuire dreaptă; adică acele legi, prin care viața lor și bunurile pot fi ocrotite.

„…Apăr o cauză justă și un Dumnezeu milostiv de partea mea…“

Nu li se cade supușilor să participe la ocârmuire; un supus și un suveran sunt (două) lucruri complet diferite, și de aceea, dacă se cârmui singuri, fără un suveran, așa cum spun eu, cu siguranță nu se vor bucura vreodată de dreptate. Domnilor, din această cauză sunt eu acum aici: dacă aș fi lăsat cale liberă samavolniciei, îngăduind ca toate legile să se schimbe conform puterii armelor, nu s-ar fi ajuns aici, și de aceea vă spun vouă (și mă rog lui Dumnezeu să nu fiți făcuți vinovați) că eu sunt martirul poporului.

Adevărat vă spun, Domnilor, nu vă voi încerca răbdarea și nu vă voi mai spune decât că, într-adevăr, aș fi dorit să mai am puțin timp, fiindcă atunci aș fi putut rosti mai închegat ceea ce v-am zis și mai bine cumpănit decât am făcut-o, și de aceea nădăjduiesc să mă iertați.

Am spus sincer ce-am avut pe suflet și mă rog lui Dumnezeu să alegeți cele mai bune căi spre binele regatului și spre propria voastră mântuire.

…Adevărat, Domnilor, cucernicia și credința mea religioasă sunt bine cunoscute întregii lumi, și de aceea declar în fața voastră că în moarte rămân un creștin, potrivit profesiunii mele

de credință în Biserica Anglicană, așa cum am moștenit-o de la tatăl meu, și cred că omului acestuia onest îi veți acorda încrederea voastră.

…Apăr o cauză justă și un Dumnezeu milostiv de partea mea… Trec de la o coroană coruptibilă la una incoruptibilă, unde niciun zbucium nu poate fi, niciun zbucium lumesc.

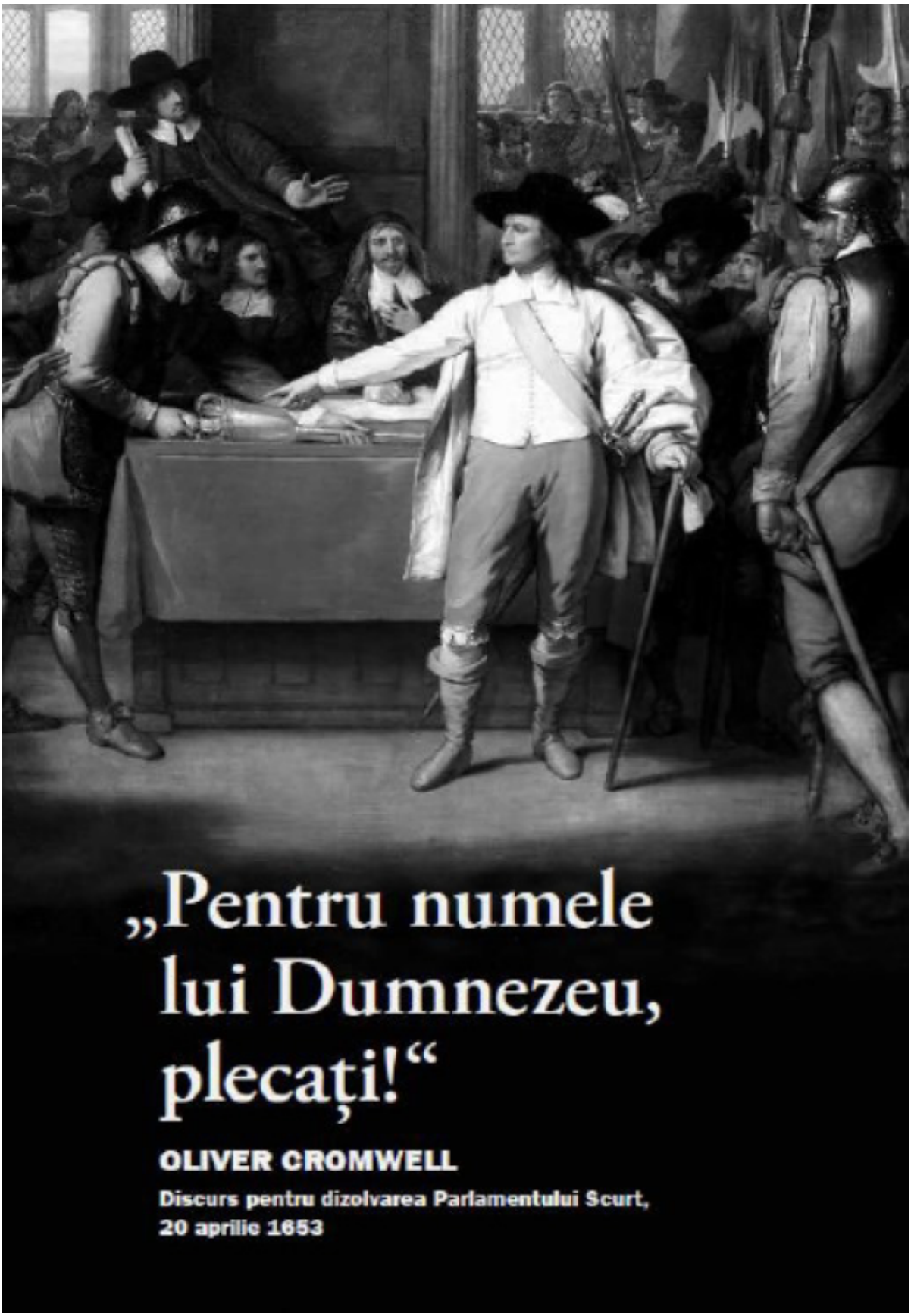

„Pentru numele lui Dumnezeu, plecați!“

OLIVER CROMWELL

Discurs pentru dizolvarea Parlamentului Scurt, 20 aprilie 1653

În 1653, Anglia trăia de patru ani experiența unei guvernări militaro-republicane, ca urmare a războiului civil din anii 1640, încheiat cu procesul și executarea lui Carol I Stuart. Încă de la sfârșitul anilor 1640, figura centrală în politica țării fusese Oliver Cromwell. Gentleman-fermier din estul Angliei, convertit la puritanism, Cromwell s-a afirmat în calitate de conducător militar de excepție al cauzei parlamentare. Abilitățile lui s-au dovedit decisive în înfrângerea regaliștilor, iar măsurile lui de dictatură politică au contribuit la impunerea „crudei necesități“ (cum se exprima el) de a-l executa pe Carol I în ianuarie 1649.

În ciuda morții regelui, noul „commonwealth“ rămânea vulnerabil. În 1649, Cromwell a condus trupele la victorie asupra catolicilor pro-Stuart din Irlanda, dar nu fără a dobândi reputația de partizan al unei inutile ferocități. În 1650, i-a învins pe rebelii scoțieni. În mod semnificativ, a biruit coaliția regalistă mixtă, formată din scoțieni și englezi, care au susținut tentativa prințului Carol de a revendica tronul tatălui său, în Bătălia de la Worcester, în 1651.

În lipsa ierarhiilor statale și ecleziastice tradiționale, i-a revenit acum lui Cromwell să impună ordinea, dar totodată și să asigure un echilibru între interesele unei țări dezbinate. Poziția Parlamentului rămânea dificilă. Aparent, războaiele civile fuseseră purtate pentru a proteja drepturile Parlamentului. Însă Parlamentul în sine era măcinat de neînțelegeri, iar apariția Armatei Noului Model, devenită cea mai puternică entitate militară din țară, complica lucrurile. Deja în decembrie 1649, câțiva soldați conduși de colonelul Pride epuraseră Parlamentul Lung (instituit din 1640) de

membrii considerați a nu fi suficient de radicali, păstrând un corp legislativ redus (supranumit The Rump Parliament — Parlamentul Scurt), format din aproximativ 60 de membri, mai flexibili în fața obiectivelor armatei. Tensiunile se păstrau însă, și în 1653 Cromwell și-a pierdut răbdarea, de o manieră spectaculoasă.

OLIVER CROMWELL

S-a născut la 25 aprilie 1599, la Huntingdon, Anglia.

Cromwell a devenit membru al Parlamentului în 1628 și, la izbucnirea războiului civil, s-a evidențiat ca un comandant de cavalerie extrem de competent. Meritul pentru victoria de la Marston Moor (1644) îi revine în mare parte lui. Împreună cu Sir Thomas Fairfax, a reorganizat forțele armate parlamentare în Armata Noului Model și a câștigat importanta Bătălie de la Naseby (1645). A fost unul dintre primii semnatari ai sentinței de condamnare la moarte a lui Carol I, în 1649, când devenise deja cel mai puternic personaj politic din țară. În perioada 1649–1651, s-a ocupat de reprimarea rebeliunii din Irlanda și Scoția, participând și la Bătălia de la Worcester (1651). În cursul următorilor șapte ani ai regimului său de „commonwealth“, au avut loc războaie pe mare cu olandezii și spaniolii, reforme menite să îmbunătățească reprezentarea politică a irlandezilor și scoțienilor (deși sesiunile parlamentelor au fost intermitente), reacceptarea evreilor în Anglia și tentative de toleranță religioasă. În 1657, a refuzat coroana, preferând titlul de „Lord Protector al Angliei, Scoției și Irlandei“.

A murit la 3 septembrie 1658 la Londra. În 1661, după restaurația lui Carol al II-ea, cadavrul lui a fost deshumat, atârnat în lanțuri și decapitat.

În 20 aprilie, Cromwell participa la ședința din Westminster Hall, unde membrii Parlamentului epurat participau la o a treia dezbatere asupra legii privind drepturile anumitor categorii de electori, încălcând astfel o înțelegere cu armata, prin care acest lucru nu trebuia să se întâmple. Cromwell s-a înfuriat, acuzându-i pe parlamentarii „facțioși“ drept „o șleahtă de nemernici mercenari“, care se comportau ca niște „târfe sordide“ și care, în opinia lui, deveniseră „intolerabil de odioși

pentru întreaga națiune“. Chemându-i pe soldați să ia sceptrul („tinicheaua strălucitoare“) din sală — simbolul autorității Parlamentului —, Cromwell și-a încheiat diatriba cerându-le parlamentarilor: „Pentru numele lui Dumnezeu, plecați!“. A fost o injoncțiune cu ecou în secolele următoare. A fost folosită din nou, în mod dramatic, împotriva premierului britanic Neville Chamberlain, în mai 1940, exact înainte de a demisiona.

Un nou Parlament, așa-numitul Parlament Barebones (Micul Parlament), cu 140 de membri, a fost convocat, dar apoi repede dizolvat. Principalul instrument de autoritate al lui Cromwell a devenit Consiliul de Stat; ulterior Cromwell a acceptat titlul de „lord protector“, un statut cvasiregal. Anii în care Cromwell a avut puterea rămân paradoxali, căci, deși metodele de guvernare erau instabile și, adesea, autoritare, reformele și obiectivele au fost uneori liberale, bunăoară în cazul reacceptării evreilor în țară și al eforturilor pentru adoptarea unei toleranțe religioase. Însă nucleul puterii nu putea rezista în absența figurii sale emblematice. Când Cromwell a murit în 1657, succesorul desemnat — fiul său Richard — nu a fost capabil să își exercite autoritatea. În 1660, un alt comandant militar, generalul Monk, a fost cel care a organizat revenirea la monarhie în persoana lui Carol al II-lea.

Este mai mult decât imperios să pun capăt șederii voastre în acest loc, pe care l-ați profanat prin disprețul vostru față de orice virtute și l-ați pângărit prin practicarea tuturor viciilor; sunteți o tagmă de instigatori facțioși și inamici ai oricărei bune cârmuiri; sunteți o șleahtă de nemernici mercenari și ați fi în stare, ca Esau, să vă vindeți țara pentru o fiertură și, ca Iuda, să îl trădați pe Dumnezeul vostru pentru câțiva arginți; a mai rămas măcar o virtute în voi? Există vreun viciu pe care să nu-l aveți? Nu sunteți evlavioși nici cât calul meu; aurul este

Dumnezeul vostru; care dintre voi nu și-a vândut conștiința pentru mită? Există printre voi vreun om căruia să-i pese câtuși de puțin de binele Commonwealth-ului?

„Grăbiți-vă! Sclavi venali ce sunteți, dispăreți de-aici!“

Voi, ca niște târfe sordide, ați pângărit acest sfânt lăcaș și ați făcut din casa Domnului peșteră de tâlhari, cu practicile voastre imorale și deprinderile voastre josnice! Ați devenit intolerabil de odioși pentru întreaga națiune: voi, care ați fost trimiși aici de popor pentru a repara nedreptățile, ați devenit voi înșivă cea mai mare nedreptate. Țara voastră mă cheamă, așadar, să curăț acest grajd al lui Augias[4], punând capăt definitiv dezbaterilor voastre nelegiuite din această Cameră; ceea ce cu ajutorul lui Dumnezeu și cu puterea pe care mi-a dat-o am venit acum să fac; vă poruncesc, așadar, căci pericolul pândește de altfel viețile voastre, să părăsiți imediat acest loc; plecați, ieșiți afară! Grăbiți-vă! Sclavi venali ce sunteți, dispăreți de-aici! Plecați! Luați tinicheaua aceea strălucitoare de-acolo și ferecați bine ușile. Pentru numele lui Dumnezeu, plecați!

---

[4] În mitologia greacă, curățarea grajdurilor regelui Augias din Elida a fost a cincea muncă a lui Hercule.

„Un atașament părtinitor al unei națiuni pentru vreo alta produce o seamă de neajunsuri“

GEORGE WASHINGTON

Discursul prezidențial de adio, 17 septembrie 1796

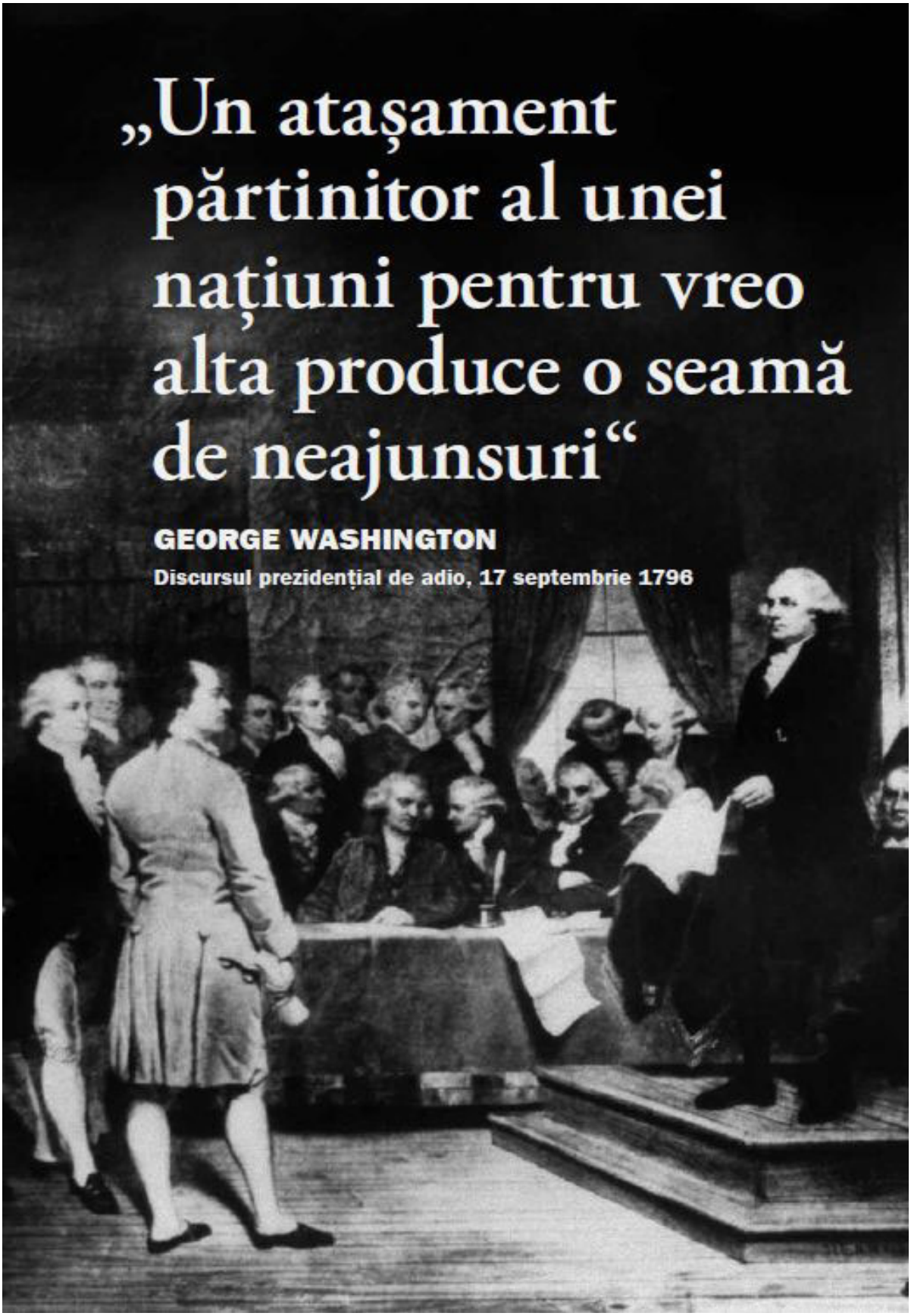

Fiind primul președinte al Statele Unite ale Americii și comandantul Armatei Continentale care a câștigat independența Americii, George Washington ocupă un loc unic în istoria americană. A deținut funcția de președinte în două mandate consecutive și ar fi putut să candideze pentru o nouă realegere, deoarece în acea vreme nu existau restricții referitoare la durata pentru care o persoană putea să exercite atribuțiile prezidențiale. Însă el a ales să se retragă, iar pe 17 septembrie 1796 a ținut discursul său de adio, conceput cu meticulozitate, care a fost tipărit peste două zile, pentru a putea fi citit de oricine. Textul alocuțiunii a devenit un document de referință pentru statutul și organizarea Statelor Unite, fiind amplu popularizat, iar timp de mulți ani după aceea, comemorând anual ziua de naștere a lui G. Washington, a continuat să fie rostit solemn în Congresul american.

Discursul conținea două concepte principale. Primul, care privea calitatea de șef de stat al unei tinere națiuni create în focul revoluției, sublinia necesitatea unității între statele, partidele și cetățenii care alcătuiau Uniunea. Punea accentul pe valorile, religia și cultura care erau comune tuturor. (Desigur, nu se adresa sclavilor africani și nici „indienilor“ băștinași din America, ci le vorbea cu precădere persoanelor de orgine europeană, cetățenii Uniunii.) În viziunea lui Washington, pentru ca Statele Unite să supraviețuiască și să prospere, cuvântul „Unite“ trebuia să fie inviolabil, peste și deasupra oricăror altor dispute sau neînțelegeri interne. Era un mesaj către ambele partide politice, federaliștii, pe de o parte, și republicanii lui Thomas Jefferson, pe de altă parte.

GEORGE WASHINGTON

S-a născut la 22 februarie 1732, la Bridges Creek, Virginia.
S-a înrolat în trupele militare din Virginia și, în 1755, era deja comandantul lor în Războiul Francez și Indian. Revenind la Mount Vernon, 1759–1775, și-a administrat domeniile recent moștenite, s-a însurat și a fost o figură eminentă în politica locală, susținând nemulțumirile moșierilor coloniști contra autorităților britanice. A reprezentat Virginia la Congresele Continentale din 1774–1775, iar la izbucnirea Războiului Revoluționar a devenit comandantul noii Armate Continentale. Succesul inițial de la Boston a fost urmat de înfrângerea în Bătălia de la Long Island; i-a luat prin surprindere pe britanici la Trenton și Princeton, dar apoi a pierdut Philadelphia. Victoria sa la Yorktown, în 1781, a condus la capitularea britanicilor și la independența Americii. După câțiva ani petrecuți la Mount Vernon, a prezidat Convenția de la Philadelphia, care a elaborat Constituția americană, iar la sfârșitul lui aprilie 1789 a fost ales drept primul președinte al SUA, prin votul unanim al Colegiului Electoral. A fost președinte două mandate la rând, retrăgându-se apoi la Mount Vernon.
A murit în 14 decembrie 1799, în Virginia.

O mare parte a discursului era dedicat afacerilor externe. În viziunea lui Washington, era esențial ca Statele Unite să rămână în afara sistemelor de alianțe și să evite favorizarea unor țări, în detrimentul altora. Vorbea într-o perioadă când Europa era zdruncinată de consecințele Revoluției Franceze, iar Napoleon cotropea Italia. Pe plan local, Statele Unite rămâneau prinse la mijloc între Canada britanică și teritoriile nord-americane, aflate încă sub stăpânirea francezilor. Pe de altă parte și în ciuda Revoluției Americane, mulți oameni din Statele Unite se considerau britanici din punct de vedere cultural și înclinau să sprijine Anglia, această poziție fiind predominantă în rândul federaliștilor. Totuși, alții — mai ales din rândul republicanilor — se simțeau atrași de ideile republicane franceze, în condițiile în care Franța susținuse concret lupta Americii pentru independență. În schimb, Washington propunea un fel de neutralitate judicioasă, care avea să devină un principiu al

politicii externe americane până în secolul XX.

Datorită lungii sale experiențe, Washington avea motive întemeiate să dea aceste sfaturi. Participase nemijlocit la Războiul Francez și Indian (1754–1763), cel mai sângeros război american din secolul al XVIII-lea. Acest război a fost componenta nord-americană a unui conflict mai vast — Războiul de Șapte Ani —, în care englezii i-au înfrânt în cele din urmă pe francezi în lupta pentru supremație asupra coloniilor din America de Nord. De fapt, unii istorici l-au numit primul „război mondial“. Washington a luptat cu vitejie în acest război, remarcându-se prin talentul său militar înnăscut.

A avut posibilitatea să ducă un trai mai liniștit în perioada anilor 1760 și începutul anilor 1770, ocupându-se de domeniile bogate pe care le moștenise lângă Mount Vernon și devenind activ din punct de vedere politic în House of Burgesses din Virginia. A fost reprezentant al Virginiei la Congresele Continentale ținute în 1774 și 1775, exprimând insatisfacția coloniștilor față de politicile britanice. Când insatisfacția s-a transformat în război, Washington a fost ales, în mod firesc, drept comandant al Armatei Continentale, recrutate la repezeală.

„Războiul Revoluționar“, cum îl numesc americanii, sau Războiul American de Independență, cum îl numesc englezii, a fost din multe puncte de vedere o formă de război civil, punând în conflict coloniștii pro-independență cu coloniștii legitimiști. Dar și acest război s-a internaționalizat, odată cu intervenția Franței de partea revoluționarilor, în 1778. Triumful final al lui Washington asupra generalului britanic Cornwallis, la Yorktown, Virginia, în 1781, s-a produs la capătul unor lupte încrâncenate, în care Armata Continentală păruse la un moment dat în derută. Într-adevăr, în iarna 1777–1778, fără calitățile lui Washington de mare comandant, cauza revoluționară ar fi fost poate pierdută.

Nu este de mirare dacă, în calitate de președinte și cu bogata sa experiență de ostaș pe câmpul de luptă, Washington a urmărit, pe perioada mandatelor sale prezidențiale, să scoată în evidență cauza unității americane și principiul evitării amestecului americanilor în conflictele din Europa.

Prieteni și concetățeni: acum, când se apropie timpul pentru o nouă alegere a unui cetățean care să administreze guvernarea executivă a Statelor Unite, și când a venit deja momentul ca toate gândurile voastre să se concentreze pentru desemnarea persoanei care va fi învestită cu acea sarcină importantă, consider că se cuvine, mai ales că astfel se poate ajunge la o exprimare mai directă a voinței publice, să vă aduc la cunoștință decizia pe care am luat-o de a refuza să mă număr printre cei din rândul cărora urmează să se facă alegerea...

...Mă consolez cu credința că, dacă opțiunea și prudența mă îndeamnă să părăsesc scena politică, patriotismul nu-mi interzice acest lucru.

...Grija față de bunăstarea voastră, care nu poate înceta decât odată cu viața mea, și teama firească de primejdii îmi impun, într-o ocazie ca aceasta, să vă înfățișez spre solemnă meditație și să vă recomand spre atentă examinare unele gânduri care sunt rezultatul unei reflecții îndelungate și al unor observații deloc neînsemnate și care mie mi se par de o importanță covârșitoare pentru păstrarea fericirii voastre ca popor.

Știind cât de adânc sădită în inimile voastre este dragostea de libertate, niciun fel de recomandare din partea mea nu mai este necesară pentru a întări sau a confirma acest sentiment. Unitatea guvernării, care vă definește ca popor unitar, vă este, de asemenea, dragă. Și e drept să fie așa; căci ea reprezintă stâlpul principal al edificiului independenței voastre reale,

suportul tihnei voastre acasă, al păcii voastre în străinătate; al siguranței voastre; al prosperității voastre; al libertății, pe care atât de mult o prețuiți… Cetățeni, prin naștere sau opțiune, ai unei aceleiași țări, acea țară are dreptul să solicite afecțiunea voastră. Numele de american, care vă aparține vouă, prin capacitatea voastră națională, trebuie întotdeauna să exalte îndreptățita mândrie patriotică, mai mult decât oricare denumire derivată din diferențe locale. Cu mici nuanțe distinctive, aveți cu toții aceeași religie, aceleași maniere, obiceiuri și principii politice. Pentru o cauză comună, ați luptat și ați biruit; independența și libertatea pe care le dețineți sunt lucrarea unor consultări colective și a unor eforturi reunite în fața unor pericole, suferințe și reușite trăite împreună.

„Uniunea voastră se cuvine să fie considerată principalul reazem al libertății voastre.“

Dar aceste considerații, oricât de puternic este impactul lor asupra rațiunii voastre, sunt completate de acelea care se adresează nemijlocit interesului vostru. Aici, fiecare porțiune din țara noastră își află cele mai stringente motive în neobosita apărare și păstrare a Uniunii ca întreg… Uniunea voastră se cuvine să fie considerată principalul reazem al libertății voastre, iar din dragoste pentru prima trebuie să năzuiți la păstrarea celeilalte.

…Respectați principiul bunei-credințe și al dreptății față de toate națiunile; cultivați pacea și armonia cu toate națiunile. Religia și moralitatea dictează această conduită; și cum s-ar putea ca o politică justă să nu dicteze într-astfel? Va fi un lucru demn de o națiune liberă, luminată și, nu departe în viitor, măreață, să ofere omenirii mărinimoasa și atât de proaspăta pildă a unui popor mereu călăuzit de o pilduitoare dreptate și

bunăvoință. Cine s-ar putea îndoi că, în decursul vremurilor, roadele unui asemenea plan nu ar putea răsplăti din belșug orice avantaje temporare ce se vor fi pierdut poate prin constanta aderare la această viziune? Cum să credem că Providența nu a corelat permanenta fericire a unei națiuni cu virtuțile ei? Această pildă, oricum, este chezășuită de toate acele simțiri ce înnobilează natura umană. Dar, vai! Nu e cu putință ca viciile să zădărnicească totul?

...Un atașament părtinitor al unei națiuni pentru vreo alta produce o seamă de neajunsuri. Simpatia față de o națiune, înlesnind iluzia unui imaginar interes comun, în cazuri în care niciun fel de interes comun real nu există, și insuflând în una dușmăniile celeilalte, o împinge pe prima să participe la disputele și războaiele celei de-a doua, fără o motivație sau justificare adecvată. Conduce, de asemenea, la acordarea unor privilegii, în favoarea națiunii favorizate, care le sunt refuzate altora, ceea ce poate leza îndoit națiunea care acordă privilegiile; prin renunțarea inutilă la ceea ce se cuvenea să fie păstrat; și prin stârnirea unor reacții de invidie, rea-voință și răzbunare din partea celor care nu s-au bucurat de privilegii egale. Și le dă ocazia unor cetățeni ambițioși, corupți sau amăgiți (care sunt partizanii națiunii favorizate) să trădeze sau să sacrifice interesele propriei lor țări, fără a întâmpina dezaprobare, ba chiar cu simpatie; poleind, cu aparențele unui virtuos simțământ al datoriei, cu strălucirea unui onorabil respect față de opinia publică, sau cu un lăudabil zel pentru binele public, josnicele și stupidele concesii făcute ambiției, corupției sau infatuării...

„Influența străină este unul dintre cei mai nimicitori vrăjmași.“

…Împotriva tertipurilor insidioase ale influenței străine (vă implor să mă credeți, concetățeni), vigilența unui popor liber se cuvine să fie mereu trează; știut fiind că istoria și experiența au dovedit că influența străină este unul dintre cei mai nimicitori vrăjmași ai guvernării republicane. Dar această vigilență, pentru a fi utilă, trebuie să fie imparțială, altminteri devine însuși instrumentul influenței ce trebuie evitată, în loc să fie un mijloc de apărare împotriva ei. Excesiva părtinire față de o anumită națiune străină, la fel ca excesiva aversiune față de o alta, îi fac pe aceia care le resimt să vadă primejdia doar unilateral, având rolul de a ascunde, ba chiar de a spori mecanismele de influență asupra celeilalte laturi. Patrioții autentici, capabili să se opună intrigilor națiunii favorizate, riscă să devină suspecți și detestați; în timp ce uneltele străine și cei păcăliți de ele uzurpă aplauzele și încrederea poporului, împingându-l să își abandoneze interesele…

Suprema regulă de conduită pentru noi, față de națiunile străine, este ca, în dezvoltarea relațiilor noastre comerciale, să avem cu ele cât mai puține legături politice cu putință. Dacă însă au fost încheiate deja angajamente, să le respectăm până la capăt cu deplină bună-credință. Dar, de-acolo, să ne oprim.

Europa are o serie de interese primordiale, care pe noi nu ne privesc sau ne privesc prea puțin. Din acest motiv, Europa e silită să se angajeze în controverse frecvente, ale căror cauze sunt esențialmente străine de preocupările noastre. Din acest motiv, prin urmare, ar fi nejudicios pentru noi să ne amestecăm, prin legături artificiale, în vicisitudinile obișnuite ale politicii ei sau în combinațiile și coliziunile obișnuite ale prieteniilor sau dușmăniilor ei.

Poziția noastră, în condiții de desprindere și depărtare geografică, ne invită și ne permite să urmăm un parcurs diferit. Dacă vom rămâne un popor unit, condus de o guvernare eficientă, nu sunt departe vremurile când, ignorând prejudiciul

material, ne vom împotrivi șicanărilor externe; când, adoptând o atitudine menită să conducă la neutralitate, vom putea oricând, invocând-o, să o respectăm cu scrupulozitate; când națiunele beligerante, aflate în imposibilitatea de a face achiziții pe seama noastră, nu vor pregeta să ne arunce mănușa, provocându-ne; când vom putea alege pacea sau războiul, după cum ne va îndruma interesul nostru, călăuzit de dreptate.

„Adevărata noastră tactică este să ocolim aliațele permanente.“

De ce să nesocotim avantajele unei asemenea situări speciale? De ce să abandonăm teritoriul nostru pentru a ne impune pe pământ străin? De ce, împletindu-ne destinul cu cel al oricărei părți din Europa, să amestecăm pacea și prosperitatea noastră în hățișul zbuciumurilor unei Europei mânate de ambiție, rivalitate, interese, umori sau capricii?

Adevărata noastră tactică este să ocolim aliațele permanente cu oricare parte a străinătății; să le ocolim, zic, întrucât avem acum libertatea de a o face; căci nu vreau să înțelegeți cumva că aș fi capabil să girez infidelitatea față de angajamentele existente. Sunt adeptul principiului, aplicabil deopotrivă treburilor publice și celor personale, că onestitatea este întotdeauna cea mai bună tactică… Având grijă ca, prin aranjamente convenabile, să ne situăm întotdeauna pe o poziție defensivă respectabilă, putem ca în situații critice extraordinare, să recurgem la alianțe temporare.

…Deși, trecând în revistă evenimentele din administrația mea, nu am cunoștință de vreo eroare intenționată, totuși sunt prea conștient de defectele mele, încât să consider posibil a fi săvârșit nenumărate erori. Oricare vor fi fost acestea, mă rog fierbinte Atotputernicului să abată de la voi sau să atenueze

nenorocirile spre care acele erori ar putea conduce. Voi purta totodată în suflet speranța că țara mea nu va înceta vreodată să le privească cu indulgență; și că, după patruzeci și cinci de ani de viață închinați slujirii ei, cu un zel neobosit, greșelile unor guvernări incompetente vor fi date uitării, așa cum eu însumi în curând în lăcașurile din casa Tatălui Meu voi găsi odihnă.

Bizuindu-mă pe bunătatea Tatălui Meu, în toate lucrările sale, și însuflețit de acea iubire înflăcărată față de această bunătate, care este atât de firească pentru un om care o regăsește în însăși plămada trupului său și a strămoșilor săi de câteva generații, aștept cu o plăcută nerăbdare acel loc de retragere, unde îmi promit mie însumi să împlinesc, fără istovire, sublima bucurie de a gusta, în mijlocul concetățenilor mei, binefăcătoarea călăuză a legilor bune într-un guvernământ liber, întotdeauna cel mai scump țel al inimii mele, și fericita răsplată, am credința, a grijilor, caznelor și primejdiilor care ne preocupă în egală măsură pe toți.

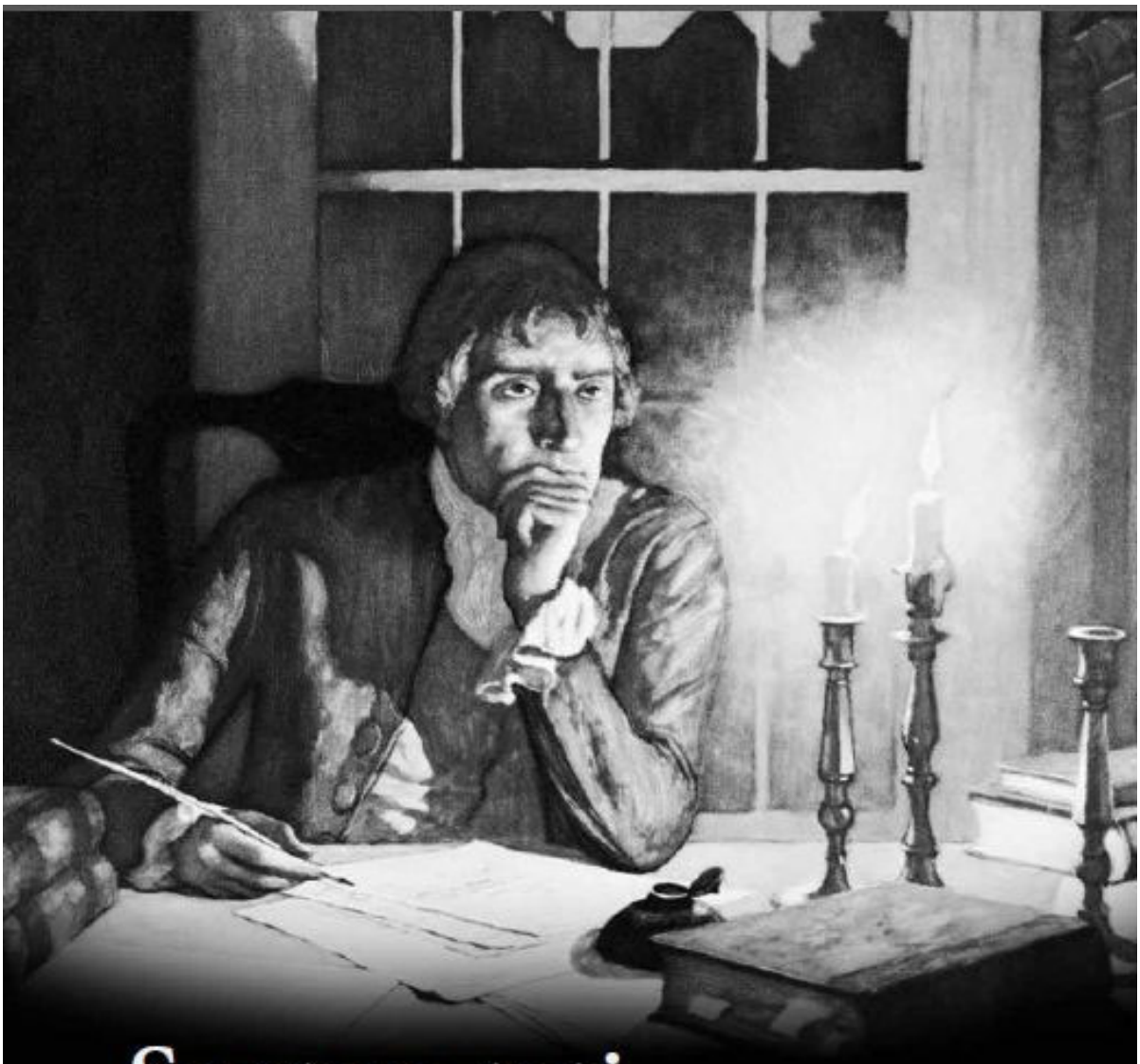

„Suntem toți republicani, suntem toți federaliști“

THOMAS JEFFERSON

Discursul prezidențial inaugural, 4 martie 1801

Născut în Virginia, Thomas Jefferson nu era din fire un bun orator, o inabilitate singulară între multele talente cu care acest geniu republican, care a redactat Declarația de Independență în 1776, fusese înzestrat. Totuși, repulsia de a vorbi în public nu i-a afectat nicidecum cariera politică, din moment ce în 1801 a fost ales drept al treilea președinte al Statelor Unite. Cu acest prilej, a rostit un discurs memorabil, vădind o inteligență sclipitoare, un spirit generos, modestie și idealism în privința perspectivei Americii. Era un început magistral pentru cele două mandate de președinte pe care le-a dus la bun sfârșit.

THOMAS JEFFERSON

S-a născut la 13 aprilie 1743, într-o familie înstărită din Virginia. La William & Mary College, Williamsburg, și-a pus în evidență erudiția, pe care a etalat-o de-a lungul întregii vieți.

S-a implicat în politica din Virginia, participând la al doilea Congres Continental în 1776 și redactând Declarația de Independență. A fost diplomat în Franța (1784–1789) și apoi secretar de stat al SUA, până în 1794. A devenit vicepreședinte în timpul președinției lui John Adams, în 1796, apoi a fost președinte din 1801 până în 1809, perioadă în care țara s-a mărit considerabil, prin cumpărarea Louisianei, teritoriu aflat până atunci în posesia Franței. Ulterior, a înființat Universitatea din Virginia și și-a proiectat casa din Monticello, Virginia, două obiective la care visa de multă vreme. Jefferson și-a compus propriul epitaf pentru piatra de mormânt: „Aici este îngropat Thomas Jefferson, autor al Declarației de Independență a Americii, al statutului libertății religioase în Virginia și părinte al Universității statului Virginia“.

A murit pe 4 iulie 1826.

Jefferson a împletit convingerile sale puternice despre

libertate, egalitate și viitorul Americii cu promisiunea de a sluji întreaga națiune, nu numai susținătorii săi firești. În trecut, dobândise reputația unei figuri cu opțiuni partizane. Anii 1784–1789 și i-a petrecut la Paris, în serviciul diplomatic, în cea mai mare parte a timpului ca ambasador al Statelor Unite în Franța. Acolo a avut posibilitatea să observe nemijlocit evenimentele care au dus la Revoluția Franceză, pe care a salutat-o. Sejurul în Franța i-a influențat ideile despre egalitate și democrație, încurajând totodată atitudinea sa francofilă și idealismul republican. Când președintele Washington l-a rechemat în țară pentru a fi Secretar de Stat sub mandatul său, Jefferson a devenit în scurt timp liderul unei grupări politice în formare, republicanii, care puneau accentul pe libertatea individului, descentralizare și care aveau tendința de a fi profrancezi. Nu reprezentau totuși decât o facțiune minoritară în cadrul guvernului; majoritatea colegilor săi susținea gruparea federaliștilor, care puneau accentul pe Uniune și care aveau tendința de a fi probritanici în afacerile internaționale. Jefferson a demisionat și, temporar, s-a retras din viața politică în 1794.

În 1801, Jefferson și-a rostit discursul inaugural, pe fundalul disputelor politice interne și al tulburărilor sângeroase externe, generate de haosul războaielor napoleoniene. A căutat să unifice, să tempereze și să învigoreze spiritele. A pus în contrast oportunitățile de aur oferite Americii de „o națiune în ascensiune, răspândită pe un vast și roditor pământ“, cu „nimicitorul prăpăd de pe un sfert din suprafața globului“, și și-a exprimat dorința ca Statele Unite să își păstreze neutralitatea, așa cum susținuse primul președinte al țării, Washington. Și-a exprimat încrederea în capacitatea cetățenilor de a se guverna singuri, ceea ce ar putea produce „cel mai puternic guvernământ de pe pământ“, și i-a luat în derâdere pe cei care și-ar putea imagina că ar exista „îngeri sub chip de regi, care să

cârmuiască“. A afirmat că protejarea drepturilor minorităților era o obligație din partea majorității. În mod semnificativ, subliniind drepturile statelor care alcătuiau Uniunea, precum și rolul guvernului federal în protejarea Uniunii ca întreg, acasă și în străinătate, Jefferson a încercat să aducă la un numitor comun ambele laturi ale dezbaterii politice. În acest fel, a putut susține, în cea mai cunoscută frază a discursului său: „Suntem toți republicani, suntem toți federaliști“.

Prieteni și concetățeni: Chemat să îmi asum îndatoririle celei mai înalte funcții executive a țării noastre, mă prevalez de prezența acelei părți a concetățenilor mei care s-au adunat aici, pentru a-mi exprima adânca recunoștință pentru favoarea cu care au avut bunăvoința cu care au privit spre mine, pentru a declara sincer și lucid că sarcina este mai sus de priceperile mele și că, preluând-o, trăiesc acele neliniștitoare și teribile presentimente pe care măreția misiunii și nevolnicia puterilor mele pe drept cuvânt mi le insuflă. O națiune în ascensiune, răspândită pe un vast și roditor pământ, cutreierând toate mările cu produsele bogate ale industriei ei, angajată în comerț cu națiuni care se simt puternice și uită sensul dreptății, avansând rapid spre destine pe care ochii muritorilor nu le pot plăsmui — când contemplu aceste supreme năzuințe și când văd cum onoarea, fericirea și speranțele acestei preaiubite țări vin să se închine țelului suprem, sub auspiciile acestei zile, mă înfior smerit în fața măreției lucrării. Căci, într-adevăr, aș cădea cu totul pradă disperării, dacă prezența multora pe care îi văd aici nu mi-ar reaminti că în celelalte posturi oficiale rânduite prin Constituția noastră voi găsi resurse de înțelepciune, virtute sau zel, pe care să mă pot bizui în toate împrejurările. Spre voi, așadar, domnilor, care sunteți învestiți cu suveranele funcții legiuitoare, și spre cei asociați cu voi privesc cu încredere

pentru îndrumarea și sprijinul care să ne împuternicească să cârmuim cu bine corabia, pe care suntem toți îmbarcați, navigând printre bulboanele vrăjmașe ale unei lumi tulburate.

În timpul confruntării de opinii prin care am trecut, discuțiile aprinse și învolburarea minților au îmbrăcat uneori un aspect care ar putea să îi șocheze pe străinii neînvățați să gândească liber sau să vorbească ori să scrie ceea ce gândesc; dar, ajungându-se acum la un rezultat decis prin vocea națiunii, anunțat conform regulilor Constituției, toți se vor așeza, desigur, sub voința legii și se vor uni în eforturile comune pentru binele comun. Toți, de asemenea, vor purta în minte acest sacru principiu, potrivit căruia, deși voința majorității trebuie în toate cazurile să se aplice, acea voință pentru a fi îndreptățită trebuie să fie rezonabilă; iar minoritatea are deopotrivă drepturile ei, pe care legea, egală pentru toți, trebuie să le protejeze, fiindcă a le încălca ar însemna oprimare. Așadar, concetățeni, să ne unim în cuget și-n simțiri! Să redăm relațiilor sociale acea armonie și afecțiune, fără de care libertatea și chiar viața însăși nu sunt decât lucruri serbede. Și să ne gândim că, izgonind de pe pământul nostru acea intoleranță religioasă din pricina căreia omenirea a pătimit și a sângerat atâta vreme, vom fi câștigat prea puțin dacă ajungem să încurajăm intoleranța politică, la fel de despotică, la fel de nefastă și capabilă de persecuții la fel de amare și crunte. În vremea chinurilor și a zbaterilor lumii vechi, în vremea spasmelor omului furios, căutând prin sânge și omoruri libertatea lui demult pierdută, nu a fost de mirare dacă învolburarea valurilor a ajuns până și pe acest pașnic țărm îndepărtat și dacă, deopotrivă, acest zbucium a fost resimțit și i-a înspăimântat pe unii mai mult, pe alții mai puțin, învrăjbind opiniile drept chezășie. Dar o diferență de opinie nu este o diferență de principii. I-am desemnat cu nume diferite pe niște frați ai acelorași principii. Suntem toți republicani, suntem toți

federaliști. Dacă există vreunii printre noi care ar dori să dizolve această Uniune sau să îi schimbe forma republicană, să-i lăsăm netulburați să stea drept dovezi ale siguranței cu care eroarea de opinie poate fi tolerată, atunci când rațiunea este liberă să o combată.

„Fie, așadar, ca plini de încredere și curaj să rămânem fideli principiilor noastre federale și republicane.“

Știu, într-adevăr, că sunt oameni onești care se tem că un guvernământ republican nu poate fi puternic, că acest guvernământ nu este îndeajuns de puternic; dar care patriot onest, în plin elan al unor experiențe reușite, ar putea să renunțe la un guvernământ care până acum ne-a păstrat dârji și liberi, invocând în schimb teama teoretică și vizionară că acest guvernământ, cea mai strălucită speranță a lumii, ar putea să nu aibă suficientă energie pentru a se menține? Cred că niciunul. Cred, dimpotrivă, că acesta este cel mai puternic guvernământ de pe pământ. Cred că este singura formă de conducere în care orice om, la chemarea legii, ar alerga sub stindardul legii și ar trata nesocotirea ordinii publice ca pe o problemă ce îl privește nemijlocit. Uneori, se spune că omul nu are capacitatea să se conducă pe sine. Are el, atunci, capacitatea să îi conducă pe alții? Sau am găsit oare îngeri sub chip de regi care să-l cârmuiască? Să lăsăm istoria să răspundă la această întrebare.

Fie, așadar, ca plini de încredere și curaj să rămânem fideli principiilor noastre federale și republicane, atașamentului nostru pentru uniune și pentru guvernământul reprezentativ. Feriți așadar, prin natură și un vast ocean, de nimicitorul prăpăd de pe un sfert din suprafața globului; prea principiali

pentru a îndura degradările celorlalți; fericiți stăpâni ai unei țări alese, cu suficient spațiu pentru urmașii noștri în mii și mii de generații; judicios conștienți de dreptul nostru egal împărțit de a ne folosi puterea minții pentru a câștiga bunuri prin munca noastră, de a ne bucura de cinstirea și încrederea concetățenilor, ca rezultat nu din naștere, ci din faptele noastre și din rostul lor; luminați de o religie benefică, profesată și practicată, într-adevăr, în forme variate, dar cu toatele însemnând onestitate, adevăr, temperanță, gratitudine și iubire de oameni; recunoscând și proslăvind o Providență atotputernică, aceea care prin toate rânduielile ei demonstrează că se bucură de fericirea omului aici și de fericirea lui mai mare în viața de apoi — cu toate aceste binecuvântări, ce altceva ne mai trebuie pentru a fi un popor fericit și prosper? Încă un lucru, concetățeni — (să ne păstrăm) acel guvernământ econom și înțelept care îi va împiedica pe oameni să-și facă rău unii altora, îi va lăsa întotdeauna liberi să își rânduiască singuri metodele de muncă și bunăstare și nu va lua de la gura truditorului pâinea pe care și-a câștigat-o cu sudoarea frunții. Aceasta este suma bunei guvernări și de asta este nevoie pentru a rotunji pe deplin binecuvântarea de care ne bucurăm.

„Justiție corectă și egală pentru toți oamenii, indiferent de stare, convingere, confesiune religioasă ori opțiune politică.“

Concetățeni, urmând acum să preiau exercitarea îndatoririlor care înglobează tot ceea ce voi îndrăgiți și prețuiți, se cuvine să înțelegeți ceea ce eu socotesc a fi principiile esențiale ale guvernământului nostru și, în consecință, principiile care trebuie să stea la baza administrației noastre.

Le voi aduna în cele mai sumare linii cu putință, enunțând principiul general, dar nu și limitările lui. Justiție corectă și egală pentru toți oamenii, indiferent de stare sau convingere, confesiune religioasă ori opțiune politică; pace, comerț și prietenie imparțială cu toate națiunile, neintrând în alianțe cu niciuna; sprijinirea guvernelor locale ale statelor Uniunii, în toate drepturile lor, considerând că acestea reprezintă cele mai competente administrații pentru treburile noastre interne și cele mai sigure pavăze în calea tendințelor antirepublicane; păstrarea guvernământului general în toată vigoarea lui constituțională, acesta reprezentând fundamentul păcii noastre interne și al siguranței externe; o grijă vigilentă pentru dreptul poporului de a participa la alegeri — un corectiv sigur și moderat al abuzurilor care sunt înlăturate prin sabia revoluției, atunci când remediile pașnice nu sunt la îndemână; o acceptare absolută a deciziilor majorității, principiul vital al republicilor, în absența căruia nu se aplică decât forța, principiul vital și ruda apropiată a despotismului; o miliție bine disciplinată, cel mai bun sprijin al nostru pe timp de pace și în primele momente ale unui război, până când o armată regulată o poate înlocui; supremația autorității civile asupra celei militare; economie în cheltuielile publice, astfel încât povara asupra muncii directe să fie mai ușoară; plata corectă a datoriilor noastre și păstrarea cu sfințenie a încrederii publice; încurajarea agriculturii și a comerțului, cu tot ce este subordonat acestora; difuzarea informațiilor și supunerea tuturor abuzurilor judecății rațiunii publice; libertatea de religie; libertatea presei și libertatea persoanei sub protecția principiului habeas corpus, precum și procese judecate cu juriați aleși imparțial. Aceste principii formează strălucitoarea constelație care a existat înaintea noastră și care ne-a călăuzit pașii printr-o epocă de revoluții și reforme. Înțelepciunea învățaților noștri și jertfa de sânge a eroilor noștri s-au

îndreptat spre înfăptuirea lor. Aceste principii trebuie să fie crezul convingerilor noastre politice, textul învățăturii civice, piatra de încercare cu care verificăm serviciile celor în care avem încredere; și dacă se va întâmpla să ne abatem de la ele în momente de eroare sau spaimă, să nu pregetăm să revenim la ele și să regăsim singurul drum care duce la pace, libertate și siguranță.

„Când voi avea dreptate, se va întâmpla adesea ca aceia ale căror poziții nu le permit o viziune globală a întregului să considere că eu am greșit.“

Prin urmare, concetățeni, pornesc spre postul pe care mi l-ați desemnat. Cu suficientă experiență în funcții subalterne pentru a fi văzut că dificultățile demnității de președinte sunt cele mai mari dintre toate, am învățat să mă aștept ca arareori să se întâmple ca un om, imperfect cum este, să ajungă să-și încheie mandatul, beneficiind încă de reputația și favoarea de care s-a bucurat când l-a preluat. Fără a aspira la acea sublimă încredere pe care voi i-ați acordat-o celui mai mare personaj revoluționar al nostru, cel dintâi președinte, ale cărui excepționale servicii l-au îndreptățit să ocupe locul primordial în dragostea țării lui și să i se rezerve cea mai luminoasă pagină din cartea istoriei adevărate, eu vă cer doar încrederea necesară pentru a asigura fermitate și eficiență administrării legale a treburilor voastre. Se va întâmpla ca adesea să greșesc printr-un viciu de judecată. Când voi avea dreptate, se va întâmpla adesea ca aceia ale căror poziții nu le permit o viziune globală a întregului să considere că eu am greșit. Vă cer indulgență pentru propriile-mi erori, care niciodată nu vor fi intenționate, și vă cer sprijinul împotriva erorilor altora, care

pot ajunge să condamne ceea ce nu ar condamna dacă ar fi văzut întregul cu toate părțile lui. Aprobarea intrinsecă pe care mi-o oferă sprijinul vostru este o mare mângâiere pentru trecut, iar prin grija mea în viitor voi urmări să păstrez bunăvoința celor care mi-au acordat-o în avans, să o solicit pe cea a altora, făcând tot binele care îmi stă în putere, și să fiu instrumentul fericirii și al libertății tuturor.

Bizuindu-mă, așadar, pe sprijinul bunăvoinței voastre, mă îndrept cu supunere spre muncă, fiind pregătit însă să mă retrag din funcție oricând veți fi ajuns la concluzia că în puterea voastră stă o alegere cu mult mai bună. Și fie ca acea Infinită Putere care diriguiește destinele universului să îndrume sfaturile noastre spre tot ce este mai bun și să le dea soluții favorabile pentru pacea și prosperitatea voastră.

„Soldați ai Vechii Gărzi, vă spun adio“

NAPOLEON BONAPARTE

Discursul de adio adresat Gărzii Imperiale, 20 aprilie 1814

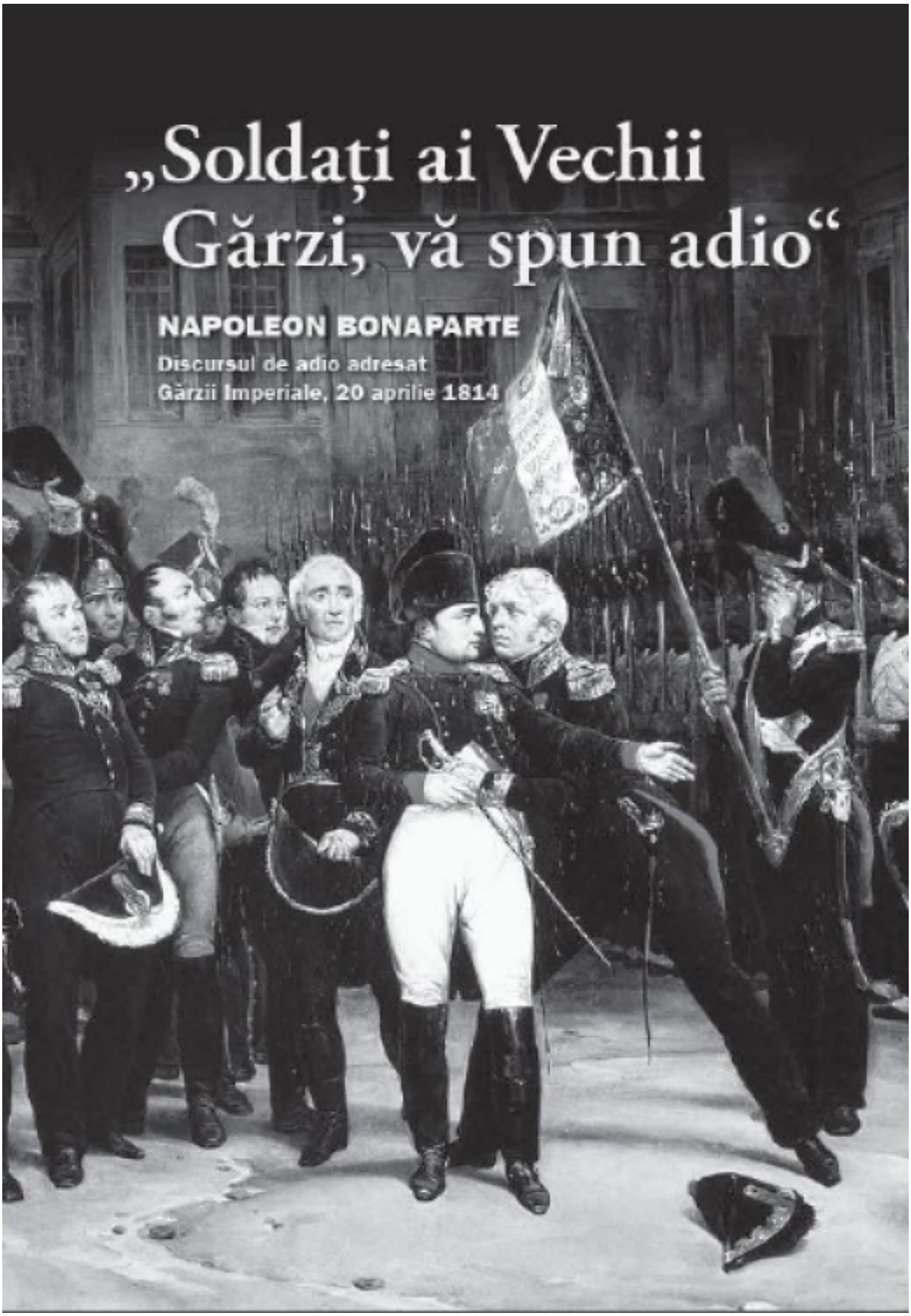

Pe 20 aprilie 1814, Napoleon Bonaparte, flagelul francez al Europei, și-a luat rămas-bun de la ofițerii din trupele sale cele mai leale, Vechea Gardă (sau Garda Imperială). Cedase în cele din urmă presiunilor de a abdica de la conducerea Franței, când imperiul european, pe care îl clădise prin cuceriri militare timp de peste 20 de ani, s-a destrămat. Catalizatorul înfrângerii lui a fost neinspirata invazie a Rusiei în 1812. După bătălia indecisă de la Borodino (6 septembrie 1812) și incendierea Moscovei, cândva atotputernica *Grande Armée* a lui Napoleon a fost decimată de boli și de ravagiile iernii rusești, pe drumul de întoarcere. Când foștii aliați ai francezilor au simțit slăbiciunea trupelor și au trecut în cealaltă tabără, iar Alianța europeană adversă a constrâns Parisul să capituleze, Napoleon a renunțat la tron, pentru a salva Franța de la alte dezastre.

NAPOLEON BONAPARTE

S-a născut pe 15 august 1769, în Corsica, fiind de origine italiană. A ajuns ofițer de armată în 1785, începând o strălucită carieră militară, poate cea mai uluitoare de la Alexandru cel Mare încoace.

În 1796, s-a căsătorit cu Joséphine de Beauharnais, dar nu au avut copii; ulterior, a divorțat de ea, ca să se însoare cu Maria Luisa, fiica împăratului Austriei. A devenit primconsul în 1799 și împărat al francezilor, cinci ani mai târziu. Prin victorii repetate asupra coalițiilor europene, a extins dominația Franței (și propriile lui ambiții dinastice) în mare parte din Europa, făcând din Franța o supraputere continentală, chiar dacă cu prețul vieții a mii de francezi. A revoluționat, de asemenea, organizarea și instrucția militară. A abdicat de două ori, prima dată în 1814, după ce Parisul a căzut sub ocupația dușmanilor săi, și din nou în 1815, după ce s-a predat englezilor în urma înfrângerii de la Waterloo. Continuă să fie privit drept un erou național francez, având mormântul în Domul Invalizilor din Paris. Moștenirea perenă lăsată de

Napoleon constă în sistemul de legi civile (Codul lui Napoleon), precum și în nenumăratele instituții care-i poartă numele și care există în Franța și azi.
A murit în exil, pe insula Sfânta Elena, pe 5 mai 1821.

Având în vedere jafurile pe care le-a tolerat, nu doar în Rusia, ci și în toți anii de război, și ținând seama, totodată, de amploarea ambiției sale personale, este greu de imaginat că vorbele lui relativ egocentrice își vor fi găsit mereu urechi care să le asculte. Dar Napoleon a fost, mai presus de toate, un oștean profesionist și niciodată nu a pierdut lealitatea unui nucleu dur al armatei, care l-a slujit cu devotament. De fapt, la doar un an de la abdicare, evadând din exilul de pe insula Elba, acel „principat“ al său, Napoleon s-a putut bizui pe loialitatea unor soldați dispuși să se ridice împotriva guvernului care le plătea soldele și să îl reinstaleze la putere, deși numai pentru 100 de zile.

Omul care a condus Franța spre gloria militară s-a născut, de fapt, în Corsica. În 1779, a intrat la școala militară în Franța, unde a căpătat porecla de „micul caporal“, din cauza staturii sale scunde. În 1785, a fost înălțat la gradul de sublocotenent de artilerie, iar în 1793 a dobândit recunoaștere națională, fiind promovat la gradul de general de brigadă, după alungarea flotei engleze din rada portului Toulon. A venit în apărarea guvernului revoluționar din Paris, printr-o demonstrație de forță în 1794 — așa-numitul „tir de mitralii“.

Sub noul regim francez — Directoratul format din cinci membri —, Napoleon și-a confirmat în forță virtuțile militare, fiind avansat la gradul de general de divizie și numit comandant al armatei din Italia. Într-o serie de victorii între 1796 și 1798, Franța a cucerit aproape întreg teritoriul Italiei. Dar distrugerea flotei franceze de către contraamiralul Nelson, în Bătălia Nilului, în 1798, a zădărnicit ambițiile lui Napoleon în

Egipt.

Steaua lui fiind în ascensiune, Napoleon a organizat o lovitură de stat împotriva Directoratului, devenind „prim consul“ al Franței — în realitate, un dictator militar. La începutul noului secol, Napoleon supusese Olanda, Spania, Țările de Jos austriece, cea mai mare parte a Italiei și, totodată, neutralizase Prusia și Rusia. Iar în 1804, Napoleon era „împărat“ al Franței, iar forțele lui militare se adunau la Boulogne pentru a invada Anglia. Supremația maritimă a salvat Anglia, însă Napoleon și-a îndreptat apoi puternicele forțe terestre împotriva Austriei, obținând cea mai mare victorie a sa (asupra unei forțe armate combinate, austriece și rusești) la Austerlitz, în 1806. Anii 1807–1808 reprezintă apogeul puterii lui Napoleon. Ca stăpân fără rival al Europei continentale, a recurs acum la un război economic contra englezilor recalcitranți. A impus „Sistemul Continental“, o blocadă prin care le interzicea statelor vasale să cumpere mărfuri britanice.

Totuși, în 1808, comandantul militar care avea să fie piaza rea a lui Napoleon devenea deja cunoscut. Până în 1813, ducele de Wellington îi forțase pe francezi să se retragă din Portugalia și Spania; de asemenea, trecuse Pirineii, presându-l pe Napoleon dinspre sud, exact când forțele revigorate ale aliaților invadau Franța dinspre est. În același timp, regimul lui Napoleon, care însemna între altele ocuparea tronurilor unor țări europene de frați ai lui Napoleon și fiul său, se destrăma.

Dar povestea lui Napoleon nu se încheiase încă. În 1 martie 1815, debarcând în Franța de pe insula Elba și primind sprijinul armatei, a pornit spre Paris, unde a fost întâmpinat cu urale. Înspăimântați, aliații întruniți în Congresul de la Viena pentru a discuta cum să organizeze Europa postnapoleoniană au dezbătut în pripă ce puteau face. Și i-au acordat toată încrederea lui Wellington. În Bătălia de la Waterloo (18 iunie 1815), Napoleon și comandanții lui de armată au luat câteva

decizii tactice, în mod atipic, foarte slabe. Când prusacii conduși de Blücher s-au alăturat lui Wellington, până și Vechea Gardă a lui Napoleon a fugit din fața tirurilor necruțătoare. De data aceasta, cuvintele de încurajare din partea împăratului lor nu au mai fost de ajuns.

Soldați ai Vechii Gărzi, vă spun adio. Timp de douăzeci de ani, v-am însoțit constant pe drumul onoarei și al gloriei. În ultima vreme, dar și atunci când eram învingători, n-ați contenit să fiți modele de bravură și fidelitate. Cu asemenea oameni ca voi, cauza noastră nu era pierdută. Însă războiul ar fi fost interminabil; ar fi fost un război civil, spre și mai marea nenorocire a Franței.

Am sacrificat, așadar, interesele mele în numele patriei; eu plec.

Voi, prieteni ai mei, continuați să serviți Franța. Fericirea ei este unicul meu gând; va fi întotdeauna obiectul dorințelor mele! Nu îmi plângeți soarta; dacă am consimțit să mai trăiesc este pentru a slăvi în continuare gloria noastră; vreau să scriu despre mărețele lucruri pe care le-am înfăptuit împreună! Rămas-bun, copiii mei! Aș vrea să vă strâng pe toți la pieptul meu.

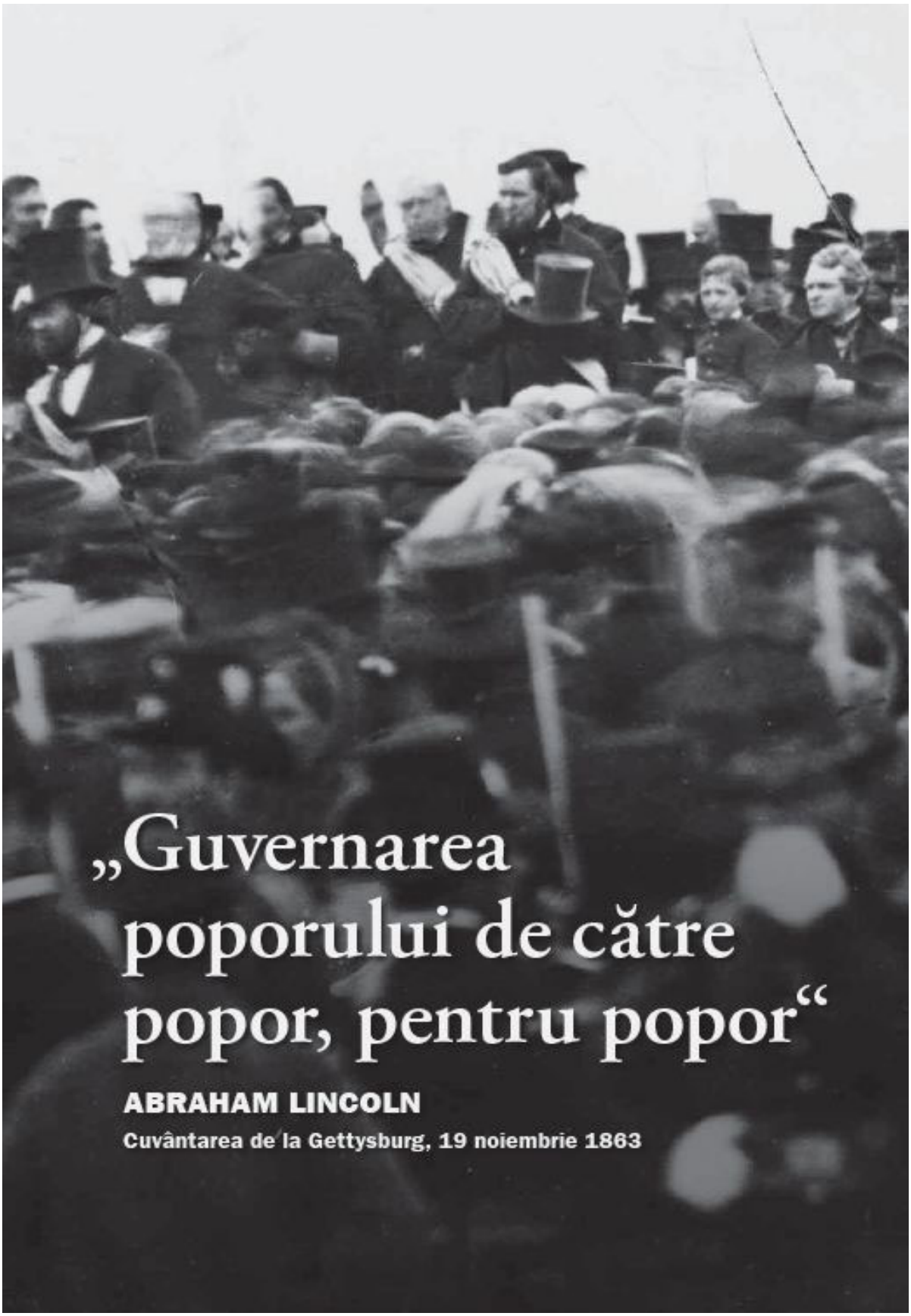

„Guvernarea
poporului de către
popor, pentru popor“

ABRAHAM LINCOLN

Cuvântarea de la Gettysburg, 19 noiembrie 1863

Pentru președintele Abraham Lincoln și pentru politicile și principiile pe care le-a susținut anul 1863 a fost esențial. A debutat prin intrarea în vigoare, în 1 ianuarie, a Proclamației de Emancipare promovată de președinte în anul precedent. Documentul stipula libertatea pentru sclavii din toate teritoriile controlate de oponenții săi confederați, care luptau pentru separarea de Statele Unite. După unsprezece luni, în 19 noiembrie, Lincoln a ținut un discurs cu prilejul inaugurării unui cimitir de război dedicat soldaților săi căzuți în lupte. Între aceste date, fiind totodată și pretextul pentru discursul său din noiembrie, a intervenit bătălia din Pennsylvania, care a modificat cursul războiului și viitorul Statelor Unite: Gettysburg.

ABRAHAM LINCOLN

S-a născut pe 12 februarie 1809, într-o zonă rurală din Kentucky, de unde familia lui s-a mutat ulterior în Indiana.

Lincoln era în mare măsură autodidact. Ajuns în Illinois în 1831, a fost prăvăliaș (fără succes), diriginte de poștă, geodez și a învățat dreptul, pe care l-a și practicat. A fost membru (liberal) al Camerei Reprezentanților din Illinois, în perioada 1834–1842. A fost ales în Congres în 1854 și a devenit o personalitate marcantă a noului Partid Republican care se opunea sclaviei. Când a fost ales președinte al SUA în 1860, șapte state sudiste s-au rupt din Uniune pentru a crea Confederația, iar atacul lansat de forțele confederate la Fort Sumter (1861) a marcat începutul Războiului Civil American. Lincoln a impus o blocadă împotriva Sudului și s-a dovedit necruțător în înlăturarea generalilor ineficienți ai Uniunii. Emanciparea sclavilor a devenit o parte integrantă din strategia Uniunii, așa cum este oglindită în Proclamația de Emancipare, promovată de Lincoln și pusă în practică în 1863. Discursul său de la Gettysburg (1863) rezumă țelurile războiului purtat de Uniune. A câștigat alegerile, într-un al doilea mandat, cu o majoritate de voturi, în 1864.

A fost asasinat de către actorul John Wilkes Booth, în 14 aprilie 1865, în timp ce asista la un spectacol de teatru. În decembrie 1865, cel de-al 13-lea Amendament la Constituție abolea sclavia în Statele Unite.

La mijlocul anului 1863, Războiul Civil American dura deja de doi ani, însă luptele principale începuseră abia în primăvara lui 1862. Forțele confederate, superioare și numeric, și ca înzestrare, beneficiaseră de excelenta comandă a unor generali ca Robert E. Lee și Thomas Jackson „Stonewall“ („Zid de piatră“). Aceștia reușiseră să respingă invaziile Uniunii în Virginia și să mute bătălia în Kentucky și Maryland, state cu proprietari de sclavi, încă nesecesioniste. Deși Bătălia de la Antietam, în Maryland (17 septembrie 1862), stopase temporar înaintarea spre nord a lui Lee, în iunie 1863 forțele acestuia cotropeau Pennsylvania. Pe câmpurile din afara orașului Gettysburg, în 1–3 iulie, armata confederată s-a luptat cu „armata de pe Potomac“ a generalului George Meade. Victimele — ridicându-se la cifra de 51 000 — s-au împărțit aproape egal între ambele tabere, însă forțele lui Meade s-au dovedit mai puternice, constrângându-l pe Lee să înceapă retragerea în Virginia.

A doua zi, efortul de război al confederaților a primit o lovitură fatală în sud-vest, în momentul când fortul de la Vicksburg, de pe Mississippi, a fost capturat de acel geniu militar al Uniunii care a fost Ulysses S. Grant, permițând astfel Nordului să controleze pozițiile în avalul acestui important fluviu. Deși Războiul Civil avea să mai dureze încă doi ani, după Gettysburg și Vicksburg, rebelii sudiști au fost copleșiți. Iar Bătălia de la Gettysburg a avut un rol însemnat în a convinge națiunile străine, îndeosebi Anglia (spre care Confederația privea pentru sprijin diplomatic și material), că secesiunea sudistă avea, în realitate, prea puține șanse de reușită. Pe 9

aprilie 1865, Lee și armata sa au capitulat, iar în iunie ultimii luptători confederați au acceptat pacea.

În urma Bătăliei de la Gettysburg, unii locuitori ai orașului au solicitat autorităților statului să contribuie la cumpărarea unei părți a câmpului de luptă, ca loc de odihnă veșnică pentru morții Uniunii, ale căror trupuri zăceau în diverse morminte nemarcate. În timp ce munca de adunare a rămășițelor celor căzuți continua, președintele Lincoln a sosit la fața locului, pe 19 noiembrie 1863, pentru „a aloca o porțiune din acel câmp ca loc de odihnă veșnică pentru cei care și-au dat viața aici“, soldați pe care lumea „nu-i va uita niciodată“. Într-un discurs care nu a durat mai mult de două minute, Lincoln a definit războiul drept un test menit să arate dacă o națiune „zămislită în libertate și devotată principiului că toți oameni sunt creați egali“ poate să supraviețuiască. Lupta era acum pentru „o renaștere a libertății“, pentru supraviețuirea „guvernării poporului de către popor, pentru popor“. Cu ingeniozitate politică, Lincoln i-a onorat pe cei morți, dar a demonstrat totodată faptul că războiul nu viza doar păstrarea Uniunii, ci și menținerea drepturilor individului, ceea ce însemna inevitabil emanciparea sclavilor.

Lincoln credea că oamenii „nu vor da prea mare atenție și nu prea vor ține minte tot ceea ce spunem noi aici“. Însă discursul de la Gettysburg a dăinuit mult mai mult decât i-a fost dat lui Lincoln să trăiască: el a căzut răpus de un glonț tras de un simpatizant confederat, în 1865. Discursul a dobândit nemurire, întruchipând desăvârșit jertfa americană pentru cauza libertății.

Acum optzeci și șapte de ani, părinții noștri au clădit pe acest continent o nouă națiune, zămislită în libertate și devotată principiului că toți oamenii sunt născuți egali. Acum suntem

angajați într-un mare război civil menit să testeze dacă acea națiune sau oricare alta concepută și clădită pe aceleași principii poate să dăinuie. Ne-am întâlnit pe un câmp de luptă. Am decis să alocăm o suprafață din acel câmp ca loc de odihnă veșnică pentru cei care și-au dat viața aici, pentru ca această națiune să poată trăi. Este întru totul potrivit și frumos să fim demni de acest lucru. Dar, într-un sens mai larg, noi nu putem consacra, nu putem binecuvânta, nu putem sfinți acest pământ. Soldații viteji, vii sau morți, care au luptat aici, au binecuvântat acest loc, cu asupra de măsură, ceea ce nevolnica noastră putere nu are darul să facă. Lumea nu va da prea multă atenție și nu prea va ține minte tot ceea ce spunem noi aici, însă ce au făcut ei nu se va uita niciodată. Ne revine nouă, celor vii, să ne consacrăm efortului lor eroic pe care ei, care au luptat aici, l-au depus cu atâta noblețe. Ne revine nouă să ne dedicăm aici măreței misiuni, preluînd de la acești slăviți morți un devotament sporit față de acea cauză, pentru care ei au dat suprema jertfă; ne revine nouă, aici, să avem grijă ca acești morți să nu se fi jertfit în zadar, ca această națiune, călăuzită de Dumnezeu, să se bucure de o renaștere a libertății, iar guvernarea poporului de către popor, pentru popor să nu piară de pe fața pământului.

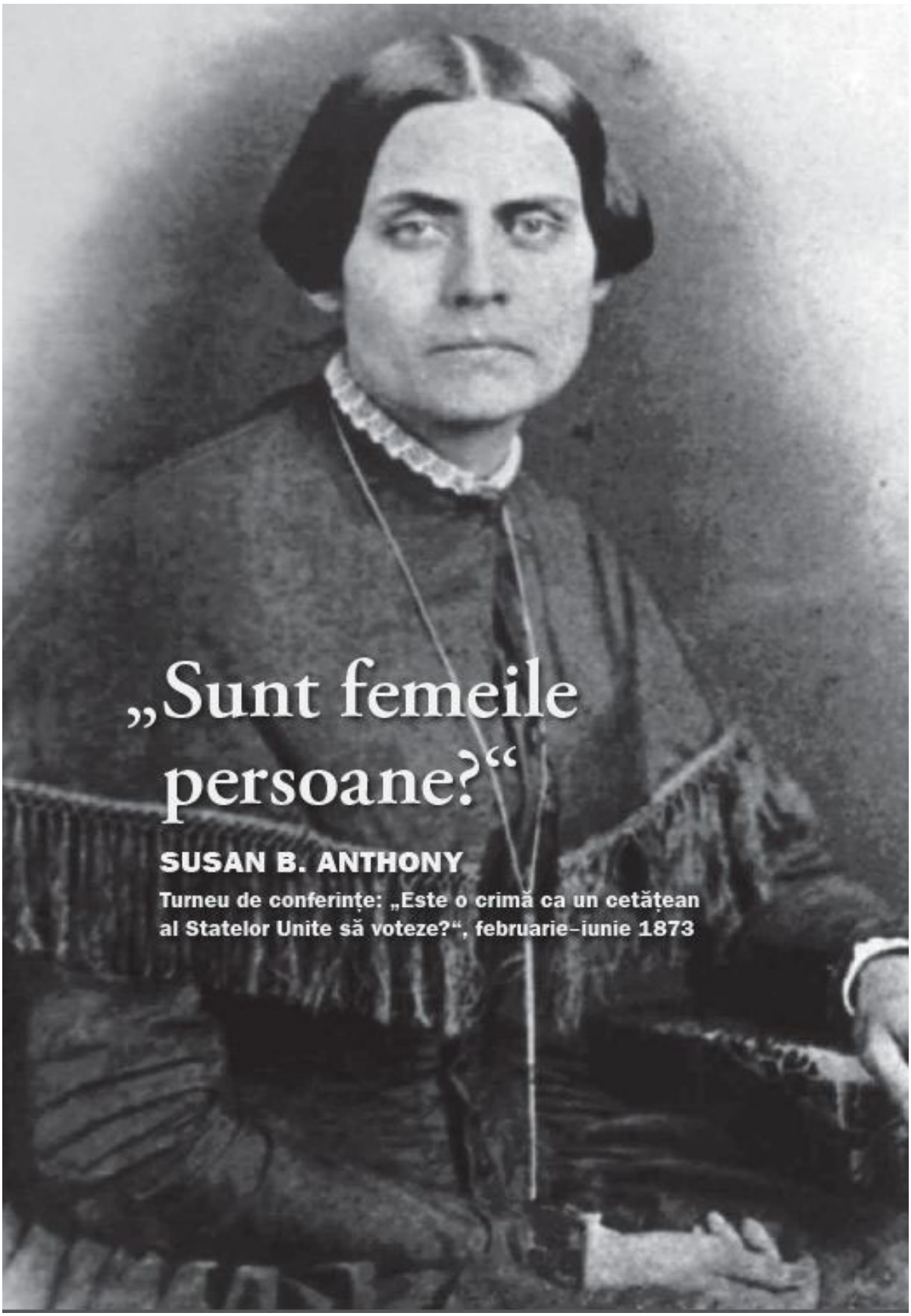

„Sunt femeile persoane?“

SUSAN B. ANTHONY

Turneu de conferințe: „Este o crimă ca un cetățean al Statelor Unite să voteze?“, februarie–iunie 1873

Mijlocul secolului al XIX-lea a fost o perioadă în care disensiunile în Statele Unite au dus la războiul civil, iar cauzele și idealurile sociale și-au găsit exprimarea în mișcări populare puternice. În acest climat, multe americance s-au impus ca personalități publice, mult peste capacitatea lor reală de a influența evenimentele. Născută în Massachusetts, Susan Brownell Anthony a fost una dintre ele, iar în 1872 provocarea lansată de ea prin votul „ilegal“ a creat un moment de referință în campania pentru dreptul de vot al femeilor.

Fire sobră, Anthony a crescut în spiritul tradiției quakerilor, a devenit profesoară și, prin întâlniri cu diverși abolиționiști și propovăduitori ai temperanței, s-a implicat activ în campanii contra sclaviei și alcoolismului. Dar a întâmpinat obstacole supărătoare în calea participării efective a femeilor la viața socială care au culminat în 1852, când i s-a refuzat dreptul de a lua cuvântul la un miting în sprijinul temperanței. Nedezmințindu-se, reacția ei firească a fost aceea de a înființa, împreună cu Elizabeth Cady Stanton, o militantă cu vederi similare, Societatea de Temperanță a Femeilor din Statul New York.

SUSAN B. ANTHONY

S-a născut în Massachusetts, pe 15 februarie 1820. Cu o instrucție școlară temeinică, și-a câștigat existența ca profesoară, până când a revenit la ferma familiei, lângă Rochester, New York, în 1851.

De atunci, s-a dedicat emancipării (ca agent din partea New Yorkului pentru Asociația Americană împotriva Sclaviei, din 1856) și, mai presus de toate, luptei pentru drepturile femeilor. A devenit proprietara săptămânalului *Revolution*, 1869–1870. Împreună cu Elizabeth Cady Stanton, a condus, din 1869, Asociația

Națională pentru Sufragiul Femeilor, o organizație relativ radicală. S-a înscris pe listele de alegători și a votat „ilegal“ la scrutinul federal din 1872; în procesul ulterior, discursul rostit în susținerea cauzei și condamnarea juridică au devenit evenimente de referință în campania pentru sufragiul femeilor. A continuat să militeze în statul natal, în timp ce unele state se îndreptau spre acceptarea dreptului de vot pentru femei. Din 1892 până în 1900, a fost președinte al Asociației Naționale Americane pentru Sufragiul Femeilor, constituită în urma fuziunii mai multor grupări similare.
A murit la Rochester, New York, pe 13 martie 1906.

Anthony și Stanton aveau să continue să militeze împreună pe parcursul carierei lor publice. Împreună cu susținătoarele lor, și-au dat seama că, pentru a-și putea promova concepțiile privind o serie de chestiuni naționale și locale, era necesar, în primul rând și mai presus de toate, să obțină drepturi civile, politice și economice pentru femei. Aceste deziderate aveau să domine viața lor.

În 1868, Congresul a votat Amendamentul 14 la Constituție, care fusese îndelung dezbătut. Fiind unul dintre cele trei „Amendamente ale Reconstrucției“, Amendamentul 14 era menit să acorde dreptul de vot bărbaților afro-americani, recent emancipați din sclavie. Una dintre clauze părea să submineze drepturile femeilor în calitate de „cetățeni“ ai SUA, în timp ce o altă clauză, în funcție de interpretare, putea fi invocată ca o confirmare a dreptului femeii la vot. În următorul an, Amendamentul 15 stipula că „dreptul cetățenilor Statelor Unite de a vota nu trebuie să fie negat sau diminuat de către Statele Unite sau de către oricare stat (component), pe motiv de rasă, culoare sau situație anterioară de servitute“, însă genul persoanei nu era menționat. Din păcate, amendamentele au avut drept efect apariția unei falii între militantele pentru votul femeilor și partenerii lor de sex masculin din cadrul mișcării abolиționiste.

În 1872, Anthony a decis să ia atitudine și să verifice în

practică interpretarea amendamentelor în statul New York. Unele state vestice făceau progrese în a acorda dreptul de vot pentru femei, însă coasta de est rămânea intransigentă. Reușind (împreună cu alte femei) să se înregistreze pe listele electorale din Rochester, a putut vota la alegerile federale din 5 noiembrie. Exact după trei săptămâni însă, a fost arestată pentru vot ilegal, iar în 1873 a fost condamnată pentru infracțiunea comisă. Avocatul ei a obținut o eliberare pe cauțiune, contrar dorințelor ei, dar această nouă libertate i-a permis să se lanseze într-un intens turneu de conferințe locale, cu prilejul cărora a ținut un discurs înflăcărat, intitulat: „Este o crimă ca un cetățean al Statelor Unite să voteze?“ În acest text, Anthony susținea neconstituționalitatea „lipsirii de drepturi cetățenești a jumătate din întreaga populație“ și își manifesta profunda aversiune față de „detestabila oligarhie a sexului bărbătesc“.

Cum era de așteptat, procesul din iunie 1873 a stabilit vinovăția ei și a obligat-o la plata unei amenzi (care a rămas neachitată). Dar Anthony a obținut o platformă pentru concepțiile ei, iar procesul propriu-zis a propulsat problema sufragiului pentru femei pe agenda națională. A continuat să militeze activ până după vârsta de șaptezeci de ani. Deși a murit înainte de recunoașterea deplină a dreptului de vot pentru femei, care s-a produs abia în 1920, odată cu ratificarea de către toate statele a Amendamentul 19 la Constituție, rolul ei primordial în lupta pentru sufragiul universal a fost în cele din urmă recunoscut.

Prieteni și concetățeni: Mă prezint în fața voastră astă-seară, sub acuzația așa-zisei infracțiuni de a fi votat la ultimele alegeri prezidențiale, fără să am dreptul legal de a vota. Mă voi strădui acum să vă demonstrez că, votând astfel, nu numai că nu am

săvârșit nicio infracțiune, ci, de fapt, pur și simplu, mi-am exercitat dreptul de cetățean, garantat mie și tuturor cetățenilor Statelor Unite prin Constituția națională, pe care niciun stat (al Uniunii) nu are puterea de a o nega.

Guvernul nostru republican democratic se bazează pe ideea dreptului natural al fiecărui membru al societății la opinie și la vot pentru crearea și aplicarea legilor. Stă în competența guvernului să asigure poporului condițiile de a se bucura de drepturile sale inalienabile. Respingem vehement vechea dogmă potrivit căreia guvernele pot acorda drepturi.

...De asemenea, nu veți găsi niciun cuvânt în toate marile acte lăsate nouă de părinții fondatori, din care să reiasă că un guvern ar avea puterea să creeze sau să confere drepturi. Declarația de Independență, Constituția Statelor Unite, constituțiile statelor componente și legile organice ale teritoriilor, toate deopotrivă urmăresc să protejeze poporul în exercitarea drepturilor lui primite de la Dumnezeu. Niciun guvern nu pretinde să acorde drepturi.

„Toți oamenii sunt creați egali și sunt înzestrați de Creator cu anumite drepturi inalienabile. Printre acestea se numără viața, libertatea și căutarea fericirii. (Considerăm) că, pentru a asigura aceste drepturi, sunt instituite guvernele, care își bazează puterile doar pe consimțământul celor guvernați.“

Nu există în Declarație nicio mențiune privind autoritatea guvernului asupra drepturilor, nicio excludere a vreunui om de la deplina și egala împărtășire a lor. În declarație se stipula dreptul tuturor oamenilor și, „în consecință“, cum spunea predicatorul quaker, dreptul „tuturor femeilor“ la o opinie în ceea ce privește guvernarea. Și aici, chiar în acest prim paragraf al declarației, se află afirmarea dreptului natural al tuturor de a hotărî prin vot; căci, cum poate fi dat „consimțământul celor guvernați“, dacă dreptul la vot este negat. Din nou: „Că, ori de câte ori vreo formă de guvernare devine distructivă în ceea ce

privește aceste scopuri, este dreptul poporului de a o modifica sau de a o înlătura, și de a institui un nou guvern, fundamentat pe asemenea principii și organizând puterile lui în acele forme care par cele mai potrivite pentru siguranța și fericirea oamenilor.“

„Jumătate din oamenii acestei națiuni sunt astăzi complet lipsiți de putere.“

Desigur, dreptul întregului popor de a vota reiese limpede de aici. Căci, oricât de distructiv pentru fericirea oamenilor ar putea deveni această guvernare, o clasă lipsită de dreptul de vot nu ar putea să o modifice sau să o înlăture, și nici să instituie una nouă, decât prin vechea metodă a forței brute exprimate prin insurecție și rebeliune. Jumătate din oamenii acestei națiuni sunt astăzi complet lipsiți de puterea de a elimina din corpul de legi o lege nedreaptă sau de a introduce acolo o lege nouă și justă. Femeile, nemulțumite de această formă de guvernare, care impune fiscalitate fără reprezentare — care le obligă să se supună unor legi la care nu și-au dat niciodată consimțământul, care le întemnițează și le spânzură fără un proces judecat de egalele lor, care le privează, în căsătorie, de custodia propriei lor persoane, de salarii și copii –, cu adevărat această jumătate din populație este lăsată întru totul la cheremul celeilalte jumătăți, prin nemijlocita încălcare a spiritului și a literei declarațiilor autorilor acestui tip de guvernare, fiecare dintre acestea fiind bazate pe inviolabilul principiu al drepturilor egale pentru toți.

…Preambulul constituției federale spune: Noi, poporul Statelor Unite, pentru a forma o uniune mai desăvârșită, pentru a institui dreptatea, pentru a asigura liniștea internă, pentru a ne îngriji de apărarea obștească, pentru a promova bunăstarea

generală și a garanta binefacerile libertății nouă înșine și urmașilor noștri, decretăm și promulgăm această constituție pentru Statele Unite ale Americii“.

Este vorba, așadar, de noi, poporul, nu noi, cetățenii bărbați albi, și nici doar noi, cetățenii bărbați; ci noi, întregul popor, care am format această Uniune. Și am format-o nu pentru a da binefaceri sau libertate, ci pentru a le garanta; nu pentru jumătate dintre noi și jumătate dintre urmașii noștri, ci pentru întregul popor — femei și bărbați deopotrivă. Și este de-a dreptul o batjocură să le vorbești femeilor despre împărtășirea din binefacerile libertății, când lor li se neagă posibilitatea de a face uz de singurele mijloace de a le obține, așa cum sunt ele oferite de acest guvern republican democrat — dreptul de a decide prin vot.

…Orice stat care face din sexul omului un criteriu menit să ducă la negarea dreptului de vot pentru o jumătate din populație nu face decât să omologheze o lege de pierdere a drepturilor civile sau o lege ex post facto, ceea ce reprezintă o încălcare a legii supreme a țării. Prin ea, femeile și posteritatea lor feminină sunt pentru totdeauna private de binefacerile libertății. Pentru ele, acest tip de guvernare nu are niciun fel de puteri îndreptățite decurgând din consimțământul celor guvernați. Pentru ele, acest tip de guvernare nu este o democrație. Nu este o republică. Este o aristocrație odioasă; o detestabilă oligarhie a sexului (masculin). Cea mai detestabilă oligarhie care a existat vreodată pe fața globului… această oligarhie a sexului (masculin), care face din tată, frați, soț, fii oligarhi asupra mamei și surorilor, asupra soției și fiicelor din fiecare familie; care îi declară suverani pe toți bărbații și face supuse din toate femeile, care aduce disensiune, dezacord și răzvrătire în fiecare gospodărie a națiunii.

„Singura chestiune ce rămâne de

lămurit, acum, este: sunt femeile persoane?“

Deși cuvintele „persoane“, „popor“, „locuitori“, „alegători“, „cetățeni“ sunt folosite fără deosebire în constituția națională și în constituțiile statale, a existat întotdeauna o divergență de opinie, anterioară războiului, privind sinonimia acestor termeni… Dar, indiferent ce îndoieli ar fi existat sub vechiul regim, adoptarea celui de-al Paisprezecelea Amendament a lămurit pentru totdeauna această chestiune, de la prima frază a textului: „Toate persoanele născute sau naturalizate în Statele Unite și supuse jurisdicției acestora sunt cetățeni ai Statelor Unite și ai statului unde locuiesc“.

Iar a doua frază reglementează statutul egal al tuturor persoanelor — al tuturor cetățenilor: „Niciun stat nu va întocmi sau impune vreo lege care să îngrădească privilegiile și imunitățile cetățenilor; la fel cum niciun stat nu va priva vreo persoană de viața ei, de libertatea ei sau de proprietatea ei, fără un cuvenit proces legal, și nici nu va nega vreunei persoane aflate sub jurisdicția lui o protecție egală în fața legilor“.

Singura chestiune ce rămâne de lămurit, acum, este: sunt femeile persoane? Și cu greu pot crede că vreunii dintre opozanții noștri vor avea impertinența să spună că femeile nu sunt persoane. Fiind persoane, așadar, femeile sunt cetățeni, și niciun stat nu are dreptul să elaboreze vreo nouă lege sau să impună vreo veche lege, prin care să le îngrădească drepturile sau imunitățile. De aici, rezultă că orice discriminare împotriva femeilor în constituțiile și legile unor state este astăzi nulă și neavenită, exact la fel cum este și orice lege împotriva negrilor…

„Sunt aici ca soldat“

EMMELINE PANKHURST

Discurs în campania britanică pentru sufragiul femeilor, 13 noiembrie 1913

Campania pentru dreptul de vot al femeilor britanice a avut impact cu precădere în primele două decenii ale secolului XX. Una dintre figurile de marcă a fost Emmeline Pankhurst. A dobândit numele de familie prin căsătoria cu Richard Marsden Pankhurst, un socialist și un avocat radical din Manchester, care a avut un rol esențial în redactarea legislației reformiste privind dreptul femeilor de a deține proprietăți. În 1889, Richard a murit; în același an, Emmeline a fondat Liga pentru Dreptul de Vot al Femeilor, iar mai târziu, în 1903, a lansat Uniunea Politică și Socială a Femeilor (Women's Social and Political Union — WSPU), militând împreună cu fiica ei Christabel (1880–1958).

EMMELINE PARKHURST

Născută Emmeline Goulden, în 14 iulie 1858, la Manchester, Anglia.
Părinții ei aveau opțiuni politice progresiste. În 1879, Emmeline s-a măritat cu avocatul radical Richard Marsden Pankhurst, participând la campanii alături de el. A înființat Liga pentru Dreptul de Vot al Femeilor (WSPU), care a întreprins o campanie asiduă pentru dreptul de vot al femeilor. A fost întemnițată prima oară pentru acțiunile ei în 1908. A întreprins câteva turnee de conferințe în SUA și Canada, începând din 1909. La izbucnirea Primului Război Mondial, a demarat noi campanii pentru apărarea condițiilor de muncă ale femeilor și a devenit din ce în ce mai ostilă politicii de stânga. A adoptat patru „bebeluși de război" și a început o a doua viață de familie cu sprijinul unor prietene apropiate. Anii 1924–1925, i-a petrecut în Canada, Bermude și Franța.
A murit în 14 iunie 1928, la Londra, în timpul unei campanii electorale pentru alegerea în Camera Comunelor din partea conservatorilor.

Mottoul WSPU era „fapte, nu vorbe", iar susținătoarele

organizației au acționat prin manifestații, petiții și mitinguri politice provocatoare, care stârneau uimire și îngrijorare în rândul autorităților, în special când participantele erau femei din clasa de mijloc. În 1910, o sută de partizane ale mișcării, conduse de Emmeline, au fost arestate și tratate cu brutalitate de către poliție în „Vinerea neagră“, după ce au protestat în fața Camerei Comunelor, împotriva abrogării unei legi care le-ar fi favorizat cauza. În anii următori, lupta s-a intensificat, pentru că guvernul nu a fost în stare să pună în operă reformele, în special în 1913 când WSPU a inițiat o campanie de atacuri asupra proprietăților — de la cutii poștale la terenuri de golf și case ale politicienilor. Emmeline însăși a fost arestată în câteva rânduri, începând din 1908 — pentru „obstrucționare“, pentru conducerea unor delegații, pentru spargerea ferestrelor premierului, pentru „conspirație“, pentru „incitarea unor persoane la săvârșirea de infracțiuni“. Întotdeauna s-a apărat elocvent în instanță și a participat nemijlocit la greva foamei, alături de susținătoarele ei aflate în pușcărie.

A devenit bine cunoscută, de asemenea, în Statele Unite, începând din 1909, când s-a prezentat la Carnegie Hall, din New York, drept „huligan“. Grație renumelui de activistă, s-a putut adresa unei largi audiențe în America și, în virtutea mottoului „fapte, nu vorbe“, a rostit sute de discursuri. În 1913, a fost eliberată temporar din închisoare, unde executa o pedeapsă de trei ani, ocolind așa-zisa tactică „Șoarecele și Pisica“ inițiată de guvern, pentru a-i împiedica pe greviștii foamei să moară în detenție. Pankhurst a profitat de ocazie pentru a face încă o călătorie în SUA. La Hartford, Connecticut, în 13 noiembrie, a rostit un faimos discurs, prezentându-se drept un „soldat care a părăsit temporar câmpul de luptă“. În continuare, a justificat tacticile ei „revoluționare“ și a afirmat că lupta este pe viață și pe moarte. Deja Emily Wilding Davidson se aruncase, cu prețul vieții, în fața calului regelui, la Epsom Derby, în februarie 1913:

cea mai surprinzătoare acțiune a sufragetelor din acea perioadă. Adepții americani ai sufragiului au asimilat lecțiile, iar în 1916 unii dintre ei erau deja în greva foamei.

Primul Război Mondial a schimbat totul. Autoritățile britanice le-au eliberat necondiționat pe sufragete, iar Emmeline a început o campanie patriotică pentru Dreptul Femeilor de a lupta în armată. În iunie 1918, un Act al Parlamentului le-a acordat femeilor în vârstă de peste treizeci de ani dreptul de vot (cu restricții). Un proiect legislativ parlamentar, care prevedea ca femeile britanice să aibă drept de vot egal cu al bărbaților, a devenit lege în iulie 1928 — la o lună după moartea lui Emmeline.

Nu vin aici ca să pledez o cauză, fiindcă, indiferent de situația de care mișcarea pentru sufragiu se bucură în Statele Unite ale Americii, în Anglia a trecut de tărâmul pledoariilor și a intrat în sfera politicii concrete. A devenit subiect de revoluție și război civil, și astfel astă-seară nu am venit aici pentru a pleda cauza sufragiului pentru femei. Adepții americani ai sufragiului pot milita ei înșiși pentru această cauză. Am venit aici ca soldat care a părăsit temporar câmpul de luptă, pentru a explica — pare straniu să trebuiască explicat — ce înseamnă război civil atunci când războiul civil este purtat de către femei… Dacă aș fi bărbat și v-aș spune: „Vin dintr-o țară care susține că are instituții reprezentative, dar cu toate astea îmi tăgăduiește mie, un plătitor de taxe, un locuitor al acestei țări, drepturile reprezentative“, ați înțelege imediat că acea ființă umană, fiind un bărbat, a fost îndreptățită să adopte metode revoluționare pentru a dobândi accesul la instituțiile reprezentative. Dar, întrucât eu sunt femeie, este necesar în secolul XX să explic de ce femeile au adoptat metode revoluționare pentru a dobândi drepturi cetățenești.

„Femeile ori trebuie să moară, ori trebuie să aibă drept de vot.“

…Acum, vreau să vă spun vouă, care credeți că femeile nu pot reuși, că noi am pus guvernul Angliei în situația în care se confruntă cu următoarea alternativă: Femeile ori trebuie să moară, ori trebuie să aibă drept de vot. Îi întreb pe americanii din această adunare, ce ați spune voi dacă în statul vostru ați fi confruntați cu această alternativă, trebuind ori să le ucideți, ori să le dați drepturi cetățenești — sunt femei, dintre care pe multe le respectați, femei despre care știți că au dus o existență utilă, femei care știți, chiar dacă nu le cunoașteți personal, că sunt însuflețite de cele mai înalte idealuri, femei care luptă pentru libertate și dreptul de a fi utile în serviciul societății? Ei, bine, nu este decât un singur răspuns la această alternativă; nu există decât o singură cale de a ieși din impas, doar dacă nu doriți să întoarceți civilizația umană cu două sau trei generații; trebuie, așadar, să le dați acelor femei dreptul de vot. Acum, acesta este deznodământul războiului nostru civil.

„Irlanda lipsită
de libertate nu-și
va găsi niciodată
liniștea“
PATRICK PEARSE
Discurs funebru pentru Jeremiah O'Donovan Rossa,
1 august 1915

La începutul secolului XX, mișcarea pentru independența Irlandei beneficia de o sumedenie de partide și grupări semisecrete. Judecând în ansamblu, erau, pe de o parte, cei care militau, în mod constituțional, pentru „autonomie politică“, și pe de altă parte cei care, prin convingerile și acțiunile lor, adoptau un demers revoluționar. Pentru aceștia din urmă, reprezentați prin Frăția Republicană Irlandeză (Irish Republican Brotherhood — IRB), izbucnirea Primului Război Mondial, în 1914, a constituit o mare problemă. Trebuiau oare republicanii irlandezi să susțină efortul de război al Marii Britanii? Când John Redmond, lider al Partidului Național Irlandez, i-a îndemnat pe irlandezi să susțină Anglia, republicanii radicali din IRB și gruparea paramilitară a Voluntarilor Irlandezi nu au răspuns la chemare, considerând că angajarea Marii Britanii pe Frontul de Vest reprezenta, mai degrabă, o oportunitate pentru cauza lor. Această atitudine s-a concretizat în Răscoala de Paști din 1916, condusă, printre alții, de către agitatotul și publicistul revoluționar Patrick Pearse.

PATRICK PEARSE

S-a născut pe 10 noiembrie 1879, din părinți de origine engleză și irlandeză, în Dublin, Irlanda.

În 1895, s-a înscris în organizația culturală „Liga Celtică Irlandeză“, iar ulterior a editat ziarul acesteia. După ce a studiat limbile, literatura și dreptul la Universitate și la Trinity College, Dublin, a intrat în barou. A fondat școala de băieți St. Edna în 1908, a predat limba irlandeză și engleză, a inculcat valorile naționaliste și a scris mult în ambele limbi. În 1912, a intrat în organizația Voluntarilor Irlandezi și apoi în Frăția Republicană Irlandeză, concepțiile lui radicalizându-se și mai mult prin vizita făcută diasporei irlandeze din SUA. A

făcut dovada unor excelente aptitudini oratorice, cu prilejul comemorării eroului naționalist din secolul al XVIII-lea, Wolfe Tone, în 1912, și ulterior la funeraliile lui O'Donovan Rossa, în 1915. Lansând chemarea publică la o răscoală armată, Pearse a fost „general-comandant" și agitator politic al Răscoalei de Paști (1916), care a durat o săptămână.
A fost executat, ca urmare a unei sentințe a curții marțiale, în 3 mai 1916, în închisoarea Kilmainham, Dublin.

Patrick Pearse și-a început cariera ca propagator al culturii și limbii irlandeze. Inițial, simpatizant al mișcării pentru autonomie politică, concepțiile lui s-au radicalizat odată cu adoptarea cauzei republicanismului revoluționar, pentru ca în cele din urmă să urce în ierarhie, ocupând funcții de conducere în IRB (inclusiv în consiliul militar al organizației) și în gruparea Voluntarilor Irlandezi. În 1915, devenise deja cunoscut drept un influent orator public, care avea darul de a electriza auditoriul, îmbinând aluziile romantice la istoria irlandeză cu temele imperative ale politicii contemporane.

Când Pearse a fost rugat, în 1915, să rostească o oraţie funebră pentru eroul republican Jeremiah O'Donovan Rossa, discursul său a scos în evidență exact aceste calități. Membru al revoluționarei Frății Feniene, O'Donovan Rossa (1831–1915) a fost ținut în detenție într-o închisoare britanică, înainte de a alege exilul în SUA. Acolo, a strâns fonduri pentru operațiuni paramilitare și, la începutul anilor 1880, a organizat o campanie de atacuri cu bombe pe teritoriul britanic. În timp ce Voluntarii Irlandezi plănuiau deja o rebeliune, întoarcerea trupului neînsuflețit al lui O'Donovan Rossa la Dublin, pentru înmormântare, a constituit o oportunitate perfect sincronizată pentru un eveniment menit să dea elan cauzei lor.

În debutul discursului, Pearse punea în contrast vârsta înaintată a lui O'Donovan Rossa cu propria lui tinerețe, pentru a sublinia că o nouă generație a preluat stindardul cauzei

„libertății“. A invocat alte personalități celebre din panteonul revoluționar și a proclamat caracterul inextricabil al binonului format din limba celtică irlandeză și o Irlandă liberă. Pearse a menționat religia, de asemenea, salutând statutul străvechi al Irlandei ca focar de civilizație creștină. În finalul discursului, cu un impact puternic, a revenit la tema morții și a funeraliilor, pentru a afirma că mormintele patrioților irlandezi vor servi drept permanente repere peste timp ale luptei poporului irlandez pentru libertate, îndemnând mereu la noi acțiuni. A încheiat cu cea mai cunoscută declarație a discursului său, spunând că „atâta timp cât în Irlanda se află aceste morminte, Irlanda neliberă nu-și va găsi niciodată liniștea“.

Este drept ca, înainte de a părăsi acest loc în care am depus rămășițele pământești ale lui O’Donovan Rossa, unul dintre noi, în numele tuturor, să îl elogieze pe acest brav om și să se străduiască să formuleze gândurile și speranțele care sălășluiesc în noi, în timp ce stăm aici, în jurul mormântului său. Și dacă s-a considerat potrivit ca eu, și nu un altul, eu, și nu unul dintre bărbații cărunți care au fost tineri odată cu el și au împărtășit truda și suferințele lui, să vorbesc acum, este poate fiindcă s-a apreciat că eu aș putea vorbi în numele unei noi generații, care a fost educată în credința feniană și care a acceptat responsabilitatea de a înfăptui progamul fenian. Vă propun tuturor, așadar, ca aici, la mormântul acestui incoruptibil luptător fenian, să ne reînnoim legământul de Botez; aici, la mormântul acestui om neînvins și de neînvins, să îl rugăm pe Dumnezeu, fiecare pentru sine, să ne dea și nouă același neclintit țel, același curaj nobil și sublim, aceeași indestructibilă tărie de caracter pe care le-a avut O’Donovan Rossa.

„Noi nu cunoaștem decât o singură definiție a libertății.“

De bunăvoie, ne proclamăm, așa cum s-a proclamat și el în instanța de judecată, irlandezi cu un singur crez pe lume. Noi, Voluntarii Irlandezi, și voi ceilalți, care v-ați asociat cu noi în misiunea și îndatorirea de azi, suntem uniți și trebuie să rămânem împreună de acum înainte în frățească unitate pentru înfăptuirea libertății Irlandei. Și noi nu cunoaștem decât o singură definiție a libertății: este definiția lui (Wolfe) Tone, este definiția lui (John) Mitchel, este definiția lui Rossa. Și niciun om să nu denigreze cauza pe care generațiile care au pierit ale Irlandei au slujit-o, dându-i vreun alt nume și vreo altă definiție decât numele și definiția lor. Ne-am adunat la mormântul lui Rossa nu copleșiți de tristețe, ci mai degrabă înflăcărați în cuget, știind că ne-a fost dat nouă să intrăm într-o asemenea strânsă comuniune cu acel brav și ilustru celt irlandez. O’Donovan Rossa a fost glorios prin mândra sa dârzenie, glorios prin eroicul său har, glorios prin forța, limpezimea și adevărul său de celt irlandez. Și toată acea glorie, mândrie și forță s-au împletit cu un devotament plin de modestie și puritate față de Irlanda, față de tot ceea ce era străvechi, frumos și celtic în Irlanda, patriostimul sfânt și pur al unui Michael O’Clery (cronicar din secolul al XVII-lea) sau al unui Eoghan O’Growney (preot, cărturar, cofondator al Ligii Celtice Irlandeze, din secolul al XIX-lea). Viziunea înflăcărată, sinceră și limpede a acestui om, aproape singur în epoca lui, era aceea a unei Irlande așa cum noi, cei de astăzi, negreșit o vom avea: nu numai liberă, ci și celtică; nu numai celtică, ci și liberă.

„Neghiobii, neghiobii, neghiobii de ei! — ne-au lăsat un singur lucru: un mort fenian.“

Într-o mai strânsă comuniune spirituală cu el, poate mai mult acum decât altădată, într-o comuniune spirituală cu cei din vremea lui, vii sau morți, care au pătimit cu el în închisorile engleze, în comuniune de spirit, de asemenea, cu dragii noștri camarazi care pătimesc astăzi în închisorile engleze, și vorbind în numele lor și al nostru deopotrivă, făgăduim solemn Irlandei toată dragostea noastră, așa cum făgăduim guvernării engleze în Irlanda toată ura noastră. Acesta este un loc de pace, sacru pentru morți, unde se cuvine ca oamenii să vorbească cu milostenie și onestitate; însă eu consider că este creștinește, așa cum considera și O'Donovan Rossa, să urăști răul, să urăști neadevărul, să urăști oprimarea și, urându-le pe toate, să te străduiești să le înlături. Vrăjmașii noștri sunt puternici, înțelepți și precauți, dar puternici și înțelepți și precauți cum sunt, nu pot desface minunile lui Dumnezeu care face să rodească în inimile tinerilor semințele sădite de tinerii dintr-o generație anterioară. Iar semințele sădite de tinerii din anii 1865 și 1867 dau miraculos roade astăzi. Cârmuitorii și susținători împărățiilor trebuie să fie precauți, dacă vor să se păzească de asemenea semințe. Viața răsare din moarte; și din mormintele patrioților, bărbați și femei deopotrivă, răsar națiuni vii. Susținătorii acestui regim opresiv au lucrat intens, în taină și pe față. Ei cred că au pacificat Irlanda. Ei cred că au cumpărat jumătate din poporul nostru și au intimidat cealaltă jumătate. Ei cred că au prevăzut totul, ei cred că au luat măsuri împotriva oricărei situații; dar neghiobii, neghiobii, neghiobii de ei! — ne-au lăsat un singur lucru: un mort fenian, iar atâta timp cât Irlanda păstrează aceste morminte, Irlanda neliberă nu-și va găsi niciodată liniștea.

„Trebuie să facem ca democrația să fie sigură în lume“

WOODROW WILSON

Discurs în Congres, pentru votarea declarației de război,
2 aprilie 1917

Lunga tradiție a Statelor Unite de a nu se implica în luptele dintre națiunile Europei dura de peste un veac în momentul declanșării Primului Război Mondial. Totuși, în 1915, scufundarea de către un submarin german a pachebotului *Lusitania*, care transporta armament pentru Aliați, a dus la moartea a 128 de americani și a provocat mânia întregii țări. În 1917, presiunea maselor pentru participarea la conflagrație devenise de nestăpânit. În ianuarie 1917, serviciul britanic de informații a interceptat așa-numita „telegramă Zimmerman", care a dezvăluit că armata germană pregătea un război cu submarine, nesocotind restricțiile internaționale existente; navele SUA care îi aprovizionau pe Aliați aveau să fie considerate ținte de atac, dacă erau surprinse într-un loc nepotrivit, la momentul nepotrivit. Telegrama propunea, de asemenea, o alianță contra SUA, între Germania și Mexic, în cazul în care SUA declarau război. În februarie, marina germană a pus în aplicare strategia de luptă cu submarine, iar în câteva zile *Housatonic,* un transatlantic american, a fost scufundat în largul coastei Italiei. Statele Unite au rupt relațiile diplomatice cu Germania, iar în aprilie 1917 America intrase deja în război.

WOODROW WILSON

S-a născut pe 28 decembrie 1856, la Staunton, Virginia, ca fi al unui pastor prezbiterian.

Viața sa de adult s-a călăuzit după o conduită foarte strictă. După ce a studiat dreptul și științele politice, a avut o scurtă carieră juridică, îndreptându-se apoi spre mediul universitar; a predat la universitățile Bryn Mawr și Princeton,

devenind președintele celei de-a doua în 1902, anul în care a publicat o istorie a Statelor Unite. A intrat în politică ca membru al Partidului Democrat, devenind guvernator al statului New Jersey (1911), înainte de a fi ales președinte al SUA, în două mandate (1913–1921). Sub administrația Wilson, amendamentele la Constituția SUA au introdus prohibiția și votul pentru femei, a fost promovat programul său „Noua Libertate“ menit să garanteze șanse egale pentru toți cetățenii bărbați, iar mișcarea sindicală s-a consolidat. După ce a încercat, în zadar, să medieze pacea între națiunile beligerante ale Europei aflate în conflict din 1914, a convins Statele Unite să intre în război, de partea Aliaților. În 1918, planul său de pace, în 14 puncte, a devenit fundamentul Conferinței de Pace de la Paris. După tratative dificile, încheierea Tratatului de la Versailles a permis crearea Ligii Națiunilor. În ciuda campaniei susținute de Wilson, Statele Unite nu s-au alăturat Ligii.
A murit în 3 ianuarie 1924, la Washington, D.C.

Omul care a avut sarcina de a obține aprobarea Congresului pentru intrarea în război a fost Thomas Woodrow Wilson, al 28-lea președinte al SUA. Era la doilea mandat prezindențial, obținut printr-o victorie strânsă în 1916. Acest fost avocat și cadru universitar nu era din fire un adept al războaielor, așa cum existau, de altfel, nenumărați alți americani care continuau să se opună implicării în Marele Război din Europa. De la izbucnirea Primului Război Mondial în 1914, Wilson intervenise activ — fățiș și în secret — pentru medierea păcii între țările beligerante.

În discursul rostit în fața Congresului, Wilson s-a declarat un om răbdător, cu „un profund simț al solemnității actelor politice asumate“, dar reprezentând o națiune iritată dincolo de limitele toleranței. Era, pentru el, o „îndatorire apăsătoare și dureroasă“, însă politica de „neutralitate armată“ a Americii devenise acum „ineficientă, în cazul cel mai bun“. Wilson a susținut nu numai că războiul era necesar pentru protejarea națiunii împotriva agresiunii externe, ci a căutat și să invoce un înalt principiu moral, insuflând poporului idealurile americane — în cea mai puternică frază a discursului său: „Trebuie să

facem în așa fel ca democrația să fie sigură în lume“. Pentru Wilson, o pace trainică necesita un „parteneriat al națiunilor democrate… o ligă de onoare“.

O ligă postbelică — Liga Națiunilor, precursoare a Națiunilor Unite — avea să fie marele proiect internațional al lui Wilson, o sarcină nicidecum ușoară, imediat după război, când mulți dintre politicienii Europei aveau în minte propriile lor obiective naționaliste. Cu toate acestea, conform clauzelor Tratatului de la Versailles, din 1919–1920, organismul multinațional a fost înființat, având misiunea de a încerca să rezolve disputele internaționale, înainte de a se ajunge din nou la război. Wilson a primit Premiul Nobel pentru Pace pentru eforturile sale. Însă tragedia lui a fost că, în ciuda unor eforturi epuizante (care au dus la atacul cerebral suferit în 1919), nu a izbutit să câștige de partea lui opinia publică americană. Senatul SUA nu va ratifica statutul Ligii. Wilson a luptat cu tenacitate pentru visul său, neacceptând niciun compromis și susținând că, pentru pacea mondială, era esențial ca SUA să devină membru al Ligii Națiunilor. Chestiunea a fost însă lămurită odată cu alegerile prezidențiale din 1920, când victoria i-a revenit republicanului Warren Harding, care se opunea Ligii.

Domnilor congresmeni: … Actualul război al germanilor, cu submarine îndreptate împotriva comerțului, este un război împotriva omenirii. Este război împotriva tuturor națiunilor… Provocarea este la adresa întregii omeniri.

Fiecare națiune trebuie să decidă de una singură cum va reacționa. Alegerea pe care o facem pentru noi trebuie făcută cu chibzuință și echilibru, potrivite personalității și motivelor noastre ca națiune. Trebuie să lăsăm deoparte pornirile înfierbântate. Motivul nostru nu va fi răzbunarea sau

afirmarea forței fizice a națiunii, ci doar apărarea dreptății, a dreptății umane, în numele căreia suntem un luptător neabătut.

…Neutralitatea armată este ineficientă, în cazul cel mai bun; în asemenea circumstanțe și în fața unor asemenea pretenții, este mai mult decât ineficientă; nu poate produce decât ceea ce vizează să împiedice; este practic cert că ne va atrage într-un război, fără a avea însă drepturile sau eficacitatea beligeranților. Există o alegere pe care nu o putem face, suntem incapabili să o facem: nu vom alege calea supunerii și nu vom tolera ca drepturile cele mai sacre ale națiunii și ale poporului nostru să fie nesocotite sau violate. Nedreptățile împotriva cărora ne ridicăm acum nu sunt nedreptăți obișnuite: răul lor merge până la rădăcinile vieții omenești.

Cu un profund simț al caracterului solemn, chiar tragic al pasului pe care îl fac… recomand Congresului să declare că recentul demers al guvernului imperial german nu este, de fapt, decât un război contra guvernului și poporului Statelor Unite; să accepte formal statutul de beligerant pe care am fost constrânși să ni-l asumăm; și imediat să ia măsuri nu numai pentru a plasa țara într-o defensivă temeinică, ci și pentru a-și exercita întreaga putere și a-și folosi toate resursele în scopul de a forța Imperiul German să pună capăt războiului.

…Făcând toate aceste lucruri, aceste lucruri profund esențiale, trebuie să sublinien foarte limpede și să explicăm foarte limpede întregii lumi care sunt motivele și obiectivele noastre… Obiectivul nostru… este să apărăm principiul păcii și al dreptății în viața oamenirii, combătând astfel orice putere autocrată și egoistă, și să instituim în rândul popoarelor lumii, care sunt cu adevărat libere și autonome, o armonizare a țelurilor și a acțiunilor, menită să poată garanta ulterior respectarea acelor principii.

…Un acord solid pentru pace nu va putea fi menținut decât printr-un parteneriat al națiunilor democrate. Niciun guvern

autocrat nu poate fi de bună-credință într-un asemenea acord și nu poate respecta principiile statutare ale acestuia. Trebuie să fie o ligă de onoare, un parteneriat de opinie.

...Trebuie să facem în așa fel ca democrația să fie sigură în lume. Pacea lumii trebuie sădită pe temeliile verificate ale libertăților politice. Noi nu avem scopuri egoiste pe care să le slujim.

„Dreptatea este mai prețioasă decât pacea.“

Noi nu dorim cuceriri teritoriale, nu dorim colonii. Nu umblăm după despăgubiri pentru noi, nu urmărim recompense materiale pentru sacrificiile pe care vom fi bucuroși să le facem. Noi nu suntem decât unul dintre apărătorii drepturilor omenirii. Vom fi mulțumiți atunci când acele drepturi vor fi devenit pe cât de sigure le pot face crezul și libertatea națiunilor.

Adresându-mă aici, vouă, domnilor congresmeni, mi-am îndeplinit o îndatorire apăsătoare și dureroasă. Ne așteaptă, ne pot aștepta, multe luni de încercări și jertfe cumplite. Este un lucru de imensă răspundere să conduci acest măreț și pașnic popor la război, cel mai cumplit și mai nimicitor dintre toate războaiele, când civilizația însăși pare a fi pusă în balanță.

Însă dreptatea este mai prețioasă decât pacea și noi vom lupta pentru lucrurile pe care le-am purtat cu sfințenie în suflet dintotdeauna, pentru democrație, pentru dreptul celor care se supun autorității să aibă un cuvânt de spus în ceea ce privește conducerea lor, pentru drepturile și libertățile națiunilor mici, pentru domnia universală a dreptății, grație unui acord al popoarelor libere, menit să aducă pacea și siguranța tuturor națiunilor, într-o lume cu adevărat liberă.

Pentru o asemenea sarcină, putem să ne dedicăm viața și

bunurile, tot ceea ce suntem și tot ceea ce avem, cu mândria acelora care știu că a venit ziua când America are privilegiul de a-și vărsa sângele și a-și dărui puterile pentru principiile care i-au dat naștere, pentru fericire, pentru pacea pe care a iubit-o. Cu ajutorul lui Dumnezeu, America nu poate face altfel.

„Toată puterea Sovietelor“

VLADIMIR ILICI LENIN

Discurs proclamând țelurile politicii bolșevice, septembrie 1917

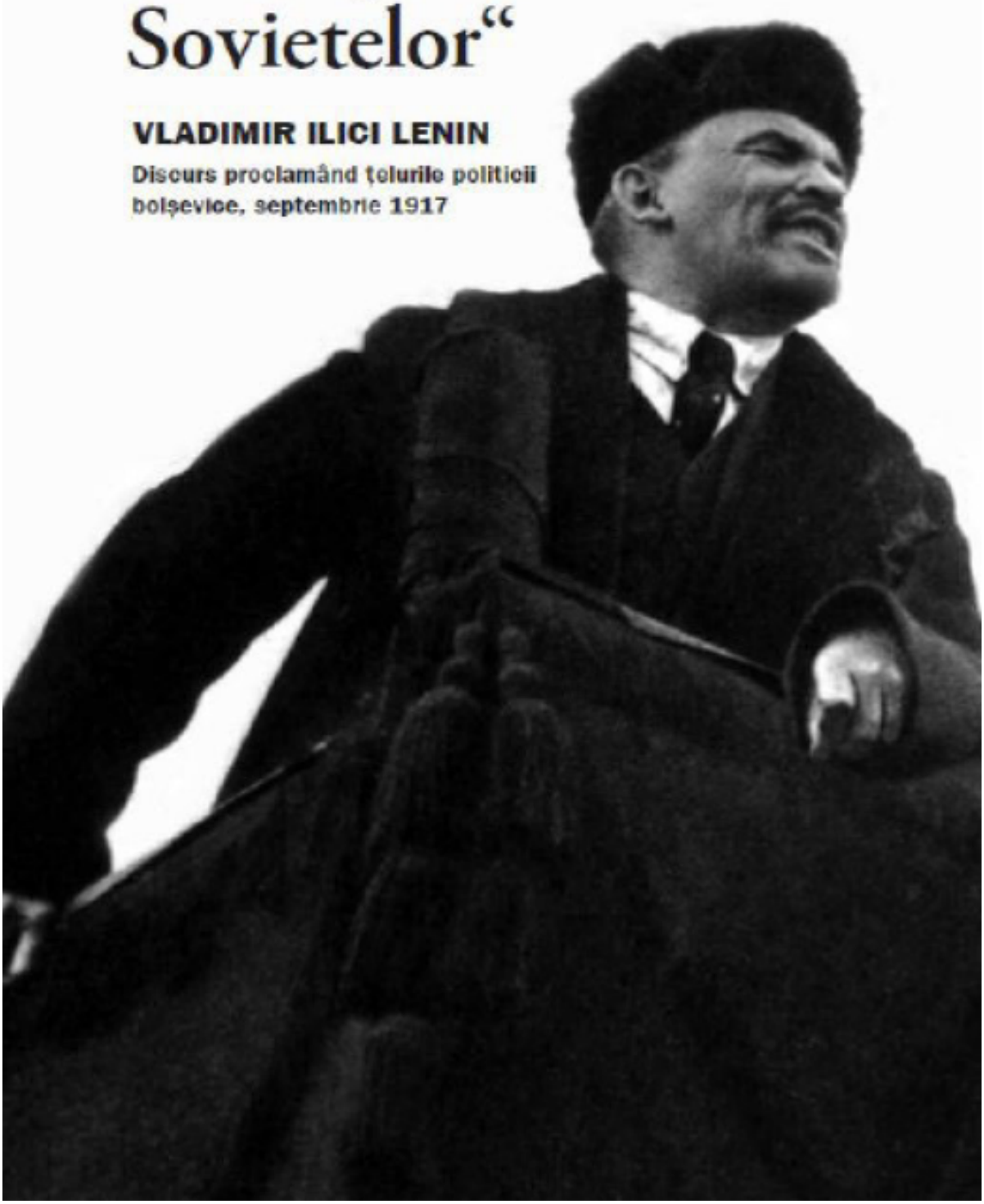

Vladimir Ilici Lenin a publicat celebrul lui discurs „Toată puterea Sovietelor“ în septembrie 1917, cu doar câteva săptămâni înainte ca Partidul Bolșevic, condus de el, să preia puterea în Rusia, prin Revoluția din Octombrie. În acest discurs, Lenin ataca guvernul provizoriu al Rusiei, o coaliție șubredă, care îi includea pe eseri (Partidul Socialist Revoluționar) și care era condusă de Aleksandr Kerenski. Coaliția luase locul regimului țarist în Revoluția din Februarie, la începutul anului 1917. Lenin, conform convingerilor lui marxiste, considera Revoluția din Februarie doar ca o primă etapă revoluționară. Aceasta trebuia să fie urmată de o a doua revoluție, prin care puterea avea să treacă în mâinile muncitorilor (proletariatul) și ale țăranilor, fără a mai fi apanajul burgheziei (clasele de mijloc) — care, din cauza intereselor de clasă, se opuneau oricăror transformări sociale cu adevărat radicale.

Încă de la instituirea lui, guvernul provizoriu fusese la concurență cu „Sovietele“, consilii ale muncitorilor. Sovietele controlau sistemul de transporturi și resursele industriale naționale. Guvernul provizoriu era lipsit de putere reală și nu putea soluționa grava criză economică a Rusiei, și nici penuria de alimente, iar decizia de a continua războiul contra Germaniei rămânea nepopulară.

VLADIMIR ILICI LENIN

S-a născut cu numele de Vladimir Ilici Ulianov, într-o familie din clasa mijlocie, pe 10 aprilie 1870, în Ulianovsk, Rusia.

După ce și-a luat diploma în drept și a devenit un radical politic (fratele său a fost executat pentru activitate antițaristă), Lenin a practicat dreptul în anii

1890, studiindu-i cu ardoare pe Karl Marx și Friedrich Engels. Arestat pentru subversiune în 1895, a fost surghiunit în Siberia, în 1897–1900. În următorii 17 ani, a locuit cu precădere în Europa Occidentală (în special, Elveția), organizând aripa bolșevică („Majoritatea“) a Partidului Muncitoresc Social-Democrat din Rusia. În 1903, a provocat o sciziune între bolșevici și menșevici („Minoritatea“), care erau mai moderați, la Congresul lor de la Londra. A revenit în Rusia în 1905–1907, dar nu a putut valorifica schimbările politice înfăptuite în acea perioadă. Revenirea temporară în Rusia, în aprilie 1917, a devenit definitivă atunci când a izbucnit Revoluția Bolșevică din Octombrie pe care a condus-o ca lider al noului stat al Sovietelor. În războiul civil care a urmat, Armata Roșie bolșevică i-a înfrânt pe principalii opozanți contrarevoluționari, în 1922. A scăpat cu viață dintr-o tentativă de asasinat în 1918, dar sănătatea sa a continuat să se înrăutățească.
A murit în 21 ianuarie 1924, la Moscova.

Lenin s-a întors din exil în Rusia natală abia în aprilie 1917, într-un vagon de tren sigilat (ajutat de Germania). Rapid, a confiscat meritele Revoluției din Februarie, impunându-se drept o forță revoluționară demnă de luat în seamă. „Tezele din aprilie“ propagau sloganul „Toată puterea Sovietelor“. În cursul lunii iulie, au izbucnit la Petrograd (azi, Sankt Petersburg, pe atunci capitala Rusiei) manifestații contra guvernului și războiului, iar sloganul a fost preluat de protestatari. Dar protestele erau prea dezorganizate pentru a putea avea un impact revoluționar adecvat, fiind repede înăbușite.

Totuși, în ultimele luni din 1917, Petrograd era în fierbere, muncitorii preluau controlul asupra fabricilor și lozinca „Toată puterea Sovietelor“ părea să devină o realitate. Împreună cu Lev (Leon) Troțki, conducătorul Sovietului din Petrograd, Lenin și alți fruntași bolșevici au plănuit la repezeală o răscoală armată. În noaptea de 6 noiembrie (24 octombrie, conform calendarului rusesc pe stil vechi), Lenin a dat ordin Gărzilor Roșii să ocupe instituțiile-cheie din Petrograd, inclusiv sediul guvernului provizoriu din vechiul Palat de Iarnă al țarului. Cu foarte puțină vărsare de sânge, bolșevicii au preluat puterea.

Punându-i sub arest pe miniștrii guvernului provizoriu și trecându-i pe linie moartă pe menșevicii mai moderați, Partidul Bolșevic a înființat o nouă autoritate supremă sub forma Sovietului Comisarilor Poporului. Bolșevicii și-au schimbat numele în Partidul Comunist, și „dictatura proletariatului“, promisă în discursul lui Lenin, fusese astfel instaurată.

Revoluția bolșevică nu repurtase încă o victorie deplină. Deși Rusia s-a grăbit să iasă dintr-un război, făcând enorme concesii Germaniei, în schimbul păcii, țara s-a afundat într-un alt război, civil de astă dată, în 1918–1921, în care bolșevicii „Roșii“ se luptau cu contrarevoluționarii „Albi“ pentru viitorul Rusiei. Dar odată cu câștigarea războiului civil și asasinarea țarului Nicolae al II-lea împreună cu familia sa, Rusia intra pe făgașul unei dictaturi a Partidului Comunist, timp de 70 de ani. Lenin mai avea de trăit doar câțiva ani. Însă avea să rămână permanent părintele venerat al Revoluției, trupul său îmbălsămat fiind expus într-un sicriu din sticlă în Piața Roșie din Moscova.

Chestiunea-cheie a oricărei revoluții este incontestabil problema puterii în stat. Clasa care deține puterea decide totul. Când *Dielo Naroda* (*Cauza Poporului*), gazeta principalului partid de guvernământ din Rusia, s-a plâns recent că, din cauza controverselor privind puterea, se uită atât de problema Adunării Constituante, cât și de cea a pâinii, socialiștii revoluționari ar fi trebuit să răspundă: „Dați vina pe voi înșivă. Căci șovăiala și indecizia partidului vostru sunt de blamat, în principal, pentru «salturile ministeriale», interminabilele tergiversări ale Adunării Constituante și subminarea de către capitaliști a măsurilor convenite și planificate privind un monopol al grânelor și aprovizionarea țării cu pâine“.

Chestiunea puterii nu poate fi evitată sau ignorată, întrucât

ea reprezintă chestiunea-cheie care determină *totul* în dezvoltarea unei revoluții, precum și în politica ei internă și externă. Este indiscutabil că revoluția noastră a „irosit“ șase luni în ezitări asupra sistemului de putere; acest lucru rezultă din politica ezitantă a socialiștilor revoluționari și a menșevicilor. Pe termen lung, politica ezitantă a acestor partide a fost determinată de poziția de clasă a micii burghezii, de instabilitatea ei economică în lupta dintre capital și forța de muncă.

În prezent, toată problema se reduce la întrebarea dacă democrații mic-burghezi au învățat ceva în timpul acestor șase luni, pline de evenimente excepționale. Dacă nu, atunci revoluția este pierdută, și doar o revoltă victorioasă a proletariatului o mai poate salva. Dacă au învățat totuși ceva, instituirea unei puteri stabile și solide trebuie să înceapă imediat. Doar dacă puterea aceasta se bazează, în mod evident și necondiționat, pe o majoritate a populației, există șanse să rămână stabilă în timpul unei revoluții populare, adică a unei revoluții care ridică poporul, majoritatea muncitorilor și a țăranilor, mobilizându-i la acțiune.

Până acum, puterea de stat în Rusia a rămas practic în mâinile burgheziei, care se vede nevoită să facă doar concesii specifice (de care începe să se dezică a doua zi), să formuleze promisiuni (pe care nu le împlinește), să caute tot soiul de pretexte pentru a-și justifica dominația (doar pentru a amăgi poporul printr-o așa-zisă „coaliție onestă“) etc., etc. Cu vorba, susține că este un guvern revoluționar, democratic, popular, dar în faptă este un guvern burghez, contrarevoluționar, nedemocratic și antipopular. Aceasta este contradicția care a existat până acum și care a fost o sursă de completă instabilitate și inconsecvență a puterii, a acelor „salturi ministeriale“ în care socialiștii revoluționari și menșevicii s-au implicat cu un nefericit (pentru popor) entuziasm.

„Înseamnă înlăturarea acestui aparat de stat și înlocuirea lui cu un regim nou, de sorgine populară.“

La începului lunii iunie 1917, am spus la Congresul Sovietelor din toată Rusia că soluția este ori ca Sovietele să fie dizolvate, pierind astfel nedemn, ori toată puterea să le fie transferată lor… Totuși, sloganul „Toată puterea Sovietelor“ este foarte adesea, dacă nu în toate cazurile, interpretat incorect ca însemnând un cabinet format în majoritate din reprezentanți ai Sovietelor. Am vrea să aprofundăm mai amănunțit această falsă concepție.

…„Toată puterea Sovietelor“ înseamnă restructurarea radicală a întregului vechi aparat de stat, acel aparat birocratic care pune piedică tuturor măsurilor democratice. Înseamnă înlăturarea acestui aparat de stat și înlocuirea lui cu un regim nou, de sorginte populară, adică un regim al Sovietelor, cu adevărat democrat, altfel spus al majorității organizate și înarmate a poporului — muncitori, soldați și țărani. Înseamnă a acorda majorității poporului inițiativa și independența nu numai în alegerea deputaților, ci și în administrația de stat, în efectuarea reformelor și a diverselor altor transformări.

Pentru a sublinia mai clar și mai edificator această diferență, merită să reamintim o prețioasă afirmație făcută în urmă cu ceva timp chiar de organul de presă al partidului de guvernământ al socialiștilor revoluționari, *Dielo Naroda.* Scria acolo că până și în ministerele care erau în mâinile miniștrilor socialiști (asta s-a scris în timpul faimoasei coaliții cu cadeții, când menșevicii și revoluționarii socialiști erau miniștri), întregul aparat administrativ rămăsese neschimbat, ceea ce împiedica desfășurarea activității.

Să le fie rușine celor care spun: „Nu avem un aparat de stat care să îl înlocuiască pe cel vechi, ceea ce inevitabil gravitează spre apărarea burgheziei“. Căci acest aparat de stat există. Acest aparat de stat sunt Sovietele. Să nu vă fie teamă de inițiativa și independența poporului. Aveți încredere în organizațiile lor revoluționare și veți vedea în toate domeniile treburilor de stat aceeași forță, demnitate și invincibilitate a muncitorilor și a țăranilor, care s-au manifestat și în unitatea și furia lor împotriva lui Kornilov.[5]

„Nu există cale de mijloc; este un lucru dovedit prin experiență.“

Nu există cale de mijloc; este un lucru dovedit prin experiență. Ori toată puterea trece în mâinile Sovietelor, atât la nivel central, cât și local, și pământul li se dă în întregime țăranilor imediat, urmând apoi decizia Adunării Constituante, ori moșierii și capitaliștii obstrucționează orice măsură, redau moșierilor puterea, stârnesc furia țăranilor și împing lucrurile la o răscoală țărănească extrem de violentă.

Doar dictatura proletariatului și a țărănimii sărace are capacitatea să zdrobească rezistența capitaliștilor, să manifeste cu adevărat supremul curaj și fermitatea necesară în exercitarea puterii și să obțină sprijinul entuziast, altruist și cu adevărat eroic al maselor populare, atât în armată, cât și în rândul țărănimii.

„Toată puterea Sovietelor — aceasta este singura cale.“

Toată puterea Sovietelor — aceasta este singura cale spre o propășire treptată, pașnică și lină, în perfectă armonie cu conștiința de clasă și decizia majorității poporului și cu experiența dobândită de popor. „Toată puterea Sovietelor“

înseamnă transferarea completă a administrației țării și a controlului economic în mâinile muncitorilor și țăranilor, cărora nimeni nu poate cuteza să li se împotrivească și care, prin practica lor, prin experiența lor, vor fi învățat în scurt timp cum să împartă pământul, produsele și grânele, așa cum se cuvine.

---

[5] Generalul Lavr Kornilov (1870–1918), care a încercat să înăsprească măsurile guvernului provizoriu, a fost nevoit să demisioneze din funcție, sub amenințarea unui puci militar.

„Eu cred în legea dragostei“

CLARENCE DARROW

Discurs de încheiere în apărarea lui Henry Sweet, 11 mai 1926

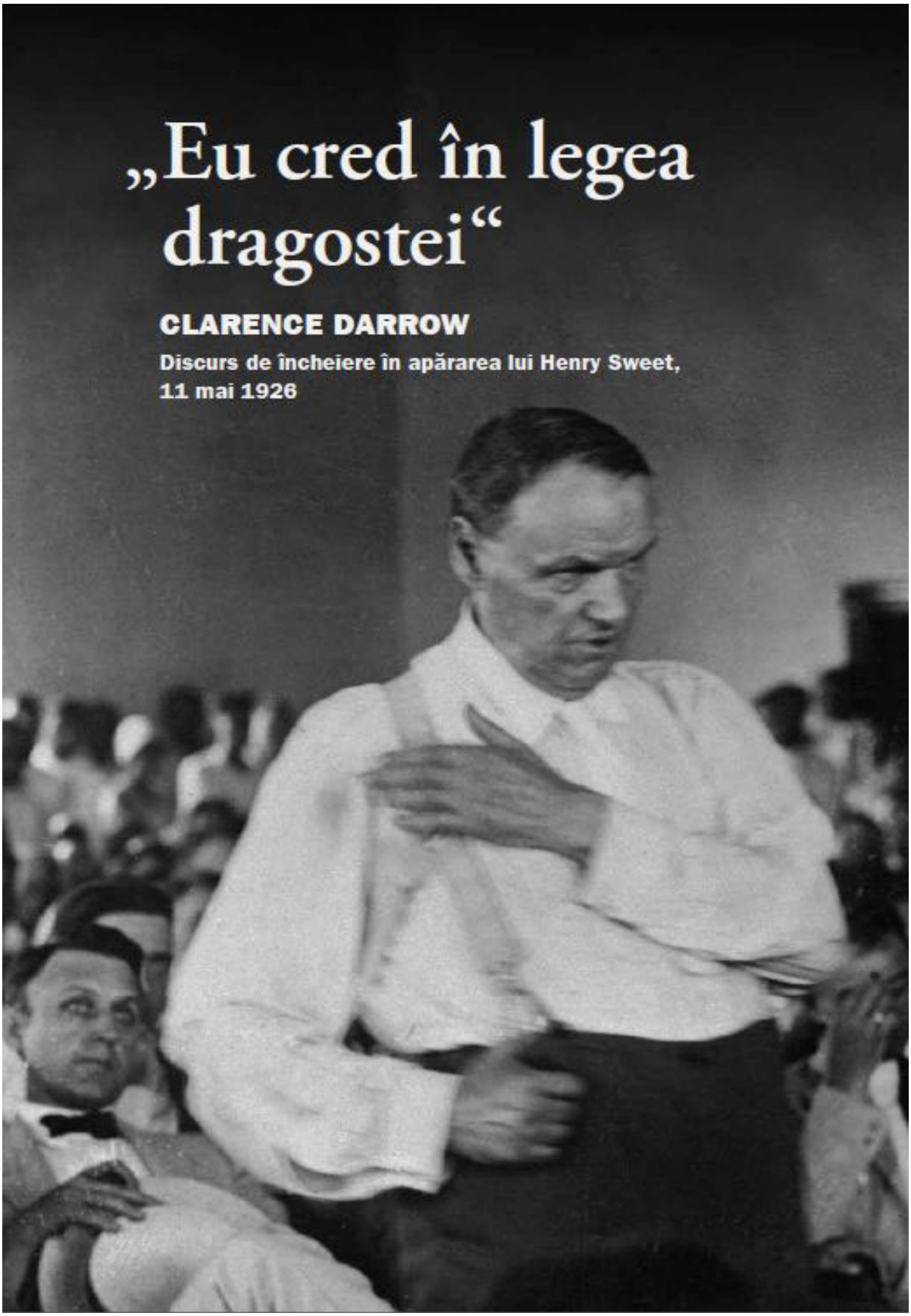

În 11 mai 1926, într-un tribunal din Detroit, timp de șapte ore, avocatul Clarence Darrow a rostit pledoaria finală, în apărarea unui afro-american acuzat de omor. Pentru acest neconvențional avocat al apărării, cazul menționat era cel mai recent dintr-un întreg portofoliu de procese, prin care sfidase ideile preconcepute și atacase prejudecățile societății.

Istoricul cazului poartă amprenta tensiunilor rasiale din deceniile anterioare adoptării legislației privind drepturile civile. În Detroit, dezvoltarea industriei automobilelor a determinat un aflux de muncitori afro-americani la începutul anilor 1920, când uneori bande de huligani albi îi alungau pe afro-americani din cartierele locuite majoritar de albi, unde aceștia se stabiliseră. În seara când doctorul Ossian Sweet și familia sa s-au mutat într-o nouă casă, a izbucnit un scandal organizat, diverse persoane aruncând cu pietre în imobil. Familia a ripostat cu focuri de armă, trase de la o fereastră de sus, iar un alb, Leon Breiner, a fost ucis.

CLARENCE DARROW

S-a născut pe 18 aprilie 1857, în Kinsman, Ohio, ca fiu al unui antreprenor de pompe funebre agnostic.

A studiat dreptul, a fost primit în barou în 1878 și, inițial, a practicat avocatura pe plan local. S-a mutat la Chicago în 1887 și a fost influențat de judecătorul liberal John Altgeld. A devenit activ în politica locală a Partidului Democrat și a fost numit în consiliul corporațiilor din Chicago în 1890. A lucrat ca jurist principal la compania Chicago & North Western Railway, până în 1894. L-a apărat cu succes în instanță pe liderul socialist al minerilor, Bill Hayward, acuzat că ar fi ordonat asasinarea guvernatorului statului Idaho, în 1907, și a fost achitat de acuzația că ar fi încercat să-i mituiască pe jurați, în 1912. A pledat ca avocat al apărării pentru studenții ucigași Leopold și Loeb (1924) și pentru

libertatea de a preda în școli teoria evoluționistă, în „procesul maimuțelor“ (Scopes), din 1925. În 1932, deși la pensie, a pledat în instanță pentru nevinovăția lui Thomas Massie, acuzat de uciderea prezumtivului violator al soției sale.
A murit în 13 martie 1938, la Chicago.

La început, Clarence Darrow a apărat întreaga familie Sweet, acuzată de omor, însă jurații nu au putut da un verdict. Apoi, Darrow l-a apărat pe fratele mai mic al lui Ossian, Henry Sweet (care a recunoscut că trăsese cu pușca), în primul dintre procesele individuale ce ar fi urmat să fie intentate fiecărui membru al familiei. Darrow avea convingerea că, dacă putea obține achitarea lui Sweet, cauza judiciară în celelalte procese ar dispărea.

În lunga sa pledoarie finală în fața unor jurați în totalitate albi, Darrow a demonstrat splendidele sale calități de avocat — o imensă dexteritate în instanțele judecătorești, puternice instincte dramatice și extraordinare abilități persuasive. A susținut că esența cazului judiciar era rasismul, și nu crima: „Insist asupra faptului că nu există altceva decât prejudecată în acest dosar; că, dacă situația ar fi inversată și unsprezece bărbați albi ar fi tras focuri de arme și ar fi ucis un negru, în timp ce își protejau domiciliul și viața împotriva unei bande de huligani negri, nimănui nu i-ar fi trecut prin minte să îi condamne… Acum, acesta este cazul, domnilor, și nimic altceva nu poate explica acest caz. Dați ura la o parte și nu va mai rămâne nimic“. Juraților le-a luat patru ceasuri ca să ajungă la verdictul de „nevinovat“, iar în iulie acuzațiile împotriva celoralți inculpați au fost stinse.

Capacitatea lui Darrow de a gândi liber și de a pune la îndoială opiniile preconcepute își avea rădăcinile într-o tradiție familială de radicalism social și agnosticism. Ajungând să pledeze în cazuri de drept penal, s-a ocupat de celebrul caz al

lui Leopold și Loeb, doi studenți la Universitatea din Chicago, fascinați de filosofia lui Nietzsche, care au ucis un băiat de 14 ani, într-un experiment de săvârșire a crimei „perfecte“. Opunându-se cu fermitate pedepsei capitale, Darrow a avut inventivitatea de a face uz de diverse teorii psihiatrice privind determinismul în comportamentul uman, pentru a obține, în cazul celor doi tineri, comutarea posibilei pedepse cu moartea în închisoare pe viață. În cele peste 50 de cazuri implicând pedeapsa capitală, de care s-a ocupat în cariera sa, Darrow a pierdut doar în primul proces, clientul său fiind atunci executat.

În 1925, Darrow l-a apărat pe John T. Scopes într-un proces cu miză conceptuală. Acesta era acuzat de încălcarea legilor statului Tennessee, predând teoria evoluționistă în învățământul public. „Procesul maimuțelor“, cum a fost supranumit dosarul lui Scopes, a captat atenția națiunii și a rămas în istorie ca o dezbatere de referință între interpretarea literală a Vechiului Testament și descoperirile științifice. Deși Scopes a fost găsit vinovat, verdictul a fost răsturnat printr-un artificiu tehnic, iar Darrow a avut posibilitatea să ofere în instanță interogatorii încrucișate privind concepțiile cu caracter fundamentalist ale omenirii. Nu este de mirare că Darrow a devenit postum subiect de cărți, filme și piese de teatru.

Acum, domnilor, doar câteva cuvinte și am încheiat cu acest caz. Eu nu locuiesc în Detroit. Dar nu am nimic împotriva acestui oraș. De fapt, îi voi păstra întotdeauna cea mai frumoasă amintire, în special dacă acest caz se soluționează cum cred și simt eu că va fi. Nu sunt omul care să vină aici pentru a incita la ură rasială sau la orice alt tip de ură. Eu nu cred în legea dușmăniei. Poate nu sunt întotdeauna fidel

idealurilor mele, însă eu cred în legea dragostei, și mai cred că nu se poate realiza nimic cu dușmănie. Mi-ar plăcea să vină vremea când omul își va iubi semenii, fără să țină seama de culoarea lor sau de crezul lor. Nu vom fi niciodată oameni civilizați până acea vreme nu va fi să vină.

Știu că rasa neagră are un lung drum de parcurs. Cred că viața rasei negre a fost marcată de tragedie, nedreptate, asuprire. Legea i-a făcut egali, dar omul — nu. Și, în fond, în ultimă instanță problema este ce-a făcut omul? — și nu ce-a făcut legea? Știu că îl așteaptă un lung drum până să poată ocupa locul pe care eu cred că trebuie să îl aibă. Știu că în fața lui există suferință, amărăciune, tribulații și moarte printre negri, și poate printre albi. Îmi pare rău, aș face tot ce pot pentru a evita aceste lucruri. Aș recomanda răbdare; aș recomanda îngăduință; aș recomanda înțelegere; aș recomanda toate acele lucruri care sunt necesare pentru ca oamenii să poată trăi împreună. Domnilor, care credeți că este datoria voastră în acest caz? Am urmărit, zi după zi, aceste chipuri încordate, negre, care au înțesat acest tribunal. Aceste chipuri negre care privesc acum la voi, cei doisprezece albi, simțind că speranțele și temerile unei rase depind de decizia voastră.

Acest caz urmează să se încheie, domnilor. Pentru ei, este o chestiune de viață. Niciun negru nu face parte dintre jurați. Soarta lor este în mâinile celor doisprezece albi. Ochii lor sunt fixați asupra voastră, inimile lor vă cer înduplecare, iar speranțele lor atârnă de verdictul vostru.

Asta este tot. Vă cer acum, în numele acestui inculpat, în numele acestor oameni neajutorați care se uită spre voi, și mai mult chiar — în numele acestui glorios stat și al acestui măreț oraș care trebuie să facă față acestei probleme, și să facă față cu justețe — vă cer vouă, în numele progresului și al rasei umane, să dați un verdict de nevinovăție în acest dosar!

„Am credință în justețea cauzei noastre“

MOHANDAS K. GANDHI

Discurs în ajunul „Marșului Sării“,
11 martie 1930

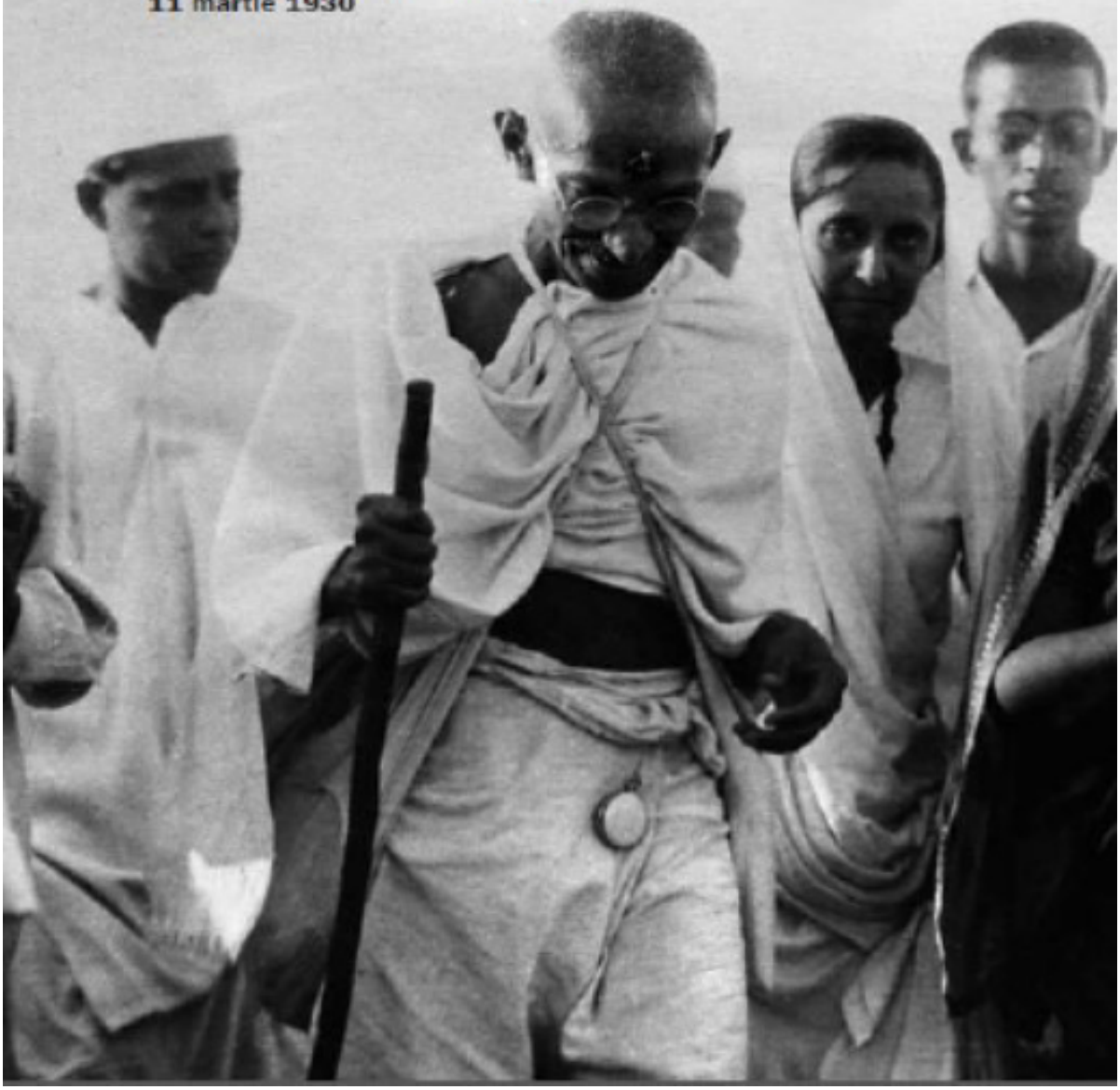

În 1930, Mohandas Karamchand Gandhi era deja o figură fascinantă pe plan internațional, grație metodelor prin care contesta guvernarea britanică în India. Așa cum afirma în timpul procesului care i-a fost intentat pentru sedițiune, în 1922, „nonviolența este primul articol al profesiunii mele de credință. Este, totodată, ultimul articol al crezului meu“. Abnegația sa față de *satyagraha* („perseverență în adevăr“) și *ahisma* (nonviolență), concepte derivate din tradiția religioasă jainistă și hinduistă, s-a format timp de două decenii, cât a fost avocat și militant pentru drepturile civile ale indienilor din Africa de Sud.

MOHANDAS K. GANDhI

S-a născut pe 2 octombrie 1869, în statul princiar Porbandar, Gujarat, unde tatăl său era ministru-șef.

A plecat la Londra în 1888, pentru a studia dreptul, și a intrat în barou în 1891. A locuit în Africa de Sud, între 1893 și 1914, lucrând la o firmă de avocatură, și apoi a militat pentru drepturile civile ale imigranților indieni; în Transvaal, din 1906, a adoptat propriul model de protest nonviolent și a trăit primele întemnițări. În India, din 1915, s-a alăturat Congresului Național Indian și a început o campanie nonviolentă pentru dreptate socială, valori agrariene și drepturi civile. Gandhi susținea meșteșugurile casnice, inclusiv filaturile textile, pentru a asigura o autonomie economică a indienilor; a fost judecat și condamnat pentru „sedițiune“ în 1922, după incitarea la un boicot asupra mărfurilor britanice de import, deși a chemat la încetarea protestelor, când s-au declanșat acțiuni de violență. A lansat o foarte mediatizată campanie pentru boicotarea impozitului britanic pe sare, în 1930, ceea ce a dus la o nouă arestare. Gandhi a participat la Londra la discuții fără rezultat privind viitorul Indiei (1931). Discursul „Părăsiți India“, din 1942, a provocat renunțarea la sprijinul moderat acordat până atunci pentru efortul de război al Angliei și a dus la întemnițarea sa (împreună cu alți lideri ai Congresului) până în 1944.

Gandhi s-a opus cu tărie împărțirii Indiei, în momentul acordării independenței din 1947.
A fost asasinat în 20 ianuarie 1948, de către un extremist hinduist, care considera că Mohandas K. Gandhi era prea îngăduitor cu musulmanii.

Când Gandhi s-a întors în India, în 1915, renunțase deja la profesia de jurist și la titlurile occidentale, pentru a adopta vestimentația ascetică, modestă și comportamentul care aveau să definească imaginea de nești a persoanei sale. Aceste calități împreună cu idealizarea unei societăți agrare și a acelor „ashram“ (comunități spirituale) în care locuia îl vor distinge întotdeauna de colegii săi mai ortodocși din mișcarea politică a Congresului Național Indian. Cu toate acestea, Mahatma („Marele suflet“), cum a fost supranumit, impunea un respect extraordinar, bazat pe autoritatea sa morală și refuzul de a îmbrățișa, sub orice formă, principiul conform căruia scopul scuză mijloacele. La început, aceste calități s-au canalizat în campanii sociale și locale, ca de pildă lupta pentru drepturile proscrișilor („dalit“, cei născuți în afara castelor, „cei care nu trebuie atinși“), cea mai de jos categorie a societății indiene. Dar, în câțiva ani, Gandhi a ajuns să se implice în lupta politică mai amplă pentru *swaraj* — autonomie politică.

În ianuarie 1930, Gandhi și alți lideri ai Congresului erau atât de nemulțumiți de lipsa unui progres politic, încât au decis să nu ceară doar statutul de dominion pentru India (la fel ca Australia și Canada, dar în continuare în interiorul Imperiului Britanic), ci să solicite statutul de *purna swaraj*: independență totală. În 2 martie 1930, Gandhi i-a scris viceregelui britanic, Lordul Irwin, anunțându-și intenția de a începe o nouă campanie de nesupunere civilă. Iar mobilul acesteia avea să fie o rebeliune împotriva nedreptății istorice a impozitului britanic pe sare.

Încă din secolul al XVIII-lea, autoritățile britanice adunaseră

venituri importante din impozitele asupra producției și vânzării de sare indiană — impozite care, în diferite perioade, atinseseră niveluri uluitor de mari. Sub aspectul lor cel mai nociv, legile privind sarea erau periculoase pentru viața oamenilor, negându-se dreptul membrilor mai săraci ai societății indiene la folosirea acestui produs vital. Sub un aspect mai inofensiv, era o nedreptate flagrantă să fie considerată o ilegalitate ca indienii să își producă propria sare din bogatele depozite naturale ale țării. Din punct de vedere politic, impozitul pe sare era simbolul viu al modului în care indienii erau deposedați de propriile resurse ale teritoriului lor. Accesul la sare — o necesitate omenească fundamentală — era totodată o chestiune care îmbina perfect prioritățile lui Gandhi, pe plan politic, social și spiritual.

În 12 martie 1930, Gandhi și aproape 80 de *satyagrahis* (adepții săi), sub vizorul presei din lumea întreagă, au pornit într-un marș de trei săptămâni de la ashram-ul lor din Ahmedabad până la depozitele de sare de la Dandi, în apropiere de Jalalpur, pe coasta provinciei Gujarat. La rugăciunile din seara precedentă, Gandhi a rostit un discurs, subliniind speranțele și temerile sale pentru marșul pe care îl începeau. Când a ajuns pe țărmul mării la Dandi, Gandhi a luat un pumn de țărână și apă marină, începând procesul simbolic de evaporare a apei, pentru a face sare. Era un gest de încălcare a legii bine calculat, iar Gandhi aștepta răbdător să fie arestat pentru fapta sa.

Arestarea a survenit, până la urmă, la începutul lunii mai 1930, când deja ampla campanie de nesupunere civilă era în plină desfășurare. Mii de oameni, pe piața neagră, vindeau și cumpărau sare, fără taxe, pe lângă alte boicoturi economice.

Marșul până la Dandi și campania de nesupunere civilă care a urmat au reprezentat punctul culminant al mobilizării protestelor populare de către Gandhi. Impozitul pe sare s-a

menținut până la sfârșitul dominației britanice, care s-a produs în 1947.

După toate probabilitățile, aceasta va fi ultima cuvântare pe care v-o adresez. Chiar dacă guvernul îmi va permite să pornesc mâine-dimineață marșul, aceasta va fi ultima mea cuvântare pe sfintele maluri ale râului Sabarmati. E posibil ca acestea să fie ultimele cuvinte din viața mea aici.

V-am spus de ieri deja ceea ce am avut de spus. Astăzi, mă voi limita la ceea ce trebuie să faceți voi, după ce eu și tovarășii mei vom fi arestați. Programul marșului la Jalalpur trebuie să fie respectat, așa cum s-a stabilit inițial. Înrolarea de voluntari pentru acest scop trebuie să se limiteze doar la Gujarat. Din ceea ce am fost (*sic*) și am auzit în ultimele două săptămâni, înclin să cred că șuvoiul de opozanți civili va curge neîntrerupt.

„Puteți alege unul sau toate aceste mijloace pentru a sparge monopolul sării.“

Dar să nu existe niciun fel de încălcare a păcii, chiar și după ce ne vor fi arestat pe toți. Am decis să ne folosim toate resursele în continuarea unei lupte în exclusivitate nonviolentă. Nimeni, la supărare, să nu comită vreo fărădelege. Aceasta este speranța și rugăciunea mea. Doresc ca aceste cuvinte rostite de mine să ajungă în fiecare cătun și colț de țară. Îmi voi fi îndeplinit misiunea, dacă voi pieri, și tovarășii mei la fel. Îi va reveni atunci Comitetului de Lucru al Congresului să vă arate calea și va depinde de voi să urmați această direcție. Până voi fi ajuns la Jalalpur, să nu se facă nimic care să contravină autorității cu care am fost învestit de Congres. Dar, odată ce voi fi arestat, întreaga responsabilitate se mută în

sarcina Congresului. Niciun om care crede în nonviolență, ca profesiune de credință, nu trebuie, așadar, să stea cu mâinile în sân. Înțelegerea mea cu Congresul se încheie de îndată ce am fost arestat. În acel caz... Oriunde este posibil, nesupunerea civilă față de legile sării trebuie să fie demarată. Aceste legi pot fi încălcate în trei moduri. Este un delict să fabrici sare pretutindeni unde există utilajele pentru a face acest lucru. Deținerea și vânzarea sării de contrabandă, care include sarea naturală sau sarea din saline, se consideră, de asemenea, un delict. Cumpărătorii acestui tip de sare sunt la fel de vinovați. A transporta depozitele naturale de sare de pe țărmul mării este tot o încălcare a legii. La fel este și comerțul ambulant cu sare. Pe scurt, puteți alege oricare dintre aceste mijloace sau pe toate, pentru a sparge monopolul sării.

„Putem refuza să plătim impozitele, dacă avem tăria necesară.“

Nu trebuie să ne mulțumim totuși doar cu atâta. Nu există nicio interdicție din partea Congresului, iar pretutindeni unde muncitorii locali au încredere în ei înșiși pot fi adoptate și alte măsuri adecvate. Subliniez doar o sigură condiție, și anume, să ne respectăm cu fidelitate angajamentul față de adevăr și nonviolență, considerate drept singurele mijloace de a obține *swaraj* (autonomie politică). În rest, fiecare are mână liberă. Dar asta nu înseamnă că toată lumea are dreptul de a acționa după cum crede de cuviință, pe cont propriu. Acolo unde există conducători locali, oamenii trebuie să se supună ordinelor lor. Acolo unde nu există conducători și doar o mână de oameni cred în program, aceștia au voie să facă așa cum pot, dacă au suficientă încredere în ei înșiși. Au dreptul, ba mai mult, este de datoria lor să facă așa... istoria... oferă din belșug exemple de

oameni, care s-au ridicat în fruntea maselor, prin simpla forță a încrederii în sine, prin curaj și tenacitate. Noi, dacă aspirăm sincer la *swaraj* și suntem nerăbdători să o obținem, trebuie să avem o încredere totală în noi înșine. Rândurile noastre vor crește și inimile noastre se vor căli, pe măsură ce numărul celor dintre noi arestați de guvern va crește.

Se poate face mult și prin alte metode, în afară de acestea. Magazinele de băuturi și îmbrăcăminte străină pot fi pichetate. Putem refuza să plătim taxele, dacă aveam tăria necesară. Avocații pot renunța să mai practice dreptul în instanță. Oamenii de rând pot boicota tribunalele, refuzând să se prezinte în instanță. Angajații guvernului pot demisiona din funcție. În mijlocul disperării care domnește pretutindeni, lumea tremură de frică să nu-și piardă slujba. Oamenii de această factură nu sunt apți pentru *swaraj*. Dar de ce această disperare? Numărul angajaților guvernului în toată țara nu depășește câteva sute de mii. Ce se întâmplă cu restul? Ei încotro s-o apuce? Chiar și liberă, India nu va avea capacitatea să dea de lucru unui mai mare număr de funcționari publici. Un perceptor nu va mai avea nevoie atunci de numărul de slujbași, pe care îi are azi. Va fi propriul său slujbaș. Milioanele de oameni care sunt muritori de foame în țară nu își pot permite aceste enorme cheltuieli. Dacă, prin urmare, suntem suficient de raționali, să ne luăm la revedere de la funcționarii guvernamentali, indiferent dacă este vorba despre postul unui judecător sau al unui servitor de rând. Toți cei care cooperează cu guvernul, într-un fel sau altul, fie prin plata taxelor, păstrarea titlurilor sau trimiterea copiilor la școli ale oficialităților etc., să își retragă cooperarea în toate sau în cât mai multe domenii cu putință. Apoi există femei care pot sta umăr la umăr cu bărbații în această luptă.

„Cred în justețea cauzei noastre

și în puritatea armelor noastre.“

Puteți considera că acesta este testamentul meu. A fost mesajul pe care am vrut să vi-l împărtășesc înainte de a porni în marș sau spre închisoare. Îmi doresc să nu se producă nicio întrerupere sau renunțare la acel „război“ care începe mâine-dimineață sau mai devreme, dacă voi fi arestat înainte de acel moment. Voi aștepta cu nerăbdare vestea că zece detașamente sunt pregătite, imediat ce detașamentul meu va fi fost arestat. Am convingerea că există bărbați în India, care să ducă la capăt lucrarea începută de mine. Cred în justețea cauzei noastre și în puritatea armelor noastre. Și, acolo unde mijloacele sunt curate, Dumnezeu și El este neîndoielnic prezent cu binecuvântările Lui. Iar acolo unde aceste trei lucruri se îmbină, înfrângerea este o imposibilitate. Un *satyagrahi*, fie el liber sau întemnițat, va fi mereu victorios. Înfrânt ești doar atunci când nesocotești adevărul și nonviolența, devenind surd la glasul conștiinței. Dacă, prin urmare, ne așteaptă înfrângerea, chiar și pentru un *satyagrahi*, el singur este cauza ei.

Dumnezeu să vă binecuvânteze pe toți și să ne ferească de toate obstacolele din calea luptei care începe mâine!

„Singurul lucru de care trebuie să ne temem este teama însăși“
Discurs prezidențial inaugural, 4 martie 1933
„O dată din calendar ce va dăinui în infamie“
Discurs în fața Congresului, pentru aprobarea declarației de război, 8 decembrie 1941
FRANKLIN D. ROOSEVELT

Franklin D. Roosevelt a îndeplinit nu mai puțin de patru mandate prezidențiale la Casa Albă, din 1933 până la moartea sa, în 1945. Perioada cât a fost președinte al SUA a coincis cu două evenimente catastrofale din secolul XX — Marea Depresiune economică și al Doilea Război Mondial —, iar istoria l-a judecat conform modului în care a tratat aceste două traume. Și, în mare măsură, judecata istoriei a fost pozitivă.

Analiști și economiști de orientări politice diferite au recunoscut că exercitarea „guvernării consolidate“, pe care a aplicat-o din 1933, a fost necesară pentru a scoate Statele Unite din criza economică declașată după Crahul financiar de pe Wall Street în 1929 și prăbușirea sistemului bancar. „New Deal“ — programul federal multilateral inițiat de Roosevelt, implicând măsuri economice, o nouă platformă legislativă (incluzând Legea Asigurărilor Sociale, din 1935) și proiecte de infrastructură publică — a fost în consonanță cu reformele și sprijinul concret, de care americanii de rând aveau atâta nevoie din partea guvernului lor. Programul de refacere a țării i-a asigurat o victorie electorală covârșitoare la alegerile din 1936 și a contribuit la remodelarea Americii pentru deceniile ce aveau să urmeze.

FRANKLIN D. ROOSEVELT

S-a născut pe 30 ianuarie 1882, în New York, într-o familie de vază; era văr de-al cincilea cu fostul președinte Theodore Roosevelt.

După ce a studiat la Harvard University și la Columbia University Law School, a intrat în barou și a lucrat la o firmă de avocatură din New York. S-a căsătorit cu Anna Eleanor Roosevelt, o rudă îndepărtată, în 1905. A devenit senator al

statului New York, din partea Partidului Democrat, în 1910, și a fost numit ministru adjunct al Marinei (1913–1920), în administrația lui Woodrow Wilson. În 1921, s-a îmbolnăvit de poliomielită, efectele maladiei fiind în mare parte ascunse de ochii opiniei publice în anii ulteriori. A fost guvernator al statului New York, timp de trei ani (1929–32), înainte de a câștiga primul dintre cele patru mandate consecutive ca președinte al SUA, 1933–1945. În primul mandat prezidențial, prerogativele funcției de președinte au crescut semnificativ și programul „New Deal", în două faze (1933–1934 și 1935–1936), a promovat o nouă legislație, investiții publice și prețuri subvenționate pentru a contracara Marea Depresiune. A încercat, fără să reușească, să mărească numărul judecătorilor de la Curtea Supremă. A dezvoltat marina militară a SUA, în condițiile în care temerile de război creșteau, iar din 1940 a oferit Angliei (și ulterior Rusiei) un sprijin material substanțial. Sub administrația lui, SUA au intrat în război împotriva Japoniei, după bombardamentele de la Pearl Harbor, în 1941. În 1941, el și Winston Churchill au elaborat Carta Atlanticului, enunțând scopurile războiului purtat de Aliați și punând bazele Națiunilor Unite.
A murit pe 12 aprilie 1945, la Warm Springs, Georgia.

Într-o lume incertă, unde alte națiuni aflate în dificultate cădeau pradă ispitelor întunecate ale fascismului și comunismului, Roosevelt a căutat să le redea americanilor puterea și încrederea în ei înșiși, prin discursul inaugural din 1933. Ideea esențială era sintetizată în istorica frază: „Singurul lucru de care trebuie să ne temem este teama însăși". Respingând, într-un limbaj aproape biblic, practicile mârșave ale „zarafilor corupți", a invocat valorile fundamentale ale pionierilor națiunii — „stimularea morală a muncii", „bucuria înfăptuirii", „disciplina și direcția sub un conducător drept" și, mai presus de toate, „acțiune acum". A cerut, de asemenea, o „largă putere executivă" pentru a-și pune ideile în practică, prerogativele puternice ale președinției SUA fiind o parte a moștenirii sale pentru generațiile viitoare. În realitate, multe aspecte ale limbajului său nu difereau prea mult de ceea ce clamau demagogii și potențialii dictatori ai Europei. Dar contextul este totul, iar în America lui Roosevelt „democrația esențială" despre care vorbea el a avut rădăcini adânci și a

dăinuit, ceea ce nu s-a putut întâmpla în Italia sau în Germania anilor 1930.

Domnule președinte Hoover, domnule președinte al Curții Supreme, dragi prieteni: Aceasta este o zi de însemnătate națională și am certitudinea că americanii, concetățenii mei, se așteaptă ca la învestirea mea în funcția prezidențială să mă adresez lor, cu acea sinceritate și fermitate pe care actuala situație a națiunii noastre le impune.

Este momentul să rostim adevărul, întregul adevăr, cu franchețe și cutezanță. Și nu trebuie să ne ferim nicidecum să înfruntăm cu probitate situația existentă azi în țara noastră. Această măreață națiune va dăinui, așa cum, îndurând, a dăinuit, iar în viitor va dăinui și va înflori.

Așadar, în primul rând, dați-mi voie să-mi afirm ferma credință că singurul lucru de care trebuie să ne temem este teama însăși — teroarea nenumită, nerațională, nejustificată, care paralizează eforturile necesare pentru a converti regresul în progres.

„Resturile inutile ale întreprinderilor industriale zac pe toate trotuarele.“

În orice ceas sumbru al vieții noastre naționale, o conducere integră și viguroasă s-a îmbinat cu înțelegerea și sprijinul poporului însuși, care sunt esențiale pentru victorie. Am convingerea că veți oferi din nou acel sprijin conducerii în aceste momente critice. Însuflețiți de un asemenea spirit, din partea mea și a voastră, avem în față greutăți care ne apasă pe toți. Slavă Domnului, sunt greutăți ce privesc doar lucrurile materiale. Valoarea banilor s-a diminuat până la niveluri

incredibil de mici. Impozitele au crescut, capacitatea noastră de plată a scăzut dramatic, bugetele se confruntă cu grave reduceri ale veniturilor, mijloacele de schimb sunt înghețate în fluxul comerțului, resturile inutile ale întreprinderilor industriale zac pe toate trotuarele, fermierii nu găsesc piețe pentru produsele lor, economiile strânse în mulți ani de mii de familii s-au pierdut.

Mai grav, o armată de cetățeni șomeri trăiesc la limitele subzistenței și un număr la fel de mare de cetățeni trudesc pentru un câștig derizoriu. Doar un optimist nesăbuit poate nega sumbrele realități ale prezentului.

Cu toate astea, suferința noastră nu provine din lipsa mijloacelor materiale. Nu a trecut peste noi vreo pustiitoare invazie de lăcuste. În comparație cu pericolele pe care înaintașii noștri le-au învins, fiindcă au avut credință și nu le-a fost frică, noi avem atâtea lucuri pentru care trebuie să fim recunoscători. Natura își oferă încă bogăția roadelor, iar eforturile oamenilor le-au sporit. Belșugul este la ușa noastră, dar utilizarea lui judicioasă se sleiește, numai și contemplând toate acele bunuri.

În primul rând, este așa din cauză că diriguitorii schimbului de mărfuri ale omenirii au dat greș din cauza încăpățânării și incompetenței lor, și recunoscându-și erorile au abdicat. Practicile bancherilor corupți sunt condamnate de tribunalul opiniei publice, sunt respinse de inimile și mințile oamenilor.

Adevărat, au încercat, dar eforturile lor s-au ghidat după șablonul unei tradiții perimate. Confruntați cu nerambursarea creditelor, ei au propus doar noi împrumuturi de bani. Lipsiți de mirajul profitului, prin care să ademenească poporul ca să urmeze mincinoasele lor îndemnuri, au recurs la apeluri patetice, solicitând lamentabil revenirea la condițiile dinainte. Ei nu cunosc decât regulile unei bande de hrăpăreți. Ei nu au nicio viziune, iar, când viziune nu există, poporul piere.

„Această națiune cere acțiune, și acțiune acum.“

Fericirea nu stă în a avea bani, fericirea vine din bucuria împlinirii, din emoția efortului creator. Bucuria și stimularea morală a muncii nu trebuie să fie uitate în goana nebună după profituri efemere. Aceste zile negre își vor fi meritat pe deplin costul, dacă din ele vom învăța că adevăratul nostru destin nu este să primim de-a gata, ci să muncim pentru binele nostru și al semenilor noștri... Această națiune cere acțiune, și acțiune acum.

Sarcina noastră primordială este să punem poporul la muncă. Această chestiune nu este nerezolvabilă, dacă o abordăm înțelept și curajos. Poate fi însoțită, parțial, prin oferte directe din partea guvernului, tratând această obligație așa cum am tratat urgențele unui război, dar în același timp, prin asigurarea acestor locuri de muncă, să înfăptuim atât de necesarele proiecte pentru stimularea și reorganizarea utilizării resurselor noastre naționale.

În paralel, trebuie să recunoaștem sincer că există o mare concentrație de populație în centrele noastre industriale și, procedând la o redistribuire pe scară națională, să ne străduim să oferim o mai bună utilizare a pământului, pentru cei care se pricep cel mai bine la agricultură. Sarcina poate fi susținută prin eforturi ferme de a crește valoarea produselor agricole și, odată cu aceasta, puterea de cumpărare a producției agricole în orașele noastre. Poate fi susținută prin măsuri realiste de prevenire a tragicelor pierderi crescânde, prin eliminarea ipotecilor oneroase asupra locuințelor noastre modeste și asupra fermelor noastre. Poate fi susținută prin insistența ca statele federale și guvernele locale aferente să reacționeze neîntârziat la cererea ca toate costurile lor să fie drastic reduse. Poate fi susținută prin unificarea acțiunilor de ajutorare, care

astăzi sunt adesea necoordonate, neeconomice și neegale. Poate fi susținută prin planificarea și supervizarea națională a tuturor formelor de transport și comunicații, precum și a altor utilități care au un caracter incontestabil public. Există multe modalități prin care această obligație poate fi susținută, dar nicidecum doar vorbind despre ea. Trebuie să acționăm, și să acționăm repede.

În sfârșit, în drumul nostru spre o reluare a procesului muncii, avem nevoie de două garanții pentru a preveni reapariția neajunsurilor vechiului regim: trebuie să existe o strictă surpervizare a tuturor operațiunilor bancare, a creditelor și a investițiilor, trebuie să se pună capăt ingineriilor financiare cu banii altor oameni și trebuie să existe o fundamentare reală pentru susținerea unei monede solide și adecvate.

Acestea sunt liniile de atac. În scurt timp, voi prezenta Congresului într-o sesiune specială măsurile amănunțite pentru înfăptuirea acestor obiective și voi solicita susținerea imediată din partea statelor federale.

...Sunt pregătit, conform îndatoririi mele constituționale, să recomand măsurile de care o națiune urgisită în mijlocul unei lumi urgisite are neapărată nevoie. Dar, în eventualitatea în care Congresul nu va fi în stare să adopte vreuna dintre aceste soluții și în eventualitatea în care situația de criză națională rămâne dramatică, nu voi ocoli demersul pe care datoria și conștiința îmi vor dicta să îl aleg. Voi cere atunci Congresului singurul instrument rămas pentru a face față crizei... o largă putere executivă pentru lupta împotriva stării de urgență internă, la fel de amplă ca puterea care mi-ar fi dată, dacă am fi fost invadați de un vrăjmaș extern.

Pentru încrederea conferită mie, voi răspunde cu tot curajul și tot devotamentul cerut de moment. Nu voi precupeți nimic.

Înfruntăm zilele anevoioase care ne așteaptă plini de

curajul fierbinte al unității naționale, cu conștiința clară ce ne îndeamnă să îmbrățișăm vechi și prețioase valori morale, cu satisfacția curată ce vine din dârza îndeplinire a datoriei, de către tineri și bătrâni deopotrivă. Năzuim să asigurăm garanția unei vieți naționale împlinite și fără sincope.

Nu ne îndoim de viitorul democrației noastre garantate de Constituție. Poporul Statelor Unite nu a dat greș. În vremuri de restriște, cetățenii țării au votat pentru o acțiune viguroasă, nemijlocită. Au cerut disciplină și direcție justă sub o conducere eficientă. Au decis ca eu să fiu instrumentul actual al dorințelor lor. În spiritul acestei înalte misiuni, primesc încrederea voastră.

În spiritul acestui legământ al națiunii noastre, cu smerenie cerem binecuvântarea lui Dumnezeu. Fie ca Dumnezeu să ne ocrotească pe noi toți! Fie ca Dumnezeu să mă călăuzească în zilele ce vor veni.

În noiembrie 1941, relațiile dintre SUA și Japonia erau extrem de încordate. Imperiul Japonez, aflat în expansiune, stăpânea încă o mare fâșie din China și începuse recent ocuparea Indochinei franceze. Statele Unite reacționaseră cu o blocadă economică. Spionii americani indicau acum că forțele navale japoneze se deplasau spre sud-estul Asiei — incluzând Indiile Olandeze, bogate în țiței, și Malaysia —, însă informațiile despre portavioanele lor care se apropiau de insulele Hawaii nu au fost luate în serios.

În 7 decembrie 1941, aviația militară japoneză a atacat prin surprindere flota americană din Pacific, la baza militară de la Pearl Harbor, Hawaii. Până la amiază în acea zi, 8 nave de război americane fuseseră scufundate sau avariate, iar 2 403 de americani fuseseră uciși. Concomitent cu această acțiune, forțele japoneze au început invadarea Malaysiei și Siamului

(Thailanda), atacând și alte posesiuni ale SUA din Pacific. Asaltul de la Pearl Harbor urmărise să oprească orice ripostă efectivă din partea Statelor Unite. Pe termen scurt, acest lucru a fost realizat. Pe termen lung, a trezit uriașul adormit.

Atacul de la Pearl Harbor a avut efectul de a limpezi gândurile unei națiuni încă divizate între sentimente izolaționiste și o atitudine favorabilă războiului. În 8 decembrie 1941, Roosevelt a solicitat Congresului să declare război Japoniei. Atacul, pe care Roosevelt l-a descris drept „o dată din calendar a cărei infamie va dăinui mereu“ în discursul său de șase minute și jumătate, închisese gura scepticilor, doar un singur membru al Congresului votând contra războiului. Peste trei zile, Germania și Italia declarau război Statelor Unite, din acel moment conturându-se teatrul de luptă între cele două sisteme de alianțe, care aveau să determine deznodământul celui de-al Doilea Război Mondial.

Domnule vicepreședinte, domnule președinte al Camerei Reprezentanților, Membri ai Senatului și ai Camerei Reprezentanților:

Ieri, 7 decembrie 1941 — o dată din calendar a cărei infamie va dăinui mereu — Statele Unite ale Americii au fost atacate intenționat și prin surprindere de forțe navale și aeriene ale Imperiului Japoniei.

Statele Unite erau în relații de pace cu acea națiune și, la solicitarea Japoniei, continuau discuțiile cu guvernul și împăratul lor în vederea menținerii păcii în Pacific. De fapt, la un ceas după ce escadrile ale aviației japoneze începuseră să bombardeze insula americană Oahu, ambasadorul Japoniei în Statele Unite și colegii lui au transmis Secretarului de Stat un răspuns oficial la un recent mesaj american. Și, cu toate că în acest răspuns se menționa că părea inutil să se continue

negocierile diplomatice, textul nu conținea nicio amenințare sau aluzie la război sau la vreun atac armat.

Se va consemna că distanța dintre Hawaii și Japonia demonstrează limpede că atacul a fost plănuit în mod deliberat cu multe zile sau chiar săptămâni în urmă. În acest răstimp, guvernul japonez a căutat dinadins să inducă în eroare Statele Unite, prin false declarații, în care își exprima convingerea că pacea va fi menținută.

Atacul de ieri asupra insulelor Hawaii a provocat daune grave forțelor militare și navale americane. Cu regret, vă spun că s-au pierdut foarte multe vieți în rândul americanilor. În plus, s-a raportat că vase americane au fost torpilate în largul Oceanului, între San Francisco și Honolulu.

„Poporul american, având ca armă puterea dreptății, va învinge, mergând până la victoria finală.“

Ieri, guvernul japonez a lansat un atac și împotriva Malaysiei. Aseară, forțele japoneze au atacat Hong Kong-ul. Aseară, forțele japoneze au atacat Guamul. Aseară, forțele japoneze au atacat insulele Filipine. Aseară, forțele japoneze au atacat insula Wake. Și, azi-dimineață, japonezii au atacat insula Midway.

Prin urmare, Japonia a întreprins o ofensivă inopinată, extinsă în toată zona Pacificului. Faptele de ieri și de azi vorbesc de la sine. Cetățenii Statelor Unite și-au format deja o opinie și înțeleg implicațiile acelor fapte asupra vieții și siguranței națiunii noastre.

În calitate de comandant suprem al armatei și al marinei, am dat ordin să fie luate toate măsurile pentru apărarea noastră. Orice ar fi însă, întreaga noastră națiune își va aminti

de atacul sălbatic împotriva noastră.

Indiferent cât de mult va dura până vom fi depășit consecințele acestei invazii premeditate, poporul american, având ca armă puterea dreptății, va învinge, mergând până la victoria finală.

„Interesele noastre sunt într-un grav pericol.“

Am credința că dau glas voinței Congresului și a poporului, când afirm că, din acest moment, nu numai că ne vom apăra până la capăt, ci ne vom asigura concomitent că această formă de trădare nu ne va mai prejudicia niciodată.

Ostilitățile sunt fățișe. Nu putem închide ochii la faptul că poporul nostru, teritoriul nostru și interesele noastre sunt într-un grav pericol.

Cu încredere în forțele noastre armate, cu nemărginita dârzenie a poporului nostru, vom dobândi ineluctabilul triumf — așa să ne ajute Dumnezeu!

Cer Congresului să declare că de la atacul mișelesc și neprovocat al Japoniei, în ziua de duminică, 7 decembrie 1941, o stare de război există între Statele Unite și Imperiul Japonez.

„Răbdarea mea a ajuns acum la capăt“

Discurs de revendicare a Regiunii Sudete de la Cehoslovacia, 26 septembrie 1938

„Sunt de acum înainte doar primul soldat al Reich-ului“

Discurs anunțând războiul cu Polonia, 1 septembrie 1939

ADOLF HITLER

La începutul anilor 1930, unul dintre principalele motive care l-au adus la putere în Germania pe Adolf Hitler, împreună cu Partidul Nazist, a fost frustrarea și sentimentul de nedreptate resimțite de largi părți ale opiniei publice germane față de condițiile impuse țării după Primul Război Mondial. Conform clauzelor Tratatului de la Versailles, Germania, așa cum existase înainte de 1918, pierdea unele teritorii pe care le câștigase în trecut. Polonia, devenită independentă, a primit așa-numitul „Coridor polonez“ format dintr-un fost ținut german, orașul Danzing devenind un oraș liber. De asemenea, Germania era obligată să cedeze Prusia occidentală, iar anumite zone din Prusia orientală deveneau prin plebiscite locale părți ale Poloniei. Zona renară era demilitarizată, iar ținutul minier Saar trecea sub administrația Societății Națiunilor.

ADOLF HITLER

S-a născut pe 20 aprilie 1889, în Braunau, Austria. Ambițiile sale artistice au fost zădărnicite de neadmiterea sa la Academia din Viena.

Între 1909 și 1913, și-a câștigat existența lucrând sporadic și vânzând ocazional acuarele și cărți poștale făcute de el. În 1914, s-a înrolat în regimentul bavarez pe frontul de vest; inițial curier, a urcat la gradul de caporal și a fost rănit, dobândind Crucea de Fier pentru fapte de vitejie. În 1920, s-a înscris în micul Partid Muncitoresc Național-Socialist German (abreviat Partidul Nazist), și în scurt timp a ajuns liderul acestuia. În urma unui puci nereușit în München (1923), îndreptat împotriva guvernului landului Bavaria, a fost închis timp de nouă luni, perioadă în care și-a conturat filosofia rasială și politică în *Mein Kampf* („Lupta mea“). La alegerile din 1930, naziștii s-au afirmat ca al doilea mare partid în Germania, în timpul Republicii de la Weimar. Hitler a devenit cancelar în 1933, conducând inițial o coaliție. În februarie 1933, clădirea

Parlamentului (Reichstag) a fost incendiată, partidele de opoziție au fost reduse la tăcere și Legea de împuternicire i-a dat lui Hitler prerogative absolute. O lege votată în Reichstag, la moartea președintelui Hindenburg, în 1934, permite fuzionarea celor două funcții într-una singură, cea de *Führer* și *Reichskanzler* creând cultul personalității conducătorului suprem. În anii 1935–1938, s-au produs reînarmarea țării, remilitarizarea (ilegală) a Renaniei, precum și anexarea Austriei și a Regiunii Sudete din Cehoslovacia. În septembrie 1939, invadarea Poloniei de către Germania a dus la o declarație de război din partea Franței și a Angliei, declanșând astfel Al Doilea Război Mondial. Pe timpul războiului, în calitate de conducător suprem, Hitler a manifestat o suscipiune crescândă la adresa generalilor săi și o încredere excesivă în propriile-i instincte; în zonele ocupate de naziști au fost săvârșite atrocități în masă, la care au contribuit și regimurile clientelare, în special genocidul evreilor europeni prin Holocaust. Când Germania se confrunta cu perspectiva înfrângerii, Hitler a fost victima unei tentative de asasinat din partea ofițerilor germani (iulie 1944), scăpând însă cu viață. *Führerul* s-a văzut nevoit să își conducă armatele în retragere din calea Aliaților, din buncărul Cancelariei, în Berlin.
S-a căsătorit cu amanta sa, Eva Braun, cu care avea o relație de durată, înainte de a se sinucide amândoi în aceeași zi, 30 aprilie 1945.

Pentru Hitler, o asemenea pierdere teritorială reprezenta atât simbolul umilirii germanilor, cât și refuzul de a recunoaște adevărata măreție a Germaniei. După o „nazificare“ rapidă a Germaniei începând cu 1933, impunând controlul partidului asupra instituțiilor naționale și suprimarea libertăților democratice, Hitler și anturajul lui s-au concentrat asupra unui proiect mai amplu menit să asigure poporului (*Volk*) german „spațiul vital“ cuvenit, acel *Lebensraum*.

Hitler a acționat prin duplicitate diplomatică, șantaj politic internațional și escaladarea amenințărilor. În viziunea lui Hitler, sintagma „poporul (*Volk*) german“ nu se referea doar la cetățenii statului german, ci avea o conotație cu mult mai amplă, cuprinzând toate persoanele care, din punct de vedere cultural, etnic și lingvistic, puteau fi considerate germane, un argument care, pentru Hitler și regimul nazist, a constituit

pretextul revendicărilor și al acțiunilor lor viitoare. În 12 martie 1938, după presiuni considerabile asupra guvernului austriac, trupele germane au trecut frontiera austro-germană, iar a doua zi Hitler a declarat anexarea Austriei (*Anschluss*). Era totuși o măsură bine primită de majoritatea austriecilor, bucurându-se și de acceptul altor state.

Deocamdată, situația cu Polonia fusese, cel puțin în aparență, stabilizată printr-un pact de neagresiune polonez-german, încheiat în 1934. Complet diferită însă era situația cu Cehoslovacia și „germanii sudeți“ de acolo — minoritatea germană din nord-vestul țării, care cuprindea aproape un sfert din populație. Cehoslovacia se formase ca republică independentă din rămășițele Imperiului Austro-Ungar, în 1918, iar Hitler și-a exprimat răspicat disprețul pentru existența „ilegală“ a țării și conducătorul acesteia, Edvard Beneš (1884–1948), într-un discurs rostit la Sportpalast din Berlin, în 26 septembrie 1938. Ațâțând resentimentele germanilor din Regiunea Sudetă, Hitler s-a folosit de discurs pentru a lansa amenințări fățișe privind o agresiune militară. Declarația sa: „Răbdarea mea a ajuns acum la capăt“ nu putea însemna decât iminența unui război.

Englezii îl informaseră deja pe Beneš că nu vor garanta securitatea Cehoslovaciei — de fapt, Franța și Anglia îl îndemnaseră să îi facă pe plac lui Hitler. La 30 septembrie 1938, Hitler obținuse ce dorea, având în vedere că Italia, Anglia și Franța dăduseră undă verde, prin Acordurile de la München, pentru înglobarea Regiunii Sudete în Germania. (Guvernul ceh s-a trezit în fața unui *fait accompli*, trebuind să evacueze teritoriul.) Pentru Anglia și Franța, se presupunea că era prețul onorabil al unei ample păci europene. Pentru Hitler, s-a dovedit a fi încă un succes obținut fără niciun fel de costuri.

…Efectiv, în ultimii ani, am urmărit o politică de pace concretă. Am abordat toate problemele, aparent imposibile, cu ferma decizie de a le rezolva pașnic, chiar și atunci când exista pericolul de a proceda la unele renunțări, mai mult sau mai puțin importante, din partea Germaniei. Eu însumi sunt un soldat din linia întâi a frontului și știu ce lucru grav este un război. Am vrut să cruț poporul german de un asemenea rău. Problemă după problemă, am tratat totul cu neclintitul țel de a întreprinde orice efort necesar pentru a face posibilă o soluționare pașnică.

Problema cea mai dificilă pe care am întâmpinat-o a fost relația dintre Germania și Polonia. Exista riscul ca ideea unei „dușmănii ereditare“ să pună stăpânire pe poporul nostru și pe poporul polonez. Lucrul acesta am vrut să-l previn. Știu prea bine că nu aș fi reușit, dacă Polonia la acea vreme ar fi avut o constituție democratică. Pentru simplul motiv că aceste democrații, care debordează de fraze despre pace, sunt cei mai sângeroși agenți instigatori la război. Dar Polonia, la acea vreme, nu era condusă de un regim democrat, ci de un om (generalul Pilsudski, care a organizat o lovitură militară în 1926). În decurs de niciun an, a fost posibil să se încheie un acord care, într-o primă etapă, înlătura în principiu, pentru o perioadă de zece ani, pericolul unui conflict. Suntem cu toții convinși că acest acord ar fi adus cu sine o stare de pace permanentă. Ne dăm seama că este vorba despre două popoare care trebuie să trăiască unul lângă celălalt și că niciunul nu poate să îl distrugă pe celălalt. Un stat cu o populație de treizeci și trei de milioane de locuitori va năzui mereu să aibă acces la mare. O cale de înțelegere trebuia, așadar, să fie găsită.

…Și acum, în fața noastră stă ultima problemă ce trebuie să fie rezolvată și care va fi rezolvată. Este ultima revendicare teritorială pe care o am de făcut în Europa, însă este revendicarea de la care nu voi da înapoi și pe care, cu voia lui

Dumnezeu, o voi obține.

„Decizia se află acum în mâinile lui: pace sau război.“

…Mai am doar câteva declarații de făcut. Îi sunt recunoscător domnului Chamberlain pentru toate eforturile sale. L-am asigurat că poporul german nu dorește altceva decât pacea, însă i-am spus totodată că nu pot accepta la infinit ca răbdarea noastră să fie batjocorită. L-am mai asigurat, de asemenea, și o repet aici, că, atunci când această problemă va fi fost rezolvată, pentru Germania nu va mai exista altă problemă teritorială în Europa. Și l-am asigurat totodată că, în momentul în care Cehoslovacia își va fi rezolvat problemele, asta însemnând că cehii vor fi căzut la înțelegere cu celelalte minorități ale lor în mod pașnic, nu prin oprimare, în acel moment eu nu voi mai avea niciun alt interes în privința statului ceh. Și acest lucru i-l garantez. Noi nu vrem niciun ceh!

Dar, în aceeași ordine de idei, doresc să declar în fața poporului german că, referitor la problema germanilor sudeți, răbdarea mea a ajuns acum la capăt! I-am făcut o ofertă domnului Beneš, ceea ce nu reprezintă altceva decât concretizarea lucrurilor promise chiar de el. Decizia se află acum în mâinile lui: pace sau război. Ori va accepta această ofertă și acum, în sfârșit, le va da germanilor libertatea, ori noi vom merge și vom cuceri această libertate care ni se cuvine.

În martie 1939, Cehoslovacia nu mai exista ca republică independentă. Nesocotind Acordurile de la München, Hitler înghițise provinciile Boemia și Moravia, în timp ce aliatul său, Ungaria, își luase porția din teritoriul țării, iar Slovacia adoptase o guvernare fascistă.

Convingerea lui Hitler părea să fie aceea că o presiune concertată poate da roade, așa că în 1939 acea presiune a fost aplicată Poloniei. Germania a cerut acces terestru spre Prusia Răsăriteană și a amenințat statutul neutru al disputatului oraș liber Danzig (acum Gdansk, în Polonia), unde influența nazistă era puternică. În plus, teoriile rasiale ale lui Hitler considerau popoarele slave drept „subumane“, iar în consecință Polonia, ca *Lebensraum* suplimentar, justifica expansiunea germană. Polonia a refuzat să dea curs cererii și, la fel ca în cazul Cehoslovaciei, propaganda nazistă a alimentat resentimentele naționaliștilor germani. În august, calea pentru o acțiune deschisă a căpătat undă verde, când Germania nazistă și Uniunea Sovietică comunistă — crânceni inamici ideologici — au încheiat un pact de neagresiune, avantajos pentru ambele părți, permițând astfel divizarea Poloniei. Pe 1 septembrie 1939, naziștii germani din Danzig se răzvrătiseră, iar soldații germanii înscenaseră o ciocnire armată la granița poloneză, dându-i lui Hitler pretextul de care avea nevoie pentru o invazie de amploare. Discursul său din acea zi dădea asigurări deșarte Angliei și Franței, anunța cinica reapropiere de Uniunea Sovietică, amenința Polonia, promitea pedepsirea trădătorilor de acasă și cerea „orice sacrificiu“ din partea poporului german.

Istoricii dezbat încă în ce măsură Hitler înțelegea implicațiile faptelor sale. Pe de o parte, frazeologia agresivă anticipa limpede lupta pe viață și pe moarte ce avea să urmeze. Totuși, ministrul german de Externe, Von Ribbentrop, l-a asigurat că Anglia și Franța vor fi din nou conciliante și în privința Poloniei, pentru a evita extinderea războiului. S-a înșelat, căci în 3 septembrie Anglia și Franța declaraseră deja război Germaniei. Dar era prea târziu pentru a mai salva Polonia.

Am declarat că între Franța și Germania frontiera este definitivă. Am oferit în mod repetat prietenie Angliei și, la nevoie, cea mai strânsă cooperare, dar așa ceva nu se poate oferi doar unilateral. Trebuie să își găsească răspuns și din cealaltă parte. Germania nu are interese în vest, iar zidul nostru vestic este pentru totdeauna frontiera Reich-ului la vest. Mai mult, nu avem acolo niciun scop, de nicio natură, pentru viitor. Tratăm aceste afirmații cu o seriozitate solemnă și, atâta timp cât alții nu își încalcă neutralitatea, și noi vom avea toată grija să o respectăm.

Sunt deosebit de fericit să vă pot împărtăși un eveniment special. Știți că Rusia și Germania sunt guvernate de două doctrine diferite. Exista doar o chestiune ce trebuia lămurită. Germania nu are nicio intenție să își exporte doctrina. Având în vedere că Rusia Sovietică nu are nicio intenție să își exporte doctrina în Germania, eu nu mai văd niciun motiv pentru care să ne opunem una celeilalte. De ambele părți, lucrurile sunt clare în această privință. Orice luptă între popoarele noastre nu ar fi decât spre avantajul altora. De aceea, am decis să încheiem un pact, care să excludă pentru totdeauna orice recurgere la violență între noi. Acordul impune obligația să ne consultăm împreună în anumite chestiuni europene. Face posibilă o cooperare economică între cele două țări și, mai presus de toate, garantează că forțele acestor două state puternice nu se vor irosi una împotriva celeilalte. Orice tentativă a Occidentului de a aduce vreo modificare acestor clauze va eșua.

În același timp, aș vrea să declar aici că această decizie politică marchează o schimbare extraordinară pentru viitor și că această cale este definitivă. Rusia și Germania au luptat una împotriva celeilalte în Războiul Mondial. Acest lucru nu trebuie să se mai întâmple și nu se va mai întâmpla a doua oară. La

Moscova, de asemenea, acest pact a fost salutat exact cum îl salutați voi. Nu pot decât să aprob, cuvânt cu cuvânt, discursul Comisarului de Externe rus, (Veaceslav) Molotov.

Sunt hotărât să rezolv problema Danzigului, problema Coridorului și voi avea grijă să se facă o schimbare în relația dintre Germania și Polonia, care să poată asigura o coexistență pașnică. Sub acest aspect, sunt ferm decis să continui să lupt până când ori actualul guvern polonez va fi de acord să înfăptuiască această schimbare, ori până când un alt guvern polonez va fi gata să facă acest lucru. Sunt ferm decis să elimin de la granițele Germaniei elementul de incertitudine, acea permanentă stare conflictuală semănând cu un război civil. Mă voi ocupa ca la Răsărit să existe, la frontieră, o pace similară celei de la celelalte frontiere ale noastre.

„Nu voi purta război cu femeile și copiii.“

În această privință, voi lua măsurile necesare, având grijă ca ele să nu contrazică propunerile pe care le-am făcut deja cunoscute, prin Reichstag, lumii întregi, adică faptul că eu nu voi purta război cu femeile și copiii. Am dat ordin forțelor aeriene să își limiteze atacurile doar asupra obiectivelor militare. Dacă totuși inamicul crede că poate, prin asta, să capete cartă albă pentru a lupta prin celelalte metode, va primi un răspuns care îi va da serios de gândit.

În această noapte, pentru prima oară, soldați din armata poloneză au deschis focul asupra teritoriului nostru. Începând cu ora 5:45 a.m., am ripostat cu focuri de arme, iar de acum înainte la bombe vom răspunde cu bombe. Împotriva celor care luptă cu gaze toxice vom lupta cu gaze toxice. Cine se va abate de la regulile unui război în limitele omenesc acceptate să se aștepte să facem și noi la fel. Eu voi continua această luptă,

indiferent contra cui, până când siguranța Reich-ului și drepturile lui vor fi garantate.

„Cer acum sacrificii din partea poporului german.“

Sunt șase ani acum de când lucrez pentru construirea sistemului de apărare german. Peste 90 de miliarde [de mărci] s-au cheltuit în acest răstimp pentru consolidarea acestor forțe defensive. Acum, aceste forțe armate au cea mai bună dotare și, comparativ, sunt superioare înzestrării pe care o aveau în 1914. Încrederea mea în armată este de nezdruncinat. Când convoc aceste forțe și când cer acum sacrificii din partea poporului german, iar la nevoie orice sacrificiu posibil, înseamnă că am dreptul să o fac, căci eu sunt întru totul pregătit astăzi, exact cum am fost și altă dată, pentru a face orice sacrificiu personal cu putință. Nu cer de la niciun german mai mult decât eu însumi am fost gata să fac în orice clipă în ultimii patru ani. Nu vor exista restricții pentru germani la care eu însumi să nu mă supun. Întreaga mea viață de acum înainte aparține mai mult decât oricând poporului meu. Sunt, începând de acum, doar primul soldat al Reich-ului german. Am îmbrăcat din nou acea uniformă care mi-a fost cea mai sfântă și cea mai dragă. Nu o voi mai da jos până la victoria finală sau altminteri nu voi supraviețui deznodământului.

„Întreaga mea viață nu a fost decât o lungă luptă pentru poporul meu… și pentru Germania.“

Ca național-socialist și ca soldat german, intru în această luptă cu inimă neînfricată. Întreaga mea viață nu a fost decât o lungă luptă pentru poporul meu, pentru renașterea lui, și

pentru Germania. Nu exista decât un singur cuvânt de ordine pentru acea luptă: credința în acest popor. Un cuvânt nu l-am învățat niciodată: cuvântul „capitulare“.

Dacă totuși cineva crede că ne așteaptă vremuri grele, l-aș ruga să își aducă aminte cum, odinioară, un rege prusac, cu un stat ridicol de mic, s-a opus unei coaliții puternice, iar în trei războaie a ieșit până la urmă victorios, fiindcă acel stat și acel suveran erau animați de acea neînfricare de care noi avem nevoie în aceste timpuri. Aș dori, prin urmare, să asigur întreaga lume că un noiembrie 1918 nu se va mai repeta niciodată în istoria germană. Exact cum eu însumi sunt gata oricând să îmi pun viața în joc — pentru poporul meu și pentru Germania —, la fel le cer și tuturor celorlalți.

Acela totuși care crede că se poate împotrivi acestei porunci naționale, fie direct sau indirect, acela va pieri. Noi nu avem nimic comun cu trădătorii. Noi suntem toți credincioși vechiului nostru principiu. Nu are nicio importanță dacă noi înșine vom mai trăi, dar este esențial ca poporul nostru să dăinuie, ca Germania să dăinuie. Sacrificiul ce ni se cere nouă nu este mai mare decât sacrificiul pe care l-au făcut nenumărate generații. Dacă vom forma o comunitate strâns unită prin legăminte, gata la orice, decisă să nu se predea niciodată, atunci voința noastră va fi stăpână peste orice restriște și nenorocire. Și aș vrea să închei cu declarația pe care am făcut-o atunci când am început lupta pentru putere în Reich. Am spus atunci: „Dacă voința noastră este într-atât de puternică încât nicio nenorocire și suferință nu o pot clătina, atunci voința noastră și vigoarea noastră germană vor triumfa“.

„Pace pentru timpul nostru“

NEVILLE CHAMBERLAIN

Declarație după Conferința de la München, 30 septembrie 1938

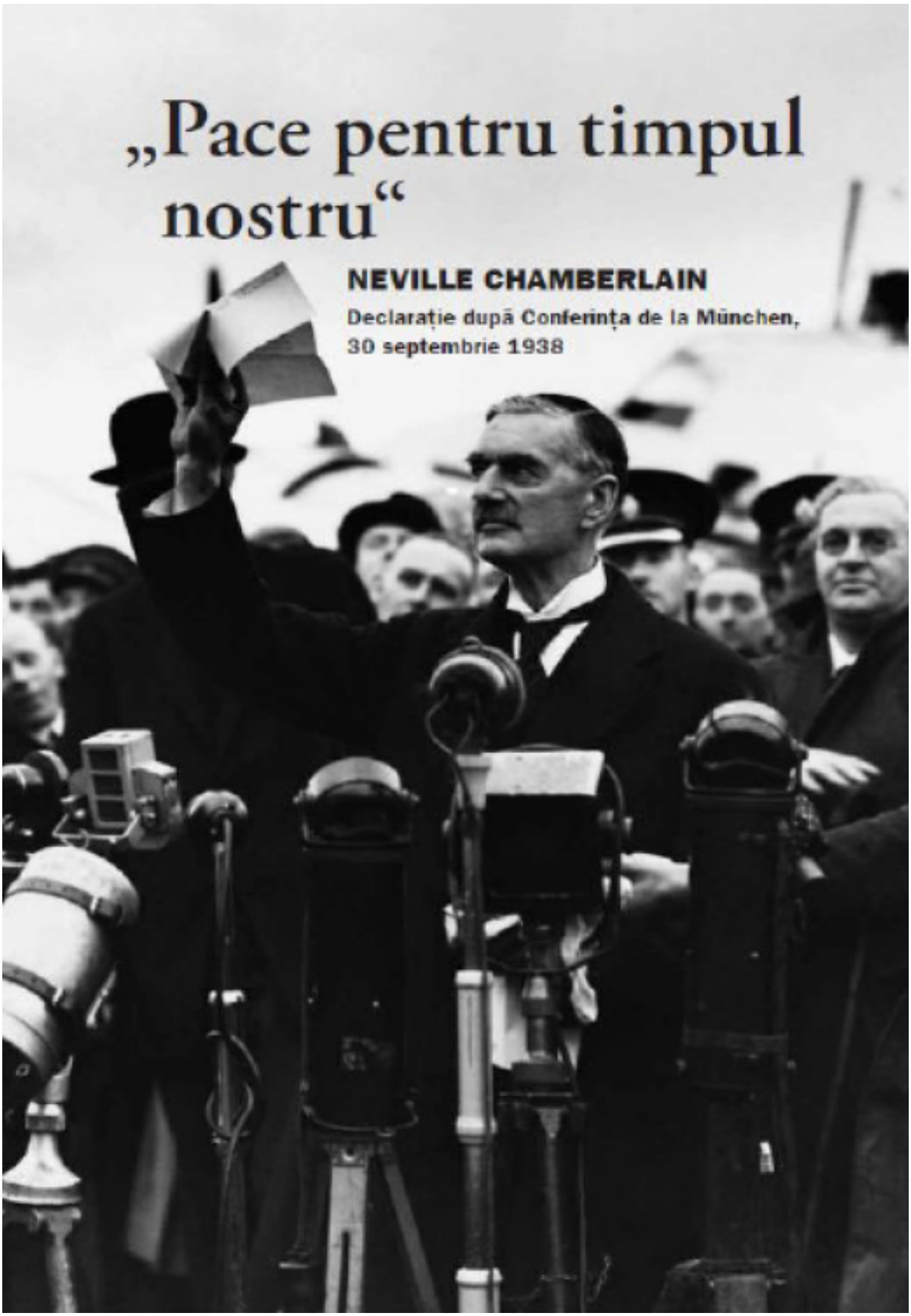

Rar s-a întâmplat ca atât de puține cuvinte să decidă o reputație istorică, așa cum s-a petrecut în cazul premierului britanic Neville Chamberlain. Scurta declarație pe care a rostit-o, când a coborât din avion în 30 septembrie 1938, avea să devină un monument al eșecului său. Se întorcea de la summitul de la München, unde, împreună cu premierul Franței, Édouard Daladier, și dictatorul Italiei, Benito Mussolini, a încercat să găsească o soluție la cererea lui Hitler de a anexa Regiunea Sudetă a Cehoslovaciei, populată cu etnici germani. Hitler explicase deja răspicat că „răbdarea lui a ajuns la capăt“, amenințând cu o intervenție militară, în cazul în care revendicările lui erau respinse.

NEVILLE CHAMBERLAIN

S-a născut pe 18 martie 1869, la Birmingham, Anglia.

Tatăl său, Joseph, a fost un fruntaș liberal radical (și apoi unionist liberal), în secolul al XIX-lea, iar fratele său vitreg, Austen, a fost ministru de Externe între 1924 și 1927. După studii la Rugby School și o carieră inițială în industrie, a devenit primarul orașului Birmingham în 1915 (așa cum fusese și tatăl său), iar în anul următor, pentru scurt timp, a fost director general al Serviciului Național în guvernul de coaliție condus de Lloyd George, în timpul războiului. Cariera sa parlamentară a început în 1918, ca parlamentar al Partidului Conservator. În anii 1920, a urcat în ierarhia guvernamentală, prin numiri succesive în funcția de casier general, ministru al Sănătății foarte competent și, la formarea unei coaliții guvernamentale în 1931, a devenit ministru de finanțe până în 1937. I-a urmat lui Stanley Baldwin, ca prim-ministru, în mai 1937, iar, în contextul ascensiunii lui Hitler și a lui Mussolini, și pe fundalul războiului civil din Spania, s-a ocupat mult de crizele externe. Cei doi ani de negocieri — politica lui de „împăciuire“, menită să păstreze pacea — s-au văzut zădărniciți de evenimentele din martie 1939. Odată cu începerea războiului, eșecurile militare britanice, îndeosebi campania pentru protejarea Norvegiei, au

subminat încrederea Parlamentului în capacitățile lui, forțându-i demisia în mai 1940. A rămas pentru un timp în Cabinetul lui Winston Churchill, ca Lord Președinte al Consiliului de Război.
A murit pe 9 noiembrie 1940, la Londra.

Pentru Chamberlain, scopul era pacea în Europa, pe care a anunțat-o ca pe un trofeu, în 30 septembrie, drept „pace pentru timpul nostru“. Pentru el, la fel ca pentru mulți politicieni din acea perioadă, amintirile cumplitelor atrocități din Primul Război Mondial rămâneau vii, iar sarcina unui om de stat britanic, în fața unei Germanii renăscute și naționaliste, era să evite repetarea unui asemenea dezastru. Era un țel împărtășit pe scară largă, mai ales în contextul lipsei de pregătire militară a Angliei. Dar acest deziderat a devenit cunoscut, cu sens peiorativ, drept politica de „împăciuire“ (*appeasement*). Drept consecință a acestei atitudini, Hitler, din ce în ce mai arogant, s-a văzut încurajat în ambițiile lui. Acestea includeau remilitarizarea Renaniei și masiva refacere a forțelor armate germane (inclusiv, în secret, crearea unei noi forțe aeriene, *Luftwaffe*) — toate contravenind clauzelor Tratatului de la Versailles din 1919 —, precum și anexarea Austriei, în martie 1938.

Chamberlain avea propriile rezerve în privința Tratatului de la Versailles și considera că unele condiții impuse Germaniei erau excesiv de aspre, așa că exista o anumită toleranță pentru aspirațiile Germaniei, în general. Chamberlain socotea, de asemenea, că, în privința Regiunii Sudete, Hitler avea dreptatea lui. Cehoslovacia, ca republică independentă, a fost creată în 1918 din rămășițele fostului Imperiu Austro-Ungar, iar prezența unei minorități etnice germane, atât de numeroasă, între granițele ei ridica într-adevăr semne de întrebare. În 24 martie 1938, Anglia a declarat că nu va garanta securitatea Cehoslovaciei, iar Anglia și Franța apoi au exercitat presiuni

asupra guvernului ceh pentru a accepta condițiile lui Hitler, însă diverse planuri succesive au eșuat.

La München, în 27–29 septembrie, o invazie a Cehoslovaciei — și perspectiva unui război mai amplu — a fost evitată, printr-un acord, potrivit căruia Germania putea lua Regiunea Sudetă, dar nu și alte părți ale țării. (Cehii nu au fost reprezentați la conferință.) Acordul a sacrificat securitatea cehilor, în numele țelului considerat mai important al păcii anglo-franceze cu Germania. La întoarcerea în Anglia, Chamberlain a căutat să prezinte conferința drept un succes diplomatic, în scurta sa declarație dând o turnură optimistă relațiilor anglo-germane. Dar până și el gândea în sinea lui că Hitler era deja „pe jumătate nebun“, iar, de fapt, reînarmarea britanicilor s-a accelerat.

Acordurile de la München au fost ultima strădanie a împăciuirii, în condițiile în care, în 15 martie 1939, Germania a trimis trupe în regiunile cehe Boemia și Moravia. Eroarea fatală a politicii de împăciuire a fost faptul că se baza pe ideea că Hitler era un om care își onora angajamentele și care spunea adevărul despre ambițiile lui. La sfârșitul lunii martie 1939, Anglia și-a revizuit politica și, schimbând tactica, a promis Poloniei — următoarea posibilă țintă a lui Hitler — că orice atac din partea Germaniei va duce automat la declararea războiului de către Anglia. În aprilie 1939, pentru prima oară în istoria Marii Britanii s-a trecut la înrolări, pe timp de pace. În august, războiul părea inevitabil, iar în septembrie inevitabilul s-a produs.

În mod surprinzător, poate, Chamberlain, cu reputația compromisă, a continuat să fie prim-ministru până în mai 1940, când corul parlamentarilor care-i cereau demisia a devenit prea zgomotos. Deși s-au făcut eforturi pentru reabilitatea reputației lui, Neville Chamberlain rămâne părtașul unei politici de împăciuire cu un partener lipsit de elementară

loialitate, ceea ce nu poate decât să ducă la eșec.

Noi, *Führerul* și cancelarul Germaniei, și prim-ministrul britanic, am avut o nouă întrunire astăzi și am convenit să recunoaștem că problema relațiilor anglo-germane este de primă importanță pentru cele două țări ale noastre și pentru Europa.

Considerăm acordul semnat aseară și Acordul Naval anglo-german drept simbolice pentru dorința celor două popoare ca niciodată să nu mai pornească la război unul contra celuilalt.

Am decis că metoda consultărilor va fi metoda adoptată pentru a trata orice alte probleme referitoare la țările noastre și suntem ferm hotărâți să continuăm eforturile noastre pentru a înlătura posibilele surse de disensiune, contribuind astfel la garantarea păcii în Europa.

Ulterior, în fața clădirii de pe Downing Street nr. 10, Chamberlain a adăugat:

Bunii mei prieteni, pentru a doua oară în istoria noastră, un prim-ministru britanic s-a întors din Germania aducând pacea, cu onoare. Am credința că este o pace pentru timpul nostru. Mergeți acasă și dormiți liniștiți.

„Trebuie să aprobăm de urgență încheierea pactului“

IOSIF STALIN

Cuvântare în Biroul Politic, despre Pactul sovieto-nazist, 19 august 1939

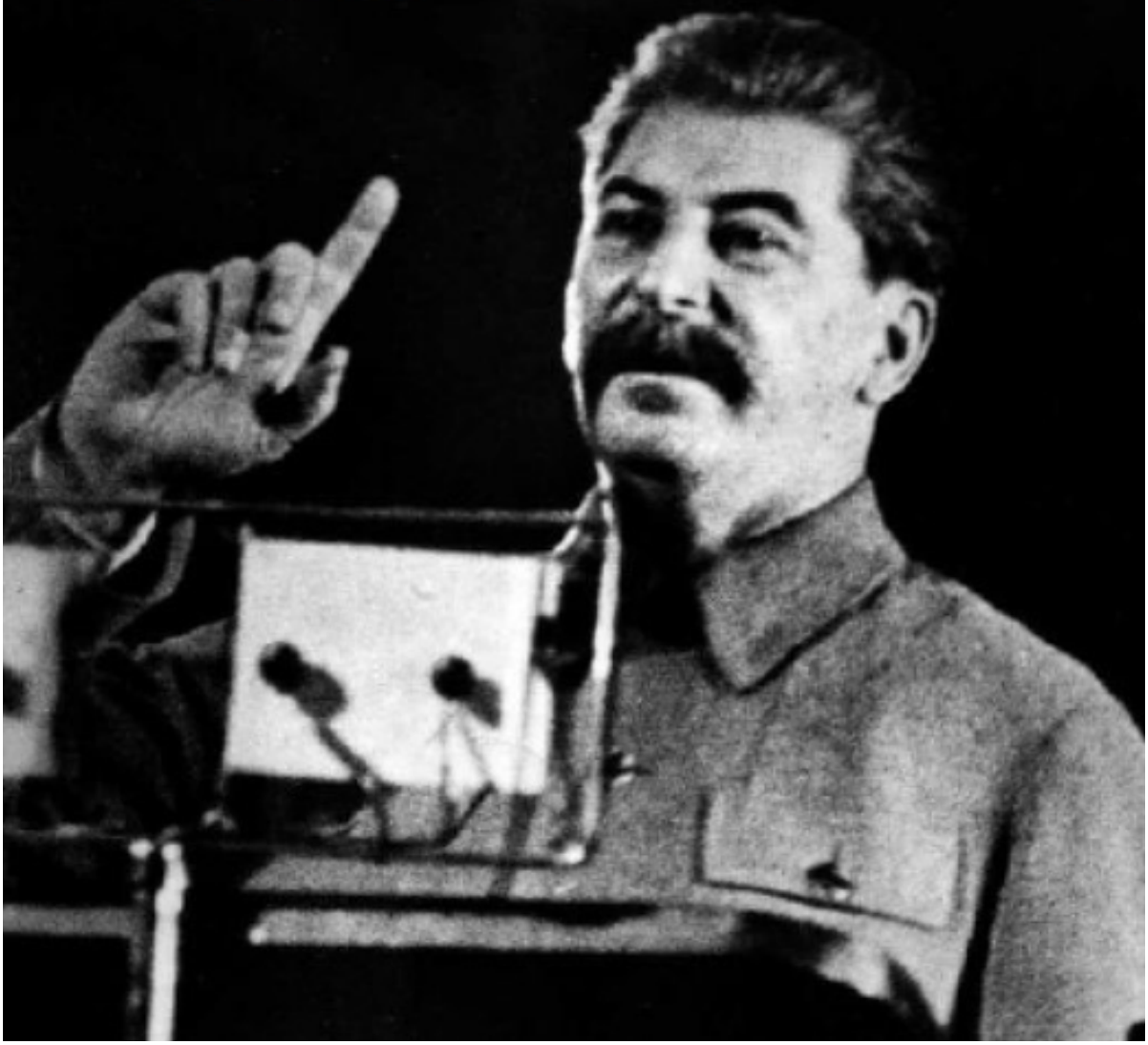

În atmosfera politică polarizată a Europei anilor 1930, adepții mișcărilor de stânga și de dreapta se luptau adesea crâncen — în general, verbal, dar și faptic. Cel mai crunt exemplu a fost în Spania, unde disputele au dus la un brutal război civil în 1936–1939. La nivel internațional, două dictaturi întruchipau această divizare ideologică: Germania nazistă condusă de Hitler și Uniunea Sovietică (URSS) comunistă condusă de Stalin. În regimurile democratice, multe state care se temeau de extinderea influenței sovietice aprobau tacit oprimarea politică necruțătoare a lui Hitler pe plan intern, văzând în el o pavază împotriva comunismului internațional. Dar atunci când încercările Angliei și Franței de a satisface ambițiile lui Hitler pentru a-l tempera au dat greș, unele cercuri au ajuns să considere Uniunea Sovietică drept singurul adversar ferm și de nădejde al amenințării fasciste.

IOSIF STALIN

Iosif Vissarionovici Djugașvili s-a născut pe 21 decembrie 1879, la Gori, Georgia, ca fiu al unui cizmar.

După ce a urmat cursurile unui seminar teologic, în 1898 a început să activeze în mișcarea revoluționară în ilegalitate și, de două ori, a fost surghiunit în Siberia (1902, 1913). A adoptat numele Stalin („stal, în rusă, înseamnă oțel"), cu rezonanță simbolică, în 1910. Nu a jucat un rol activ în Revoluția Rusă din Octombrie (1917), în 1922 a ajuns secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist (Bolșevic), căpătând tot mai multă influență și putere. După moartea lui Lenin (1924), și-a marginalizat și discreditat rivalii politici, inclusiv pe Troțki, iar în 1928 dobândise deja o poziție de mare putere. În 1929, a început „colectivizarea" agriculturii, proces în care au pierit milioane de țărani, iar primul plan cincinal a impus cu forța industrializarea economiei. Între 1934 și 1938, a epurat partidul, guvernul, forțele armate și intelectualitatea,

organizând celebrele „procese demonstrative“, înlăturând din armată ofițeri de carieră, întemnițând, deportând sau împușcând milioane de așa-ziși „dușmani ai poporului“. După ce Germania a invadat Uniunea Sovietică (1941), Stalin a devenit, alături de Roosevelt și Churchill, unul dintre cei „trei mari lideri“ ai Aliaților, care aveau să determine deznodământul războiului. După 1945, a revenit la metodele de represiune internă și a impus instalarea unor guverne pro-sovietice în Europa de Est: tensiunile Est-Vest au pus bazele înfruntării blocurilor de putere într-un Război Rece, ce avea să dureze timp de 50 de ani.
A murit pe 5 martie 1953, la Moscova.

Întreaga lume, indiferent de diferențele de opinie, a fost stupefiată când s-a dat publicității informația că Uniunea Sovietică și Al Treilea Reich al lui Hitler încheiaseră un pact de neagresiune în august 1939. (Este cunoscut drept Pactul sovieto-nazist, Pactul Hitler-Stalin și, de asemenea, Pactul Ribbentrop–Molotov, după numele miniștrilor de Externe semnatari.) Conform clauzelor tratatului, Germania și Uniunea Sovietică erau de acord nu numai să nu se amenințe direct una pe cealaltă, ci, de asemenea, să nu susțină nicio terță parte care ar amenința pe vreuna dintre ele. Natura cinică a acestui contract de conveniență și circumstanțele încheierii lui au devenit evidente pentru toată lumea atunci când bombardierele *Junkers* sau *Stuka* („bombardier în picaj“) și tancurile *Panzer* germane au început o ofensivă militară asupra Poloniei în septembrie 1939. Pentru Germania, care a propus pactul, documentul garanta acceptarea de către sovietici a atacării Poloniei și că Uniunea Sovietică nu avea să susțină declarația de război, inevitabilă, din partea Angliei și a Franței.

Pentru Stalin, multe dintre avantajele pactului erau conținute intr-un protocol adițional secret, prin care Germania și Uniunea Sovietică împărțeau Europa Centrală și Răsăriteană în zone pe care intenționau să le domine. Polonia urma să fie dezembrată conform unei granițe stabilite, iar în 17 septembrie 1939, forțele armate sovietice au ocupat partea de est a

Poloniei, sub falsul pretext de a garanta siguranța teritoriului respectiv. În 30 noiembrie 1939, Uniunea Sovietică a invadat Finlanda, iar în iunie 1940 a anexat cu forța Țările Baltice (Letonia, Estonia și Lituania) — toate aceste agresiuni fiind prevăzute în pactul semnat. Și, dacă era să i se dea crezare lui Hitler, pactul reprezenta totodată o garanție pentru Uniunea Sovietică, nepregătită încă din punct de vedere militar, că nu va fi atacată de Germania.

Discursul lui Stalin în Biroul Politic sovietic, în 19 august 1939, arată calculele premeditate ale acestuia în privința pactului, care a fost semnat în 23 august. Cuvântarea, care nu a fost dată publicității decât abia în 1991, constituie un exercițiu de dură *Realpolitik*, prin analizarea scenariilor posibile. Războiul și revoluția erau noțiuni mascate inofensiv în termeni de avantaj geopolitic sau beneficii ideologice, ignorând deliberat realitatea morții, a distrugerilor și a atrocităților. Aspectele legate de moralitate și principii lipsesc cu desăvârșire. Dar, deși deslușim semnele unei iscusințe flegmatice și perfide, sunt evidente totodată și o serie de deficiențe fatale. În primul rând, o supraestimare a capacității partidelor comuniste străine de a instiga la revoluții. În al doilea rând — și, surprinzător, având în vedere nemărginitul cinism care se desprinde din discurs —, Stalin a comis aceeași eroare pe care au făcut-o și politicienii împăciuitori ai Europei. A avut încredere în Hitler. Când Germania a invadat Uniunea Sovietică în iunie 1941, a fost limpede că pactul nu valora absolut nimic.

Problema păcii și a războiului a intrat într-o fază critică pentru noi. Soluționarea ei depinde în totalitate de poziția care va fi adoptată de Uniunea Sovietică. Suntem absolut convinși că, dacă vom încheia un pact de asistență mutuală cu Franța și

Marea Britanie, Germania se va retrage din Polonia și va căuta un modus vivendi cu puterile occidentale. Războiul ar fi evitat, însă evenimentele ulterioare s-ar putea dovedi periculoase pentru URSS.

Pe de altă parte, dacă acceptăm propunerea Germaniei, pe care o cunoașteți, și încheiem un pact de neagresiune cu ea, Germania va invada cu siguranță Polonia, iar atunci intervenția Franței și a Angliei devine inevitabilă. Europa Occidentală ar cunoaște grave rebeliuni și tulburări. În acest caz, noi vom avea marea ocazie de a rămâne în afara conflictului și am putea plănui momentul oportun pentru noi de a intra în război.

Experiența ultimilor 20 de ani a arătat că, în timp de pace, mișcarea comunistă nu este niciodată suficient de puternică încât Partidul Bolșevic să poată prelua puterea. Dictatura acestui partid nu va fi posibilă decât ca rezultat al unui război major.

Alegerea noastră este clară. Trebuie să acceptăm propunerea germană și, cu un refuz, să trimitem politicos acasă misiunea (diplomatică) anglo-franceză.

Nu este greu să ne dăm seama de importanța pe care am obține-o procedând astfel. Este evident pentru noi că Polonia va fi distrusă, până ca Anglia și Franța să poată veni în ajutorul ei. În acest caz, Germania ne va ceda nouă o parte din Polonia... Avantajul nostru imediat va fi să luăm tot teritoriul până la porțile Varșoviei, precum și Galiția ucraineană.

Asta în cazul în care Germania ar ieși victorioasă din război. Trebuie totuși să avem în vedere și posibilitățile ce vor rezulta atât din înfrângerea, cât și din victoria Germaniei. În cazul înfrângerii ei, se va produce, inevitabil, o sovietizare a Germaniei și se va crea un guvern comunist. Nu trebuie să uităm că o Germanie sovietizată ar aduce cu sine un mare pericol, dacă această sovietizare este rezultatul unei înfrângeri germane într-un război tranzitoriu. Anglia și Franța vor fi încă

suficient de puternice încât să cucerească Berlinul și să distrugă o Germanie sovietică. Noi nu am avea capacitatea să le fim de un ajutor real tovarășilor noștri bolșevici din Germania.

„URSS va ajuta momentan Germania din punct de vedere economic.“

Prin urmare, țelul nostru este ca Germania să poarte războiul cât mai mult timp cu putință, astfel încât Anglia și Franța să ajungă într-atât de vlăguite și epuizate, încât să nu mai fie în măsură să culce la pământ o Germanie sovietizată.

Poziția noastră este aceasta. Menținând neutralitatea și așteptând momentul potrivit, URSS va ajuta momentan Germania din punct de vedere economic și îi va furniza provizii și materii prime. Este de la sine înțeles că asistența noastră nu trebuie să depășească o anumită limită; nu trebuie să le trimitem prea mult, ca nu cumva astfel să slăbim economia noastră sau puterea armatei noastre.

În același timp, trebuie să ducem o propagandă comunistă activă în blocul anglo-francez, și mai ales în Franța. Trebuie să ne așteptăm ca în acea țară, în vremuri de război, partidul să fie nevoit să renunțe la mijloacele legale de luptă și să treacă în ilegalitate. Știm că munca lor va cere mari sacrificii, dar tovarășii noștri francezi nu vor șovăi. Prima lor sarcină va fi să compromită și să demoralizeze armata și poliția. Dacă această muncă pregătitoare este îndeplinită cum se cuvine, siguranța Germaniei sovietice va fi garantată, iar acest lucru va contribui la sovietizarea Franței.

Pentru înfăptuirea acestor planuri este esențial ca războiul să continue cât mai mult timp posibil, iar toate forțele, pe care le avem disponibile în Europa Occidentală și în Balcani, trebuie să fie direcționate spre acest scop.

Să analizăm acum a doua posibilitate, o victorie a Germaniei. Unii cred că acest lucru ar însemna pentru noi o mare primejdie. Există o parte de adevăr în această opinie, însă ar fi o greșeală să considerăm că primejdia respectivă ar fi atât de apropiată sau atât de mare pe cât s-a spus. Dacă s-ar întâmpla ca Germania să fie victorioasă, ar ieși din război prea slăbită, pentru a putea începe un război cu URSS, mai devreme de cel puțin un deceniu. Va fi nevoită să realizeze ocuparea Franței și a Angliei, și în același timp să se refacă militar și economic.

„Germania va fi prea ocupată în altă parte pentru a se întoarce împotriva noastră.“

În plus, o Germanie victorioasă va avea vaste colonii; exploatarea acestora și adaptarea lor la metodele germane vor preocupa, la rândul lor, Germania timp de câteva decenii.

În mod evident, această Germanie va fi prea ocupată în altă parte pentru a se întoarce împotriva noastră. Mai există un lucru care ne va consolida securitatea. Într-o Franță cucerită, Partidul Comunist Francez va fi întotdeauna foarte puternic. O revoluție comunistă va izbucni inevitabil, iar noi vom putea să profităm de situație, venind în ajutorul Franței și făcând din ea un aliat al nostru. Mai mult, toate națiunile care ar cădea sub „protecția“ unei Germanii victorioase vor deveni aliatele noastre. Acest lucru ne oferă un larg câmp de acțiune pentru inițierea revoluției mondiale.

„Este în interesul URSS... ca un război să izbucnească între Reich și blocul capitalist anglo-francez.“

Tovarăși, v-am prezentat considerentele mele. Repet, este în interesul URSS, patrie a muncitorilor, ca un război să izbucnească între Reich și blocul capitalist anglo-francez. Totul trebuie astfel făcut, încât să treneze cât mai mult timp cu putință, cu scopul de a slăbi ambele părți. Din acest motiv, trebuie să aprobăm de urgență încheierea pactului propus de Germania, apoi să lucrăm de o asemenea manieră, încât acest război, odată declarat, să fie prelungit la maximum. Trebuie să consolidăm munca noastră de propagandă în țările beligerante, pentru a fi pregătite [pentru sovietizare] când se va termina războiul.

„Sânge, trudă, lacrimi și sudoare“
„Vom lupta pe plaje“
„Aceasta a fost cea mai minunată clipă a lor“
„Niciodată în sfera conflictului omenesc“
„O cortină de fier a căzut“

Discursuri despre al Doilea Război Mondial și consecințele lui, 1940–1946

WINSTON CHURCHILL

Dintre toate personalitățile politice britanice ale secolului XX, Winston Churchill se distinge ca un excepțional autor de discursuri. Într-o anumită măsură, discursurile sale din al Doilea Război Mondial, prin ecoul pe care continuă să îl aibă, reprezintă o oglindă a vremurilor tulburi în care au fost create. Dar, dincolo de asta, istoria le-a acordat un rol central în menținerea efortului de război al Angliei, în special în 1940–1941 când țara, relativ vulnerabilă, s-a opus singură puternicei mașini de război a Germaniei. Churchill a privit evenimentele din război, adesea demoralizante prin esența lor, și le-a interpretat de așa manieră încât să transforme fatalismul potențial și deznădejdea momentului în încredere în forțele proprii, dârzenie și tenacitate. Accentuând — chiar exagerând — ceea ce era în joc, a conferit Imperiului Britanic, la care ținea atât de mult, un rol esențial în misiunea globală de salvare a civilizației. Exista un element mesianic, care îi măgulea și îi motiva pe ascultătorii săi, făcându-i să creadă că războiul împotriva Germaniei naziste era o bătălie în care erau datori să lupte și pe care aveau s-o câștige.

WINSTON CHURCHILL

S-a născut pe 30 noiembrie 1874 la Blenheim Palace, Oxfordshire, Anglia, ca fiul cel mai mare al Lordului Randolph Churchill și al lui Jennie Jerome (fiica unui magnat american).

A făcut studii la Harrow School și la Sandhurst (Academia Militară Regală). A fost soldat și corespondent de război, luptând în Bătălia de la Omdurman (1897) în Sudan și împotriva burilor în Africa de Sud, unde a evadat din captivitate. Ales în Parlament ca parlamentar conservator în 1900, a trecut în 1904 la Partidul Liberal, aflat la guvernare, urcând în ierarhia politică, întâi ca

ministru de interne (1910) și apoi ca Lord al Amiralității (1911). În 1915, și-a asumat responsabilitatea pentru campania eșuată de la Gallipoli (Dardanele) împotriva turcilor și a părăsit politica, preferând Frontul de Vest, dar revenind ulterior ca ministru al înzestrării armatei (1917). A fost ministru de război și al aerului (1919–1921) și apoi, susținându-i pe conservatori, ministru al Finanțelor (1924–1929), cu rezultate relativ slabe. După aproape un deceniu în care a stat departe de conducera Partidului Conservator, a intrat în Cabinetul de Război al lui Chamberlain, în septembrie 1939, ca Lord al Amiralității, înainte de a deveni premier, în mai 1940, când a creat o nouă coaliție de guvernământ. Fiind un conducător deosebit de implicat și energic pe timp de război, a insuflat o atitudine de dârzenie și rezistență, prin discursurile sale, și a activat intens pentru o alianță transtlantică: el și președintele Roosevelt și-au elaborat obiectivele privind organizarea lumii după război în Carta Atlanticului, din 1941. După încheierea păcii, a devenit lider al opoziției, când Partidul Laburist a câștigat alegerile din 1945; a pledat în nenumărate rânduri în sprijinul Națiunilor Unite și a avertizat în privința Războiului Rece și a amenințărilor nucleare. A redevenit prim-ministru în 1951, a fost ridicat la rangul de cavaler în 1953 și s-a pensionat în 1955. „Cel mai măreț englez în viață“, cum a ajuns să fie cunoscut, era pasionat de zidărie și pictură peisagistică, scria lucrări de istorie, plăcându-i totodată să bea multă șampanie și să fumeze țigări de foi.
A murit pe 24 ianuarie 1965, la Londra; a avut funeralii naționale.

La începutul carierei sale, Churchill se simțea intelectualicește inferior multora dintre egalii săi, din cauză că nu urmase studii universitare. Regreta că nu avea deprinderea de a vorbi în public, pe care ar fi dobândit-o în dezbaterile universitare. Era, de asemenea, ușor peltic și bâlbâit, așa că de la bun început s-a apucat să își conceapă discursurile astfel încât să evite structurile verbale care i se păreau dificil de pronunțat. Consulta logopezi și exersa gesturi și cuvinte în fața unei oglinzi. Uneori, avea nevoie de săptămâni întregi pentru a-și elabora discursurile, șlefuindu-le și perfectându-le, rezultatul fiind un stil oratoric care era unic. Avea un vocabular extrem de vast, plin de inventive jocuri de cuvinte, aliterații, imagini și metafore sugestive.

Dar stilul său nu corespundea întotdeauna atmosferei vremurilor. Discursurile sale formale și laborios structurate,

din Camera Comunelor, în care a fost ales prima dată în 1900, au fost adesea criticate pentru lipsa lor de realism. În perioada „anilor potrivnici“, pe care i-a cunoscut în deceniul al patrulea, ca parlamentar de rând, rostea atât de des mesaje apocaliptice, încât politicienii și opinia publică deopotrivă aveau tendința să le ignore. Însă aversiunea sa față de nazismul german — cu expansionismul său insațiabil — s-a dovedit a fi perfect întemeiată. Când Anglia a declarat război Germaniei în septembrie 1939, Churchill a fost rechemat în Cabinet. În 10 mai 1940, când forțele germane cotropeau Țările de Jos, credibilitatea premierului Neville Chamberlain era zdruncinată: venise momentul afirmării lui Churchill. Chamberlain i-a recomandat regelui George al VI-lea să îl numească prim-ministru pe Churchill. A fost, poate, cea mai bună decizie a lui, iar Churchill a simțit atunci că „toată viața (lui) trecută fusese doar o pregătire pentru această clipă“. În 13 mai, a explicat Camerei Comunelor ce avea el de oferit țării.

Vineri seara am primit de la Majestatea Sa misiunea de a forma o nouă administrație. Voința evidentă a Parlamentului și a națiunii era ca această administrație să fie concepută pe o bază cât mai largă și să includă toate partidele. Am terminat deja cea mai importantă parte a acestei sarcini.

…Invit acum Camera (Comunelor) ca, printr-o rezoluție, să consemneze aprobarea măsurilor luate și să își declare încrederea în noul guvern. Rezoluția este: „Această Cameră salută formarea unui guvern reprezentând decizia unanimă și inflexibilă a națiunii de a continua războiul cu Germania până la o încheiere victorioasă“.

„Nu am nimic de oferit decât sânge, trudă, lacrimi și sudoare.“

A organiza o administrație de o asemenea amploare și complexitate reprezintă un legământ în sine. Dar noi suntem în faza preliminară a uneia dintre cele mai mari bătălii din istorie. Suntem în acțiune pe mai multe fronturi — în Norvegia și în Olanda — și trebuie să fim pregătiți pentru Mediterana. Bătălia aeriană continuă, și multe pregătiri trebuie făcute aici, acasă.

În această criză, cred că pot fi iertat dacă nu mă voi adresa Camerei cu un discurs mai lung astăzi, și sper ca oricare dintre prietenii și colegii mei sau foștii mei colegi, care se simt afectați de acest plan de reconstrucție politică, să aibă îngăduință pentru aparenta lipsă de ceremonie cu care a fost necesar să se procedeze.

Spun Camerei, așa cum le-am spus miniștrilor care s-au alăturat acestui guvern: eu nu am nimic de oferit decât sânge, trudă, lacrimi și sudoare. Avem în fața noastră un calvar cumplit. Ne așteaptă multe, nenumărate luni de luptă și suferință.

Veți întreba care este politica noastră? Vă răspund că (politica noastră) este să purtăm război pe uscat, pe mare și în aer. Război folosind toată puterea și toată tăria pe care ni le-a dat Dumnezeu, și vom purta război împotriva unei monstruoase tiranii, cum nu a mai existat vreodată în sumbrul și lamentabilul inventar al fărădelegilor omenești. Aceasta este politica noastră.

Veți întreba care este scopul nostru? Vă pot răspunde într-un cuvânt. Scopul nostru este victoria. Victoria cu orice preț — victoria, în ciuda tuturor ororilor — victoria, oricât de lung și de anevoios poate fi drumul, căci fără de victorie nu există supraviețuire.

Și să fie bine înțeles. Mă refer la supraviețuire pentru Imperiul Britanic, supraviețuire pentru tot ceea ce a însemnat Imperiul Britanic, supraviețuire pentru imboldul, pentru impulsul secular care dictează ca omenirea să meargă înainte

spre țelul ei.

Îmi asum sarcina, cu entuziasm și speranță. Sunt sigur că nu va fi cu putință ca această cauză a noastră să dea greș. Mă simt îndreptățit ca în acest moment de răspântie, în aceste vremuri cumplite, să cer ajutorul tuturor și să spun: „Veniți, așadar, să mergem înainte alături, uniți prin puterea noastră“.

La două săptămâni după preluarea funcției de premier, Churchill s-a confruntat cu o situație dezastruoasă. Regele Leopold al Belgiei a capitulat, lăsând cale liberă forțelor germane care ocupaseră țara, iar Olanda fusese la rândul ei ocupată. Forța Expediționară Britanică (British Expeditionary Force — BEF) și un mare contingent al trupelor franceze au fost prinse de către nemți într-o manevră-clește, ceea ce a dus la completa lor izolare și separare de restul frontului. Franța pierdea bătălii și voința de a lupta, iar fără trupele BEF era puțin probabil ca Anglia să poată rezista în fața unei invazii germane a țării. Pe un ton dramatic, Churchill le-a spus membrilor Cabinetului său: „Dacă va fi ca această lungă poveste a insulei noastre să ia sfârșit în cele din urmă, să nu lăsăm ca tragicul deznodământ să vină înainte ca fiecare dintre noi să fi pierit vărsându-și sângele pentru acest pământ“.

Era nevoie de un miracol — și a apărut, sub forma evacuării de la Dunkerque. În timp ce ariergarda lupta pentru a stăvili înaintarea germanilor, peste 850 de ambarcațiuni ale marinei militare, ale marinei comerciale și ale unor civili voluntari au înfruntat atacul avioanelor Luftwaffe, pentru a transporta pe mare, în Anglia, trupe militare multinaționale aliate, de la Dunkerque. În mod uluitor, 335 000 de ostași francezi și britanici au putut fi salvați între 27 mai și 4 iunie. Dar tot echipamentul lor fusese abandonat, în mare parte distrus, pentru a nu încăpea pe mâinile inamicului. Așa cum menționa

Churchill în discurul său rostit în Camera Comunelor, în 4 iunie, „războaiele nu se câștigă prin evacuări“. Dar bătălia de la Dunkerque a părut totuși un fel de salvare. Pentru Churchill, a fost pretextul unei demonstrații de bravură. Totodată, prin fraza finală a discursului, era un apel pentru ajutorul transatlantic, pentru o etapă în care „Lumea Nouă… vine în ajutor“.

Eu, unul, am deplină încredere că dacă toți își vor face datoria, că dacă nimic nu va fi neglijat și dacă se vor face cele mai bune aranjamente, așa cum se prefigurează deja, ne vom dovedi încă o dată capabili să ne apărăm patria insulară, să scăpăm de prăpădul războiului și să supraviețuim în fața amenințării tiraniei, dacă va fi necesar ani la rând, dacă va fi necesar singuri. În orice caz, asta este ceea ce vom încerca să facem. Aceasta este ferma hotărâre a guvernului Majestății Sale — a fiecăruia dintre membrii Cabinetului. Aceasta este voința Parlamentului și a națiunii. Imperiul Britanic și Republica Franceză, legate și unite printr-o cauză și prin restriștea prin care trec, își vor apăra până la moarte pământul natal, ajutându-se reciproc ca niște buni camarazi, cu toată tăria de care sunt în stare.

Chiar dacă mari suprafețe din Europa și multe vechi și ilustre state au căzut sau s-ar putea să cadă în ghearele Gestapoului, supuse de odiosul aparat al regimului nazist, noi nu vom ceda și nu ne vom da bătuți. Vom merge mai departe până la capăt, vom lupta în Franța, vom lupta pe mări și oceane, vom lupta cu încredere crescândă și cu putere crescândă în văzduh, ne vom apăra insula, oricare ar fi prețul ce va trebui plătit, ne vom lupta pe plaje, ne vom lupta pe terenurile de aterizare, ne vom lupta pe câmpuri și pe străzi, ne vom lupta pe dealuri; nu vom capitula niciodată, și chiar dacă,

ceea ce nu pot crede în niciun chip, această insulă sau o mare porțiune din ea ar fi subjugată și înfometată, atunci imperiul nostru de peste mări, înarmat și păzit de flota britanică, va duce lupta mai departe, până când, atunci când Dumnezeu va crede de cuviință, Lumea Nouă, cu toată puterea și forța ei militară, va veni să ajute și să elibereze lumea veche.

După eșecul apărării pe „Linia Maginot“, Parisul este ocupat fără luptă, iar pe 16 iunie 1940, în așa-numita „Franță Liberă“, guvernul condus de mareșalul Pétain încheie cu Germania armistițiul de la Compiègne. În mod oportunist, Italia, sub dictatorul fascist Benito Mussolini, intrase în război de partea Germaniei, sperând să beneficieze de noi teritorii coloniale în noul „Imperiu“ refăcut după cel Roman. Belgia, Danemarca, Olanda și Norvegia erau deja sub ocupație nazistă. Nici măcar Churchill, prin transformarea oratorică a evacuării de la Dunkerque într-un „miracol al salvării“, nu putea ascunde cât de sumbră era situația. Franța cucerită însemna prezența trupelor germane exact de cealaltă parte a Mării Mânecii — or, până atunci, nicio țară nu rezistase împotriva atacului Germaniei. După ce se deplasase cu avionul în Franța, în 11 iunie, pentru a încerca, în zadar, să îi convingă pe politicienii francezi să continue lupta, Churchill se adresa acum Camerei Comunelor într-un discurs care a fost radiodifuzat în 18 iunie. A făcut atunci un ultim efort disperat de a impulsiona alianța anglo-franceză, referindu-se la o uniune destul de fantezistă a celor două țări; dar, în mod mai realist, a pregătit țara pentru „Bătălia Angliei“, în care victoria ar aduce bucuria unor „vaste meleaguri însorite“, pe când înfrângerea ar însemna „un nou Ev Mediu“.

Nu știm deocamdată ce se va întâmpla în Franța sau dacă rezistența franceză se va prelungi, atât în Franța, cât și în Imperiul Francez de peste mări. Guvernul francez va da cu piciorul unor mari ocazii, periclitându-și viitorul, dacă nu va continua războiul în conformitate cu obligațiile asumate în tratat, de care nu era firesc să îi exonerăm. Membrii Camerei vor fi citit istorica declarație în care, la dorința multor francezi — și a tuturor inimilor noastre — ne-am anunțat disponibilitatea, în cel mai negru ceas din istoria Franței, să încheiem o uniune de cetățenie comună în această luptă. Indiferent cum ar evolua lucrurile în Franța sau cu guvernul francez ori cu alte guverne franceze, noi, în această insulă și în Imperiul Britanic nu vom renunța niciodată la sentimentul de camaraderie față de poporul francez. Dacă soarta noastră va fi acum să îndurăm ce au pătimit ei, le vom urma pilda de curaj, iar dacă victoria finală ne va răsplăti caznele ei vor împărtăși câștigurile, da, și libertatea va fi restabilită pentru toți. Nu facem niciun rabat de la justele noastre cereri; nu dăm înapoi de la nimic din ce e scris. Cehi, polonezi, norvegieni, danezi, belgieni și-au unit cauzele cu a noastră. Toate libertățile lor vor fi restabilite.

Ceea ce generalul Weygand (comandantul-șef al armatei franceze) a numit Bătălia Franței s-a încheiat. Presupun că Bătălia Angliei este pe cale să înceapă. De această bătălie depinde civilizația creștină. De ea depinde existența națiunii britanice, precum și lunga continuitate a instituțiilor și a imperiului nostru. Toată furia și puterea armată a inamicului urmează foarte curând să se îndrepte asupra noastră.

„Hitler știe că va trebui să ne zdrobească.“

Hitler știe că va trebui să ne zdrobească pe această insulă

sau altminteri să piardă războiul. Dacă vom fi capabili să-i ținem piept, toată Europa va putea să fie liberă și viața omenirii va putea merge înainte spre alte zori însorite. Dar dacă noi dăm greș, atunci întreaga omenire, inclusiv Statele Unite, inclusiv tot ceea ce noi am cunoscut și am îndrăgit, se va cufunda în abisul unui nou Ev Mediu, pe care luminile științei pervertite îl vor fi făcut mai sinistru și mai îndelungat poate.

Îmbărbătați, așadar, să ne facem datoria și să ne purtăm astfel încât, dacă Imperiul Britanic și Commonwealth-ul vor dăinui o mie de ani, oamenii să poată spune încă: „Aceasta a fost cea mai glorioasă clipă a lor“.

Două luni mai târziu, „Bătălia Angliei“ — cea mai mare bătălie aeriană din istorie — se apropia de punctul culminant. Hitler era precaut în privința unei invazii pe mare, știind că marina militară britanică rămăsese puternică. Condiția prealabilă era superioritatea aeriană absolută, iar comandantul *Luftwaffe*, Reichsmarschall Goering, l-a asigurat, optimist, că acest lucru va fi simplu. Însemna distrugerea Aviației de Vânătoare — ramură a Royal Air Force, al cărei rol era să doboare avioanele inamice. Bătălia propriu-zisă a început la mijlocul lunii iulie, dar intensitatea ei a crescut odată cu atacurile masive lansate de *Luftwaffe* de *Adler Tag* (Ziua Vulturului), în 13 august. La sfârșitul lui august, raidurile de bombardamente germane împotriva aerodromurilor aviației de vânătoare erau necontenite, riscând să distrugă complet capacitatea defensivă a Angliei.

Apărarea aeriană a Angliei pe linia frontului depindea de un număr foarte mic de oameni — piloții de vânătoare, a căror luptă aeriană, pe viață și pe moarte, era urmărită adesea de către populația de la sol. Churchill observase misiunile aviatice de luptă cu binoclul, în diferite ocazii, iar în 16 august era

prezent în sala de operațiuni a Grupului No. 11, care coordona forțele aviației de vânătoare în spațiul aerian din sud-estul Angliei. A fost impresionat profund de eforturile piloților și ale organizației lor de la sol. În acea zi, a început să elaboreze discursul pe care avea să-l rostească peste patru zile, prin care îi elogia atât pe piloții avioanelor de vânătoare, cât și pe colegii lor, mai puțin „spectaculoși“ — aviatorii bombardierelor. După discurs, piloții din Bătălia pentru Anglia au rămas în istorie sub denumirea simplă de „acei câțiva“.

Marea bătălie aeriană care s-a purtat deasupra acestei insule în ultimele săptămâni a atins recent o intensitate fără precedent. Este prematur să vorbim despre anvergura sau durata ei. Trebuie să ne așteptăm din partea inamicului la eforturi și mai mari decât ceea ce am văzut până acum.

Recunoștința fiecărei familii din insula noastră, din imperiul nostru și, de fapt, din întreaga lume se îndreaptă spre aviatorii britanici care, neînfricați în fața sorții potrivnice, neobosiți în neclintita lor dârzenie și înfruntare a morții, schimbă cursul războiului mondial prin vitejia și devotamentul lor. Nicicând pe tărâmul conflictelor umane atâția oameni nu au datorat așa de mult doar câtorva dintre ei. Recunoștința tuturor se îndreaptă spre piloții de vânătoare, ale căror strălucite fapte le vedem cu ochii noștri, zi după zi, în acțiunile de luptă. Dar nu trebuie să uităm niciodată în tot acest timp că, noapte de noapte, lună după lună, escadrilele bombardierelor noastre zboară departe în Germania, își identifică obiectivele în întuneric, grație unei excepționale capacități de navigație, își direcționează atacurile, adesea sub focuri adverse nimicitoare, adesea cu pierderi grave, cu un discernământ bine calculat și aplică lovituri zdrobitoare asupra întregii structuri tehnice și de război a puterii naziste.

Când, începând cu ultima parte a anului 1944, înfrângerea Germaniei naziste părea inevitabilă, interesele Aliaților au căpătat tendințe divergente. Un lucru era incontestabil: înaintarea spre vest a Armatei Roșii sovietice, dublată de uriașele daune și pierderi suferite de Uniunea Sovietică în război, denotau intenția lui Stalin de a pretinde o largă zonă de influență în Europa Centrală și Răsăriteană. Churchill — care, în ciuda alianței din timpul războiului, considera comunismul drept nociv și periculos — privea situația cu o anumită reticență, văzând regimurile-marionetă pe care Stalin începea să le instaleze în țările pe care le ocupase sau le „eliberase“, în ciuda promisiunilor de a restabili guvernările antebelice sau de a organiza alegeri libere.

Imediat după război, Churchill — care nu mai era premier, dar continua să fie un demnitar ilustru — și-a propus să prezinte pericolele divizării incipiente a blocurilor de putere, amenințarea expansionismului sovietic și necesitatea de a găsi o cale pentru coexistența pașnică în era nucleară. Aflat într-o vizită în Statele Unite în martie 1946, a profitat de ocazia festivă a unei ceremonii de absolvire la Westminster College (Fulton, Missouri), pentru a da glas speranțelor sale privind noua Organizație a Națiunilor Unite și „relația specială“ anglo-americană, precum și temerilor sale legate de „cortina de fier“ care se lăsa de-a curmezișul Europei.

O umbră a coborât peste scenele luminate până nu demult de victoria Aliaților. Nimeni nu știe ceea ce Rusia sovietică și organizația ei internațională comunistă intenționează să facă în viitorul imediat sau care sunt limitele, dacă acestea există, ale tendințelor lor expansioniste și de prozelitism doctrinar. Am o

mare admirație și considerație pentru viteazul popor rus și pentru camaradul meu din timpul războiului, mareșalul Stalin. Există o profundă simpatie și bunăvoință în Anglia — și nu mă îndoiesc că aici, de asemenea — față de popoarele tuturor Rusiilor, precum și o fermă decizie de a milita, în ciuda multor divergențe și contrarietăți, pentru întemeierea unei prietenii trainice. Înțelegem nevoia Rusiei de a avea securitate la frontierele ei vestice, prin eliminarea oricărei posibilități de agresiune din partea Germaniei. Urăm bun venit Rusiei, care se cuvine să își ocupe locul de drept printre națiunile conducătoare ale lumii. Salutăm stindardul ei pe mările lumii. Mai presus de toate, salutăm sau se cade să salutăm contactele constante, frecvente și din ce în ce mai numeroase între poporul rus și popoarele noastre, de ambele laturi ale Atlanticului. Este de datoria mea, totuși... să expun în fața voastră anumite lucruri despre situația actuală din Europa.

De la Stettin, în Marea Baltică, până la Trieste, în Marea Adriatică, o cortină de fier a căzut de-a curmezișul continentului. În spatele acelei linii, se află toate capitatele vechilor state din Europa Centrală și Răsăriteană. Varșovia, Berlin, Praga, Viena, Budapesta, Belgrad, București și Sofia, toate aceste celebre orașe și populațiile din jurul lor se află în ceea ce trebuie să numesc sfera sovietică, și toate sunt supuse, într-o formă sau alta, nu numai influenței sovietice, ci și unui control foarte puternic și, în unele cazuri, din ce în ce mai intens, din partea Moscovei. Atena doar — Grecia cu nemuritoarele ei splendori — este liberă să își decidă viitorul în alegeri desfășurate sub supravegherea unor observatori britanici, americani și francezi. Guvernul polonez, dominat de ruși, a fost încurajat să întreprindă incursiuni vaste și nedrepte asupra Germaniei, iar expulzări în masă vizând milioane de germani, la o scară supărătoare și nemaiîntâlnită, au loc acum în acea țară. Partidele comuniste, care sunt foarte mici în toate

aceste state estice ale Europei, au fost aduse la putere și li s-a acordat un rol cu mult mai însemnat decât erau îndreptățite să capete prin numărul membrilor lor, urmărind acum pretutindeni să obțină controlul total…

…Securitatea lumii… cere o nouă unitate în Europa, de la care nicio națiune nu trebuie exclusă permanent… Firește, trebuie să militățm cu luciditate pentru un climat pașnic în Europa, în cadrul structurii Națiunilor Unite și în concordanță cu Carta noastră.

„Flacăra rezistenței franceze nu va pieri“

CHARLES DE GAULLE

Apel radiofonic pentru crearea Forțelor Franceze Libere,
18 iunie 1940

Rapida prăbușire a armatei franceze în iunie 1940, în fața ofensivei naziste, a șocat și a panicat întreaga Franță. Winston Churchill i-a presat pe francezi să continue lupta, propunând chiar o uniune formală a celor două țări, dar era ca și cum s-ar fi bătut cu morile de vânt. În 14 iunie 1940, soldații germani au intrat în Paris, orașul nefiind apărat, iar în 16 iunie premierul francez Paul Reynaud a demisionat, fiind înlocuit cu un erou al războiului anterior — mareșalul Philippe Pétain. Noul său guvern a demarat imediat negocieri pentru capitulare.

CHARLES DE GAULLE

S-a născut pe 22 noiembrie 1890, la Lille, Franța. Ostaș de carieră, a absolvit Academia Militară de la St. Cyr în 1912 și s-a înrolat într-un regiment de infanterie.

A luptat ca locotenent în Primul Război Mondial, în timpul căruia a fost rănit de câteva ori și a fost capturat la Verdun. A fost căpitan și consilier militar în Polonia, în timpul Războiului Ruso-Polonez (1919–1921), iar apoi a studiat și a ținut prelegeri la o școală de război. Cartea sa *Armata ca profesie* (*Vers l'armée de métier*) (1934), pledând pentru o mecanizare a infanteriei și o largă utilizare a unităților blindate, i-a asigurat popularitatea în rândul instituțiilor militare. Talentele sale au fost recunoscute tardiv, când a fost promovat la gradul de general (1940) și propulsat în guvernul francez, în momentul în care Franța a căzut sub ocupația Germaniei naziste, în iunie 1940. Se refugiază la Londra, la inițiativa prim-ministrului demisionar Paul Reynaud. Se adresează, pe 18 iunie 1940, la Radio Londra BBC poporului francez, îndemnându-l să continue lupta împotriva Germaniei naziste. În 1944, de Gaulle dobândise un control absolut asupra efortului francez de război în afara Franței și era recunoscut, din ce în ce mai mult, drept conducătorul legitim al guvernului francez în exil. În perioada 1944–1946, a condus câteva guverne franceze provizorii, dar a demisionat din cauza noilor aranjamente constituționale. Când Franța s-a confruntat cu o criză provocată de războiul din Algeria (1958), a devenit președintele Consiliului de Miniștri și, mai târziu, în acel an, după o serie de

modificări constituționale, primul președinte al celei de-a Cincea Republici Franceze. A avut o politică externă naționalistă, făcând din Franța o putere nucleară și accentuând independența ei față de Anglia și Statele Unite, dar dezvoltând în paralel relații strânse cu Germania de Vest. După ceea ce el a considerat a fi un vot de neîncredere la adresa persoanei sale, în urma unui referendum, a demisionat în 1969.
A scăpat cu viață din câteva comploturi de asasinare și a murit în 9 noiembrie 1970, la Colombey-les-Deux-Eglises, unde se retrăsese după ieșirea din viața politică.

În ciuda performanțelor mediocre ale armatei franceze, un comandant al unei divizii de tancuri se distinsese în luptă: generalul Charles de Gaulle. La începutul lunii mai, când era colonel, atitudinea sa intransigentă privind necesitatea unei tactici de război mecanizate (cum foloseau germanii) pusese stavilă carierei sale militare. Dar, subit, o promovare rapidă l-a adus în Cabinetul francez, la începutul lunii iunie, ca subsecretar la ministerul Apărării. Refuzând să accepte defetismul lui Pétain, s-a refugiat în Anglia, unde mii de soldați francezi debarcaseră după evacuarea de la Dunkerque, la începutul lui iunie. Cu sprijinul lui Churchill, s-a impus ca un lider alternativ al francezilor conduși de Pétain. În 18 iunie, în aceeași zi când Churchill proclama declanșarea „Bătăliei pentru Anglia“, de Gaulle a ținut un discurs radiofonic pentru a-i mobiliza pe francezi să continue lupta. Poate cea mai cunoscută frază asociată cu apelul său — „Franța a pierdut o bătălie. Dar Franța nu a pierdut războiul!“ — nu a fost niciodată difuzată la radio, dar s-a aflat pe frontispiciul afișului tipărit la Londra și trimis în întreaga Franță.

Mareșalul Pétain a devenit conducătorul regimului francez de la Vichy, considerat neutru din punct de vedere politic (dar din ce în ce mai colaboraționist), cu sediul în sudul Franței, asumându-și astfel un rol nedemn, care a dus la procesul pentru trădare ce i s-a intentat după război. În opoziție cu

acesta, de Gaulle a devenit un simbol al dârzeniei franceze și a activat intens pentru a-i convinge pe britanici, pe americani și pe conducătorii Rezistenței Franceze să îl accepte drept comandant al Forțelor Franceze Libere. Irascibil din fire, de Gaulle a avut o relație dificilă cu Churchill, iar cu Roosevelt o comunicare și mai problematică, și adesea se simțea (și era) marginalizat de axa anglo-americană. Cu toate acestea, în final, generalul de Gaulle a fost cel care, în 25 august 1944, și-a făcut o intrare triumfală în Parisul eliberat, ulterior având să devină președintele Franței în 1958.

Conducătorii care, pentru mulți ani în trecut, s-au aflat în fruntea forțelor armate franceze au creat un guvern. Invocând ca pretext înfrângerea armatelor noastre, acest guvern a început tratative cu inamicul, cu scopul de a obține încetarea ostilităților. Este adevărat că am fost și încă suntem copleșiți de forțele mecanizate ale dușmanului, atât la sol, cât și în aer. De fapt, tancurile, avioanele și tacticile germanilor, mult mai mult decât faptul că noi am fost în inferioritate numerică, au forțat armatele noastre să se retragă. De fapt, tancurile, avioanele și tacticile germanilor au oferit elementul-surpriză, împingându-i pe conducătorii noștri în nenorocirea actuală.

Dar s-a spus oare ultimul cuvânt? Trebuie noi să abandonăm orice speranță? Este înfrângerea noastră finală și iremediabilă? La toate aceste întrebări, eu răspund — nu!

Vorbind din poziția celui care cunoaște perfect situația, vă cer să mă credeți când spun că pentru Franța cauza nu este pierdută. Exact factorii care au determinat înfrângerea noastră pot într-o bună zi să ne conducă la victorie. Căci, țineți minte asta, Franța nu este singură. Franța nu este izolată. În spatele ei este un vast imperiu, Franța putând face cauză comună cu Imperiul Britanic, care stăpânește mările și continuă lupta.

Aidoma Angliei, Franța poate beneficia, fără rezervă, de imensele resurse industriale ale Statelor Unite.

„Este în joc destinul lumii.“

Acest război nu este limitat la nefericita noastră țară. Deznodământul luptei nu a fost decis prin bătălia Franței. Acesta este un război mondial. Greșeli s-au făcut, au existat întârzieri și suferințe nespuse, dar rămâne realitatea faptului că există încă în lume tot ceea ce ne trebuie pentru a-i zdrobi pe dușmanii noștri într-o bună zi. Astăzi, suntem striviți de extraordinara greutate a forțelor mecanizate năpustite împotriva noastră, dar putem încă privi spre un viitor în care niște forțe mecanizate și mai puternice ne vor duce la biruință. Este în joc destinul lumii.

Eu, generalul de Gaulle, acum la Londra, chem toți ofițerii și bărbații francezi care sunt în prezent pe solul britanic sau s-ar putea să fie în viitor cu sau fără armele lor. Chem toți tehnicienii și toți muncitorii calificați din fabricile de armament care sunt în prezent pe solul Angliei sau s-ar putea să fie în viitor să ia legătura cu mine.

Indiferent ce se va întâmpla, flacăra rezistenței franceze nu va pieri.

„O perfidie nemaiîntâlnită în istoria națiunilor civilizate“

VEACESLAV MOLOTOV

Comunicat radiofonic condamnând invadarea Uniunii Sovietice de către naziști, 22 iunie 1941

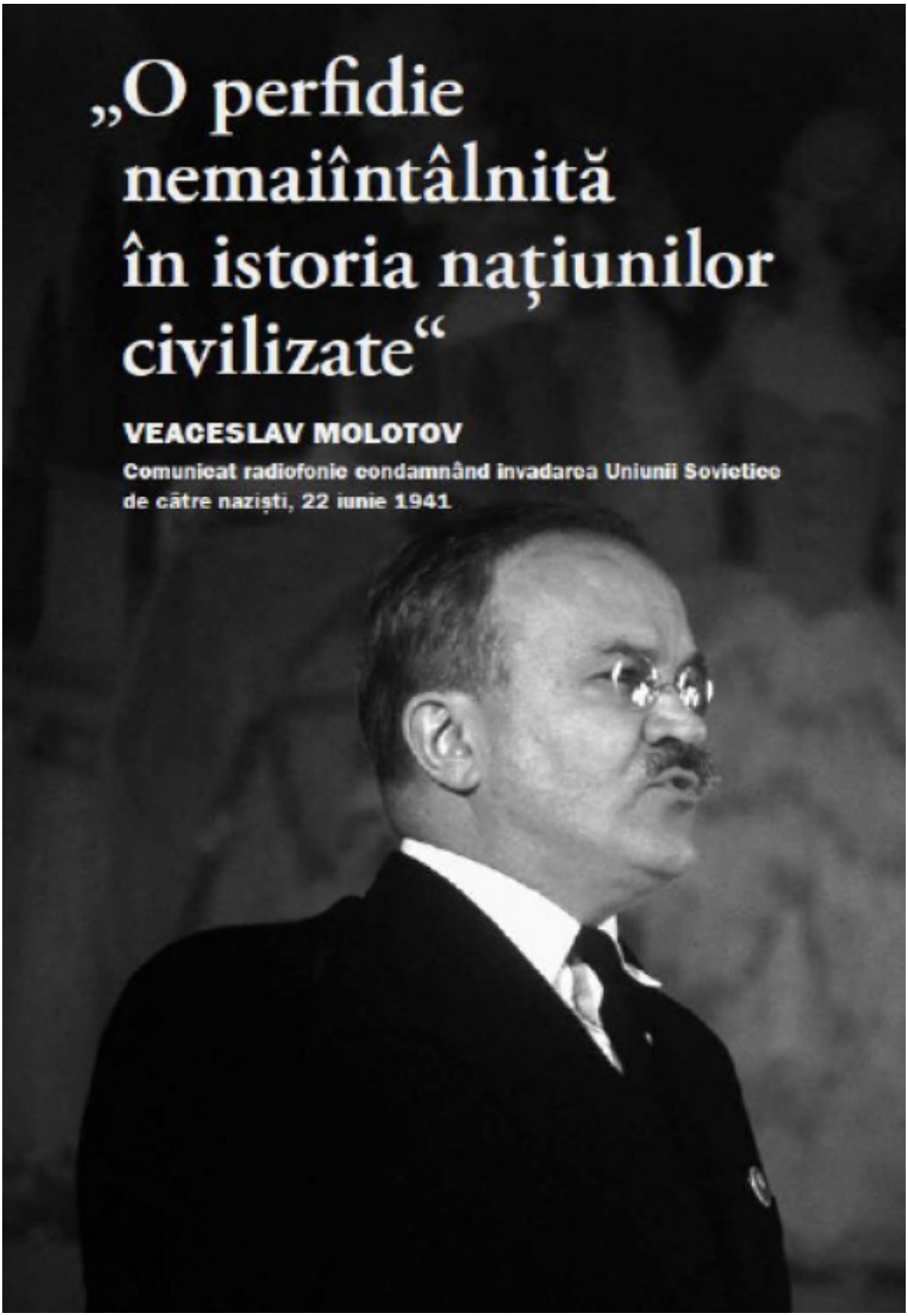

Veaceslav Molotov — ministru de Externe în regimul lui Iosif Stalin — a fost cel care, fără să vrea, a inspirat „cocktailul Molotov“, o bombă artizanală cu benzină, utilizată prima oară împotriva tancurilor sovietice de către finlandezi, în perioada Războiului de Iarnă, pe care l-au purtat în 1939–1940. Tot Molotov a fost cel care a semnat, din ordinul stăpânului său, pactul de neagresiune sovieto-nazist, în august 1939. Și, de asemenea, Molotov executa ordinul stăpânului său în 22 iunie 1941, când a fost însărcinat să le comunice radiofonic compatrioților săi că Germania, nesocotind acordul semnat, lansase o ofensivă masivă, invadând Uniunea Sovietică.

VEACESLAV MOLOTOV

S-a născut pe 9 martie 1890, în satul Kukarka (numit și Sovieţk), Rusia.
Numele său de familie era Skriabin (și era rudă cu compozitorul Aleksandr Skriabin). A devenit activist politic în vremea studenției și a adoptat pseudonimul Molotov („Ciocan“), când a intrat în Partidul Muncitoresc Social-Democrat din Rusia, în 1906. A fost arestat prima oară în 1909, fiind surghiunit în nordul Rusiei până în 1911. Ulterior, a făcut parte din redacția ziarului bolșevic *Pravda* („Adevărul“), în acea perioadă apropiindu-se de Stalin. A fost membru al comitetului revoluționar militar, care a pus la cale confiscarea puterii în Revoluția din Octombrie (1917). După moartea lui Lenin, a urcat ierarhic, devenind membru plin (1926) în Biroul Politic și, alături de Stalin, care căpătase puteri absolute, a contribuit la epurarea membrilor antistaliniști din Partidului Comunist moscovit, în perioada 1928–1930. Molotov a fost ministru de Externe între 1939 și 1949 și între 1953 și 1956, dar ascensiunea lui Nikita Hrușciov, ca premier, a dus la eliminarea lui din funcțiile guvernamentale și din organele de conducere a partidului. Marginalizat, a primit funcția de ambasador în Mongolia și, în 1962, a fost exclus din Partidul Comunist (până la reabilitarea sa în 1984).
A murit în 8 noiembrie 1986, la Moscova.

Germania propusese încheierea pactului cu intenția de a opri Uniunea Sovietică să intre într-o alianță cu Anglia și Franța și, totodată, pentru a avea siguranța că Stalin nu se va opune planurilor germane de a invada Polonia. Stalin considera că era în interesul sovieticilor să încheie acel acord, iar apoi, în ciuda deteriorării relațiilor sovieto-germane, nu putea crede că Hitler ar fi capabil să își renege atât de repede angajamentele stipulate. Pentru Hitler însă, cotropirea Uniunii Sovietice și extinderea acelui *Lebensraum* („spațiu vital“) al Germaniei, înspre est, fusese întotdeauna un proiect prioritar. Existența pactului nu diminuase nicidecum disprețul Führerului, pe plan ideologic și rasial, față de regimul comunist și față de popoarele slave.

La 3 a.m., în dimineața zilei de 22 iunie 1941, 3,5 milioane de soldați germani, români, finlandezi și de alte naționalități aliate cu Axa au luat cu asalt granițele sovietice. În ciuda unor dovezi privind masarea de trupe la frontiere și în ciuda unor avertizări explicite din partea lui Winston Churchill (pe care Stalin le-a ignorat), apărarea militară sovietică era nepregătită de ripostă. Stalin însuși, în loc să preia cârma la conducerea efectivă a apărării, în acel moment de criză pentru întreaga națiune, a dispărut din spațiul public, lăsându-l pe Molotov să încerce să mobilizeze poporul, în numele „marelui nostru conducător și tovarăș, Stalin“.

În primele două săptămâni ale invaziei, Uniunea Sovietică a pierdut un milion de oameni, aproape întreaga aviație de luptă și mii de blindate. Stalin a ordonat rușilor în retragere să aplice „tehnica pârjolirii pământului“, pentru ca armatele germane care continuau să înainteze să nu se poată aproviziona din resursele locale. În vara anului 1941, forțele Axei au câștigat rapid teren, cucerind Leningradul și Kievul, iar mii de civili —

bărbați, femei și copii — au pierit uciși în haosul general. Molotov promisese în 22 iunie că „Victoria va fi a noastră“, iar în final Armata Roșie, refăcută și reînzestrată, a întors decisiv cursul războiului. Însă luptele nimicitoare ale „Marelui Război Patriotic“, cum este numit în Rusia, s-au soldat cu moartea a peste 20 de milioane de sovietici.

Cât despre Molotov, în timpul războiului a jucat un rol vital în diverse conferințe secrete cu reprezentanți ai SUA, ca de pildă W. Averell Harriman, pentru a obține armament american. Dar, în cariera ulterioară, a rămas stigmatizat ca nomenclaturist stalinist și, deși a trăit până la 96 de ani, a fost trecut pe linie moartă, după 1956.

Cetățeni ai Uniunii Sovietice:

Guvernul sovietic și conducătorul său, tovarășul Stalin, m-au împuternicit să fac următoarea declarație:

Astăzi, la 4 a.m., fără prezentarea vreunor pretenții la adresa Uniunii Sovietice, fără o declarație de război, trupele germane au atacat țara noastră, au încălcat hotarele noastre în nenumărate puncte și au bombardat din avioanele lor orașele noastre Jitomir, Kiev, Sevastopol, Kaunas și altele, omorând și rănind peste 200 de persoane.

...Acest atac fără precedent asupra țării noastre este de o perfidie nemaiîntâlnită în istoria națiunilor civilizate. Atacul împotriva țării noastre a fost săvârșit în pofida faptului că un tratat de neagresiune fusese semnat între URSS și Germania și cu toate că guvernul sovietic a respectat fidel și în întregime prevederile acestui tratat.

Atacul împotriva țării noastre a fost săvârșit în ciuda faptului că, pe întreaga durată de operare a acestui tratat, guvernul german nu a putut găsi niciun temei pentru vreo plângere contra URSS, privind respectarea acestui tratat.

„Guvernul german hotărâse să lanseze o ofensivă de război împotriva URSS.“

Întreaga responsabilitate pentru acest atac mârșav împotriva Uniunii Sovietice le revine întru totul conducătorilor fasciști ai Germaniei.

La 5.30 a.m, adică după ce atacul fusese deja săvârșit, (Friedrich) von der Schulenburg, ambasadorul Germaniei la Moscova, în numele guvernului său, mi-a înmânat o declarație, în calitatea mea de Comisar al Poporului pentru Afaceri Externe, prin care anunța că guvernul german hotărâse să lanseze o ofensivă de război împotriva URSS, din cauza concentrării de unități ale Armatei Roșii în apropiere de granița estică a Germaniei.

În replică la aceasta, am declarat în numele guvernului sovietic că, până în ultimul moment, guvernul german nu a prezentat nicio pretenție la adresa guvernului sovietic, că Germania a atacat URSS, în ciuda poziției pașnice a Uniunii Sovietice, și că, din acest motiv, agresorul este Germania fascistă.

Conform instrucțiunilor primite de la guvernul Uniunii Sovietice, am declarat, de asemenea, că în niciun moment trupele noastre sau forțele noastre aeriane nu au comis vreo încălcare a frontierei, și prin urmare declarația transmisă azi-dimineață de radioul român, potrivit căreia avioane sovietice ar fi tras asupra unor aerodromuri românești, este o pură minciună și provocare.

…Acest război ne-a fost impus prin agresiune armată, nu de către poporul german, nu de către muncitorimea, țărănimea și intelectualitatea germană, ale căror suferințe le înțelegem prea bine, ci de către clica conducătorilor fasciști sângeroși ai Germaniei, care i-au înrobit pe francezi, cehi, polonezi, sârbi și

au supus Norvegia, Belgia, Danemarca, Olanda, Grecia și alte națiuni.

„Nu este prima dată când poporul nostru are de-a face cu atacul unui vrăjmaș arogant.“

Nu este prima dată când poporul nostru are de-a face cu atacul unui vrăjmaș arogant. La momentul invaziei lui Napoleon în Rusia, replica poporului nostru a fost războiul pentru apărarea patriei, iar Napoleon a suferit înfrângerea și și-a meritat soarta potrivnică.

Se va întâmpla la fel cu Hitler care, în aroganța lui, a proclamat o nouă cruciadă împotriva țării noastre. Armata Roșie și întregul nostru popor vor purta din nou un război victorios pentru patrie, pentru țara noastră, pentru onoare, pentru libertate.

…Guvernul vă cheamă pe voi, cetățeni ai Uniunii Sovietice, să strângeți rândurile în jurul gloriosului nostru Partid Bolșevic, în jurul guvernului nostru sovietic, în jurul marelui nostru conducător și tovarăș, Stalin. Cauza noastră este dreaptă. Inamicul va fi înfrânt. Victoria va fi a noastră.

„Eu personal o să-l împușc pe zugravul ăla nemernic de Hitler“

GEORGE S. PATTON, JR

Discursul de îmbărbătare adresat Armatei a Treia a SUA, înainte de Ziua Z, 5 iunie 1944

Există o imagine populară a comandantului militar american care este îndrăgită de Hollywood: agresiv, grosolan, spurcat la gură și macho, dar tenace, leal și eficient. Arhetipul acestuia este George Smith Patton, Jr, care a urcat la gradul de general și a jucat un rol-cheie la comanda Armatei a Șaptea și a Armatei a Treia, ale SUA, în Europa, în 1943–1945, când soarta s-a întors împotriva Germaniei naziste, în Al Doilea Război Mondial. Poreclit de oamenii săi „Bătrânul «Sânge și Ficați»“, Patton a fost un personaj pitoresc și controversat. Era impulsiv, îndârjit și slobod la gură. Dar, totodată, era un adept al disciplinei stricte și, prin exemplul personal, a câștigat încrederea oamenilor săi.

GEORGE S. PATTON, JR

S-a născut pe 11 noiembrie 1885, la San Gabriel, California, într-o familie cu tradiție militară.

A absolvit Academia Militară West Point în 1909. A primit o misiune în cavalerie și a condus un mic atac de blindate în Mexic (1906), în cadrul ripostei SUA la incursiunile lui „Pancho“ Villa. A luptat, de asemenea, într-o divizie de tancuri în timpul Primului Război Mondial, când a fost rănit (1918). În anii 1920 și 1930, a pledat intens pentru înzestrarea armatei cu tancuri de luptă, ceea ce a dus în cele din urmă la formarea unor divizii de blindate în armata SUA. După ce SUA au intrat în Al Doilea Război Mondial, a comandat Forța Operativă de Vest în capturarea orașului Casablanca (1942), iar în martie 1943, deja general de corp de armată, a preluat comanda Corpului II în Africa de Nord. În campania Aliaților de cucerire a Siciliei (Operațiunea Husky), în iulie–august 1943, a condus Armata a Șaptea a SUA, susținând Armata a Opta britanică, sub comanda lui Montgomery. În 1944, a primit comanda Armatei a Treia a SUA, care, după Ziua Z (6 iunie), a înaintat vijelios prin Franța și a intrat în Germania. În perioada postbelică, după ce a criticat politica de denazificare dusă în Germania, a fost îndepărtat de la comanda Armatei a Treia.

A murit în 21 decembrie 1945, în Germania, după ce mașina în care se afla s-a ciocnit cu un camion. Este înmormântat la Luxemburg, printre soldații care au murit în Bătălia de la Bulge.

În iunie 1944, reputația lui Patton fusese consolidată prin faptele sale în calitate de comandant al Corpului II de armate al SUA în Africa de Nord și apoi, conducând Armata a Șaptea, prin contribuția sa la cucerirea Siciliei de către trupele anglo-americane, în 1943. Urma să conducă Armata a Treia a SUA, în cadrul operațiunilor de debarcare din Ziua Z, în 6 iunie 1944, tentativa riscantă — dar reușită — de a câștiga un cap de pod pentru Aliați, în Franța. „Operațiunea Overlord“, cum a fost numele de cod al acestei ofensive, urmărea deschiderea unui front vestic împotriva germanilor, pe care Stalin — Armata Roșie luptase cu încrâncenare împotriva germanilor în est — îl solicita de multă vreme. În seara dinaintea Zilei Z, Patton s-a adresat oamenilor săi, în tabara militară aflată „undeva în Anglia“, așa cum menționa vag, dar cu bună știință descrierea oficială.

Discursul este tipic pentru stilul direct și grosolan al lui Patton, care totuși vedea în bătălie un spectacol măreț, „cea mai minunată competiție la care o ființă umană poate participa“. Nefolosind niciodată notițe, întotdeauna Patton li se adresa oamenilor săi în cei mai direcți termeni cu putință, insistând asupra aspectelor practice, ca bunăoară noțiunile esențiale pentru supraviețuire. Referindu-se la faptul că obișnuia să înjure, Patton spunea: „Nu poți conduce o armată fără înjurături; și trebuie să fie înjurături elocvente“. Recunoștea că frica era un sentiment firesc în luptă, dar și faptul că, în mod inevitabil, nu toți oamenii aveau să scape cu viață. Pentru Patton însă, a fi un adevărat ostaș însemna să îți biruiești frica prin valori morale mai înalte: „Un bărbat adevărat nu va lăsa

niciodată ca frica de moarte să fie mai puternică decât onoarea lui, decât simțul datoriei față de țara sa și decât bărbăția lui înnăscută“. Discursul, prin diferite relatări și consemnări parțiale, a intrat în folclorul militar, iar în 1970 o versiune a acestor cuvinte a deschis filmul artistic *Patton*, cu George C. Scott în rolul generalului eponim.

Începând cu Ziua Z, Armata a Treia avea să fie angajată în 281 de zile de luptă, în timpul cărora a efectuat o spectaculoasă înaintare prin Franța și dincolo de Rin, apoi în Germania și Cehoslovacia. Soldații au întâmpinat o rezistență îndârjită, în special în Bătălia din Ardeni (de la Bulge), în decembrie și ianuarie 1944–1945, când germanii au pornit o contraofensivă.

Patton își avertizase oamenii în discursul său din 5 iunie: „Nu trebuie să vă temeți de moarte. Moartea, cu timpul, vine pentru toți oamenii“. A venit pentru general totuși nu în focul luptelor, ci ca urmare a unui accident rutier, curând după terminarea războiului, în decembrie 1945. Chiar dacă Patton nu a mai trăit după război, personalitatea sa ieșită din comun și realele lui succese militare au făcut din el o figură legendară.

… Sunteți astăzi aici pentru trei motive. Primul, fiindcă sunteți aici pentru a vă apăra căminele de-acasă și pe cei dragi vouă. Al doilea, sunteți aici dintr-un sentiment al respectului de sine, fiindcă nu ați vrea să fiți în altă parte. Al treilea, sunteți aici fiindcă sunteți bărbați adevărați, iar tuturor bărbaților adevărați le place să lupte. Când voi, cei de-aici, fiecare dintre voi, erați puștani, toți îl admirați pe băiatul care ieșea campion la jocul cu bile, pe cel mai rapid alergător, pe cel mai dur boxer, pe marii jucători de baseball și pe toți jucătorii de fotbal american. Americanii au cultul învingătorului. Americanii nu îi suportă pe cei care pierd. Americanii îi disprețuiesc pe lași. Americanii joacă pentru a câștiga tot timpul. Mie, unul, nu îmi

pasă nici cât negru sub unghie de omul care a pierdut și râde. De aceea, americanii nu au pierdut niciodată și nici nu vor pierde vreodată un război; fiindcă însăși ideea de a pierde este detestabilă pentru un american.

Nu veți muri toți. Doar doi la sută dintre cei care sunteți aici azi veți muri într-o bătălie majoră. Nu trebuie să vă temeți de moarte. Moartea, cu timpul, vine pentru toți oamenii. Da, orice om este speriat în prima lui bătălie. Dacă spune că nu e, minte. Unii oameni sunt lași, dar luptă la fel ca oamenii viteji sau mănâncă o bătaie de-și culeg măselele de pe jos, dacă stau să se uite cum luptă unii la fel de speriați ca ei.

„O bătălie este cea mai minunată competiție la care o ființă umană poate participa.“

Adevăratul erou este bărbatul care luptă, chiar dacă este speriat. Unii oameni își învinge frica, după un minut prin foc și sabie. Altora le trebuie un ceas. Altora, câteva zile. Însă un bărbat adevărat nu va lăsa niciodată ca frica de moarte să fie mai puternică decât onoarea lui, decât simțul datoriei față de țara sa și decât bărbăția lui înnăscută.

O bătălie este cea mai minunată competiție la care o ființă umană poate participa. Scoate în evidență tot ce este mai bun și înlătură tot ce este josnic. Americanii se mândresc că sunt „masculi feroce“, și *sunt* Masculi Feroce. Țineți minte că dușmanul este la fel de speriat ca voi, dacă nu chiar mai mult decât voi. Dușmanul nu este supraom.

…Și nici toți eroii adevărați nu sunt feți-frumoși din povești. Fiecare om din această armată joacă un rol vital. Niciodată să nu vă lăsați pe tânjală. Niciodată să nu credeți că munca voastră nu contează. Fiecare om are de îndeplinit o sarcină și trebuie să o facă. Fiecare om este o verigă vitală în marele lanț.

Cum ar fi dacă fiecare șofer de camion ar decide brusc că îl deranjează șuieratul obuzelor de deasupra, s-ar îngălbeni de frică și ar sări cu capul înainte într-un șanț? Ticălosul ar putea spune cu lașitate: „La naiba, n-o să-mi simtă nimeni lipsa, sunt doar unul din atâția alții“. Dar cum ar fi dacă fiecare om ar gândi așa? Unde dracu’ am fi ajuns acum? Nu, fir-ar să fie de treabă, niciodată americanii nu gândesc așa. Fiecare om își face treaba lui. Fiecare om servește cauza întregului. Fiecare departament, fiecare unitate este importantă în vasta schemă a acestui război.

„Băiete, bunicul tău a luptat în Armata a Treia, alături de păcătosul ăla de Georgie Patton!“

…Sigur, vrem să mergem acasă. Vrem să se termine odată cu acest război. Cel mai rapid mod de a termina odată cu războiul ăsta este să punem mâna pe nemernicii care l-au pornit. Cu cât îi plesnim mai repede, cu atât mai repede putem pleca acasă. Cel mai scurt drum spre casă este prin Berlin și Tokyo. Și când vom ajunge la Berlin, eu personal o să-l împușc pe zugravul ăla nemernic de Hitler. Exact cum aș împușca un șarpe!

…Există un lucru extraordinar pe care voi toți îl veți putea spune, după ce se termină acest război și veți fi ajuns acasă din nou. Să fiți bucuroși că, peste 20 de ani, când veți sta la gura focului cu nepotul pe genunchi și el va întreba *ce-ai făcut bunicule în marele al Doilea Război Mondial*, nu va trebui să tușiți, mutându-l pe celălalt genunchi și mormăind: „Știi, bunicul tău a învârtit rahatul în Louisiana“. Nu, domn’e, veți putea să vă uitați drept în ochii lui și să spuneți: „Băiete, bunicul tău a luptat în Armata a Treia, alături de păcătosul ăla de Georgie Patton!“

„Îndurând ceea ce este de neîndurat“

ÎMPĂRATUL HIROHITO

Discurs radiodifuzat, explicând capitularea Japoniei, 15 august 1945

În 7 mai 1945, Germania nazistă a capitulat oficial în fața puterilor aliate. Al Doilea Război Mondial în Europa se încheiase. Însă ostilitățile persistau în Extremul Orient, unde forțele SUA și ale Aliaților continuau un război de uzură împotriva Japoniei. În ciuda faptului că japonezii erau dominați pe uscat și pe mare, iar americanii obținuseră deja superioritatea aviatică, intransigența cu care japonezii erau pregătiți să lupte până la moarte sugera că o victorie a Aliaților nu avea să fie simplă sau rapidă. De fapt, capturarea insulei Okinawa, de către SUA, în iunie 1945, însemnase pentru americani trei săptămâni de lupte dure, cu prețul vieții a aproape 13 000 de americani.

ÎMPĂRATUL HIROHITO

S-a născut pe 29 aprilie 1901, la Tokyo, ca fiul cel mare al prințului moștenitor Yoshihito.

În 1921, a fost primul prinț moștenitor japonez care a călătorit în străinătate, într-o vizită de șase luni în Europa. S-a însurat cu o prințesă japoneză în 1924. A urmat la tronul Japoniei, ca al 124–lea împărat, la moartea tatălui său (1926); epoca domniei lui a purtat numele imperial *Showa* („Pace Iluminată"). În anii 1930, militariștii naționaliști dobândesc supremația în politica japoneză, ceea ce a dus la războaie contra Chinei (1931–1932 și 1937–1945) și apoi la războiul mai amplu împotriva SUA și a puterilor aliate, începând din 1941. În august 1945, lucru fără precedent, a rostit un discurs radiodifuzat, adresându-se poporului său și explicând capitularea țării. A renunțat la prerogativele divine în 1946, iar poziția sa ca monarh constituțional a fost oficializată în noua constituție a Japoniei. Sub alte aspecte, monarhia a fost modernizată, iar fiul său, prințul moștenitor Akihito, s-a însurat cu o persoană de rând, în 1959, rupând vechea tradiție. Împăratul Hirohito a vizitat Statele Unite în 1972 și în 1975.

A murit pe 7 ianuarie 1989, la Tokyo.

Declanșarea procesului de capitulare a Japoniei necesita o soluție radicală. Aceasta a început în 6 august 1945, când un bombardier B-29 al forțelor aeriene SUA, *Enola Gay*, a aruncat prima bombă atomică din lume asupra orașului Hiroshima, în al cărei port, Ujima, se afla un cartier general al marinei japoneze, omorând între 75 000 și 100 000 de oameni și distrugând complet orașul. Japonezii nu au avut o ripostă imediată. Peste trei zile, în timp ce Tokyo era bombardat cu muniție convențională, o a doua bombă atomică a fost aruncată deasupra orașului-port Nagasaki, provocând devastări comparabile. La scurt timp după aceea, împăratul Hirohito al Japoniei a curmat tradiția imperială, transmițând pe calea undelor un discurs adresat poporului său; textul mesajului anunța că Japonia accepta condițiile pentru capitulare impuse de Aliați.

Utilizarea bombei atomice era controversată chiar și în cercurile militare din SUA. Dar președintele Truman, care urmase la președinția SUA după moartea lui Roosevelt în aprilie 1945, susținea că folosirea acestei arme ar putea preveni o pierdere masivă de vieți în rândul Aliaților și ar salva mii de prizonieri de război ai Aliaților, folosiți în lagăre la muncă forțată sau victime ale bolilor ori inaniției. Din punct de vedere geopolitic, odată cu deteriorarea relațiilor sovieto-americane pe tema configurării Europei postbelice, Truman voia, de asemenea, să se asigure că Japonia se va preda, înainte ca Stalin să fi avut timp să intervină în forță în estul Asiei. (La Conferința de la Potsdam, în 24 iulie, Truman îi pomenise doar în trecere lui Stalin că Statele Unite dețineau „o nouă armă de o forță distructivă ieșită din comun“.) Uniunea Sovietică, în cele din urmă, a declarat război Japoniei, în 9 august, și a invadat China aflată sub ocupație japoneză, dar era prea târziu pentru ca

Stalin să obțină putere de decizie asupra sorții Japoniei.

Împăratul Michinomiya Hirohito era venerat drept figura emblematică „divină“ a Japoniei, deși în practică puterea sa executivă era limitată la ratificarea strategiilor politice. Părerea istoricilor este împărțită în privința atitudinii sale față de război și a implicării sale în luarea deciziilor, însă înclinațiile sale personale înainte de invazia japoneză în China, în 1937, păreau să tindă spre pace. Odată ce războiul a început totuși, împăratul a oferit sprijin moral pentru efortul de război al Japoniei. Acum, când bombele atomice amenințau însăși ființa națiunii, premierul Suzuki i-a cerut lui Hirohito să decidă soarta țării, iar Hirohito a rostit anunțul său istoric, care se remarcă prin tonul formal, eufemistic, tragic, dar stoic totodată. Fiind un mesaj adresat poporului japonez, dădea o interpretare nobilă războiului, privit ca o tentativă de „emanicipare a Asiei de Răsărit“. Dar acum războiul trebuia să ia sfârșit, fiindcă „o nouă și extrem de crudă bombă“ putea distruge națiunea. Poporul său va trebui, prin urmare, să își înăbușe sentimentele, să treacă sub tăcere tradiția culturală, care considera capitularea drept o dezonoare, și să îndure „ceea ce era de neîndurat“.

Hirohito a avut și el de îndurat, știut fiind că, potrivit reglementărilor postbelice, a rămas ca monarh, dar fără prerogativele divine de până atunci. S-a conformat prevederilor constituționale modernizate, dedicând o mare parte din timpul său studiului biologiei marine, de care era pasionat, în timp ce Japonia continua să se dezvolte, devenind un gigant economic.

Vrednicilor și credincioșilor noștri supuși. Reflectând profund la tendințele generale din lume și la condițiile reale existente în imperiul nostru astăzi, am decis să procedăm la o soluționare a situației actuale, prin recurgerea la o măsură extraordinară.

Am dat ordin guvernului nostru să comunice guvernului

SUA, al Marii Britanii, al Chinei și al Uniunii Sovietice că imperiul nostru acceptă prevederile din declarația lor comună. A ne strădui întru prosperitatea și fericirea comună a tuturor națiunilor, precum și pentru securitatea și bunăstarea supușilor noștri este solemna obligație care ne-a fost transmisă de strămoșii noștri imperiali și pe care o purtăm mereu în inima noastră.

Într-adevăr, am declarat război Americii și Angliei, din dorința noastră sinceră de a garanta autoapărarea Japoniei și stabilitatea în Asia de Răsărit, fiind departe de noi gândul de a încălca suveranitatea altor națiuni sau de a ne lansa în expansiuni teritoriale.

„Prăbușirea și anihilarea definitivă a națiunii japoneze.“

Dar acum războiul a durat aproape patru ani. În ciuda eforturilor făcute de fiecare — lupta cavalerească a armatei și a forțelor noastre navale, osteneala și asiduitatea funcționarilor noștri de stat și serviciul devotat al celor 100 de milioane de oameni care formează poporul nostru —, situația războiului nu a evoluat neapărat în avantajul Japoniei, în timp ce tendințele generale ale lumii s-au întors toate împotriva interesului ei.

Mai mult, inamicul a început să folosească o nouă și extrem de crudă bombă, a cărei putere de distrugere este, efectiv, incalculabilă, secerând nenumărate vieți inocente. Dacă am continua să luptăm, rezultatul ar fi nu numai prăbușirea și anihilarea definitivă a națiunii japoneze, ci ar duce, de asemenea, la dispariția totală a civilizației umane.

Aceasta fiind situația, cum am putea noi să salvăm viața milioanelor de supuși ai noștri și cum am putea să ne ispășim greșeala în fața sfintelor spirite ale strămoșilor noștri imperiali? Acesta este motivul pentru care am poruncit să fie

acceptate prevederile din declarația comună a puterilor amintite.

Nu putem decât să ne exprimăm sentimentul de adânc regret față de națiunile din Asia de Răsărit, aliate cu noi, care au cooperat consecvent cu imperiul pentru emanciparea Asiei de Răsărit.

Gândul la ofițerii și ostașii și la toți cei care au căzut pe câmpurile de luptă, la cei care au murit făcându-și datoria la post sau la cei care au avut o moarte prematură, precum și la toate familiile lor îndoliate ne îndurerează inima zi și noapte.

Îngrijirea răniților și a invalizilor de război, precum și a celor care și-au pierdut locuința și mijloacele de trai formează obiectul profundei noastre solicitudini. Greutățile și suferințele la care națiunea noastră urmează să fie supusă ulterior vor fi cu siguranță enorme.

„Feriți-vă cu strictețe de orice răbufniri emoționale.“

Suntem acut conștienți de cele mai intime sentimente ale voastre tuturor, supușii noștri. Totuși, în conformitate cu dictatul timpului și al sorții, am decis ca, îndurând ceea ce este de neîndurat și pătimind ceea ce este de nepătimit, să deschidem calea spre o grandioasă pace pentru toate generațiile ce vor veni. Reușind să salvăm și să păstrăm structura Statului Imperial, suntem mereu cu voi, vrednicii și credincioșii noștri supuși, bizuindu-ne pe sinceritatea și integritatea voastră.

Feriți-vă cu strictețe de orice răbufniri emoționale ce ar putea genera complicații inutile sau de orice dispută și dezbinare fraternă care ar putea crea confuzie, v-ar putea abate de la drumul drept și v-ar face să vă pierdeți nădejdea în lume.

Fie ca întreaga națiune să continue ca o singură familie din

generație în generație, veșnic neclintită în credința dăinuirii divinei ei țări și conștientă de greaua povară a responsabilităților și de lungul drum ce o așteaptă. Cu devotament, uniți-vă toată puterea pentru construirea viitorului. Cultivați principiile rectitudinii, noblețea spiritului și munciți cu fermitate, astfel încât să amplificați gloria înnăscută a statului imperial și să țineți pasul cu progresele omenirii.

„Nu suntem doar savanți; suntem oameni, de asemenea“

J. ROBERT OPPENHEIMER

Discurs despre era atomică și responsabilitatea științifică, 2 noiembrie 1945

Graba Aliaților de a învinge Germania nazistă în 1944–1945 nu reflecta doar dorința de a încheia victorioși războiul și de a elibera țările aflate sub dominația naziștilor. Mulți demnitari cu funcții înalte, strategi militari, oameni de știință și șefi ai serviciilor secrete se temeau că Germania ar mai fi putut încă — dacă avea răgazul necesar — să redobândească supremația, grație tehnologiei unor arme novatoare.

J. ROBERT OPPENHEIMER

S-a născut pe 22 aprilie 1904, la New York.
După ce a studiat fizica la Harvard, apoi mecanica cuantică și teoria relativității la Cavendish Laboratory al Universității Cambridge, din Anglia, și-a luat un doctorat la Universitatea din Göttingen, Germania. Din 1929, a deținut posturi la Universitatea Berkeley și la Institutul de Tehnologie din California (CALTECH), unde a desfășurat o intensă activitate în domeniul fizicii teoretice. În 1942, i s-a cerut să coordoneze cercetările pentru bomba atomică, în cadrul Proiectului Manhattan, la laboratorul din Los Alamos, New Mexico. A demisionat în octombrie 1945. A fost președinte al comitetului de consilieri științifici al Comisiei pentru Energie Atomică, în 1947–1952; în 1949, comitetul a refuzat să aprobe o propunere pentru începerea fabricării bombelor cu hidrogen, Oppenheimer căzând în dizgrație, în fața autorităților militare și politice, ceea ce a făcut ca în 1953 să i se retragă avizul Agenției Naționale de Securitate pentru accesul la informații secrete. A continuat să lucreze la Institutul pentru Studii Avansate, Universitatea Princeton.
A murit la 18 februarie 1967, la New York.

Încă de la începutul anului 1939, Albert Einstein și Leo Szilard — ambii refugiați evrei din Europa nazistă — subliniaseră pericolul ca laboratoarele germane să dezvolte primele bomba atomică. După intrarea în război a Statelor

Unite în 1941, președintele Roosevelt a înființat o organizație de cercetare, „Proiectul Manhattan“. În cadrul acesteia, în 1942 J. (Julius) Robert Oppenheimer a primit însărcinarea de a coordona activitatea unui grup de fizicieni britanici și americani, cu scopul de a găsi o modalitate de a folosi energia nucleară pentru crearea unei bombe nucleare la laboratorul Proiectului din Los Alamos, New Mexico. Rezultatul s-a concretizat în testarea primei bombe atomice la Alamogordo, New Mexico, în 16 iulie 1945. Câțiva ani mai târziu, Oppenheimer a descris reacția sa: „Am știut toți că lumea nu avea să mai fie la fel. Câțiva au râs, câțiva au plâns, majoritatea au tăcut. Mi-am amintit versetul din vechiul text sanscrit, Bhagavad-Gita… «Acum m-am prefăcut în Moarte, nimicitoarea lumilor»“.

Punerea în practică a cercetărilor savanților la scara realității a avut loc și a rămas de neșters din memoria omenirii, în august 1945, când, pentru a forța încheierea războiului de uzură în Asia de Răsărit, care risca să se prelungească peste măsură, președintele Truman a ordonat aruncarea bombelor atomice asupra orașelor japoneze Hiroshima (6 august) și, respectiv, Nagasaki (9 august). Distrugerile au fost cu mult mai teribile decât se bănuise, însă au dus la capitularea Japoniei în 2 septembrie. Trei luni mai târziu, Oppenheimer li s-a adresat unor oameni de știință, încercând să explice de ce el și colegii lui creaseră bomba. A analizat, totodată, și motivul pentru care existența bombei făcea ca, pe viitor, cooperarea dintre națiuni să fie mai necesară decât oricând.

Oppenheimer a fost un strălucit savant și lider de opinii, foarte talentat la limbile străine și profund pasionat de religiile și filosofia orientală. Deși susținea că nu se simțea nicidecum vinovat pentru contribuția sa la elaborarea armelor atomice, Oppenheimer nu a negat niciodată sentimentul unei responsabilități morale. La începutul anilor 1950 — în epoca

Războiului din Coreea și a „Ciumei Roșii“ —, opunându-se la dezvoltarea mult mai distructivei bombe cu hidrogen și nepregetând să pledeze caustic pentru instituirea unui control asupra armamentului, în comun cu Uniunea Sovietică, și-a atras mulți dușmani, politicieni și militari deopotrivă. Când s-a insinuat că ar avea contacte cu comuniștii, i-a fost retras avizul din partea Agenției Naționale de Securitate, împiedicând astfel implicarea sa în activitatea secretă de cercetare. Totuși, la zece ani după aceea, Comisia pentru Energie Atomică i-a decernat prestigiosul Premiu Fermi (1963), ca o recunoaștere a meritelor sale în domeniul științific și a activității sale fundamentale privind nenumăratele utilizări pașnice ale energiei atomice. Ultimii ani din viață și i-a petrecut explorând relația dintre știință și societate.

Aș vrea să vă vorbesc astă-seară… în calitate de savant, dar și de om îngrijorat de situația dificilă în care ne aflăm.

…Nu este posibil să fii om de știință, dacă nu ai convingerea că este benefic să înveți. Nu este benefic să fii om de știință, și nici nu este posibil, decât dacă ai credința că este de cea mai mare importanță să împărtășești cunoștințele tale, să le împărtășești oricui este interesat să le afle. Nu este posibil să fii om de știință, decât dacă ai convingerea că toate cunoștințele despre lume și puterea pe care acestea ți-o dau reprezintă un lucru de o valoare intrinsecă pentru omenire și că le poți folosi pentru a contribui la răspândirea cunoașterii, și accepți să îți asumi consecințele.

„Acestea sunt cele mai puternice legături din lume.“

…Cred că este corect să spunem că armele atomice sunt un

pericol care afectează întreaga lume și că, sub acest aspect, reprezintă o problemă comună tuturor, o problemă comună așa cum a fost pentru Aliați obiectivul de a-i învinge pe naziști. Cred că pentru a aborda această problemă comună este nevoie de un sentiment al responsabilității comune… și ceea ce vreau să subliniez, ceea ce vreau să fie bine înțeles, este faptul că o enormă schimbare de mentalitate trebuie să aibă loc. Sunt lucruri care ne sunt foarte dragi, foarte dragi într-adevăr; aș putea spune că noțiunea de democrație poate întruchipa o parte din aceste lucruri dragi nouă, la fel de bine ca oricare altă noțiune. În multe părți din lume nu există democrație. Mai sunt și alte lucruri care ne sunt dragi, și e bine să fie așa. Și când vorbesc despre o nouă mentalitate în relațiile internaționale, mă refer la faptul că până și aceste lucruri extrem de îndrăgite și pentru care americanii au fost gata să moară — și neîndoielnic cei mai mulți dintre noi am fi gata să murim — chiar și în aceste lucruri extrem de dragi nouă ne dăm seama că există ceva cu mult mai profund decât atât; și anume, legătura comună cu ceilalți oameni de pretutindeni.

…Nu suntem doar savanți; suntem oameni, de asemenea. Nu putem ignora dependența noastră de semenii noștri… Acestea sunt cele mai puternice legături din lume, mai puternice chiar decât acelea care ne leagă unul de celălalt, acestea sunt cele mai adânci legături — cele care ne leagă de semenii noștri.

„Când va bate miezul nopții…, India se va trezi“

JAWAHARLAL NEHRU

Discurs marcând independența Indiei, 14 august 1947

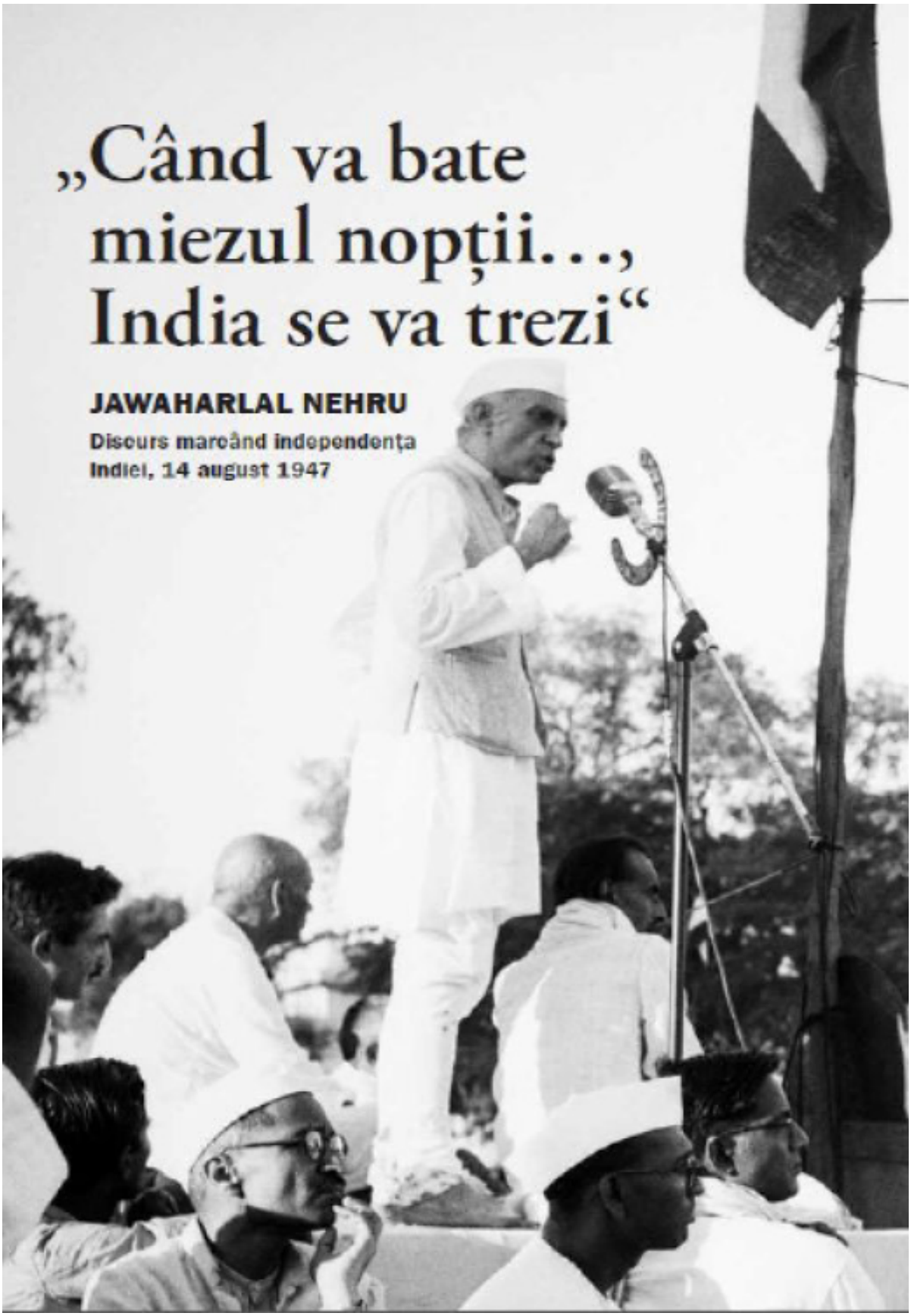

Începând din secolul al XVIII-lea, Anglia a exercitat un control asupra mozaicului de teritorii și state princiare care alcătuiau subcontinentul indian. În 1858, controlul a trecut de la Compania Indiilor Orientale direct în mâinile statului britanic, în acest fel începând epoca Indiei („Raj“) britanice. Regina Victoria a fost proclamată „Împărăteasa Indiei“ în Delhi, iar India — incluzând pe atunci Pakistanul și Bangladeshul de azi — era „nestemata din coroana“ vastului Imperiu Britanic. Acea perioadă istorică s-a încheiat „când a bătut miezul nopții“ în 14 august 1947, iar noul conducător al Indiei, Jawaharlal Nehru, a anunțat, pe 15 august 1947, nașterea unei națiuni independente — întâi într-un discurs în Parlamentul Indiei (versiunea redată aici) și apoi într-o transmisiune radiofonică adresată întregii națiuni, mai târziu, în aceeași zi. În 14 august, a luat ființă și Pakistanul independent, alcătuit din două teritorii aflate la distanță unul de altul, Pakistanul de Vest (actualul Pakistan) și Pakistanul de Est (actualul Bangladesh). Cele două noi națiuni vor avea o relație incomodă, din care nu au lipsit câteva războaie în care și-au disputat Kashmirul, și nici amenințarea cu o confruntare nucleară. Însă în secolul XXI, India începe să își dea seama de uriașul ei potențial pe scena economică și politică a lumii.

JAWAHARLAL NEHRU

S-a născut pe 14 noiembrie 1889, la Allahabad, United Provinces (acum Uttar Pradesh), India, ca fiu al unui avocat bogat.

A făcut studii în Anglia, la Harrow School și Trinity College, Cambridge; apoi, a studiat dreptul la London’s Inner Temple, intrând în barou în 1912. La

întoarcerea în India, a practicat avocatura. În 1918, activa deja în Partidul Congresul Național Indian și susținea campaniile de nesupunere civilă ale lui Gandhi. Ales secretar general al Congresului în 1923, a devenit mai radical pe plan politic după ce a vizitat Europa și Uniunea Sovietică, în 1926–1927, pentru ca în 1930 să convingă Congresul să militeze pentru o independență totală. Arestat și întemnițat în câteva rânduri (perioadă în care și-a scris autobiografia), a fost ales lider al Congresului (1936). Deși dispus să ajute Anglia în lupta contra fascismului, un impas politic a dus la rearestarea și întemnițarea lui în 1940–1941 și, din nou, după ce a început campania „Părăsiți India“, în 1942–1945. A fost vicepreședinte al guvernului provizoriu în 1946 și, fără tragere de inimă, a acceptat, împreună cu Liga Musulmană, divizarea Indiei. Odată cu independența Indiei, în 1947, a devenit premier până în 1964. Cât s-a aflat la putere, a consolidat democrația, a încercat modernizarea economiei, a pierdut un război frontalier cu China (1962) și a participat la crearea unei mișcări de nealiniere, în încercarea de raliere a națiunilor care nu voiau să se alieze cu Uniunea Sovietică sau cu Statele Unite.
Numit în popor „Pandit“ („om înțelept“), a murit în 27 mai 1964, la Delhi.

Fusese o luptă lungă și anevoioasă. În 1885, s-a format Congresul Național Indian, grupând laolaltă formațiuni care doreau reforme în administrația britanică. La început, au solicitat doar mai multe școli și o reprezentativitate mai amplă pentru indieni în legislativ. În 1907, totuși, în Congres a apărut o divergență între moderați, care doreau statutul de dominion, instituit treptat în cadrul imperiului (la fel ca în cazul Canadei sau al Australiei), și radicali, care doreau o autonomie imediată și totală. Începând din 1906, apăruse și o divergență religioasă, liderii musulmani, nemulțumiți de majoritatea hindusă care predomina în Congres, au format Liga Musulmană din India. Ulterior, Liga a militat pentru un stat musulman separat.

Indienii au primit o reprezentativitate parlamentară limitată în 1909, iar între 1914 și 1918 grupările politice ale Indiei au sprijinit, în general, Anglia în Primul Război Mondial. Dar în timpul acestei perioade, „Mahatma“ Gandhi s-a întors în India din Africa de Sud, promovând teoria sa singulară privind nesupunerea civilă. La o ședință a Congresului în 1916, l-a

cunoscut pe Jawaharlal Nehru, un avocat bogat, cu studii în Anglia: acești doi oameni atât de diferiți aveau să devină figurile centrale al luptei pentru independența Indiei. Nehru era de acord cu majoritatea principiilor lui Gandhi, în afară de idealul agrarian al unei vieți simple; Nehru, cu înclinații mai cosmopolite, era adeptul modernizării țării.

După război, facțiunea militantă din Congres s-a arătat nemulțumită de lentoarea cu care Anglia reacționa la cererile privind autodeterminarea Indiei. Totodată, naționalismul indian s-a intensificat în urma masacrului de la Amritsar (1919) al protestatarilor pro-independență, în care generalul Dyer a ordonat trupelor britanice să deschidă focul asupra unor indieni neînarmați, omorând 378 de oameni și rănind alți 1 200.

În perioada anilor 1920–1930, Congresul a orchestrat campanii din ce în ce mai eficiente, la care autoritățile britanice reacționau fie prin măsuri de represiune, fie prin negocieri. Gandhi a fost învinuit de „sedițiune“ în 1922, iar Nehru a stat la închisoare în nenumărate etape, pe care el le descria drept niște „interludii normale într-o viață de activitate politică anormală“. Când Anglia a declarat război Germaniei naziste în 1939, Congresul a avut o atitudine de susținere precaută. Anglia era acum dispusă să negocieze statutul de Dominion, dar, ajungându-se la un impas, în 1942 Congresul a proclamat rezoluția „Părăsiți India“. Aceasta a dus la întemnițarea imediată a liderilor Congresului, inclusiv Nehru.

Spre sfârșitul războiului, curentul de opinie în favoarea independenței era incontestabil, iar guvernul laburist britanic, în condițiile în care Anglia era zdruncinată din punct de vedere economic, a înțeles că nu mai era practic să păstreze „nestemata din coroană“. După 50 de ani de luptă, independența, când a venit, a fost negociată în doar câteva luni sub ultimul vicerege al Indiei, Lordul Mountbatten. Astfel, în 15 august 1947, Nehru a anunțat că „pactul Indiei cu destinul“ a

dat roade în cele din urmă, iar cea mai populată democrație din lume a început să se dezvolte. În următorii 17 ani, Nehru a fost conducătorul țării, încercând să traseze o traiectorie de nealiniere politică și de industrializare, în lumea marcată de perioada Războiului Rece.

Cu mulți ani în urmă, noi am făcut un pact cu destinul, iar acum, împlinindu-l, a venit timpul să ne cerem răsplata, nu în întregime sau pe deplin, dar foarte substanțial.

Când va bate miezul nopții, la ora când lumea întreagă doarme, India se va trezi la viață și libertate. Vine un moment, vine arareori în istorie, când pășim din ceea ce este vechi în ceea ce este nou, când o eră ia sfârșit și când sufletul unei națiuni, multă vreme reprimat, capătă glas. Se cuvine ca în acest solemn moment să facem jurământul de a ne pune viețile în slujba Indiei și a poporului ei, servind totodată și cauza mai vastă a omenirii întregi.

În zorii istoriei, India a pornit spre uriașa ei menire, și neștiute veacuri de-atunci au fost pline de strădania ei și de grandoarea reușitelor și a eșecurilor ei. Trecând prin șanse și potrivnicii deopotrivă, India nu a pierdut din vedere niciodată menirea ei și nici nu a uitat idealurile care i-au dat tărie. Încheiem astăzi o perioadă de potrivnicii, iar India se redescoperă pe sine. Realizarea pe care o sărbătorim astăzi este doar un pas, deschiderea oportunității spre triumfurile și realizările mai grandioase care ne așteaptă. Suntem noi îndeajuns de bravi și înțelepți, pentru a înțelege această oportunitate și pentru a accepta provocarea viitorului?

„Trecutul s-a încheiat, iar acum viitorul ne cheamă.“

Libertatea și puterea aduc răspundere. Răspunderea stă pe umerii acestei Adunări, un organ suveran reprezentând poporul suveran al Indiei. Înainte de nașterea libertății, am îndurat toate chinurile facerii, iar inimile noastre poartă cu durere povara acelor amintiri. Unele dintre acele chinuri continuă chiar și acum. Cu toate acestea, trecutul s-a încheiat, iar acum viitorul ne cheamă.

Acel viitor nu înseamnă confort și odihnă, ci o necontenită strădanie, astfel încât să putem împlini legămintele pe care le-am făcut de atâtea ori, precum și pe cel pe care îl vom face astăzi. A servi India înseamnă a servi milioanele de oameni care suferă. Înseamnă să curmăm sărăcia și ignoranța și bolile și inegalitatea de șanse. Ambiția celui mai mare om al generației noastre a fost să șteargă lacrimile din ochii fiecăruia. Poate sarcina ne depășește, dar atâta vreme cât vor mai exista lacrimi și suferință, munca noastră nu se va fi încheiat.

„Veniți alături de noi, cu încredere și speranță în această măreață aventură.“

Așadar, trebuie să ne străduim și să muncim, să muncim din greu, pentru ca visele noastre să se adeverească. Acele visuri sunt pentru India, dar sunt totodată pentru omenire, căci toate națiunile și popoarele sunt prea strâns împletite împreună astăzi, pentru ca vreunul dintre ele să își imagineze că ar putea trăi separat. S-a spus că pacea este indivizibilă; la fel este și libertatea, la fel este și prosperitatea acum, și la fel, de asemenea, este orice nenorocire în această lume unitară, care nu mai poate fi scindată în fragmente izolate.

Populației Indiei, ai cărei reprezentanți suntem, îi lansăm apelul: Veniți alături de noi, cu încredere și speranță în această măreață aventură. Nu este timpul pentru critici distructive și

meschine, nu este timpul pentru rea-voință sau pentru blamarea altora. Avem de clădit nobila casă a Indiei libere, unde toți copiii ei să poată sălășlui.

„Tocmai m-am despărțit de fiii voștri care luptă în Coreea“

DOUGLAS MacARTHUR

Discurs de rămas-bun, adresat Congresului în 19 aprilie 1951

În 1950, sciziunea politică Est–Vest, tot mai accentuată, dintre blocul comunist și blocul necomunist a atins un punct critic. În acel an, Războiul Rece s-a înfierbântat, când forțele Coreei de Nord, susținute de sovietici, s-au năpustit peste linia Paralelei 38 și au invadat Coreea de Sud, într-o tentativă de a unifica țara sub regimul comunist al Coreei de Nord. Absența temporară a Uniunii Sovietice din Consiliul de Securitate al Națiunilor Unite a permis adoptarea unei rezoluții ONU, prin care erau stabilite contramăsuri militare. Era începutul unei contraofensive dominate de americani, iar omul ales să o conducă era unul dintre cei mai iluștri generali al Statelor Unite, Douglas MacArthur.

DOUGLAS MACARTHUR

S-a născut pe 26 ianuarie 1880, la Little Rock, Arkansas, ca fiu al unui general. A absolvit ca șef de promoție Academia Militară West Point (1903), devenind sublocotenent, și a fost cantonat în Filipine și Japonia. A primit multe decorații în Primul Război Mondial, fiind șef de stat-major al celebrei Divizii Rainbow, iar ulterior comandant al Brigăzii 84 Infanterie. În 1919, a devenit director la West Point, unde a lărgit programa de studii și a ridicat standardele de studiu și pregătire. A fost comandant militar în Filipine (1922–1925) și Șef de stat-major al SUA (1930–1935). MacArthur a revenit în Filipine în 1935 pentru a pregăti insulele împotriva unei posibile invazii japoneze, devenind feldmareșal al armatei filipineze (1936). S-a retras din armata SUA în decembrie 1937, dar a fost rechemat în iulie 1941, pentru a prelua comanda tuturor forțelor armate ale SUA în Extremul Orient; a eliberat insulele Filipine în primăvara anului 1945. Fiind martor la capitularea oficială a Japoniei, a devenit *de facto* guvernator al Japoniei postbelice, până în 1949. A comandant forțele ONU în Războiul din Coreea în 1950–1951, înainte de a fi destituit (și pensionat) pe motiv de insubordonare ostentativă. S-a stabilit la New York, fiind consultat frecvent de către președinții SUA din acea vreme.

A murit pe 5 aprilie 1964, la New York.

După ce s-a distins în luptă în timpul Primului Război Mondial, MacArthur a urcat în ierarhia militară, devenind șef de stat-major în 1930. S-a retras în 1937, dar a fost rechemat pentru a coordona strategic armata SUA în Extremul Orient, cu puțin timp înainte ca atacul japonez de la Pearl Harbor să ducă la declararea războiului. MacArthur a fost cel care a supervizat capitularea oficială a Japoniei în 2 septembrie 1945 și cel care, prezidat ocuparea și administrarea Japoniei de către SUA, pe durata următorilor cinci ani. Deși arogant, distant și egoist, MacArthur era totodată un om bun la suflet, curajos, cu mult spirit de sacrificiu și capabil să insufle lealitate. Era, de asemenea, un anticomunist intransigent.

Contraofensiva din Coreea a fost reușită, trupele lui MacArthur debarcând și plasându-se cu îndrăzneală în spatele liniilor inamice. Nord-coreenii au fost împinși înapoi dincolo de Paralela 38, iar până la sfârșitul lui octombrie au fost forțați să se retragă mult spre nord, până la fluviul Yalu, care era la granița cu China. Dar s-a mers poate prea departe, din moment ce China — fie din cauză că s-a simțit amenințată, fie doar din dorința de a nu lăsa ca un regim comunist prieten să fie astfel răsturnat (istoricii nu s-au pus de acord) — a reacționat, trimițând o forță armată masivă, formată din peste un milion de oameni, care au năvălit peste graniță, zdrobindu-i pe americani și pe aliații lor și recucerind capitala Coreei de Sud, Seul.

Conducerea SUA se confrunta cu o nouă criză, care avea să provoace o ruptură adâncă. MacArthur considera că drumul spre victorie era să poarte război împotriva Chinei continentale, folosind forțele aeriene ale SUA (posibil incluzând chiar și arme nucleare) și cooptând forțele chineze

anticomuniste de pe insula Formosa (Taiwan). Superiorul său politic, președintele democrat Truman, socotea că era un plan extrem de riscant: se temea că o asemenea extindere a războiului putea să declanșeze un conflict direct cu Uniunea Sovietică, devenită și ea putere nucleară. Când MacArthur a continuat să își susțină punctele de vedere prin scrisori și declarații, inclusiv către politicieni republicani, președintele a considerat că era un act de indisciplină, care contravenea principiilor democratice potrivit cărora comandanții militari trebuiau să se supună politicienilor aleși. MacArthur a fost destituit de la comanda armatei. A părut un final nedemn pentru o carieră sclipitoare.

MacArthur a rămas totuși extrem de popular în țară și a fost curtat de Partidul Republican, drept un posibil candidat la președinție. Congresul l-a invitat să țină un discurs televizat în 19 aprilie 1951, în care — constant întrerupt de aplauze și ovații — a rostit cuvinte de rămas-bun, după 50 de ani de militărie.

Mă adresez vouă, fără resentimente sau amărăciune, în amurgul stins al vieții, având în minte un singur țel: să-mi servesc țara.

...Deși nu am fost consultat anterior deciziei președintelui de a interveni în sprijinul Republicii Coreea, acea decizie, din punct de vedere militar, s-a dovedit întemeiată, întrucât am putut să-i azvârlim înapoi pe invadatori și să le decimăm forțele. Victoria noastră era deplină, iar obiectivele noastre fuseseră aproape atinse, când China Roșie a intervenit cu forțe terestre numeric superioare.

Acest lucru a creat un nou război și o situație complet nouă, o situație care nu a fost luată în considerare atunci când forțele noastre au fost trimise împotriva cotropitorilor nord-coreeni; o situație care necesita noi decizii în sfera diplomatică, pentru a

permite o ajustare realistă a strategiei militare. Asemenea decizii nu au fost luate.

Deși niciun om întreg la minte nu ar pleda pentru trimiterea forțelor noastre terestre în China continentală, o variantă ce nu a fost luată în calcul niciodată, noua situație impunea totuși de urgență o revizuire drastică a planificării strategice, dacă ținta noastră era să înfrângem acest nou inamic, așa cum îl înfrânseserăm pe cel dinainte.

În afară de nevoia militară, așa cum o vedeam eu, de a neutraliza protecția de care beneficia inamicul prin plasarea la nord de Yalu, am considerat că necesitatea militară în desfășurarea războiului cerea: unu, intensificarea blocadei noastre economice împotriva Chinei; doi, impunerea unei blocade navale împotriva coastei Chinei; trei, anularea restricțiilor privind orice acțiuni de recunoaștere aeriene deasupra zonelor de coastă ale Chinei și deasupra Manciuriei; patru, anularea restricțiilor impuse forțelor Republicii Chineze din Formosa, cu suport logistic pentru a contribui la operațiunile lor eficiente împotriva inamicului comun.

Pentru promovarea acestor opinii, toate concepute profesionist pentru a susține forțele noastre angajate în Coreea și a pune capăt ostilităților cât mai repede cu putință și salvând nenumărate vieți din rândul americanilor și al aliaților, eu am fost aspru criticat în cercuri profane, în special în străinătate, deși cunosc că, din punct de vedere militar, opiniile menționate au fost pe deplin împărtășite în trecut de absolut toți conducătorii militari implicați în campania din Coreea, inclusiv propriii noștri șefi ai Statelor-Majore reunite.

Am cerut întăriri, dar am fost informat că asemenea întăriri nu erau disponibile. Am explicat clar că, dacă nu mi se permite să distrug bazele inamicului masate la nord de Yalu, dacă nu mi se permite să folosesc forțele chineze prietene din Formosa, reprezentând aproximativ 600 000 de oameni, dacă nu mi se

permite să instituie blocada pe coasta Chinei pentru a-i împiedica pe comuniștii chinezi să primească ajutor din afară și dacă nu existau speranțe pentru întăriri majore, poziția de comandant, din punct de vedere militar, excludea victoria.

„Există unii care, din diverse motive, ar vrea să fie conciliânți cu China Roșie.“

S-au făcut eforturi pentru denaturarea poziției mele. S-a spus, de fapt, că aș fi dornic de război. Nimic nu poate fi mai departe de adevăr. Cunosc războiul, cum puțini oameni din ziua de azi îl cunosc, și nimic nu îmi repugnă mai mult. Am pledat de multă vreme pentru completa lui abolire, ținând seama că, prin însăși distrugerea pe care o provoacă atât prietenilor, cât și dușmanilor, a devenit inutil ca mijloc de reglementare a disputelor internaționale.

Există unii care, din diverse motive, ar dori o conciliere cu China Roșie. Sunt orbi toți la lecția clară a istoriei, căci istoria ne învață negreșit că orice conciliere nu face decât să genereze un nou război, și mai sângeros…

Tocmai m-am despărțit de fiii voștri care luptă în Coreea. Au trecut cu bine prin toate încercările acolo și pot să vă raportez, fără rezervă, că sunt niște oameni minunați din toate punctele de vedere.

…Îmi închei acum cei 52 de ani de serviciu militar. Când m-am înrolat în armată, încă în veacul trecut, a fost pentru mine împlinirea tuturor speranțelor și visurilor mele de băiat. Lumea s-a schimbat radical de nenumărate ori, de când am depus eu jurământul pe câmpia de la West Point, iar speranțele și visurile s-au spulberat de mult, dar încă îmi amintesc refrenul uneia dintre cele mai populare balade din cazarmă, în acea vreme, care proclama cu multă mândrie: „Bătrânii oșteni nu mor

niciodată, ci doar dispar“.

Și, aidoma bătrânului oștean din acea baladă, îmi închei și eu cariera militară și doar dispar, un bătrân ostaș care a încercat să-și facă datoria, așa cum Dumnezeu l-a luminat să-și vadă acea datorie.

La revedere.

„Cultul personalității“

NIKITA HRUȘCIOV

Discurs secret de denunțare a crimelor lui Stalin, la al XX-lea Congres al Partidului Comunist, 25 februarie 1956

În 25 februarie 1956, prim-secretarul Partidului Comunist Sovietic, Nikita Hrușciov, s-a adresat celor peste 1 300 de delegați reuniți la al XX-lea Congres al partidului, într-o ședință cu ușile închise. Într-o cuvântare care a ținut câteva ceasuri, în fața unui auditoriu captivat, uneori indignat, dar adesea entuziasmat, Hrușciov a înfierat necruțător caracterul, comportamentul, politicile și cruzimile omului care condusese Uniunea Sovietică timp de 30 de ani: Iosif Stalin.

NIKITA HRUȘCIOV

S-a născut pe 17 aprilie 1894, la Kalinovka, Rusia, lângă granița ucraineană.
Slab educat, a devenit muncitor metalurgist. S-a înscris în Partidul Bolșevic în 1918, a luptat în Războiul Civil din Rusia, apoi s-a ridicat ierarhic în Partidul Comunist Ucrainean; prin transfer, a devenit secretar adjunct, apoi prim-secretar în Partidul de la Moscova. A deținut funcția de prim-secretar al Partidului Comunist Ucrainean, în perioada 1938–1947, și a intrat în Biroul Politic. Bănuit de simpatii pentru țărani ucraineni, a căzut în dizgrație și a fost retrogradat în partid. După moartea lui Stalin în 1953, a avut abilitatea de a-și învinge rivalii din Biroul Politic, devenind secretar al PCUS, apoi prim-secretar. În 1957 a reușit să-l îndepărteze din conducerea efectivă a PCUS pe principalul său rival Gh. Malenkov, devenind conducătorul de facto al națiunii. Pe plan intern, a urmărit descentralizarea procesului decizional, creșterea producției agricole și a consumului de mărfuri, suprimarea religiei (deși, în general, a promovat libertatea de exprimare), promițând un stat cu adevărat comunist într-o perioadă de 20 de ani. Pe plan internațional, diversele crize succesive — revoluția din Ungaria, tulburările din Polonia și încercarea lui de amplasare a unor rachete nucleare în Cuba (capabile să lovească Statele Unite) — au fost ameliorate prin Tratatul de Interzicere parțială a Testelor Nucleare, din 1963. În 1964, cu o popularitate în declin în Partid, în armată și în instituțiile statului, a fost îndepărtat de la putere. Ulterior, și-a redactat memoriile, care au fost publicate în Occident.
A murit pe 11 septembrie 1971, la Moscova.

Formulând un adevărat rechizitoriu, din care nu lipsea retorica marilor idei, și declarându-și cu abilitate adeziunea ideologică față de Lenin, părintele Revoluției Ruse, Hrușciov a demolat versiunea oficială a statului stalinist. A zugrăvit tabloul unei megalomanii dezlănțuite și brutale, în care Stalin furase efectiv conducerea sovietelor după moartea lui Lenin, iar apoi pervertise principiile revoluționare pentru a crea un „cult al personalității“. Hrușciov a descris cum Stalin a folosit violența ca politică de stat — vendete, epurări, procese înscenate, deportări în masă, execuții ilegale, întemnițări — și ca *modus vivendi*, motivul primordial (dacă a existat vreodată) fiind nu să învingă amenințările reale la adresa poporului sovietic sau a Partidului Comunist, ci să-și satisfacă paranoia de despot.

Până la un punct, Hrușciov putea conta pe faptul că membrii partidului aflați în sală aveau să ofteze ușurați la auzul acelor dezvăluiri. Suferințele pe care le relata își găseau, desigur, ecoul în sufletul multora dintre cei prezenți, dacă nu în mod direct, cu siguranță prin experiențele rudelor și ale prietenilor. Totuși, expunerea fără menajamente a acelor realități era șocantă în sine, iar Hrușciov — adesea satirizat drept un țăran necioplit — a continuat să dezvăluie nemilos detalii uimitoare, până atunci necunoscute, despre anihilarea unor membri de partid leali.

Unul dintre motivele pentru care totul părea atât de șocant era faptul că, sub nenumărate aspecte, „cultul personalității“ își atinsese scopul. „Tătucul“ Stalin, cum fusese venerat de popor (și pe plan internațional — „Uncle Joe“), era conducătorul înțelept și ferm, care asigurase victoria țării în „Marele Război pentru apărarea patriei“ cu Germania nazistă. Și tot Stalin reușise apoi să extindă puterea sovietică și prestigiul partidului, prin formarea blocului sovietic în Europa Centrală și

Răsăriteană. Dar și în acest domeniu, Hrușciov a lovit necruțător și, în câteva pasaje extrem de bine primite de public, l-a blamat pe Stalin, care își arogase meritele victoriei în război, nesocotind jertfele adevăraților eroi — poporul sovietic și forțele armate ale URSS. Mai mult chiar, a adus documente doveditoare, acuzându-l pe Stalin pentru greșelile catastrofale comise la începutul războiului, când lăsase țara nepregătită în fața invaziei inamicului. Cuvântarea avea nenumărate ținte. Hrușciov trăgea încă sforile pentru a-și consolida poziția, subminarea colegilor prostaliniști fiind în avantajul său. De asemenea, a avut grijă să treacă sub tăcere propria-i tactică de colaborare față de unele fărădelegi și măsuri politice, din perioada când fusese la conducerea Partidului Comunist din Ucraina. Totuși, nu neîntemeiat, epoca Hrușciov în istoria Uniunii Sovietice, până în 1964, a rămas cunoscută drept perioada „dezghețului“, datorită unei liberalizări a vieții sociale și politice.

Deși considerată drept informație secretă, cuvântarea lui Hrușciov a răzbit curând pe plan internațional, apărând în *New York Times* și alte publicații, cu urmări profunde, chiar dacă adesea neintenționate. Reformatorii și naționaliștii din blocul sovietic s-au simțit impulsionați, dar în Ungaria tentativa de liberalizare a regimului și de ieșire din Pactul de la Varșovia a dus la o intervenție militară sovietică. Pentru China condusă de președintele Mao, discursul a contribuit la adâncirea rupturii cu Uniunea Sovietică, pe tema direcției pe care trebuia s-o urmeze comunismul mondial. Pentru Hrușciov, consecințele enumerate mai sus au dus la înlăturarea sa în 1964, când a fost forțat să se retragă din viața politică.

Tovarăși! În raportul Comitetului Central la al XX-lea Congres al Partidului, precum și într-o serie de cuvântări ale delegaților la

congres... s-a vorbit mult despre cultul personalității și despre consecințele lui nocive.

După moartea lui Stalin, Comitetul Central a început să implementeze politica de a explica, în mod concis și fundamentat, de ce este de nepermis și străin de spiritul marxism-leninismului să ridici în slăvi un individ, să îl transformi într-un supraom înzestrat cu trăsături supranaturale, asemenea unui zeu. Un asemenea om, se presupune, știe tot, vede tot, gândește în locul tuturor, poate face orice, este infailibil în comportamentul său.

O asemenea credință despre un om, și în mod special despre Stalin, a fost cultivată printre noi timp de mulți ani...

Deoarece nu toți înțeleg încă pe deplin consecințele practice rezultând din cultul personalității, imensele neajunsuri cauzate de încălcarea principiului conducerii colective a partidului și de acumularea unei puteri uriașe și nelimitate în mâinile unei singure persoane, Comitetul Central consideră absolut necesar să pună la dispoziția celui de-al XX-lea Congres al PCUS materiale legate de acest subiect...

Temându-se pentru soarta viitoare a partidului și a națiunii sovietice, V.I. Lenin a făcut o caracterizare absolut corectă a lui Stalin. El a atras atenția că era necesar să se aibă în vedere neacceptarea lui Stalin ca secretar general, deoarece Stalin era excesiv de dur, nu avea o atitudine cuviincioasă față de tovarășii lui, era capricios și abuza de putere...

„Stalin a inventat conceptul de «dușman al poporului».“

Stalin nu lucra cu oamenii prin persuasiune, lămuriri și cooperare răbdătoare, ci impunându-și conceptele și pretinzând supunere absolută față de opinia lui. Oricine se împotrivea acestor concepte sau încerca să își demonstreze

punctul de vedere și justețea poziției sale era sortit să fie îndepărtat de la conducerea colectivă, urmând ulterior să fie anihilat moral și fizic…

Stalin a inventat conceptul de „dușman al poporului“. Acest termen, în mod automat, anula necesitatea ca erorile ideologice ale unui om sau ale unor oameni angajați într-o controversă să fie limpede dovedite. Permitea folosirea celor mai crude măsuri de reprimare, încălcând toate normele legalității revoluționare, împotriva oricărui individ care, de o manieră sau alta, nu era de acord cu Stalin, împotriva celor care erau doar bănuiți de intenții ostile, împotriva celor care aveau reputația de adversari. Conceptul de „dușman al poporului“ elimina efectiv posibilitatea oricărui tip de luptă ideologică sau dreptul de a-ți exprima opiniile asupra unui subiect sau altuia… Per ansamblu, singura dovadă de vinovăție folosită de fapt, contrar tuturor normelor juridice în vigoare, era „mărturisirea“ acuzatului însuși. Așa cum au demonstrat investigațiile ulterioare, „mărturisirile“ erau dobândite prin constrângeri fizice asupra acuzatului.

„Adesea încălcând toate normele existente ale moralei și ale legislației sovietice.“

…(Stalin) a renunțat la metoda leninistă de convingere și educare, a abandonat metoda luptei ideologice, preferând în schimb violența administrativă, represiunile în masă și teroarea. A acționat pe scară tot mai largă și cu mai mare îndârjire prin intermediul organelor punitive, în același timp încălcând adesea toate normele existente ale moralei și ale legislației sovietice.

Atitudinea samavolnică a unei singure persoane a încurajat și a permis samavolnicia altora. Arestări în masă și deportări

afectând mii de oameni, execuții fără procese și fără o investigare normală — toate au creat o stare generală de insecuritate, teamă și chiar disperare.

…Comisia a prezentat prezidiului Comitetului Central (Biroul Politic) materiale lungi și bine documentare privind represiunile în masă împotriva delegaților la cel de-al XVII-lea Congres al Partidului și împotriva membrilor Comitetul Central aleși la acel congres. Aceste materiale au fost studiate de prezidiu.

S-a stabilit că dintre cei 139 membri și candidați ai Comitetului Central care au fost aleși la al XVII-lea Congres (din 1934), 98 de persoane, adică 70 la sută, au fost arestate și împușcate… Singurele motive… au fost deoarece comuniști onești erau defăimați, se fabricau acuzații împotriva lor, iar legalitatea revoluționară era grav subminată.

…Când ne uităm la multe dintre romanele, filmele și studiile noastre istorice și științifice, constatăm că rolul lui Stalin în Marele Război pentru Apărarea Patriei (al Doilea Război Mondial) pare întru totul improbabil. Stalin prevăzuse totul… Victoria legendară obținută prin puterea armată a patriei sovietelor, grație poporului nostru eroic, este atribuită, în acest tip de roman, film și studiu științific, doar geniului strategic al lui Stalin.

„Nu Stalin, ci întregul partid… întreaga națiune sovietică… au asigurat victoria în Marele Război pentru Apărarea Patriei.“

…În timpul războiului și după război, Stalin a avansat teza că tragedia pe care poporul nostru a trăit-o în prima parte a războiului a fost rezultatul unui „atac“ neașteptat lansat de germani contra Uniunii Sovietice. Dar, tovarăși, lucrul acesta

este complet neadevărat. Imediat ce Hitler a venit la putere în Germania, și-a asumat misiunea de a lichida comunismul. Fasciștii spuneau asta fățiș. Nu își ascundeau planurile... Nu Stalin, ci întregul partid, guvernul sovietic, eroica noastră armată, talentații ei comandanți și bravi soldați, întreaga națiune sovietică — toate acestea laolaltă au asigurat victoria în Marele Război pentru Apărarea Patriei.

...Și a fost oare fără știința lui Stalin dacă multe dintre cele mai mari întreprinderi și orașe au primit numele lui? A fost oare fără știința lui dacă monumente închinate lui Stalin s-au ridicat în întreaga țară — aceste „memoriale în viață“?

Tovarăși! Trebuie să abolim definitiv cultul personalității...

„Nu întrebați ce poate face țara voastră pentru voi“

Discurs prezidențial inaugural, 20 ianuarie 1961

„Ich bin ein Berliner“

Discurs la Zidul Berlinului, apărând democrația, 26 iunie 1963

JOHN F. KENNEDY

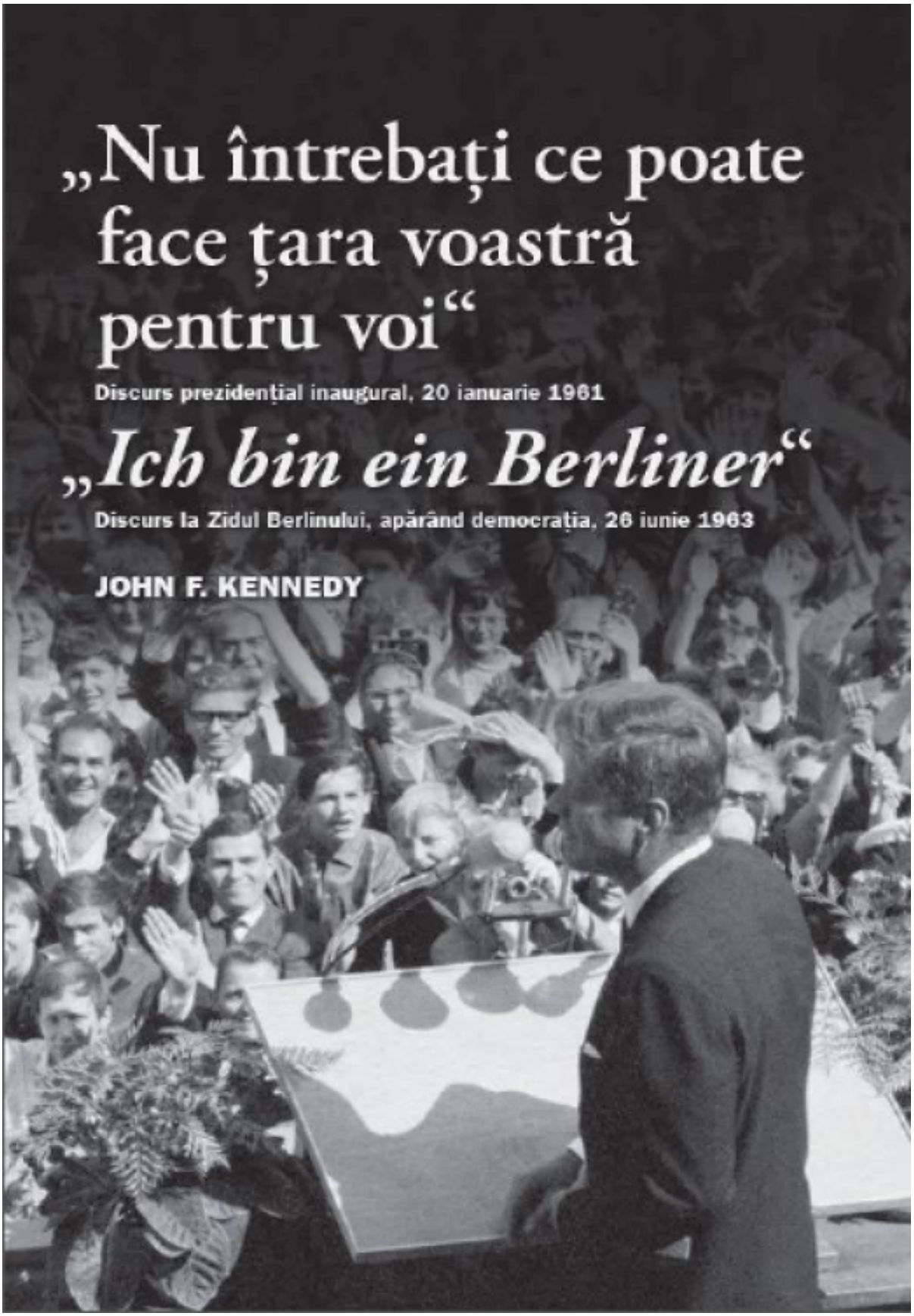

Scurta președinție a lui John F. Kennedy poartă un fel de aureolă în memoria Americii moderne. Continuă să reprezinte un anumit tip de idealism, chiar dacă acum se cunosc mult mai multe lucruri despre defectele personale ale lui Kennedy. Unul dintre motivele acestei persistențe a farmecului său vine din faptul că, deși acțiunile sale concrete au fost curmate prin asasinarea lui în 1963, conotația cuvintelor lui a căpătat amploare peste timp. Frazele rostite de el reprezintă un potențial, ceea ce ar fi putut să înfăptuiască, dacă i s-ar fi lăsat răgazul necesar.

JOHN F. KENNEDY

S-a născut în 29 mai 1917, la Brookline, Massachusetts, într-o familie bogată de irlandezi americani.

A făcut studii la Choate School și (din 1936) la Universitatea Harvard, a fost în Anglia în 1938, unde tatăl său, Joseph, era ambasador. S-a înrolat în marina militară a SUA în 1940 și a fost decorat pentru faptele sale de vitejie în salvarea echipajului de pe torpilorul său în 1943. Reprezentând al 11–lea District din Massachusetts, ca democrat, a avut un prim mandat (dintre cele trei în total) în Camera Reprezentanților a SUA, înainte de a fi ales în Senat, în 1952. În 1953, s-a căsătorit cu Jacqueline Bouvier și, în 1957, a câștigat Premiul Pulitzer pentru cartea *Curajul în politică*. După victoria în alegerile prezidențiale, a fost învestit în funcție în 1961. Printre evenimentele din timpul președinției lui se numără: tentativa eșuată de răsturnare a lui Fidel Castro în Cuba (eșecul din „Golful Porcilor"), criza din Berlin, soldată cu construirea Zidului Berlinului, introducerea unei legi a drepturilor civile în Congres, Criza Rachetelor din Cuba și semnarea Tratatului de interzicere a testelor nucleare, începuturile susținute ale unui program spațial al SUA și un plan de combatere a sărăciei.

A fost asasinat (împușcat) în 22 noiembrie 1963, la Dallas, Texas, de către Lee Harvey Oswald.

La vârsta de 43 de ani, era cel mai tânăr și primul romano-catolic dintre președinții aleși. Venirea lui la Casa Albă, în 20 ianuarie 1961, a urmat unei victorii electorale strânse asupra rivalului său republican, Richard Nixon, care fusese vicepreședinte timp de opt ani. Kennedy a promovat teoria „Noilor Frontiere“ pentru a combate declinul economic, a pledat pentru o politică robustă în afacerile externe și în domeniul apărării (susținând că președintele Eisenhower îngăduise un declin al influenței Americii) și a câștigat sprijinul afro-americanilor, contribuind la eliberarea din închisoare a lui Martin Luther King, arestat din cauza activității lui în sprijinul drepturilor civile în Georgia. După preluarea funcției, Kennedy a numit un Cabinet format din tineri capabili, inclusiv fratele său Robert (35 de ani) și câțiva republicani. Împreună cu superba sa Primă Doamnă, Jacqueline, chipeșul Jack Kennedy prezida peste o Casă Albă poreclită „Camelot“, încurajând activitatea artistică și intelectuală. Totul părea ca un fel de renaștere a unei Americii puternice, privind spre viitor, dar totuși liberală.

Kennedy era un admirator al excelenței în oratorie, șlefuindu-și și editându-și discursul inaugural cu două luni înainte de a-l rosti. Discursul spune mult despre lumea în timpul Războiului Rece și tratează pe larg locul Americii în acea lume. Kennedy își accepta „rolul de apărător al libertății aflate în mare pericol“. Promitea că „această emisferă intenționează să rămână stăpână asupra propriei case“ și — cu premoniție — avertiza Uniunea Sovietică (deși nu o numea explicit) să aibă grijă ca „puterile sumbre ale distrugerii dezlănțuite de știință să nu cufunde întreaga omenire într-o distrugere accidentală sau plănuită“. Dar, totodată, profita de propria-i imagine de schimbare juvenilă pentru a afirma că era posibil, cu bună-credință, „să începem de la capăt“. Încheia cu apelul patriotic adresat compatrioților săi: „Nu întrebați ce poate face America

pentru voi; întrebați ce puteți face voi pentru țara voastră“. Mai puțin se știe că în continuare Kennedy a spus: „Concetățeni ai lumii, nu întrebați ce va face America pentru voi, ci ce putem împreună să facem pentru libertatea omului“.

Peste treizeci și patru de luni de atunci, totul s-a terminat, când președintele a fost ucis prin împușcare, în Texas. Până atunci, intrase în conflict cu „puterile sumbre ale distrugerii“ în timpul Crizei Rachetelor din Cuba, în octombrie 1962. În timpul acelor 13 zile, s-a opus consilierilor săi mai radicali care — ca răspuns la acțiunea sovieticilor de amplasare a unor rachete nucleare în Cuba — propuneau o ripostă armată. A urmat semnarea istoricei Convenții de interzicere a testelor nucleare, în 1963. Economia americană făcea progrese mari, legislația pentru drepturile civile era acum pe agenda de lucru, iar Kennedy (reacționând la recentele succese ale sovieticilor în tehnologia spațială) promitea să trimită un om pe lună, până la sfârșitul deceniului. Totuși, implicarea Americii în Vietnam devenea o chestiune majoră, pe care Kennedy o numea „cea mai gravă problemă pe care o avem“.

Domnule vicepreședinte (Lyndon) Johnson, domnule președinte al Camerei, domnule ministru de Justiție, domnule președinte Eisenhower, domnule vicepreședinte Nixon, domnule președinte Truman, venerabil cler, concetățeni: Onorăm astăzi nu victoria unui partid, ci celebrarea libertății, simbolizând deopotrivă un sfârșit și un început, semnificând reînnoire, dar și schimbare. Căci am jurat în fața voastră și a Dumnezeului Atotputernic același solemn jurământ pe care înaintașii noștri l-au instituit acum un veac și trei sferturi.

Lumea este foarte diferită acum. Căci omul are în mâinile lui de muritor puterea de a aboli toate formele de sărăcie umană și toată formele de viață umană. Și totuși aceleași

convingeri revoluționare pentru care înaintașii noștri s-au luptat sunt încă valabile pe tot globul — convingerea că drepturile omului vin nu din generozitatea statului, ci din mâna lui Dumnezeu.

Nu putem uita astăzi că noi suntem moștenitorii acelei prime revoluții. Pornind din acest moment și loc, să afle toți prietenii și vrăjmașii deopotrivă că făclia a fost transmisă unei noi generații de americani — născuți în acest secol, călițiți în război, disciplinați sub o grea și amară pace, mândri de moștenirea noastră străveche — și neconcepând să vadă sau să permită lenta pieire a acelor drepturi umane, cărora această națiune le-a fost mereu devotată și cărora le suntem devotați azi, acasă și pretutindeni în lume.

Să afle orice națiune, indiferent dacă ne vrea binele sau răul, că noi vom plăti orice preț, vom suporta orice povară, vom înfrunta orice greutate, vom susține orice prieten, ne vom opune oricărui vrajmaș — pentru a asigura supraviețuirea și victoria libertății.

Pentru asta, facem legământ — și pentru alte idealuri, de asemenea.

Față de acei vechi aliați, cu care împărtășim aceleași origini spirituale și culturale, facem legământul de lealitate, ca niște prieteni credincioși. Uniți, există puține lucruri pe care să nu le putem face într-o sumedenie de acțiuni în cooperare. Divizați, prea puțin putem face, căci nu ne încumetăm să înfruntăm o puternică soartă potrivnică și să fim spulberați.

Față de acele noi state cărora le urăm bun venit în rândul țărilor libere, ne dăm cuvântul de onoare că o formă de control colonial nu va fi fost înlăturată doar pentru a fi înlocuită cu o tiranie mult mai drastică. Nu ne vom aștepta să sprijine mereu opțiunile noastre. Dar vom spera mereu să aibă tăria să-și susțină propria libertate și să își aducă aminte că, în trecut, cei care cu nesăbuință au vrut puterea, călărind pe spinarea

tigrului, au sfârșit devorați de el.

> ***„Dacă o societate liberă nu îi poate ajuta pe cei mulți și săraci, nu poate nici să-i salveze pe cei puțini și bogați.“***

Față de acele popoare trăind în colibe și sate pe jumătate din glob, luptându-se să rupă lanțurile mizeriei în masă, facem legământul de a depune toate eforturile pentru a-i ajuta să se ajute singuri, indiferent de perioada de timp necesară — nu din cauză că și comuniștii ar putea face asta, nu din cauză că vrem voturile lor, ci fiindcă așa este just.

Dacă o societate liberă nu îi poate ajuta pe cei mulți și săraci, nu poate nici să-i salveze pe cei puțini și bogați.

Față de republicile noastre surori, de la sud de graniță, facem un legământ special: să prefacem vorbele noastre bune în fapte bune, într-o nouă alianță pentru progres, să ajutăm oamenii liberi și guvernele libere să azvârle definitiv lanțurile sărăciei. Însă această pașnică revoluție a speranței nu poate deveni prada unor puteri ostile. Fie ca toți vecinii noștri să afle că ne vom alătura lor pentru a ne opune agresiunii sau subversiunii pretutindeni în Americi.

Și fie ca orice altă putere străină să afle că această emisferă intenționează să rămână stăpână în propria-i casă.

Față de acea adunare mondială de state suverane, care este Organizația Națiunilor Unite, speranța noastră supremă într-o eră când instrumentele de război au întrecut cu mult intrumentele de pace, ne reînnoim sprijinul și legământul să prevenim riscul de a se vedea transformată într-un simplu forum pentru dispute sterile, să îi consolidăm pavăza pentru apărarea statelor noi și slabe, și să lărgim aria în care documentele ei pot avea valabilitate.

În sfârșit, acelor națiuni care ar putea deveni un adversar pentru noi, le oferim nu un legământ, ci o rugăminte: ca ambele părți să înceapă din nou făurirea păcii — înainte ca puterile sumbre ale distrugerii dezlănțuite de știință să nu cufunde întreaga omenire într-o autodistrugere accidentală sau plănuită.

Nu ne încumetăm să-i ispitim prin slăbiciune (pe adversari). Căci, doar atunci când armele noastre sunt neîndoielnic suficiente, putem și noi să fim neîndoielnic siguri că nu vor fi niciodată folosite. Dar nicicând două mari și puternice grupuri de națiuni nu vor avea avantaje din demersul nostru actual — ambele părți excesiv de împovărate de costurile armelor moderne, ambele părți pe drept cuvânt alarmate de constanta răspândire a atomului ucigaș, dar totuși ambele întrecându-se să modifice acel incert echilibru al terorii care oprește războiul final al omenirii. Așadar, să începem de la capăt — reamintindu-ne de ambele părți că politețea nu este un semn de slăbiciune, iar sinceritatea trebuie întotdeauna probată.

„Să nu negociem niciodată din frică. Dar nici să nu ne fie frică să negociem.“

Să nu negociem niciodată din frică. Dar nici să nu ne fie frică să negociem.

Mai bine, ambele părți să exploreze ce probleme ne unesc în loc să critice aspru problemele care ne despart.

Mai bine, pentru prima oară, ambele părți să formuleze propuneri precise și serioase pentru inspectarea și controlul armamentului și să plaseze puterea absolută de a distruge alte națiuni sub controlul absolut al tuturor națiunilor.

Mai bine, ambele părți să urmărească să invoce minunile științei în loc de terorile ei. Împreună să explorăm stelele, să

cucerim deșerturile, să eradicăm bolile, să sondăm adâncurile oceanelor și să încurajăm artele și comerțul.

Mai bine, în sfârșit, ambele părți să se unească pentru a asculta, în toate colțurile pământului, porunca lui Isaia, care spune — „dezlegați legăturile jugului… și dați drumul celor asupriți“.

Și dacă, asemenea unui cap de pod, o oază de cooperare poate împinge înapoi jungla de suspiciuni, atunci ambele părți să se unească în crearea unui nou țel — nu un nou echilibru de putere, ci o nouă lume a ordinii de drept — unde cei puternici sunt corecți, și cei slabi sunt în siguranță, și pacea este salvată.

Toate acestea nu se vor încheia în o sută de zile. Și nici nu se vor încheia în o mie de zile; nici pe durata acestei Administrații; nici chiar poate pe durata vieții noastre pe această planetă. Dar haideți măcar să începem.

În mâinile voastre, concetățenii mei, mai mult decât în mâinile mele, va sta succesul final sau eșecul demersului nostru. De când această țară a fost întemeiată, fiecare generație de americani a fost chemată să dea dovada lealității ei. Mormintele tinerilor americani care au răspuns la chemarea sub arme sunt presărate pe tot globul.

Acum goarna ne cheamă din nou — nu sub arme, deși arme ne trebuie — nu în bătălie, deși de bătălie suntem pregătiți —, ci ne cheamă să purtăm povara unei lungi lupte crepusculare, an după an, bucurându-ne în speranță, răbdători în tribulații, o luptă împotriva inamicilor comuni ai omului: tiranie, sărăcie, boală și război.

Putem oare făuri împotriva acestor dușmani o măreață și globală alianță, Nord și Sud, Est și Vest, care să poată garanta o existență mai îndestulătoare pentru întreaga rasă umană? Vreți să vă alăturați în acest istoric efort?

În lunga istorie a lumii, doar câtorva generații li s-a hărăzit menirea să apere libertatea, la ceas de mare primejdie. Eu nu

mă dau înapoi de la această răspundere — o primesc bucuros. Nu cred că vreunul dintre noi ar vrea să fie în locul altuia sau al altei generații. Energia, credința și devotamentul cu care venim să împlinim această strădanie vor străluminа țara noastră și pe toți cei care o slujesc. Iar strălucirea acelui foc poate cu adevărat să lumineze lumea.

„Întrebați ce puteți face voi pentru țara voastră.“

Așadar, concetățeni americani, nu întrebați ce poate face țara voastră pentru voi; întrebați ce puteți face voi pentru țara voastră.

Concetățeni ai lumii, nu întrebați ce va face America pentru voi, ci ce putem împreună să facem pentru libertatea omului.

În sfârșit, indiferent dacă sunteți cetățeni ai Americii sau cetățeni ai lumii, cereți-ne nouă, celor de aici, aceleași înalte standarde de putere și sacrificiu, pe care și noi vi le cerem vouă. Având drept sigură răsplată o conștiință curată, având istoria drept judecător final al faptelor noastre, să pornim înainte spre a conduce țara pe care o iubim, rugându-ne pentru binecuvântarea Lui și ajutorul Lui, dar știind că aici pe pământ lucrarea lui Dumnezeu trebuie cu adevărat să fie a noastră.

Orașul Berlin fusese, începând din 1945, creuzetul Războiului Rece. A fost împărțit, după al Doilea Război Mondial, în zone de influență controlate de SUA, URSS, Marea Britanie și Franța, dar ulterior zona sovietică s-a contopit cu statul comunist clientelar Republica Democrată Germania, lăsând restul — Berlinul de Vest — în postura unui avanpost democratic și capitalist, înconjurat de RDG. Pe măsură ce libertățile și standardele de viață continuau să se deterioreze în RDG, prin comparație cu

„miracolul economic“ al Republicii Federale Germania, oamenii au început să migreze în Berlinul de Vest, din sectorul Berlinului de Est, peste liniile de separare încă deschise. Pentru a opri acest exod, germanii din Est au construit Zidul Berlinului în vara anului 1961, exact la marginea sectorului lor. O barieră fizică din beton, sârmă ghimpată și turnuri de pază înconjura acum Berlinul de Vest.

Pentru democrațiile occidentale, Zidul Berlinului a devenit simbolul grăitor al eșecurilor sistemului comunist, iar Berlinul de Vest — expresia vitală a apărării popoarelor libere. În 26 iunie 1963, Kennedy a subliniat acest simbolism într-un discurs însuflețitor adresat locuitorilor Berlinului de Vest, în care s-a identificat cu cetățenii orașului, rostind celebrele cuvinte „*Ich bin ein Berliner*“ — „Sunt un berlinez“.

Sunt mândru să vin în acest oraș, ca oaspete al distinsului vostru primar, care a întruchipat pentru întreaga lume spiritul de luptă al Berlinului de Vest. Și sunt mândru să vizitez Republica Federală (Germania), împreună cu distinsul vostru cancelar, care de atâția ani a condus Germania pe calea democrației, a libertății și a progresului, și să vin aici în compania concetățeanului meu american, generalul Clay, care a fost în acest oraș în timpul celor mai grele momente de criză și care va veni din nou, dacă va fi vreodată nevoie.

Acum două mii de ani, nu exista mândrie mai mare, decât să te poți lăuda spunând *civis Romanus sum* (sunt cetățean roman). Astăzi, în lumea libertății, nu există mândrie mai mare, decât să te poți lăuda spunând *Ich bin ein Berliner*.

…Există mulți oameni în lume care efectiv nu înțeleg sau spun că nu înțeleg care este marea diferență dintre lumea liberă și lumea comunistă. Să vină atunci la Berlin.

Există unii care spun că sistemul comunist este valul

viitorului. Să vină atunci la Berlin.

„Libertatea are multe dificultăți și democrația nu este perfectă.“

Și există unii care spun că, în Europa și altundeva, putem lucra cu comuniștii. Să vină atunci la Berlin.

Și există chiar și câțiva care spun că într-adevăr comunismul este un sistem nefast, dar ne permite să facem progrese economice. *Lass' sie nach Berlin kommen.* Să vină atunci la Berlin.

Libertatea se lovește de multe dificultăți și democrația nu este perfectă. Dar noi nu a trebuit niciodată să ridicăm un zid pentru a-i ține pe oameni lângă noi — pentru a-i împiedica să nu plece de la noi. Vreau să spun, în numele compatrioților mei care trăiesc la mii de mile de-aici, de cealaltă parte a Atlanticului, care sunt foarte departe de voi, că toți sunt extrem de mândri că au putut împărtăși cu voi, chiar și de la distanță, povestea ultimilor 18 ani. Nu cunosc oraș sau localitate, care să fi suferit un asediu timp de 18 ani și care să continue să trăiască manifestând acea vitalitate și forță, și speranță, și fermitate, pe care le are Berlinul de Vest.

Deși zidul reprezintă cea mai evidentă și cea mai vie dovadă a eșecurilor sistemului comunist — în văzul întregii lumi —, nu simțim nicio satisfacție pentru asta; căci acest zid, așa cum a spus primarul vostru, este o jignire nu numai la adresa istoriei, ci o jignire și la adresa umanității, separând familii, divizând soți și soții și frați și surori, și divizând un popor care vrea să se unească.

„Ridicați ochii dincolo de primejdiile de azi, spre speranțele de mâine.“

Ceea ce este valabil pentru acest oraș este valabil pentru Germania: o pace reală, durabilă în Europa nu va putea niciodată să fie asigurată, atâta timp când un german din patru este lipsit de dreptul elementar al omului liber, acela de a avea libertatea de a alege. În 18 ani de pace și bună-credință, această generație de germani a dobândit dreptul de a fi liberă, inclusiv dreptul de a-și reuni familiile și națiunea într-o pace durabilă, cu bunăvoință față de întregul popor.

Trăiți într-o insulă apărată a libertății, dar viața voastră este parte din întreg. Permiteți-mi, așadar, să vă rog, în încheiere, să vă ridicați ochii dincolo de primejdiile de azi, spre speranțele de mâine, dincolo de libertatea doar a acestui oraș Berlin sau a țării voastre Germania, spre propășirea libertății pretutindeni, dincolo de zid, spre ziua împăcării cu dreptatea, dincolo de voi înșivă și de noi înșine, spre întreaga omenire.

Libertatea este indivizibilă, iar dacă un singur om este înrobit, oamenii toți nu sunt liberi. Dacă toți sunt liberi, atunci putem privi înainte spre ziua când acest oraș va fi reunificat ca un întreg, și această țară și acest măreț Continent al Europei laolaltă pe un glob pașnic și încrezător. Când ziua aceea va veni într-un final, așa cum sigur va fi, populația Berlinului de Vest poate avea sobra satisfacție de a fi fost în linia întâi timp de aproape două decenii.

Toți oamenii liberi, oriunde ar trăi, sunt cetățeni ai Berlinului.

Și, prin urmare, ca om liber, eu sunt mândru să rostesc cuvintele *Ich bin ein Berliner*.

„Eu am un vis“

Discurs despre drepturile civile, la Memorialul Lincoln, 28 august 1963

„Eu am văzut pământul făgăduinței“

Discurs despre drepturile civile, în ajunul asasinării lui, 3 aprilie 1968

MARTIN LUTHER KING, JR

În 1955, în orașul Montgomery, Alabama, o croitoreasă afro-americană s-a așezat pe un loc în autobuz, în partea rezervată albilor. Când șoferul i-a cerut Rosei Park să se mute în spate, conform legilor de segregare din acel stat, aceasta a refuzat. Arestarea ei ulterioară a declanșat boicotarea autobuzelor din Montgomery, organizată de locuitorii de culoare, ceea ce a dus la istorica decizie prin care Curtea Supremă a SUA a scos în afara legii segregația rasială în mijloacele de transport în comun. Liderul boicotului a fost un pastor baptist tânăr, deținătorul unui doctorat în teologie: Martin Luther King, Jr.

MARTIN LUTHER KING, JR

S-a născut pe 15 ianuarie 1929, în Atlanta, Georgia; tatăl său i-a schimbat numele primit la naștere (Michael King), în amintirea teologului Reformei, Martin Luther.

A studiat sociologia la Morehouse College, Atlanta, și apoi a obținut un doctorat în teologie, la Boston University. A devenit pastor baptist în Montgomery, Alabama, și a condus Boicotul Autobuzelor din Montgomery, în 1955–1956. A fondat, alături de alții, o organizație pentru drepturile civile, Southern Christian Leadership Conference (1957), iar în 1958 a scăpat cu viață după ce a fost înjunghiat, în timpul unei sesiuni de autografe. În 1960, a devenit pastor la Ebenezer Baptist Church, în cartierul său natal, în Atlanta. A ținut un discurs în fața celor 250 000 de susținători ai „Marșului spre Washington“ în 1963, iar în 1964 a primit Premiul Nobel pentru Pace. În 1968, a început o nouă campanie a „Oamenilor Săraci“.

A fost asasinat (împușcat) în 4 aprilie 1968, în Memphis, Tennessee. În 2000, Statele Unite au adoptat Ziua Martin Luther King (în ianuarie) ca sărbătoare federală.

Opt ani mai târziu, ca președinte al organizației „Southern

Christian Leadership Conference“ și figură emblematică a mișcării pentru drepturi civile în America, King a ținut un discurs în fața a peste 250 000 de susținători, pe treptele Memorialului Lincoln din Washington, D.C., încheind astfel apoteotic „Marșul spre Washington pentru Joburi și Libertate“. Campania milita pentru încetarea definitivă a segregației în școli și a discriminării rasiale la locul de muncă, precum și pentru alte măsuri menite să îmbunătățească soarta afro-americanilor, și i se atribuie un rol esențial în aprobarea de către Congres a Legii Drepturilor Civile (*Civil Rights Act*) (1964) și a Legii Dreptului de Vot Național (*Voting Rights Act*) (1965). Cât de conștient era King de rolul lui în istorie reprezintă un subiect care a generat speculații ulterioare din partea unor comentatori. Dar acel discurs „Eu am un vis“ a venit la timp în 1963, și pentru mulți, care nici nu se născuseră pe atunci, are o semnificație mai profundă decât oricare alt discurs din istoria modernă a Americii.

Discursul propriu-zis poartă amprenta frazării, a cadențelor din Biblie și din predicile de la amvon, încă de la primele cuvinte — tonul voit arhaizant („Acum un veac…“) amintind intenționat de Discursul de la Gettyburg, rostit odinioară de Lincoln. King creează tabloul unei Americi care nu și-a putut împlini promisiunea de a fi devenit un Nou Ierusalim, o casă pentru toți „copiii lui Dumnezeu“. Oratorul expune cu dramatism „condiția rușinoasă“ a afro-americanilor „pe o singuratică insulă de sărăcie în mijlocul unui vast ocean de prosperitate materială“, în termeni de necesitate economică, de obligații constituționale față de ei, de luptă împotriva legilor nedrepte și a autorităților nedrepte însărcinate cu aplicarea legilor. Construindu-și punctul culminant al discursului — viziunea unei egalități rasiale —, apelează în continuare la figuri de stil din Vechiul Testament și idealismul Lumii Noi, pentru a crea un peisaj de „dealuri miraculoase“ și „munți

puternici“, unde „într-o bună zi fiecare vale se va ridica și „toate locurile strâmbe se vor îndrepta“. Discursul rămâne un triumf retoric.

Acum un veac, un mare american, în a cărui simbolică umbră stăm astăzi, a semnat Proclamația de Emancipare. Acest decret esențial a adus lumina speranței pentru milioane de sclavi negri, care fuseseră stigmatizați prin flăcările unei nedreptăți nimicitoare. A venit ca o aurora de bucurie pentru a pune capăt lungii nopți a captivității lor.

Dar după o sută de ani, negrul nu este încă liber. După o sută de ani, viața negrului este încă jalnic mutilată de cătușele segregației și de lanțurile discriminării. După o sută de ani, negrul trăiește pe o singuratică insulă de sărăcie în mijlocul unui vast ocean de prosperitate materială. După o sută de ani, negrul este încă marginalizat la periferia societății americane și se simte exilat în propria-i țară. Și de aceea noi am venit astăzi aici pentru a înfățișa cu dramatism o condiție rușinoasă.

„Dar noi refuzăm să credem că banca dreptății este falimentară.“

Într-un fel, am venit în capitala națiunii noastre pentru a încasa un cec. Când arhitecții republicii noastre au scris splendidele cuvinte ale Constituției și Declarația de Independență, în fapt semnau o poliță în alb, de care urma să beneficieze fiecare american. Această poliță era un angajament că tuturor oamenilor, da, negri și albi deopotrivă, le vor fi garantate inalienabilele drepturi la viață, libertate și fericire. Este evident, astăzi, că America nu a onorat promisiunea din acea poliță, în ceea ce privește cetățenii ei de culoare. În loc să

își respecte această sacră obligație, America a dat populației negre un cec fără acoperire, un cec care s-a întors cu mențiunea „fonduri insuficiente“.

Dar noi refuzăm să credem că banca dreptății este falimentară. Noi refuzăm să credem că nu există fonduri suficiente în marile seifuri de oportunitate ale acestei națiuni. Și de aceea am venit să încasăm acest cec, un cec care ne va da, la cerere, belșugul libertății și siguranța dreptății.

Am venit, de asemenea, în acest loc sacru pentru a-i aminti Americii de crunta urgență a acestui *Acum*. Nu este momentul să ne angajăm în luxul tergiversării sau să luăm tranchilizantul gradualismului. *Acum* este momentul să transformăm în realitate promisiunile democrației. *Acum* este momentul să ne înălțăm din întunecata și dezolanta vale a segregației spre calea însorită a justiției rasiale. *Acum* este momentul să ridicăm națiunea noastră din nisipurile mișcătoare ale nedreptății rasiale spre stânca solidă a frăției. *Acum* este momentul să facem din justiție o realitate pentru toți copiii lui Dumnezeu.

Ar fi fatal pentru națiune să ignore urgența momentului. Această vară toridă a legitimei nemulțumiri a negrilor nu va trece până când nu va veni toamna întremătoare a libertății și egalității. O mie nouă sute șaizeci și trei nu este un sfârșit, ci un început. Cei care speră că negrii aveau nevoie de o supapă pentru a lăsa aburul să iasă vor avea o dură trezire, dacă națiunea se va reîntoarce la treabă ca de obicei. Nu va exista tihnă, nici liniște în America până când negrilor nu li se vor fi dat drepturile lor cetățenești. Vârtejurile revoltei vor continua să zgâlțâie temeliile națiunii noastre, până când nu va fi răsărit ziua senină a dreptății.

Dar trebuie să spun un lucru poporului meu care stă pe pragul acela fierbinte ce duce în palatul justiției. Pe drumul ce duce la dobândirea locului ce ni se cuvine, noi nu trebuie să ne facem vinovați de fapte nelegiuite. Să nu ne potolim setea de

libertate sorbind din cupa amărăciunii și a urii. Trebuie să purtăm lupta noastră întotdeauna pe planul înalt al demnității și al disciplinei. Nu trebuie să îngăduim ca protestul nostru creator să degenereze în violență fizică. Iarăși și iarăși, noi trebuie să ne înălțăm pe culmile sublime, unde vom întâmpina cu forța spiritului orice forță fizică.

Miraculosul nou activism care a cuprins comunitatea negrilor nu trebuie să ne ducă la un sentiment de neîncredere în toți oamenii albi, căci mulți dintre frații noștri albi, așa cum se dovedește prin prezența lor aici, au ajuns să își dea seama că destinul lor este strâns legat de destinul nostru. Și au ajuns să își dea seama că libertatea lor este inextricabil legată de libertatea noastră. Nu putem merge singuri.

„Nu, nu, noi nu suntem satisfăcuți și nu vom fi satisfăcuți până când dreptatea nu se va rostogoli în jos ca apele.“

Și în timp ce mergem, trebuie să facem legământul că vom păși mereu înainte. Nu putem să ne mai întoarcem înapoi. Sunt unii care îi întreabă pe militanții pentru drepturile civile: „Când veți fi satisfăcuți?“ Noi nu vom putea niciodată să fim satisfăcuți, atâta vreme cât negrii sunt victimele cumplitelor orori ale brutalității poliției. Noi nu vom putea niciodată să fim satisfăcuți, atâta vreme cât trupurile noastre, ostenite de greutățile călătoriei, nu pot primi cazare în motelurile de pe autostrăzi și în hotelurile din orașe. Noi nu vom putea să fim satisfăcuți, atâta timp cât negrii din Mississippi nu pot vota și negrii din New York cred că nu au pentru ce să voteze. Nu, nu, noi nu suntem satisfăcuți și nu vom fi satisfăcuți până când dreptatea nu se va rostogoli în jos ca apele, și virtutea ca un șuvoi puternic.

Nu uit că unii dintre voi ați venit aici după procese în tribunale și tribulații anevoioase. Unii dintre voi ați venit direct din celulele strâmte ale temnițelor. Unii dintre voi ați venit din zone unde lupta pentru libertate v-a lăsat pradă furtunii persecuțiilor, făcându-vă să vă clătinați sub urgia brutalității polițienești. Voi ați fost veteranii suferinței creatoare. Continuați să munciți, având credința că suferința nemeritată este o izbăvire. Mergeți înapoi în Mississippi, mergeți înapoi în Alabama, mergeți înapoi în Carolina de Sud, mergeți înapoi în Georgia, mergeți înapoi în Louisiana, mergeți înapoi în mahalalele și ghetourile din orașele noastre nordice, știind că până la urmă această situație se va schimba. Să nu ne complăcem în valea disperării, vă spun eu astăzi, prieteni. Și, astfel, chiar dacă ne confruntăm cu dificultățile de azi și de mâine, eu încă am un vis. Este un vis înrădăcinat adânc în visul american.

Eu am un vis că într-o bună zi această națiune se va ridica și va fi la înălțimea adevăratului sens al crezului ei: credem că aceste adevăruri grăiesc de la sine că toți oamenii sunt creați egali.

Eu am un vis că într-o bună zi, pe dealurile roșii din Georgia, fiii foștilor sclavi și fiii foștilor proprietari de sclavi vor putea să se așeze împreună la masa frăției.

Eu am un vis că într-o bună zi, chiar și statul Mississippi, un stat sufocat de iadul nedreptății, de focurile oprimării, se va transforma într-o oază de libertate și dreptate.

Eu am un vis că într-o bună zi cei patru copilași ai mei vor ajunge să trăiască într-o națiune unde să nu fie judecați după culoarea pielii lor, ci după caracterul lor. Eu am un vis astăzi!

Eu am un vis că într-o bună zi, chiar și în Alabama, cu rasiștii ei ticăloșiți, cu guvernatorul de pe buzele căruia picură cuvinte invocând dreptul de invalidare și abrogare a legilor guvernului general; într-o bună zi, chiar și în Alabama, băieții

și fetițele de culoare își vor da mâna cu băieții și fetițele cu pielea albă, ca surori și frați cu toții. Eu am un vis astăzi!

Eu am un vis că într-o bună zi fiecare vale se va ridica și fiecare deal și fiecare munte se va face mic, locurile aspre se vor netezi, și locurile strâmbe se vor îndrepta, și Dumnezeu în toată slava lui se va arăta, iar toată suflarea omenească va vedea împreună gloria Lui.

Aceasta este speranța noastră. Aceasta este credința cu care voi merge înapoi în Sud. Cu această credință vom fi capabili să cioplim din muntele disperării un monument al speranței. Cu această credință vom fi capabili să transformăm discordiile zdrăngănitoare ale națiunii noastre într-o splendidă simfonie a frăției. Cu această credință vom fi capabili să lucrăm împreună, să ne rugăm împreună, să luptăm împreună, să mergem la închisoare împreună, să apărăm libertatea împreună, știind că vom fi liberi într-o bună zi. Și aceasta va fi ziua, aceasta va fi ziua când copiii lui Dumnezeu vor putea să cânte cu un nou înțeles „Țara mea, dulce pământ al libertății, eu pe tine te slăvesc. Pe pământul unde străbunii mei au murit, pe pământul de Pelerini venerat, de pe fiecare coastă de munte, libertatea să răsune!“ Și dacă este ca America să fie o mare națiune, acest lucru trebuie să se adeverească.

„Libertatea să răsune de pe fiecare deal și colină din Mississippi.“

Și astfel libertatea să răsune de pe fabuloasele dealuri din New Hampshire.

Libertatea să răsune de pe falnicii munți din New York.

Libertatea să răsune de pe semeții munți Allegheny din Pennsylvania.

Libertatea să răsune de pe piscurile ninse ale Munților

Stâncoși din Colorado.

Libertatea să răsune de pe pantele unduitoare ale Californiei.

Dar nu numai atât. Libertatea să răsune de pe Stone Mountain în Georgia.

Libertatea să răsune de pe Lookout Mountain în Tennessee.

Libertatea să răsune de pe fiecare deal și colină din Mississippi, de pe fiecare coastă de munte, să răsune libertatea!

Și când acest lucru se va întâmpla, când noi vom lăsa libertatea să răsune, când o vom lăsa să răsune din fiecare așezare și din fiecare cătun, din fiecare stat și din fiecare oraș, vom putea atunci să grăbim ziua când toți copiii lui Dumnezeu, oameni albi și oameni negri, evrei și neevrei, protestanți și catolici, vor putea să își dea mâna și să cânte împreună cuvintele vechiului *negro spiritual*: „Liberi în sfârșit, liberi în sfârșit. Grație Dumnezeului Atotputernic, suntem liberi în sfârșit“.

După patru ani de la „Marșul spre Washington“, King s-a lansat într-o nouă campanie a Oamenilor Săraci. În cadrul acestui proiect, a sosit în Memphis, Tennessee, în aprilie 1968, intenționând să conducă un marș în sprijinul grevei gunoierilor. A rostit un discurs neoficial în 3 aprilie, care a fost foarte personal, înduioșător și straniu de profetic și în care își amintea de însănătoșirea lui după ce fusese înjunghiat în 1958 și reflecta la soarta lui de muritor, în contextul campaniilor sale, trecute și prezente. Cuvintele senine cu care încheia sugerau posibilitatea ca acea seară să fie ultima pentru el: „Longevitatea își are rostul de ea știut. Dar nu mă preocupă asta acum… Sunt fericit, astă-seară. Nu-mi fac griji pentru nimic. Nu mi-e teamă de niciun om“. A doua zi a fost ucis de un glonț, în timp ce stătea pe balconul Motelului Lorraine.

Știți, acum câțiva ani, eram în New York City, semnând autografe pentru prima carte pe care o scrisesem. Și, în timp ce ședeam acolo dând autografe pe cărți, a apărut o negresă dementă. Singura întrebare pe care am auzit-o de la ea a fost: „Tu ești Martin Luther King?“ Cu ochii în jos, scriind, am spus *da*. În următoarea clipă, am simțit că mă lovește ceva în piept. Până să mă dumiresc, femeia aceea dementă mă și înjunghiase. M-au dus valvârtej la Harlem Hospital. Era o după-amiază întunecoasă de sâmbătă. Și cuțitul acela străpunsese adânc, și la radiografie s-a văzut că vârful lamei era pe marginea aortei mele, artera principală. Și dacă aceasta este înțepată, mori înecat în propriul tău sânge — s-a terminat cu tine.

„Dacă aș fi strănutat, aș fi murit.“

A apărut a doua zi dimineață în *New York Times* că, dacă aș fi strănutat, aș fi murit. În fine, după patru zile, mi-au dat voie, după operație, după ce mi-au deschis pieptul și au scos de-acolo lama cuțitului, să mă mișc într-un cărucior prin spital. Mi-au dat voie să citesc o parte din corespondența primită, veniseră scrisori calde din toate statele (americane), din toată lumea. Am citit câteva dintre ele, dar pe una anume nu o voi uita niciodată. Primisem mesaje de la președinte și de la vicepreședinte. Am uitat ce scria în telegramele acelea. Primisem o vizită și o scrisoare de la Guvernatorul New Yorkului, dar am uitat ce spunea în scrisoare. Mai era însă o scrisoare de la o fată, o adolescentă de la Liceul din White Plains. Și fata scria: „Deși nu ar trebui să conteze, aș vrea să menționez că eu sunt o fată albă. Am citit în ziar de nenorocirea dumneavoastră și despre suferința dumneavoastră. Și am citit că, dacă ați fi strănutat, ați fi murit. Și vă scriu acum ca să vă spun doar cât de fericită sunt

că nu ați strănutat“.

„Populația neagră din Birmingham, Alabama, a trezit conștiința acestei națiuni.“

Și vreau să spun astă-seară, vreau să spun cât de fericit sunt că nu am strănutat. Fiindcă, dacă aș fi strănutat, nu aș mai fi fost în viață în 1960, când studenții din întregul Sud au început să picheteze în cantine. Și am știu că, făcând această acțiune de pichetare, în realitate luptau pentru tot ce era mai bun în visul american. Și duceau întreaga națiune înapoi spre acele glorioase izvoare de democrație care au fost inserate adânc de către Părinții Fondatori în Declarația de Independență și în Constituție. Dacă aș fi strănutat, nu aș mai fi fost în viață în 1962, când negrii din Albany, Georgia, au decis să își îndrepte spinarea. Și, ori de câte ori, bărbații și femeile trag umerii spre spate, înseamnă că pornesc undeva, fiindcă nimeni nu te poate călări decât dacă ai spinarea încovoiată. Dacă aș fi strănutat, nu aș mai fi fost în viață în 1963, când populația neagră din Birmingham, Alabama, a trezit conștiința acestei națiuni și a pus în operă Legea Drepturilor Civile. Dacă aș fi strănutat, nu aș mai fi avut șansa, mai târziu în acel an, în august, să încerc să povestesc Americii despre un vis pe care îl avusesem. Dacă aș fi strănutat, nu aș mai fi putut să merg la Selma, Alabama, ca să văd marea mișcare socială de acolo. Dacă aș fi strănutat, nu aș mai fi fost în Memphis să văd cum o comunitate întreagă se raliază în jurul fraților și al surorilor care suferă. Sunt atât de fericit că nu am strănutat.

Și îmi spuneau, acum nu mai contează deja. Efectiv, nu mai contează ce se întâmplă acum. Am plecat din Atlanta azi-dimineață și, când ne pregăteam să decolăm cu avionul, eram șase în total, pilotul a spus adresându-se prin stația de

amplificare: „Ne pare rău pentru întârziere, dar îl avem la bordul aeronavei pe dr. Martin Luther King. Și, pentru a fi siguri că s-au verificat toate bagajele, pentru a fi siguri că totul e în regulă cu avionul, am verificat totul minuțios. Și am avut grijă ca avionul să fie protejat și păzit toată noaptea“.

Și pe urmă am ajuns în Memphis. Și unii au început să vorbească despre amenințările lansate sau despre zvonuri privind asemenea amenințări. Ce-aș putea eu să pățesc din cauza unora dintre frații noștri albi care nu sunt sănătoși la cap?

„Noi, ca popor, vom ajunge pe pământul făgăduinței.“

În fine, nu știu ce se va întâmpla acum. Ne așteaptă zile grele. Dar nu mai contează pentru mine acum. Fiindcă am fost pe vârful muntelui. Și nu-mi pasă. Aidoma oricui, mi-ar plăcea să am o viață lungă. Longevitatea își are rostul de ea știut. Dar nu mă preocupă asta acum. Vreau doar să împlinesc voia lui Dumnezeu. Și El mi-a îngăduit să merg sus pe munte. Și am privit de-acolo în jur. Și eu am văzut pământul făgăduinței. Poate nu voi ajunge acolo cu voi. Dar vreau să știți în seara asta că noi, ca popor, vom ajunge pe pământul făgăduinței. Sunt fericit astă-seară. Nu-mi fac griji pentru nimic. Nu mi-e teamă de niciun om. Ochii mei au văzut gloria venirii lui Dumnezeu.

„Un ideal pentru care sunt pregătit să mor“

Discurs la proces, apărându-și faptele și țelurile, 20 aprilie 1964

„Liberi, în sfârșit“

Discurs după victoria ANC în alegeri, 2 mai 1994

NELSON MANDELA

În 20 aprilie 1964, viitorul președinte al Africii de Sud, Nelson Mandela, se confrunta cu un viitor sumbru. I se intentase un proces la Pretoria, în care era acuzat de săvârșirea unor fapte de sabotaj și de trădare împotriva statului, condus de o minoritate de oameni albi, și a politicii de apartheid a acestuia. Primul caz de acuzare era întemeiat, întrucât Mandela înființase, împreună cu alții, și conducea *Umkhonto we Sizwe* (Lancea Națiunii), aripa paramilitară a Congresului Național African (African National Congress — ANC), o organizație antiapartheid interzisă de lege, care purtase o campanie de sabotaj împotriva unor ținte industriale și de altă natură. Mandela era deja în închisoare, unde ispășea o pedeapsă de cinci ani, pentru faptul că organizase o grevă și călătorise în străinătate fără permisiunea autorităților. Acum, așa-zisul „Proces Rivonia“, numit astfel după o suburbie din Johannesburg unde fuseseră arestați ceilalți inculpați din dosar, ajunsese în faza pledoariei apărării, când Mandela a vorbit îndelung, susținându-și cauza.

NELSON MANDELA

S-a născut pe 18 iulie 1918 în Umtata (acum în provincia Eastern Cape), Africa de Sud, fiind fiul cel mare al unui șef de trib Thembu, vorbitor al graiului xhosa.
A învățat la o școală metodistă (din 1937), a făcut cursuri prin corespondență la University of South Africa și a studiat dreptul la University of the Witwatersrand, Johannesburg. S-a alăturat Congresului Național African în 1943, contribuind la înființarea ligii de tineret a mișcării. Epoca propriu-zisă de apartheid a început în 1948, ca urmare a victoriei în alegeri a Partidului Național. În 1952, și-a deschis un birou de avocatură cu Oliver Tambo, care ulterior a condus ANC, cât timp Mandela a fost la închisoare. În 1956, a fost

arestat împreună cu alții pentru trădare, dar a fost achitat după un lung proces. După masacrul de la Sharpeville (1960) și o stare de urgență declarată de guvern, a fondat împreună cu alții *Umkhonto we Sizwe*, aripa înarmată a ANC. A primit o condamnare de cinci ani la închisoare, în 1962, pentru incitarea la greve și nerespectarea restricțiilor de călătorie, iar în 1964, în „Procesul Rivonia", el și alții au primit condamnări la închisoare pe viață, pentru sabotaj și trădare. A rămas în închisoare 26 de ani, petrecuți în cea mai mare parte pe insula Robben. A fost eliberat în 1990 și a devenit conducătorul ANC, organizație acum legalizată, începând negocieri cu președintele F.W. De Klerk, în vederea unei participări la guvernare a populației negre majoritare: împreună au primit Premiul Nobel pentru Pace în 1993. Odată cu istorica victorie a ANC în primele alegeri cu adevărat libere din Africa de Sud, Mandela a devenit președintele Africii de Sud (1994), până când s-a retras din funcție, în 1999, rămânând un politician activ. A fost lăudat pentru măsurile luate ca în Africa de Sud să prevaleze stabilitatea și reconcilierea, și nu războiul civil sau răzbunarea.

Pentru el, experiența într-o instanță de judecată nu era nouă, oferindu-i posibilitatea de a se folosi de pregătirea lui de jurist în prezentarea unei analize elocvente și obiective a nedreptăților din Africa de Sud. A expus istoricul masacrului (negrilor protestatari) de la Sharpeville, în 1960, urmat de scoaterea în afara legii a ANC. A vorbit fățiș despre scopul înființării *Umkhonto we Sizwe*, ca organizație menită să canalizeze resentimentele violente ale negrilor sud-africani și să le direcționeze spre un tip de distrugere constructivă — sabotarea instalațiilor oficiale, și nu uciderea oamenilor. A lăudat Parlamentul Britanic și Congresul American, ca modele de guvernare reprezentativă. Planând asupra lui posibilitatea unei condamnări la moarte, Mandela a declarat, de asemenea, că pentru a înfăptui acea societate la care el năzuia era „pregătit să moară".

Mandela a recunoscut că interesele comune în lupta împotriva unei administrații a minorității albe duseseră la o apropiere între ANC și Partidul Comunist Sud-African — iar guvernului îi convenea să îi trateze laolaltă drept inamicul

comun al statului. Dar, a declarat el, ANC nu urmărea răsturnarea capitalismului. Referitor la participarea la guvernare a negrilor, care formau majoritatea populației, Mandela a afirmat că „ANC a luptat de jumătate de secol contra rasismului. Când va triumfa, nu își va schimba politica…“ Calitățile lui Mandela ca lider politic, care aveau să se impună pe scena internațională peste 30 de ani, erau deja prezente în 1964.

Eu sunt primul acuzat.

Sunt licențiat în arte liberale și am practicat avocatura în Johannesburg, timp de câțiva ani, în parteneriat cu Oliver Tambo. Sunt pușcăriaș, ispășind (în prezent) o pedeapsă de cinci ani, pentru ieșirea din țară fără permisiunea autorităților și pentru incitarea oamenilor la grevă, la sfârșitul lunii mai 1961.

…Lipsa de demnitate umană la care sunt supuși africanii este rezultatul direct al politicii supremației albilor. Supremația albilor implică inferioritatea negrilor. Legislația concepută pentru menținerea supremației albilor întărește această noțiune. Munca de jos în Africa de Sud este invariabil efectuată de către africani. Atunci când ceva trebuie cărat sau curățat, omul alb se uită în jur după un african care să-i facă treaba, indiferent dacă africanul este în slujba lui sau nu. Din cauza acestui gen de atitudine, albii au tendința să îi privească pe africani ca pe o specie diferită. Nu consideră că sunt oameni care au și ei familii; nu își dau seama că au și ei sentimente — că se îndrăgostesc la fel ca oamenii albi; că vor și ei să fie cu soțiile și copiii lor, la fel cum vor și oamenii albi să fie cu soțiile și copiii lor; că vor să câștige, muncind, suficienți bani pentru a-și întreține familiile cum se cuvine, pentru a le hrăni și a le îmbrăca, pentru a-și trimite copiii la școală. Și care „băiat de

casă“ sau „grădinar“ ori salahor poate spera vreodată să facă toate astea?

Potrivit legislației pașapoartelor interne (limitând libertatea de mișcare a negrilor sud-africani), care pentru africani se numără printre cele mai detestabile articole de lege din Africa de Sud, orice african poate fi supravegheat de către poliție în orice moment. Mă îndoiesc că există vreun african din Africa de Sud care să nu fi avut la un moment dat ciocniri cu poliția, din cauza pașaportului său intern. Sute și mii de africani sunt aruncați în închisoare, în fiecare an, sub acuzația încălcării legii pașapoartelor interne. Mai grav însă este faptul că legea pașapoartelor interne permite despărțirea bărbatului de nevasta lui, conducând la destrămarea vieții de familie.

Sărăcia și destrămarea vieții de familie au efecte secundare. Copiii vagabondează pe străzile cartierelor (de negri), fiindcă nu au școli unde să învețe sau nu au bani ca să poată merge la școală, sau nu au părinți acasă care să se ocupe să-i trimită la școală, fiindcă ambii părinți (dacă există amândoi) trebuie să muncească, pentru a-și ține familia în viață. Lucrul acesta duce la o prăbușire a standardelor morale, la o creștere alarmantă a numărului de copii nelegitimi și la amplificarea violențelor, care izbucnesc nu numai pe plan politic, ci pretutindeni. Viața în cartierele negrilor este periculoasă. Nu trece o zi fără ca vreun om să nu fi fost înjunghiat sau agresat. Și violența iese din cartierele negrilor, trecând în zonele locuite de albi. Oamenii se tem să meargă singuri pe stradă după lăsarea întunericului. Spargerile de locuințe și tâlhăriile sunt în creștere, în ciuda faptului că pentru asemenea infracțiuni se poate aplica acum pedeapsa cu moartea. Dar condamnările la moarte nu pot vindeca rana purulentă.

„Mai presus de toate, vrem drepturi politice egale.“

Africanii vor să fie plătiți cu salarii decente. Africanii vor să efectueze munci pe care sunt capabili să le facă, și nu munci pe care guvernul îi socotește capabili să le facă. Africanii vor să aibă voie să locuiască acolo unde pot obține de lucru, și nu să fie constrânși să părăsească o zonă, pe motiv că nu s-au născut acolo. Africanii vor să aibă voie să dețină terenuri în locurile unde muncesc, și nu să fie nevoiți să locuiască în case cu chirie, pe care niciodată nu le pot considera ale lor. Africanii vor să fie parte din populația generală, și nu să fie obligați să trăiască în ghetouri. Bărbații africani vor ca nevestele și copiii lor să stea cu ei acolo unde au locul de muncă, și nu să fie forțați să ducă o existență nefirească, în cămine de bărbați. Femeile africane vor să stea cu bărbații lor, și nu să rămână permanent ca niște văduve în rezervații. Africanii vor să aibă voie să iasă din casă și după ora unsprezece seara, și nu să trebuiască să stea închiși în cameră, ca niște copii mici. Africanii vor să aibă posibilitatea de a călători în propria lor țară și de a-și căuta de lucru acolo unde vor, și nu acolo unde le spune Biroul forțelor de muncă. Africanii vor să aibă o participare echitabilă la avuția întregii Africi de Sud; vor securitate și o implicare materială în societate.

Mai presus de toate, vrem drepturi politice egale, fără de care dezavantejele noastre vor fi permanente. Știu că sună revoluționar pentru albii din această țară, din cauză că majoritatea votanților vor fi africani. Acest lucru îl face pe omul alb să se teamă de democrație.

Dar nu trebuie să permitem ca această teamă să stea în calea singurei soluții ce poate garanta armonia socială și libertatea pentru toți. Nu este adevărat că acordarea dreptului electoral pentru toți va duce la o dominație rasială. Divizarea politică bazată pe culoarea pielii este întru totul artificială și, atunci când va dispărea, la fel va dispărea și dominația unui întreg grup etnic asupra altuia. ANC a luptat de jumătate de

secol contra rasismului. Când va triumfa, nu își va schimba această politică.

Pentru asta luptă, așadar, ANC. Lupta lui este cu adevărat națională. Este o luptă a poporului african, inspirată de propria lui suferință și experiență. Este o luptă pentru dreptul de a trăi.

Toată viața, m-am dedicat acestei lupte a poporului african. Am luptat împotriva dominației albilor și am luptat împotriva dominației negrilor. Am susținut idealul unei societăți libere și democratice, în care toți indivizii să poată trăi împreună în armonie și cu șanse egale. Este un ideal pentru care sper să pot trăi pentru a-l înfăptui. Dar, dacă va fi nevoie, este un ideal pentru care sunt pregătit să mor.

După eliberarea din închisoare în 1991, Mandela i-a urmat lui Oliver Tambo ca președinte al ANC. A călătorit în toată lumea, ca să mențină sprijinul internațional pentru abolirea apartheidului, dobândind enorm de mulți adepți și admiratori. După ce negocierile cu ultimul președinte al Partidului Național din Africa de Sud, F.W. De Klerk, au pavat drumul pentru alegerile istorice din mai 1994, Mandela a preluat președinția țării. Discursul pe care l-a rostit în seara victoriei este caracteristic pentru stilul său dezinvolt și maturitarea sa politică. Faptul că a putut lăuda forțele de ordine pentru „munca (lor) de aur“ demonstrează amploarea transformărilor naționale produse, dar și excepționalul său caracter. Ca un ecou al discursului „Eu am un vis“, rostit de Martin Luther King, Mandela a putut proclama că poporul lui era „liber în sfârșit“, folosind un ton deosebit de impresionant, dacă ne gândim la lungii ani de întemnițare la care fusese supus. Nu era întâmplător că autobiografia lui, publicată în același an, se intitula *Lungul drum spre libertate*.

Concetățeni sud-africani — popor al Africii de Sud: Trăim într-adevăr o seară a bucuriei. Chiar dacă nu sunt încă definitive, suntem încântați că rezultatele parțiale ale votului confirmă sprijinul covârșitor pentru Congresul Național African.

Tuturor celor din Congresul Național African și din mișcarea democrată, care au muncit din greu în aceste ultime zile și de-a lungul multor decenii, vă mulțumesc și vă prețuiesc. Adresându-mă poporului Africii de Sud și lumii întregi care ne urmărește, declar că aceasta este o seară a bucuriei pentru spiritul uman. Victoria aceasta este și a voastră. Ați contribuit la abolirea apartheidului, ați fost alături de noi pe perioada tranziției.

Am urmărit, la fel ca voi, cum zeci de mii de cetățeni ai poporului nostru au stat răbdători la lungi cozi, timp de multe ore. Unii dormind sub cerul liber, în așteptarea momentului când să-și poată da acest vot capital. Eroii Africii de Sud sunt legendari de-a lungul generațiilor. Dar voi, poporul, sunteți adevărații noștri eroi.

Acesta este unul dintre cele mai importante momente din viața țării noastre. Stau aici în fața voastră, cu sufletul plin de mândrie și bucurie: mândrie față de poporul umil și simplu al acestei țări... Și bucurie că putem proclama cu glas tare de pe acoperișurile caselor — (suntem) liberi în sfârșit!

Stau aici în fața voastră, plin de smerenie pentru curajul vostru și cu inima plină de dragoste pentru voi toți. Consider că este cea mai mare onoare să conduc ANC, în acest moment al istoriei noastre, și țara noastră în noul veac. Fac jurământul de a-mi folosi toată capacitatea și puterea pentru a fi la înălțimea așteptărilor pe care le aveți de la mine și de la ANC deopotrivă. Le sunt personal îndatorat și le aduc un omagiu unora dintre cei mai mari lideri ai Africii de Sud. Ar fi trebuit să fie aici ca să

sărbătorească împreună cu noi, fiindcă această realizare este și a lor.

Mâine, eu și întreaga conducere a ANC vom fi înapoi la birourile noastre. Ne suflecăm mânecile, pentru a începe să rezolvăm problemele cu care se confruntă țara noastră. Vă cer tuturor să faceți ca noi — să vă întoarceți la slujbele voastre mâine-dimineață. Haideți să punem la muncă întreaga Africă de Sud. Căci este necesar, împreună și fără zăbavă, să începem să făurim o viață mai bună pentru toți sud-africanii. Asta înseamnă să creăm locuri de muncă, să asigurăm condiții de școlarizare și să aducem pacea și securitatea pentru toți.

Calmul și atmosfera de toleranță care au predominat în timpul alegerilor sunt grăitoare pentru tipul de țară pe care putem să o făurim aici, în Africa de Sud. Au dat tonul pentru viitor. Chiar dacă există deosebiri între noi, formăm un singur popor cu un destin comun, în bogata noastră varietate de culturi, rase și tradiții.

„Împreună, toți sud-africanii, să sărbătorim nașterea democrației.“

Oamenii au votat pentru partidul pe care îl preferă și noi respectăm acest lucru. Aceasta este democrația. Întind cu prietenie o mână spre liderii tuturor partidelor și spre membrii lor și îi rog să ni se alăture pentru ca împreună să rezolvăm problemele cu care ne confruntăm ca națiune. Un guvern ANC va fi în slujba tuturor oamenilor din Africa de Sud, nu numai a membrilor ANC.

Avem totodată cuvinte de laudă la adresa forțelor de ordine, pentru munca de aur pe care au făcut-o. În felul acesta, s-au pus bazele solide pentru niște forțe de ordine cu adevărat profesioniste, devotate poporului și leale noii constituții.

Acum este timpul să celebrăm și împreună, toți sud-africanii, să sărbătorim nașterea democrației. Ridic un pahar în cinstea voastră, a tuturor, pentru munca grea depusă în vederea înfăptuirii acestui „mic miracol“. Fie ca sărbătoarea noastră acum să fie în tonul dat în alegeri, pașnică, respectuoasă și disciplinată, demonstrând că suntem un popor pregătit să își asume responsabilitatea guvernării.

Promit că voi face tot posibilul să fiu vrednic de speranța și încrederea pe care mi le-ați acordat mie și organizației mele, Congresul Național African. Să făurim viitorul împreună și să le urăm o viață mai bună tuturor sud-africanilor.

„Nu se poate să urăști rădăcinile unui copac fără să urăști și copacul“

MALCOLM X

Discurs celebrând obârșia africanilor, 14 februarie 1965

Dacă Martin Luther King, Jr a reprezentat o cale spre afirmarea afro-americanilor în anii 1960 — o mișcare cu rădăcini în limbajul și moralitatea Bibliei, în comunitatea Bisericii Baptiste din sudul Americii și năzuind spre integrare —, Malcolm X, în schimb, a reprezentat o versiune foarte diferită. Născut în Nebraska și convertit la islam, avea în istoria familiei o serie de decese neelucidate (tatăl său s-a sinucis sau a fost omorât), o internare într-o instituție de boli psihice (mama lui), arderea casei lui (de către membri ai Ku Klux Klanului) și, potrivit *Autobiografiei* lui, uciderea a trei unchi, din motive rasiste. Și viața lui, la tinerețe, a cuprins câteva perioade la un centru de detenție, diverse joburi sordide și infracțiuni minore, care au dus la arestarea și întemnițarea lui, în 1946, pentru tâlhărie. În închisoare, a descoperit islamul sau o variantă a acestuia, iar viața lui a căpătat un curs foarte diferit.

MALCOLM X

S-a născut pe 19 mai 1925, la Omaha, Nebraska.
În 1938, tatăl său murind și mama lui fiind internată într-o instituție de boli psihice, a fost transferat într-un orfelinat. În 1941, a fost găsit inapt psihic pentru serviciul militar, ulterior afirmând că manipulase acest lucru. După diverse joburi și activități infracționale, a fost condamnat pentru tâlhărie (1946–1952). S-a convertit la islam și, după eliberarea din detenție, s-a înscris în Națiunea Islamului, devenind pastor al Templului Nr. 7 din Harlem, New York, în 1954. După ce a devenit cea mai marcantă figură publică a NOI, dar și cea mai controversată, a părăsit organizația în 1964, în urma unor disensiuni și deziluzii. A lucrat cu Alex Haley, pentru a-și publica *Autobiografia lui Malcolm X*, în 1964. În același an, a vizitat Mecca (și a devenit un musulman sunnit), Africa, Franța și Anglia; și a înființat Organizația Unității Afro-Americane.
A fost asasinat (prin împușcare) în 21 februarie 1965, la New York, în timp ce

ținea un discurs.

În 1954, Malcolm Little, cum îl chema la naștere, își schimbase numele în Malcolm X, pentru a simboliza noua lui existență ca „fost fumător, fost băutor, fost creștin, fost sclav“. Totodată, devenise pastor al Templului Nr. 7, în cartierul Harlem din New York, în cadrul Națiunii Islamului (Nation of Islam — NOI), condusă de Elijah Muhammad. NOI era o organizație înființată de predecesorul lui Muhammad, Wallace Fard, și care îmbina elemente de mahomedanism cu o formă de separatism al negrilor, chiar și o supremație a negrilor. În cei zece ani în care a promovat Națiunea Islamului, Malcolm X a devenit cel mai puternic purtător de cuvânt al acestei mișcări. Dar, totodată, angajarea lui politică a displăcut Națiunii Islamului, mai ales opiniile lui radicale potrivit cărora afro-americanii trebuiau să-și afirme identitatea, să își creeze propriile instituții și să se apere împotriva rasismului albilor. În 1963, după ce, referindu-se la asasinarea lui Kennedy, a spus că „greșelile trecutului se plătesc“, opinia publică a protestat vehement, iar NOI i-a interzis să mai țină discursuri.

În 1964, Malcolm X a luat decizia de a se rupe de Muhammad și de NOI, atrăgându-și definitiv antipatia lor, și și-a întemeiat propria organizație. Prin această ultimă reinventare a figurii lui publice, Malcolm X a devenit un musulman sunnit fundamentalist și a respins ceea ce el considera a fi naționalismul insular al negrilor promovat de NOI, angajându-se în schimb într-un activism pe teme de drepturi civile și la o bătălie mai amplă împotriva rasismului. A mers într-o vizită în Anglia, vorbind pe această temă la Oxford University, s-a adresat unor șefi de stat la Cairo, iar reîntors în America a creat Organizația Unității Afro-Americane, pentru a-și susține viziunea lui în materie de politică, poate cel mai bine

rezumată în noua lui expresie „mai mult african decât american“.

În materie de drepturi civile, atitudinea sa divergentă față de curentul principal de opinie a fost întruchipată într-o fotografie din 1964, publicată de revista *Life*, în care este înfățișat cu mâinile încleștate pe o pușcă, pândind din spatele unei ferestre. Limbajul său a rămas caustic, înțepător și provocator. Dar pericolul care plana asupra vieții lui a crescut, din cauza ostilității venite nu numai din partea grupurilor rasiste de albi, dar și din partea NOI. În discursul reprodus aici, rostit la Detroit în 14 februarie 1965, a expus pe larg divergențele lui cu NOI și viziunea perspectivei lui afro-americane. O săptămână mai târziu, începea un alt discurs la New York, în Audubon Ballroom, unde poposea cu regularitate. Nu a apucat să ajungă prea departe, când niște pistolari NOI, aflați în sală, au tras în el și l-au omorât.

…Eu nu sunt rasist, sub nicio formă. Nu cred în nicio formă de rasism. Nu cred în nicio formă de discriminare sau segregare. Eu cred în islam.

…Elijah Muhammad ne învățase că omul alb nu poate intra la Mecca în Arabia, și noi toți care eram adepții lui l-am crezut. Când am ajuns acolo și am mers la Mecca și am văzut oamenii aceia care erau blonzi, cu ochi albaștri și piele deschisă la culoare, și toate lucrurile de-acolo, mi-am zis „Aha“, dar i-am studiat îndeaproape. Și am observat că, deși erau albi și afirmau că erau albi, exista o deosebire între ei și albii de aici. Și acea fundamentală deosebire era aceasta: În Asia sau lumea arabă sau în Africa, unde există musulmani, dacă găsești pe unul care spune că el e alb, tot ce face este să folosească un adjectiv pentru a descrie ceva întâmplător la el, una dintre trăsăturile lui întâmplătoare; nu există altă interpretare, el doar

e alb.

Dar când iei un alb de aici, din America, și îl auzi spunând că el e alb, de fapt el prin asta înțelege altceva. Poți să asculți timbrul vocii lui — când spune că e alb, se referă la faptul că el e șef. Exact. Asta înseamnă „alb“ în această limbă. Cunoașteți expresia „liber, alb și major“. El a inventat-o. Îți dă de înțeles că alb înseamnă liber, șef. El e sus acolo, așa că, atunci când spune că el e alb, are un timbru special al vocii. Știu că știți și voi despre ce vorbesc…

Deși am văzut că islamul este o frăție religioasă, a trebuit totodată să mă confrunt cu realitatea. Când am revenit în această societate americană, am ajuns într-o societate care nu practică frăția. Am ajuns într-o societate care eventual predică ideea de frăție duminicile, dar nu o practică în viața de zi cu zi… Această societate este controlată cu prioritate de rasiștii și segregaționiștii care sunt la Washington D.C., în funcții de conducere.

…Acum, ce efect are lupta africană asupra noastră? De ce să-i pese negrului din America de această problemă, dacă el a plecat de pe continentul african acum trei sau patru sute de ani? De ce trebuie să ne pese nouă? Ce impact are asupra noastră ceea ce se întâmplă cu negrii din Africa? Numărul unu, trebuie să înțelegeți că, până în 1959, Africa a fost dominată de puterile coloniale. Având un control total asupra Africii, puterile coloniale din Europa au proiectat o imagine negativă despre Africa.

Întotdeauna, au prezentat Africa sub o lumină negativă: sălbatici în jungle, canibali, nimic civilizat. Desigur, imaginea era atât de negativă, încât așa am recepționat-o și noi, începând să o detestăm. Nu voiam să auzim de la nimeni nimic despre Africa, și cu atât mai puțin nu acceptam să fim numiți africani. Urând Africa și urându-i pe africani, am ajuns să ne urâm pe noi înșine, fără nici măcar să ne dăm seama. Fiindcă nu se

poate să urăști rădăcinile unui copac, fără să nu urăști și copacul. Nu se poate să îți urăști obârșia, fără să nu ajungi să te urăști și pe tine. Nu se poate să nu urăști Africa, fără să nu te urăști și pe tine.

„Este încă mai mult african decât american.“

Pe măsură ce concepția și atitudinea ta față de Africa devine pozitivă, vei constata că și concepția și atitudinea ta față de tine însuți va deveni mai pozitivă. Iar omul alb știe acest lucru. De aceea, albii cu abilitate ne fac pe noi să ne urâm identitatea africană, trăsăturile noastre africane.

…Unul dintre aspectele care au dus la dezvoltarea mișcării musulmane a negrilor a fost accentul pe care aceasta îl pune pe specificul african. Sânge african, origine africană, cultură africană, legături africane. Și veți fi uimiți, dar noi am descoperit că adânc, în subconștientul negrului din această țară, el este încă mai mult african decât american. Crede doar că este mai mult american decât african, fiindcă este indus în eroare, i se spală creierul în fiecare zi.

„Voi nu v-ați bucurat de acele roade. Voi v-ați bucurat de ghimpi.“

…Simplul fapt că sunteți în această țară nu vă face americani. Nu, trebuie să mergeți mult mai departe până să deveniți americani. Trebuie să vă bucurați de roadele americanismului. Voi nu v-ați bucurat de acele roade. Voi v-ați bucurat de ghimpi.

…O spun din nou: eu nu sunt rasist. Nu cred în nicio formă de segregare sau ceva de acest fel. Eu sunt pentru frăția tuturor, dar nu cred că această frăție trebuie impusă cu forța celor care

nu o doresc. Să practicăm frăția între noi și apoi, dacă alții vor vrea să practice frăția cu noi, noi suntem de acord să practicăm frăția și cu ei. Dar nu cred că trebuie să alergăm cu limba scoasă încercând să iubim pe cineva care nu ne iubește.

„Cine sunt victimele răpirii?“

PIERRE TRUDEAU

Discurs în timpul crizei separatiste de la Québec, 16 octombrie 1970

În viața politică a Canadei din a doua jumătate a secolului XX, două discursuri ies în evidență. Ambele sunt ancorate în continua problemă a provinciei francofone Québec și a relațiilor acesteia cu restul țării. Primul discurs nici măcar nu a fost rostit de un canadian, ci de către Charles de Gaulle, președintele Franței. Aflat în vizită în orașul Québec, în 1967, acesta a pronunțat celebrele și provocatoarele cuvinte „Vive le Québec libre!“ — „Trăiască Québecul liber!“ — care au sunat ca un sprijin necondiționat pentru cei care doreau să desprindă provincia cu totul din Canada, fiind preluate ca slogan de către separatiștii din Québec. La mijlocul anilor 1960, unii dintre aceștia începuseră să recurgă la acțiuni violente, în special Frontul de Eliberare al Québecului (Front de Libération du Québec — FLQ), care a organizat o campanie de atacuri cu bombe pe parcursul acelui deceniu.

PIERRE TRUDEAU

S-a născut pe 18 octombrie 1919, la Montréal, Québec.

A învățat la colegiul iezuit privat „Jean-de-Brébeuf“ din Montréal și a studiat dreptul la Universitatea din Montréal (1943), înainte de a fi recrutat în armată. După obținerea unor licențe de studii la Harvard University, Institut d'Études Politiques (Paris) și London School of Economics în a doua parte a anilor 1940, a revenit la Québec, implicându-se în opoziția politică locală, înainte de a preda cursuri de drept (1961–1965). A devenit membru al Partidului Liberal și a fost ales în parlamentul federal în 1965, devenind ministru al Justiției în 1967, calitate în care a promovat o lege pentru protejarea limbii franceze. După ce a fost ales lider al partidului, a fost numit premier în 1968, funcție pe care a deținut-o aproape continuu, pe parcursul alegerilor următoare, până când și-a dat demisia în 1984. Sub guvernările sale, Canada a devenit oficial bilingvă, au fost legalizate homosexualitatea și avortul, a fost înăbușit secesionismul violent

din Québec (după Criza din Octombrie 1970), au fost introduse măsuri (controversate) de control asupra prețurilor și resurselor energetice în anii 1970 și a fost modernizată constituția (incluzând o Cartă a Drepturilor și Libertăților), în 1982.
A murit pe 28 septembrie 2000, la Montréal.

Al doilea discurs, trei ani mai târziu, a fost un mesaj vehement al premierului Pierre Trudeau, transmis la radio și TV, prin care invoca Legea măsurilor în caz de război — în realitate, o stare de urgență —, ca reacție a unor tulburări interne: „Criza din Octombrie“. În 5 octombrie, o celulă a FLQ îl răpise pe reprezentantul comercial britanic, James Cross, în Montréal, iar cinci zile mai târziu l-a capturat pe Pierre Laporte, ministrul Muncii și al Imigrării, din guvernul de la Québec. Cererile grupării separatiste includeau eliberarea din închisoare a unor membri FLQ și publicarea manifestului Frontului.

Cu toate că era originar din Québec, fiind adept al modernizării și al liberalismului și susținând drepturile francofonilor, Trudeau credea într-un guvern federal puternic și nu tolera secesionismul militant. Dar decizia sa de a invoca Legea măsurilor în caz de război, care data din 1914, a fost controversată, deoarece Legea suspenda libertățile civile și împuternicea guvernul federal să guverneze prin decrete. Ultima oară, această lege fusese invocată în Al Doilea Război Mondial. În discursul său, Trudeau refuza să se conformeze pretențiilor formulate de răpitori. Pentru premier, în joc erau „unitatea și libertatea Canadei“.

Ulterior, Cross a fost salvat, dar Laporte a fost ucis de agresori. Ca urmare a acestei crize, peste 400 de secesioniști și membri suspecți ai FLQ au fost arestați, iar la începutul anilor 1970 secesionismul violent a cedat locul unei acțiuni politice nonviolente, mai ales odată cu afirmarea Partidului din Quebec

(*le Parti Quebecois*).

Bilingv, cultivat, manierat și elegant, Trudeau a fost o figură charismatică, dominând politica națională canadiană în anii 1970 și la începutul anilor 1980. Uneori, făcea în public remarci imprudente (ca atunci când i-a descris pe fermieri drept niște „reclamagii de profesie“), dar cu toate astea popularitatea sa a rămas neștirbită. Când a murit, în 2000, i s-au organizat funeralii naționale.

Vă vorbesc într-un moment de gravă criză, când indivizi fanatici și violenți încearcă să distrugă unitatea și libertatea Canadei. Unul dintre aspectele acestei crize este amenințarea proferată la adresa vieții a doi oameni nevinovați. Acestea sunt chestiuni de cea mai mare gravitate și vreau să vă spun cum procedează guvernul pentru a le elimina.

Faptele petrecute în Montréal în ultimele două săptămâni nu sunt fără precedent. S-au mai întâmplat în alte părți din lume în câteva ocazii recente; s-ar putea întâmpla și altundeva în interiorul Canadei. Dar canadienii au presupus întotdeauna că așa ceva nu se poate întâmpla aici și, drept consecință, suntem de două ori șocați de producerea acestor fapte.

Presupunerea noastră este poate naivă, dar este de înțeles; este de înțeles, deoarece în Canada democrația prosperă; este de înțeles, deoarece în Canada libertatea individuală este la loc de cinste.

În ciuda acestor condiții — parțial, din cauza lor —, câteva persoane lipsite de judecată ne-au demonstrat recent cât de fragilă poate fi o societate democrată, dacă democrația nu este pregătită să se apere singură, și cât de vulnerabili la șantaj sunt oamenii binevoitori și toleranți.

„Dar eu îi întreb cui încearcă ei

să atragă atenția?“

Grupuri de autointitulați revoluționari au anunțat guvernul Canadei și al Québecului că intenționează să ucidă cu sânge-rece doi oameni nevinovați, dacă cererile nu le sunt satisfăcute. Răpitorii pretind că acționează în acest fel pentru a atrage atenția asupra unor cazuri de nedreptate socială. Dar eu îi întreb cui încearcă ei să atragă atenția? Guvernului Canadei? Guvernului Québecului? Fiecare guvern din țara asta este perfect conștient de existența unor profunde și importante probleme sociale. Și fiecare guvern, în limita resurselor și a responsabilităților sale, este profund angajat în soluționarea lor. Dar nu prin răpire și atacuri cu bombe. Prin muncă asiduă. Și, dacă există vreun dubiu referitor la buna-credință sau la capacitatea unui guvern, există și partide de opoziție, pregătite și dornice să li se dea prilejul de a guverna. Pe scurt, pretutindeni în Canada ființează un mecanism eficient pentru schimbarea guvernelor prin mijloace pașnice. Un mecanism care a fost folosit de către votanții nemulțumiți, în repetate rânduri.

Cine sunt victimele răpirii? Pentru familiile victimelor, sunt soți și părinți. Pentru răpitori, identitatea lor este nerelevantă. Scopurile răpitorilor ar fi servite la fel de bine dacă ar avea în mâinile lor persoane ca voi sau ca mine, sau poate niște copii. Scopul lor este să exploateze sentimentele umane normale ale canadienilor și să facă din acele sentimente de simpatie instrumente folosite pentru propriile lor țeluri revoluționare și violente.

„(Răpitorii) vor și bani. Bani de răscumpărare.“

Ce cer răpitorii în schimbul vieții acestor oameni? Câteva lucruri. În primul rând, vor ca nemulțumirile lor să fie date

publicității cu forța, în ipoteza, neîndoielnic, că toate persoanele raționale s-ar convinge astfel că problemele omenirii pot fi rezolvate proferând insulte și sloganuri.

Vor mai mult, vor ca poliția să le ofere, ca pe un miel jertfelnic, persoana care, presupun ei, a contribuit la arestarea legală și la condamnarea justă a unora dintre prietenii lor infractori.

Mai vor și bani. Bani de răscumpărare.

Și mai vor ceva încă. Răpitorii cer eliberarea din închisoare a 17 criminali, precum și renunțarea la acuzațiile formulate împotriva altora șase, toți aceștia fiind numiți de ei „prizonieri politici“. Cine sunt acești oameni care ne sunt prezentați drept niște patrioți și martiri moderni? Permiteți-mi să vi-i descriu.

Trei sunt ucigași dovediți și condamnați; alți cinci sunt întemnițați pentru omucidere; unul ispășește o pedeapsă de închisoare pe viață, după ce a pledat nevinovat în numeroase învinuiri legate de atacuri cu bombe; un altul a fost condamnat pentru 17 jafuri armate; doi au fost cândva eliberați condiționat, dar acum sunt înapoi la închisoare, așteptând să fie judecați pentru fapte de tâlhărie.

Cu toate astea, ni se cere să credem că acești indivizi au avut parte de un tratament nedrept, că întemnițarea lor este o consecință a opiniilor lor politice și că merită să fie eliberați imediat, fără a lăsa instanțele de judecată să-și urmeze cursul.

Responsabilitatea de a decide în privința eliberării unuia sau altuia dintre acești criminali revine guvernului federal… A ceda la presiunile acestor răpitori… ar însemna nu numai o abdicare de la acea responsabilitate, ci ar duce totodată la o intensificare a activităților teroriste în Québec. Ar fi, de asemenea, ca o invitație la acte de răpire și de terorism pe cuprinsul țării.

…Pentru ca o societate democratică să poată continua să existe, trebuie să fie capabilă să smulgă din rădăcină cancerul

unei mișcări revoluționare armate, care urmărește să distrugă însuși fundamentul libertății noastre. Din acest motiv guvernul, ca urmarea a unei analize a faptelor, incluzând solicitările pentru acțiuni urgente, formulate de guvernul Québecului și de orașul Montréal, a decis să proclame Legea măsurilor în caz de război. Aceasta a intrat în vigoare de la ora 4:00 a.m, azi-dimineață, pentru a da posibilitate guvernului să acționeze puternic și rapid împotriva tuturor acestor persoane care propovăduiesc sau practică violența, ca mijloc de a-și atinge scopurile politice.

Legea măsurilor în caz de război dă puteri depline guvernului. Totodată, suspendă Legea Drepturilor în Canada. Vă asigur că guvernul nu a dorit asumarea unor asemenea puteri, la care a recurs doar atunci când a devenit absolut limpede că situația nu poate fi controlată, dacă nu se instituie de urgență o serie de măsuri extraordinare.

Autoritatea conținută în această lege va permite guvernelor să acționeze eficient împotriva amenințărilor nebuloase, dar totuși periculoase pe care organizațiile teroriste le reprezintă pentru societate. Codul Penal, așa cum este conceput, nu este adecvat pentru combaterea terorismului sistematic.

„Toate acestea sunt prerogative puternice și eu le consider indezirabile, așa cum sunt sigur că le considerați și voi.“

Poliția a primit, așadar, anumite puteri extraordinare, necesare pentru detectarea și eliminarea eficientă a organizațiilor conspirative, care pledează pentru folosirea violenței. Aceste organizații și calitatea de membru al lor au fost declarate ilegale. Puterile amintite includ dreptul de a percheziționa și a aresta fără mandat, de a reține persoane

suspecte, fără necesitatea de a enunța imediat acuzații specifice și de a reține persoane, fără posibilitatea de a fi eliberate pe cauțiune.

Toate acestea sunt prerogative puternice și eu le consider indezirabile, așa cum sunt sigur că le considerați și voi. Sunt necesare totuși pentru a permite poliției să ia măsuri contra persoanelor care susțin și promovează răsturnarea violentă a regimului nostru democratic. Pe scurt, vă asigur că guvernul recunoaște gravele sale responsabilități în restrângerea libertăților civile, în anumite cazuri și răspunde în fața poporului Canadei pentru acțiunile sale. Guvernul va revoca această proclamație de îndată ce va fi posibil...

„Nu poate să existe nicio mușamalizare la Casa Albă“

RICHARD NIXON

Discurs către națiune, promițând transparență în afacerea Watergate, 30 aprilie 1973

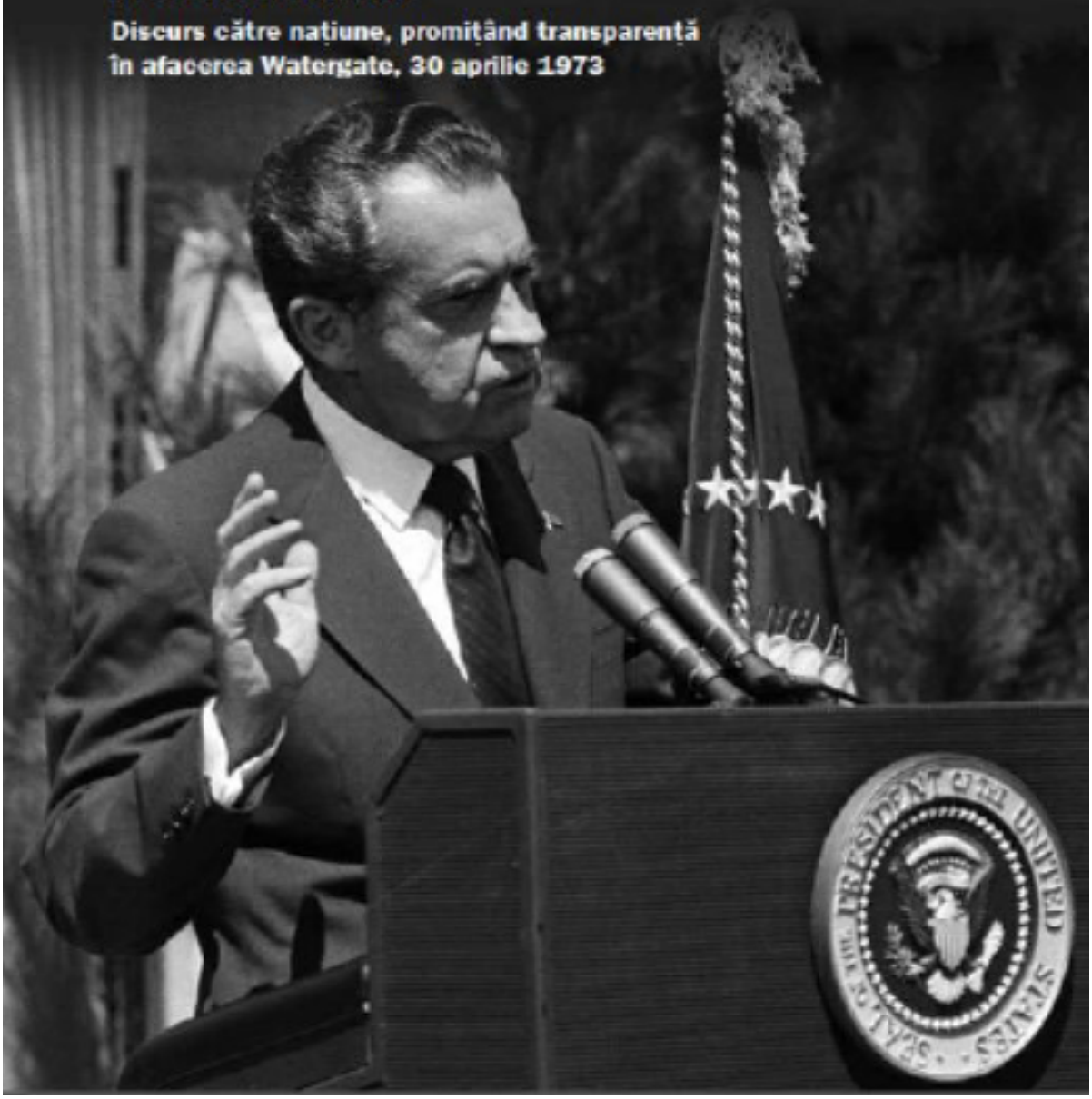

Una dintre cele mai complexe personalități, din punct de vedere psihologic, care au ocupat Biroul Oval, extrem de experimentatul Richard Milhous Nixon, a venit la putere având reputația de a fi un anticomunist acerb și un combatant politic necruțător. Măsurile sale ulterioare de a bombarda Vietnamul de Nord (și Cambodgia) pentru a încheia Războiul din Vietnam au făcut din el o figură detestabilă în ochii protestatarilor antirăzboi, iar sprijinul acordat de America unui puci militar împotriva președintelui Allende din Chile, care avea o politică de stânga, i-a atras disprețul liberalilor. Dar tot el a fost cel care a promovat drepturile civile, a accelerat desegregația în școlile din Sud, a înființat Agenția pentru Protecția Mediului, a deschis relații diplomatice cu China comunistă (și a întreprins o vizită epocală acolo), a pus în aplicare acordurile pentru controlul armamentului încheiate cu Uniunea Sovietică și, mai ales, a reușit să extragă Statele Unite din Vietnam. Deși au început demersuri de reevaluare a administrației Nixon, un eveniment continuă totuși să determine în mare măsură pentru istorie reputația sa politică: scandalul Watergate.

RICHARD NIXON

S-a născut pe 9 ianuarie 1913, într-o familie de quakeri din Yorba Linda, California.

A studiat la Whittier College și la Duke University Law School, unde a excelat, continuând apoi să practice dreptul în Whittier. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, s-a înrolat în marina militară a SUA, luptând în Pacific în calitate de căpitan de gradul trei. A fost ales din partea republicanilor în Camera Reprezentanților din SUA (1946) și a jucat un rol important ca membru al Comisiei pentru Activități Antiamericane, demascându-l pe spionul Alger

Hiss. A intrat în Senatul SUA (1951), iar în 1952 președintele Eisenhower l-a ales ca vicepreședinte în campania electorală; Nixon a fost vicepreședinte până în 1960, când a candidat la președinție odată cu John F. Kennedy și a pierdut cu o marjă de voturi infimă. După o tentativă nereușită de a câștiga postul de guvernator al Californiei în 1962, a părăsit politica, dezamăgit, alegând să practice avocatura la New York; dar a revenit, câștigând președinția în 1968, apoi l-a învins pe George McGovern cu o diferență mare de voturi, în 1972. Ca președinte, a lucrat cu Henry Kissinger pentru a pune capăt prezenței SUA în Vietnam „cu onoare“, a recunoscut Republica Populară Chineză, a semnat Tratatul privind rachetele antibalistice cu Uniunea Sovietică și a aplicat o serie de legi importante sociale, economice și de mediu. Din 1972, scandalul Watergate și repercusiunile lui s-au răsfrânt negativ asupra mandatului său prezidențial, forțându-l să demisioneze în 1974.
A murit pe 18 aprilie 1984, la New York.

În timpul campaniei prezidențiale din 1972, care s-a soldat cu victoria covârșitoare a lui Nixon, reales într-un al doilea mandat la Casa Albă, s-a produs o spargere la sediul Comitetului Național al Partidului Democrat, din clădirea Watergate de la Washington. Existase o tentativă de montare a unor dispozitive de interceptare a convorbirilor telefonice. S-a dezvăluit — parțial printr-o abilă investigație jurnalistică și grație unui informator FBI, cu numele de cod „Deep Throat“ — că infractorii fuseseră angajați de oficialități republicane de rang înalt, care lucrau pentru realegerea lui Nixon. Urmăririle penale au fost demarate împotriva unor funcționari prezidențiali, dar deocamdată președintele păstra distanța, susținând că nu avusese cunoștință de producerea acelor fapte. Încercând să se detașeze și mai tranșant de „această întreagă afacere sordidă“, s-a adresat națiunii într-un mesaj televizat, care se încheia memorabil cu: „Nu poate să existe nicio mușamalizare la Casa Albă“. Din păcate, a existat.

În lunile care au urmat, credibilitatea președintelui s-a destrămat. După lupte în instanță, ajungându-se până la Curtea Supremă, investigatorii comisiei senatoriale au reușit, în cele

din urmă, să pună mâna pe înregistrări needitate ale unor conversații de la Casa Albă, desfășurate în 1972: Nixon, s-a dezvăluit, avea în mod uzual înregistrate toate conversațiile. Benzile au scos la iveală nu numai faptul, necunoscut până atunci, că președintele era spurcat la gură, dar și așa-zisa bandă „explozivă“, înregistrată doar cu câteva zile după spargere, care demonstra că Nixon își încurajase subalternii să încerce să împiedice investigarea incidentului de către FBI. Condamnarea oficială a lui Nixon era aproape sigură, mai ales în condițiile în care pierduse chiar și sprijinul majorității republicanilor din Congres. A preferat, în schimb, să își dea demisia, rostind un discurs de rămas-bun în fața staffului său, în care recunoștea: „Greșeli, da. Dar în folos personal, niciodată“.

Vicepreședintele Ford a preluat președinția și a emis un act de grațiere în favoarea lui Nixon, salvându-l de învinurile care i se aduceau în justiție. Deplina reabilitare postumă a lui Nixon — dacă se va produce vreodată — se amână pentru o dată deocamdată necunoscută.

Bună seara,

Vreau să vă vorbesc astă-seară, din tot sufletul, despre un subiect ce preocupă profund pe fiecare american.

În ultimele luni, unii membri ai Administrației mele și persoane oficiale din Comitetul pentru Realegerea Președintelui — inclusiv unii dintre cei mai apropiați prieteni ai mei și cei mai leali asistenți ai mei — au fost învinuiți de implicare în ceea ce a ajuns să fie cunoscut sub numele de Afacerea Watergate. Aceste acuzații se referă la activități ilegale în timpul și anterior alegerilor prezidențiale din 1972, precum și la acuzații că oficialități cu funcții de răspundere au luat parte la eforturile de a mușamaliza acea activitate ilegală.

Rezultatul inevitabil al acestor acuzații a fost formularea

unor întrebări grave referitoare la integritatea Casei Albe în sine. Astă-seară, vreau să discut despre aceste întrebări.

Anul trecut, în 17 iunie, când mă aflam în Florida încercând să mă odihnesc câteva zile după vizita mea la Moscova, am aflat prima oară, din buletinele de știri, despre spargerea de la Watergate. Am fost îngrozit de această acțiune ilegală și nesăbuită și am fost șocat să aflu că funcționari ai Comitetului de Realegere s-ar fi aflat, se pare, printre cei vinovați.

Am ordonat imediat o investigație de către autoritățile guvernamentale abilitate. În 15 septembrie, așa cum vă amintiți desigur, au fost formulate rechizitorii împotriva a șapte învinuiți din dosar.

Pe măsură ce investigațiile și-au urmat cursul, i-am întrebat în mod repetat pe cei care conduceau ancheta dacă exista vreun motiv să se creadă că unii membri ai Administrației mele ar fi în vreun fel implicați. Am primit asigurări repetate că nu existau motive în acest sens. Din cauza acestor continue încurajări privind inexistența oricăror suspiciuni, din cauză că eu am crezut în rapoartele pe care le primeam, din cauză că am avut încredere în persoanele de la care le primeam, nu am ținut seama de relatările din presă, care păreau să-i implice pe unii membri ai Administrației mele sau pe alte oficialități din comitetul de campanie electorală.

Până în luna martie a acestui an, am rămas convins că dezmințirile erau adevărate și că acuzațiile de implicare a unor membri din Personalul Casei Albe erau false. Comentariile pe care eu le-am făcut în timpul acestei perioade și comentariile făcute de secretarul meu de presă în numele meu erau bazate pe informațiile care ne-au fost furnizate la momentul când noi am făcut acele comentarii. Totuși, apoi au început să-mi parvină noi informații, care m-au convins că exista o posibilitate reală ca unele dintre aceste acuzații să fie adevărate și sugerând în continuare că se făcuse un efort de a se ascunde

faptele în fața opiniei publice, atât în fața voastră, cât și în fața mea.

„Adevărul trebuie scos complet la lumină — indiferent cine a fost implicat.“

În consecință, în 21 martie, mi-am asumat personal răspunderea pentru coordonarea unor noi cercetări intense asupra cazului și am ordonat personal celor care conduc investigațiile să obțină toate datele și să mi le raporteze mie direct, chiar aici, în acest birou.

Am ordonat din nou ca toate persoanele din guvern și din Comitetul de Realegere să coopereze deplin cu FBI, cu procurorii și cu marele juriu. Am ordonat, de asemenea, ca orice persoană care refuză să coopereze în aflarea adevărului să demisioneze din serviciul guvernamental. Și, respectând principiile procedurale menite să păstreze separația puterilor — fundamentală și constituțională — între Congres și Președinție, am cerut ca membrii personalului Casei Albe să compară, de bunăvoie, și să depună mărturie sub jurământ în fața comisiei senatoriale, care investighează cazul Watergate.

Eram hotărât să mergem până la rădăcinile problemei, insistând că adevărul trebuie scos complet la lumină — indiferent cine a fost implicat.

„Una dintre cele mai dificile decizii ale președinției mele.“

În același timp, eram hotărât să nu acționez în pripă și să evit, dacă se putea, orice acțiune care ar fi putut să se răsfrângă asupra unor oameni nevinovați. Voiam să fiu corect. Dar știam că, la o analiză finală, integritatea acestei funcții — încrederea opiniei publice în integritatea acestei funcții — avea să capete

prioritate asupra oricăror considerente personale.

Astăzi, în una dintre cele mai dificile decizii ale președinției mele, am aceptat demisia a doi dintre cei mai aproapiați asociați ai mei la Casa Albă — Bob Haldeman (șeful staffului), John Ehrilchman (consilier pe probleme interne) — și totodată, doi dintre cei mai buni funcționari publici pe care am avut privilegiul de a-i cunoaște.[6]

Vreau să accentuez că, acceptând aceste demisii, nu intenționez să planeze insinuarea că ar fi existat vreo fărădelege personală din partea lor, așa cum nu vreau să planeze vreo insinuare, în seara asta, nici în privința altora care au fost acuzați în acest dosar. Dar, în chestiuni atât de sensibile cum sunt salvgardarea integrității regimului nostru democratic, este esențial nu numai să fie respectate niște riguroase standarde etice și legale, ci și ca opinia publică, voi toți să aveți încredere totală că acele standarde sunt respectate și aplicate de autorități și, în mod special, de către președintele Statelor Unite. Au fost de acord cu mine că acest demers a fost necesar, pentru restabilirea încrederii.

...Indiferent cum a părut să fie cazul înainte, indiferent ce alte activități neadecvate s-ar mai putea încă descoperi în legătură cu această întreagă afacere sordidă, eu vreau ca poporul american, eu vreau ca voi să știți, dincolo de orice umbră de îndoială, că în timpul mandatului meu de președinte justiția va fi fost aplicată corect, total și imparțial, indiferent cine ar fi implicat. Această funcție reprezintă o încredere sacră și eu sunt decis să fiu vrednic de această încredere.

„Am datoria față de această măreață funcție pe care o dețin și am datoria față de voi — față de țara mea.“

În orice organizație, omul aflat în frunte trebuie să poarte răspunderea. Acea răspundere, prin urmare, își are locul aici, în această funcție. Eu o accept. Și mă angajez în fața voastră astă-seară, din această funcție, că voi face tot ce îmi stă în putere pentru ca vinovații să fie traduși în fața justiției și pentru ca asemenea abuzuri să fie complet eliminate din viața noastră politică în anii ce vor urma, pentru mult timp după ce eu voi fi părăsit această funcție.

...Începând din martie, când am aflat prima oară că Afacerea Watergate putea să fie, de fapt, cu mult mai gravă decât fusesem lăsat eu să cred, cazul mi-a răpit prea mult din timpul și din atenția mea. Indiferent ce ar mai putea să apară acum în acest dosar, indiferent de acțiunile marelui juriu, indiferent de deznodământul oricăror eventuale procese, eu trebuie acum să-mi îndrept toată atenția — și așa voi face — din nou spre marile îndatoriri ale acestei funcții. Am datoria față de această măreață funcție pe care o dețin și am datoria față de voi — față de țara mea... Trebuie efectuată o muncă vitală în slujba scopului nostru de a construi o pace durabilă în lume — și munca aceasta nu poate să aștepte, munca pe care eu trebuie să o fac.

De asemenea, o muncă vitală trebuie făcută aici, în America: pentru a asigura prosperitatea, or asta înseamnă o slujbă bună pentru oricine dorește să muncească; pentru a ține în frâu inflația, care știu că îngrijorează pe orice gospodină, pe orice om care încearcă să aibă un buget de familie solid în America; pentru a pune în mișcare noi căi mai bune, menite să asigure progresul spre o viață mai bună pentru toți americanii.

Când mă gândesc la această funcție — la tot ce reprezintă ea —, mă gândesc la toate lucrurile pe care vreau să le înfăptuiesc pentru această națiune, la toate lucrurile pe care vreau să le înfăptuiesc pentru voi.

În Ajunul Crăciunului, în timpul cumplitului calvar

personal prin care am trecut la reluarea bombardamentelor din Vietnamul de Nord, care după 12 ani de război au contribuit în final să aducă pacea pentru America, cu onoare, m-am așezat în fața biroului meu exact înainte de miezul nopții. Și am scris pe hârtie câteva dintre obiectivele mele pentru al doilea mandat al meu ca președinte. Dați-mi voie să vi le citesc:

„Trebuie să păstrăm integritatea Casei Albe.“

Să fac posibil pentru copiii noștri și pentru copiii copiilor noștri să trăiască într-o lume a păcii.

Să fac ca această țară să fie mai mult decât oricând un tărâm al oportunităților — al oportunităților egale, al oportunităților depline pentru fiecare american.

Să asigur joburi pentru toți cei care pot să muncească și un ajutor generos pentru cei care nu pot să muncească.

Să stabilesc un climat de decență și bună-creștere, în care fiecare persoană să respecte sentimentele și demnitatea și drepturile de la Dumnezeu ale semenilor săi.

Să fac din această țară un tărâm unde fiecare om să poată îndrăzni să viseze, să poată să-și trăiască visurile — nu cu teamă, ci cu speranță —, mândru de comunitatea lui, mândru de patria lui, mândru de ceea ce a însemnat America pentru el și pentru omenire.

Sunt obiective măreațe. Cred că putem, cred că trebuie să lucrăm pentru ele. Putem să le realizăm. Dar nu putem realiza aceste obiective decât dacă ne dedicăm și unui alt țel.

Trebuie să păstrăm integritatea Casei Albe, iar acea integritate trebuie să fie reală, nu inconsistentă. Nu poate să existe nicio mușamalizare la Casa Albă.

[6] Ambii, ulterior, au fost găsiți vinovați de conspirație și obstrucționarea justiției.

„Responsabilitatea specială a femeilor din India“

INDIRA GANDHI

Discurs despre valoarea educației femeilor, 23 noiembrie 1974

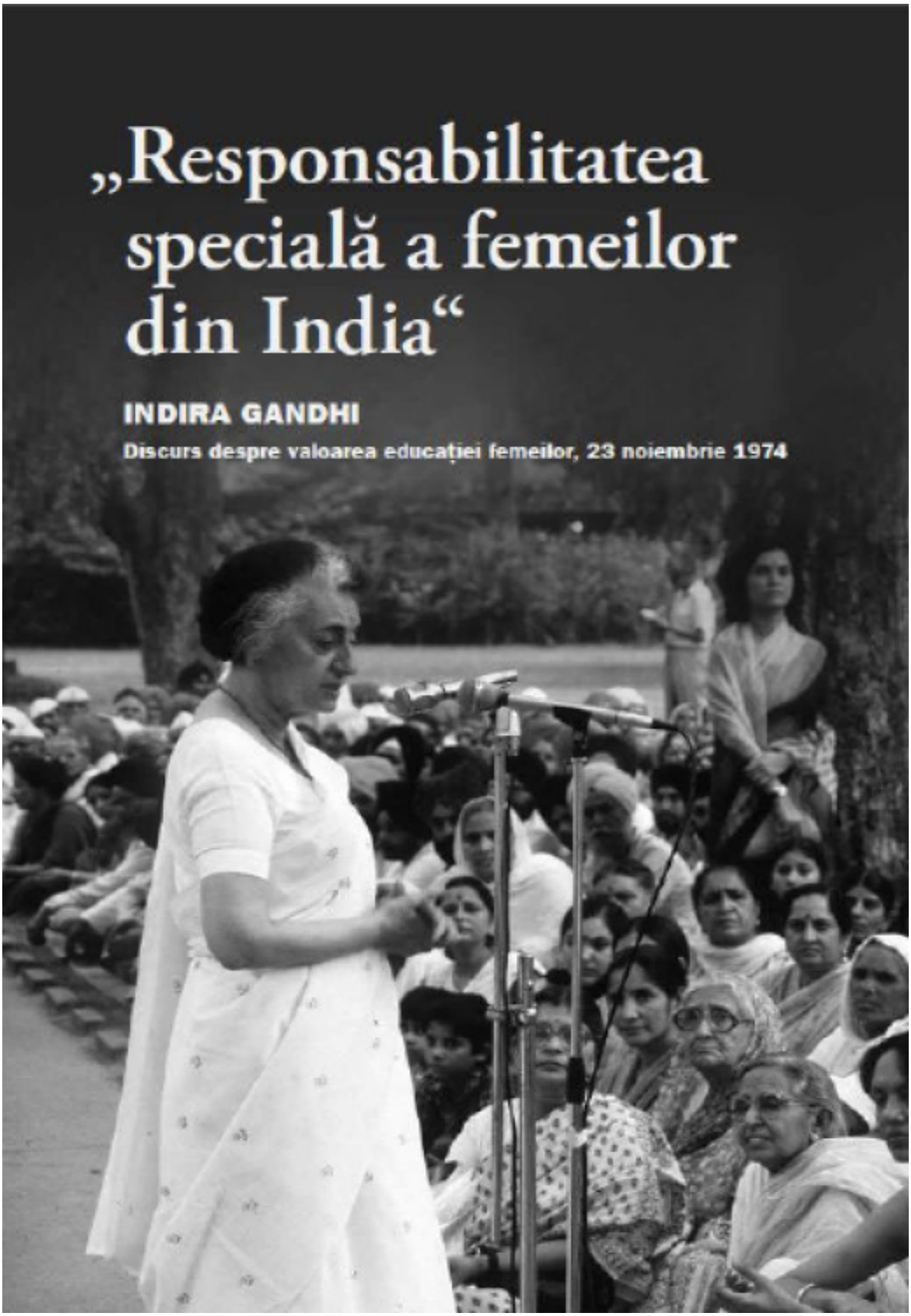

Între mijlocul anilor 1960 și începutul anilor 1980, Indira Gandhi a fost una dintre cele mai puternice și controversate femei din lume. O bună parte din această perioadă, a fost premierul Indiei și, fiind fiica lui Jawaharlal Nehru, a întruchipat autoritatea și așteptările care decurg dintr-o dinastie politică. La început totuși nu se aștepta prea mult de la ea, iar criticii au poreclit-o *goongi gudiya* („păpușa mută“). Dar a ajuns să domine politica acelei perioade, ca un lider ferm, uneori impunându-și necruțător voința.

„Gandhi“ era numele Indirei după căsătorie — nu avea nicio legătură cu „Mahatma“ Gandhi, colaboratorul apropiat al tatălui ei în lupta pentru independența Indiei. Indira avea politica în sânge, ea fiind cea care a coordonat realegerea tatălui ei în 1951. După moartea lui Nehru, în 1964, Bahadur Shastri a devenit prim-ministru și a numit-o pe Indira în funcția de ministru al Informațiilor. Dar Shastri a murit după numai doi ani, iar în acel moment Gandhi a devenit premier, conducând cea mai numeroasă democrație din lume, cu marile ei discrepanțe între minoritatea bogată și o majoritate săracă. Împărtășea idealurile tatălui ei de modernizare a Indiei.

INDIRA GANDHI

S-a născut pe 19 noiembrie 1917, la Allahabad, Uttar Pradesh, India, ca fiică a avocatului și viitorului prim-ministru Jawaharlal Nehru.

A studiat la Universitatea Visva-Bharati (Bengalul de Vest) și la Oxford (Anglia). În 1942, s-a măritat cu un membru radical al Congresului Național Indian, Feroze Gandhi. Autoritățile britanice au întemnițat-o pentru scurt timp în 1943, după ce Congresul a demarat campania „Părăsiți India“. A lucrat pentru tatăl ei, când acesta a devenit premierul Indiei independente, și a organizat realegerea

lui (1951). Indira Gandhi a devenit președinte al Partidului Congresului (1959) și ministru al Informațiilor (1964). Ca premier (1966–1971), a apropiat India de Uniunea Sovietică, a încercat aplicarea unor reforme de modernizare și a intervenit în războiul de independență a Pakistanului de Est, care a dus la crearea statului Bangladesh. Victoria ei în alegeri, în 1972, a declanșat acuzații de fraudă electorală, iar sentințele judiciare împotriva ei, în 1975, au determinat-o să impună o stare de urgență până în 1977. A pierdut alegerile din 1977, dar a fost realeasă în 1980. În 1984, a ordonat armatei să îi evacueze cu forța pe separatiștii șiiți înarmați din Templul de Aur de la Amritsar, cu multă vărsare de sânge.
A fost asasinată în 31 octombrie 1984, de doi dintre bodyguarzii ei șiiți. În 1991, fiul și moștenitorul ei politic, Rajiv Gandhi, a fost asasinat de un sinucigaș cu bombă aparținând grupării Tigrii Eliberării din Tamil Ealam (Sri Lanka).

În discursul pe care l-a rostit în 1974, la Indraprastha College for Women, a subliniat importanța educației — în special a educației femeilor —, ca o condiție vitală în procesul de transformare a Indiei într-o „societate rațională și modernă“. Recunoștea dificultățile de a îmbina „ceea ce a fost valoros și nepieritor în tradițiile noastre străvechi cu ceea ce este bun și valoros în gândirea modernă“, dar vedea în educație cheia pentru a face o justă evaluare. Critica, de asemenea, „superstițiile“ — implicit și sistemul de caste —, care trimiteau grupurile sociale inferioare și, mai ales, pe cei cei numiți „dalit“ sau „cei care nu trebuie atinși“ la munca de jos, pe care totodată castele superioare o priveau cu dispreț.

Deși a continuat politica lui Nehru de a menține India în rândul principalelor țări nealiniate — în teorie, separată de politica puterilor din blocul vestic și, respectiv, sovietic —, politica regională a împins-o să accepte o alianță de apărare mutuală cu URSS, ca o contrapondere a relațiilor strânse ale Pakistanului cu SUA. În 1971, Pakistanul de Est s-a răsculat și refugiații au năvălit în India, Gandhi a intervenit cu armata, iar ca rezultat Pakistanul de Est și-a declarat independența, devenind statul Bangladesh. Președintele Nixon o detesta pe

Gandhi pentru înclinațiile ei sovietice și pentru intervenția în Pakistanul de Est, numind-o în cercuri restrânse „o vrăjitoare bătrână“.

În 1972, Gandhi a condus Partidul Congresului la o victorie zdrobitoare, dar avea să fie acuzată de încălcarea legii electorale, riscând să fie eliminată din politică. Drept ripostă, i-a trimis la închisoare pe oponenți și a guvernat prin decret timp de 21 de luni până când, convocând alegeri anticipate, votanții au înlăturat-o de la conducere. A recâștigat puterea în 1980, când a stabilit legături strânse cu Statele Unite și o bună relație cu președintele Ronald Reagan. Dar din cauza conflictului cu separatiștii șiiți, care s-a soldat cu o bătălie sângeroasă pentru evacuarea lor din Templul de Aur din Amritsar, în 1984 a fost asasinată.

Un vechi proverb sanscrit spune: femeia este casa, și casa este baza societății. Așa cum ne construim casele, la fel ne construim și țara. Dacă acea casă este neadecvată — fie neadecvată în privința necesităților și a bunurilor materiale, fie neadecvată prin genul de atmosferă iubitoare și prietenoasă de care orice copil are nevoie pentru a crește și a se dezvolta —, atunci acea țară nu poate avea armonie, or, nicio țară care nu are armonie nu poate să se dezvolte, indiferent în ce direcție.

Din acest motiv, educația femeilor este aproape mai importantă decât educația băieților și a bărbaților. Noi — și prin „noi“ nu mă refer doar la noi, în India, ci la toată lumea — am neglijat educația femeilor. Problema este relativ de dată recentă. Desigur, nu pentru voi, dar când eu eram copil povestea începuturilor educației femeilor în Anglia, bunăoară, era foarte actuală. Toată lumea își amintea ce se întâmplase în perioada de început.

…Acum avem un sistem de învățământ și există o dezbatere

în toată țara cu privire la faptul dacă acest tip de educație este adecvat pentru nevoile societății sau pentru nevoile tinerilor noștri. Fac parte dintre cei care cred întotdeauna că educația are nevoie de o reformă completă. Dar, în același timp, cred că nu totul în sistemul nostru de învățământ este neapărat greșit, că și învățământul actual a dus la formarea unor tineri excepționali, bărbați și femei deopotrivă, în special oameni de știință și specialiști în diferite domenii, care au mare căutare pretutindeni în lume, până și în cele mai bogate țări. Mulți dintre tinerii noștri ne părăsesc și pleacă în străinătate, fiindcă acolo primesc salarii mai mari și condiții mai bune de muncă.

...Una dintre cele mai mari responsabilități ale femeilor cu studii, astăzi, este cum să îmbine ceea ce a fost valoros și nepieritor în tradițiile noastre străvechi cu ceea ce este bun și valoros în gândirea modernă. Nu tot ceea ce este modern este și bun, la fel cum nu tot ceea ce este vechi nu este în exclusivitate doar bun sau doar rău. Trebuie să decidem, nu o dată pentru totdeauna, ci aproape în fiecare săptămână, aproape în fiecare lună, ce poate apărea bun și folositor pentru țara noastră și ce părți din lucrurile vechi pot fi păstrate și cultivate în societatea noastră. A fi modern, pentru majoritatea oamenilor, reprezintă un fel de a te îmbrăca sau un mod de a vorbi ori anumite obiceiuri și deprinderi, dar nu asta înseamnă, de fapt, să fii modern, ci este doar un aspect foarte superficial al modernității.

...Acum, pentru ca India să devină așa cum vrem noi să fie, o societate rațională și modernă, bazată pe ceea ce este bun în tradiția noastră străveche și în solul nostru, pentru asta este necesar să avem un popor care gândește, tinere care gândesc și care nu se mulțumesc să accepte ceea ce vine din orice parte a lumii, ci sunt dornice să asculte acel lucru, să îl analizeze și să decidă dacă poate fi acceptat sau dacă trebuie respins, or acesta este genul de educație pe care noi o vrem, care să le dea

tinerilor noștri capacitatea de a se adapta la această lume în schimbare și de a putea contribui la dezvoltarea ei.

Unii oameni consideră că doar având slujbe sus-puse faci ceva important sau îți servești națiunea. Dar cu toții știm că până și cea mai complexă mașinărie este ineficientă, dacă doar un șurubel nu funcționează cum trebuie, și că acel șurubel este la fel de important ca orice piesă mare. La fel se întâmplă și în viața națiunii. Nu există slujbă care să fie prea mică; nu există persoană care să fie prea neînsemnată. Fiecare are ceva de făcut. Și dacă el sau ea își fac treaba bine, atunci și țara funcționează bine.

„Fiecare lucru, indiferent dacă este murdar sau mărunt, are un rost.“

În superstițiile noastre, am crezut că un anumit timp de muncă este muncă murdară. Bunăoară, măturatul a fost considerat o muncă murdară. Doar unii oameni o pot face; alții nu trebuie să se coboare la așa ceva. Acum se constată că bălegarul este cel mai prețios lucru pe care omenirea îl are astăzi și multe dintre economiile lumii se clatină din cauză că nu există suficient îngrășământ — și nu doar îngrășămintele chimice, ci bălegarul ordinar, conținutul haznalelor și lucruri de acest fel, lucruri care sunt considerate murdare. Acum se vede cât de frumos echilibrată era lumea, totul potrivindu-se și având un rost în ansamblul general. Fiecare lucru, indiferent dacă este murdar sau mărunt, are un rost.

…Așadar, sper că voi toți, care aveți marele avantaj al educației, vă veți face munca voastră, păstrând în minte interesele naționale, dar totodată veți contribui fiecare la înfăptuirea păcii și a armoniei, pentru a aduce frumusețea în viața poporului nostru și a țării. Cred că asta este

responsabilitatea specială a femeilor din India. Noi vrem să facem foarte multe pentru țara noastră, dar niciodată nu am considerat că India ar fi izolată de restul lumii. Ceea ce vrem noi să facem este o lume mai bună. Prin urmare, trebuie să vedem problemele Indiei în perspectiva problemelor mai ample ale omenirii întregi.

„Ura, ignoranța și răul“

CHAIM HERZOG

Discurs la ONU, condamnând antisemitismul, 10 noiembrie 1975

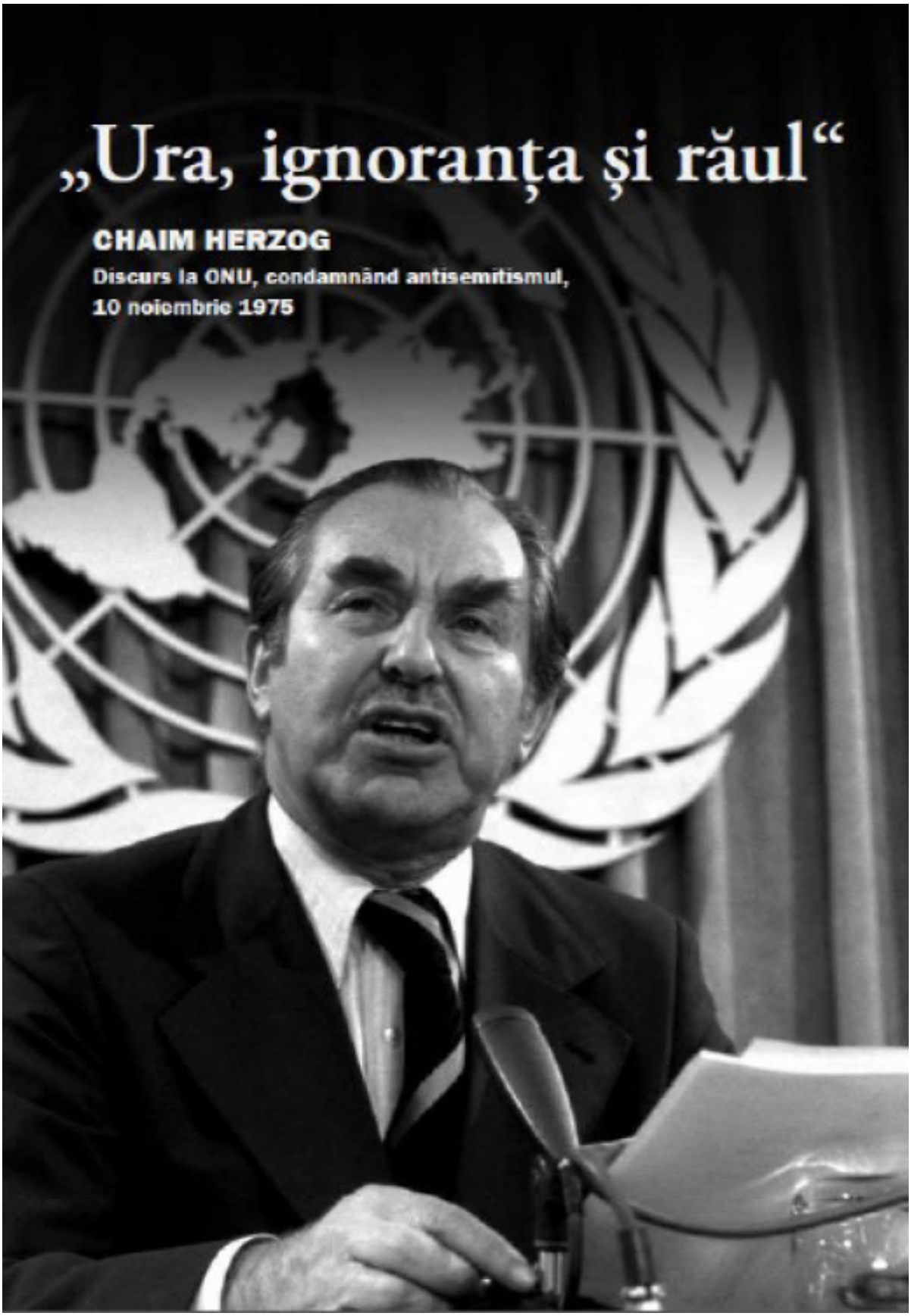

În noiembrie 1975, Rezoluția 3 379 a Națiunilor Unite declara că „sionismul este o formă de rasism și de discriminare rasială“. A fost propusă de un grup format în principal din țări arabe și nord-africane, fiind adoptată cu o majoritate de voturi. Printre susținătorii acestei rezoluții se aflau o serie de state din Africa și din Blocul sovietic. Adoptarea rezoluției a provocat o înfierare elocventă și usturătoare din partea ambasadorului Israelului la ONU, Chaim Herzog.

Școala vieții îi oferise lui Herzog o bază solidă pentru descrierea experienței evreilor în secolul XX. Născut în Irlanda de Nord, s-a mutat cu familia în Palestina, în anii 1930, unde tatăl său a devenit șef-rabin. Herzog a făcut parte din organizația paramilitară evreiască Hagana, menită a-i apăra pe coloniștii evrei împotriva arabilor, care se răsculau contra imigrației evreilor. În partea finală a celui de-al Doilea Război Mondial, a condus Corpul britanic de informații militare în nordul Germaniei, unde a avut ocazia de a vedea personal câteva lagăre de concentrare naziste și a contribuit la identificarea criminalului de război Heinrich Himmler, capturat de Aliați, nazistul care jucase un rol esențial în tentativa de exterminare a evreilor din Europa. A luptat în primul război arabo-israelian din 1948, care a dus la înființarea statului Israel, apoi a continuat să lucreze în Serviciul Israelian de Informații Militare. Prin urmare, pe parcursul unei tinereți pline de eventimente, a fost martorul calamităților Holocaustului și a participat la crearea statului Israel.

CHAIM HERZOG

S-a născut pe 17 septembrie 1918, la Belfast, Irlanda, unde tatăl său era șef-rabin.

S-a mutat în Palestina în 1935, care era sub administrație britanică, și a luptat alături de Hagana (organizația paramilitară ilegală evreiască), în timpul revoltei arabilor palestinieni. A studiat la Ierusalim, Cambridge și Londra, absolvind dreptul, și a intrat în barou. În al Doilea Război Mondial, a luptat în armata Marii Britanii, ca tanchist, iar ulterior șef al Informațiilor Secrete Militare în nordul Germaniei. A revenit în Palestina, a luptat în Războiul de Independență (1948), a îndeplinit de două ori funcția de șef al Informațiilor Secrete Militare ale Forței Israeliene de Apărare (1948–1950, 1959–1962). În anii 1950–1954 a fost atașat militar pentru apărare la Ambasada Israelului, în SUA. După ce Israelul a ocupat Cisiordania (1967), Herzog a fost primul guvernator militar al ținutului. În 1975–1978, a reprezentat Israelul, ca ambasador la ONU, iar în 1981 a intrat propriu-zis în politică, în calitate de reprezentant al Partidului Muncii în Knesset (parlament). Fiind o personalitate publică deosebit de apreciată, a avut două mandate de câte cinci ani, ca președinte al Israelului, între 1983 și 1993.

A murit în 17 aprilie 1997, la Tel Aviv, Israel.

Acum, invocând întregul dramatism al acestei istorii, Herzog blama vehement „cele două mari rele care amenință societatea“ — „ura și ignoranța“. A evocat brutalitatea și vandalismul naziștilor în *Kristallnacht* din 1938, lagărele morții și Holocaustul, „falsificările veninoase“ din *Protocoalele Înțelepților Sionului* (o plăsmuire, un așa-zis plan de dominație mondială pus la cale de evrei) și recentele declarații ale lui Yasser Arafat, liderul Organizației pentru Eliberarea Palestinei. Prin aceste mijloace, Herzog i-a caracterizat pe evrei și israeliți drept victime ale rasismului, și nu agenți ai rasismului. Totodată, a menționat cu o neclintită mândrie „valorile istorice și morale ale poporului evreu“. În continuare, Herzog a sugerat că, prin aprobarea acestei rezoluții, credibilitatea Națiunilor Unite ca organizație internațională era pusă la îndoială. În sfârșit, și poate cel mai impresionant, și-a moderat indignarea punând în antiteză experiența adesea tragică a evreilor în

secolul XX, cu rezoluția adoptată, care, ținând seama de greutatea istoriei, nu era „decât un episod trecător“.

Desigur, rezoluția reflecta divizarea politică mondială reprezentată în acea vreme de Războiul Rece, conform căruia Israelul era considerat drept partenerul ferm al Occidentului, de unde și susținerea documentului de către sovietici. Dimpotrivă, Statele Unite, Europa Occidentală, Australasia și o mare parte din America de Sud au votat împotriva rezoluției. În 1991, odată cu destrămarea Uniunii Sovietice, o nouă rezoluție ONU a revocat cu o majoritate covârșitoare documentul din 1975.

Domnule președinte,

Nu este lipsit de un anume simbolism dacă această dezbatere, care poate foarte bine să se dovedească a fi o cotitură în viitorul Națiunilor Unite și un factor decisiv în existența în continuare a acestei organizații, are loc în 10 noiembrie. În seara aceasta, se împlinesc treizeci și șapte de ani de la ceea ce în istorie a rămas sub denumirea de *Kristallnacht*, Noaptea de Cristal. În acea seară, în 1938, trupele de șoc naziste ale lui Hitler au lansat un atacat coordonat asupra comunității evreiești din Germania, au incendiat sinagogile din toate orașele și au ars Cărțile Sfinte, Sulurile Legii și Biblia. A fost noaptea când casele evreilor au fost atacate și bărbații familiilor au fost arestați, mulți dintre ei nemaiîntorcându-se niciodată. A fost noaptea când vitrinele prăvăliilor și magazinelor evreiești au fost sparte, acoperind străzile orașelor din Germania cu un strat de cioburi de sticlă ce s-au sfărâmat în milioane de cristale, care au dat numele acelor fapte. A fost noaptea care a dus în cele din urmă la crematoriile și camerele de gazare din lagărele Auschwitz–Birkenau, Dachau, Buchenwald, Theresienstadt și altele. A fost noaptea care a dus

la cel mai cumplit holocaust din istoria omenirii.

…Nu vin la această tribună pentru a apăra valorile istorice și morale ale poporului evreu. Acestea grăiesc de la sine. Au dat omenirii, cu asupra de măsură, ceea ce este măreț și etern. Au făcut pentru spiritul omenesc mai mult decât poate aprecia pe moment un forum ca acesta.

Vin aici pentru a denunța două mari rele care amenință societatea în general și o societate a națiunilor, în particular. Aceste două rele sunt ura și ignoranța. Aceste două rele reprezintă forța argumentului din spatele celor care au propus această rezoluție și a celor care îi susțin. Aceste două rele îi caracterizează pe cei care vor să târască această organizație mondială, ale cărei idealuri au fost inițial concepute de către profeții Israelului, în adâncurile în care a fost târâtă astăzi.

Ceea ce vedem astăzi aici nu este decât o altă manifestare a antisemitismului acerb, a urii antievreiești care însuflețește societatea arabă. Cine ar fi crezut că în acest an, 1975, falsitățile veninoase ale „Înțelepților Sionului“ ar putea fi distribuite oficial de către guvernele arabe? Cine ar fi crezut că vom vedea astăzi o societate arabă care propovăduiește cea mai mârșavă ură antievreiască în grădinițele de copii?… Suntem atacați de către o societate care este motivată de cea mai extremistă formă de rasism cunoscută în lume astăzi. Acesta este rasismul care a fost exprimat atât de succint în cuvintele liderului OEP, Yasser Arafat, în cuvântarea de deschidere la un simpozion din Tripoli, Libia: „Nu va exista în regiune nicio altă prezență, decât cea arabă…“ Cu alte cuvinte, în Orientul Mijlociu, de la Oceanul Atlantic la Golful Persic, doar o singură prezență este permisă, și aceea este prezența arabilor. Niciun alt popor, indiferent cât de adânci sunt rădăcinile lui în regiune, nu are voie să se bucure de dreptul său la autodeterminare.

Stând aici, la această tribună, văd cu ochii minții lunga și semeața istorie a poporului meu. Îi văd pe asupritorii poporului

nostru de-a lungul veacurilor, perindându-se într-o malefică procesiune spre neantul uitării. Stau aici în fața voastră ca reprezentant al unui popor înfloritor și puternic, care le-a supraviețuit lor, tuturor, și care va supraviețui și acestei rușinoase mascarade și agenților acestei rezoluții.

„Această rezoluție bazată pe ură, falsitate și aroganță.“

Marile momente ale istoriei evreilor îmi vin în minte acum, stând în fața voastră, din nou copleșite numeric și posibile victime ale urii, ale ignoranței și ale răului. Privesc înapoi spre acele grandioase momente. Evoc măreția unei națiuni pe care am onoarea să o reprezint în acest for. Țin seama în acest moment de poporul evreu din întreaga lume, oriunde s-ar afla, fie în libertate sau în robie, ale cărui rugăciuni și gânduri sunt cu mine în acest moment.

Stau aici nu ca un om care imploră. Votați așa cum vă dictează conștiința morală. Căci miza nu este nici Israelul, nici sionismul. Miza este continuarea existenței acestei organizații, care a fost târâtă în cea mai josnică discreditare de către o coaliție de despoți și rasiști.

Votul fiecărei delegații va înregistra în istorie poziția țării respective față de rasismul antisemit și față de antiiudaism. Voi înșivă purtați responsabilitatea poziției voastre în fața istoriei, căci așa veți fi văzuți în istorie. Noi, poporul evreu, nu vom uita.

Pentru noi, poporul evreu, acesta nu este decât un episod trecător într-o istorie bogată și plină de evenimente. Suntem încrezători în providență, în religia și credințele noastre, în sfânta noastră tradiție de veacuri, în lupta noastră pentru progresul social și valorile umane și în poporul nostru, oriunde s-ar afla. Pentru noi, poporul evreu, această rezoluție bazată pe ură, falsitate și aroganță este lipsită de orice valoare legală sau

morală.

„Acceptăm să trăim cu voi într-o pace permanentă“

ANWAR SADAT

Discurs în Knessetul israelian, propunând tratative de pace, 20 noiembrie 1977

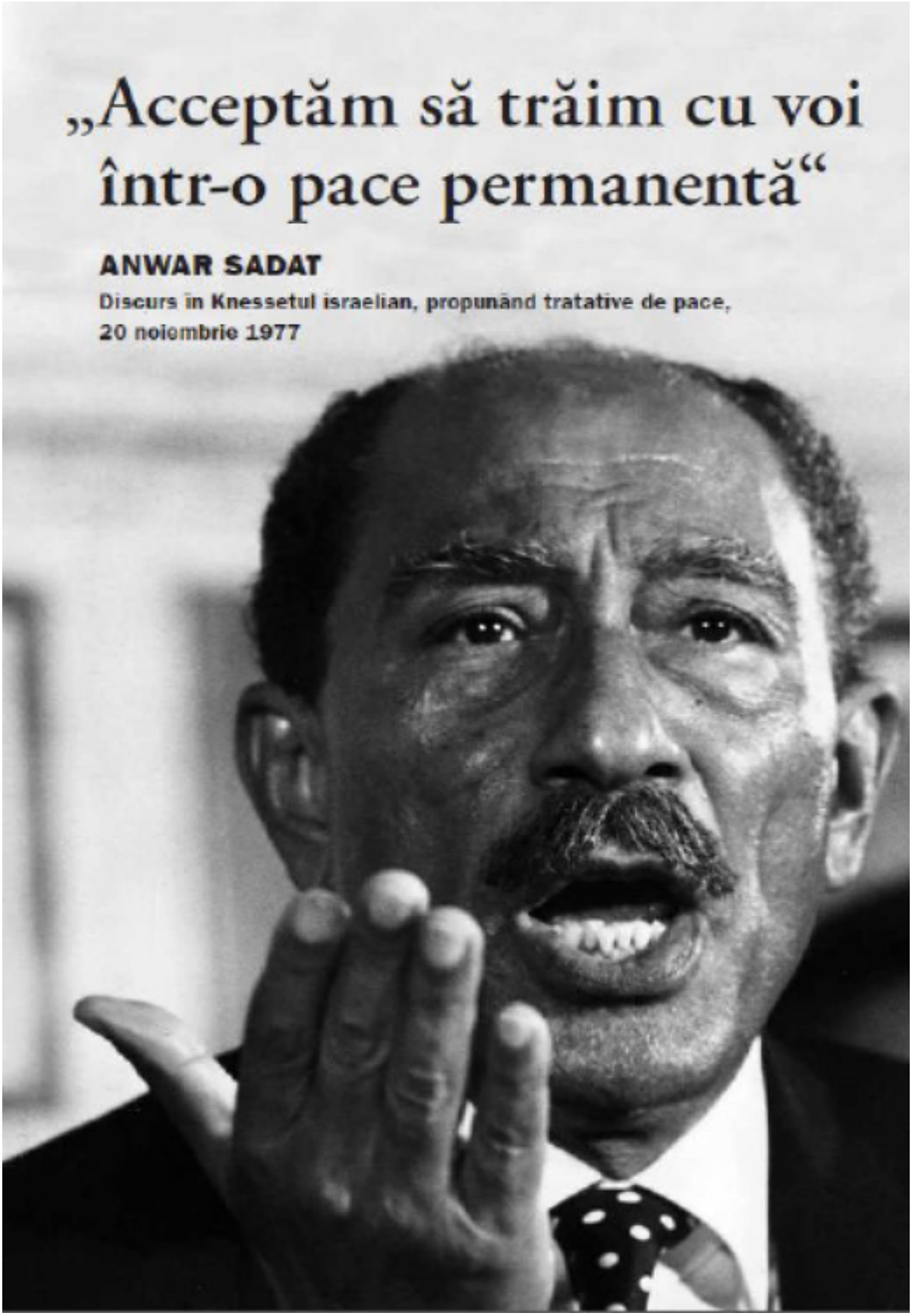

Când Anwar Sadat a venit în locul impetuosului Gamal Abdel Abd al-Nasser în funcția de președinte al Egiptului, în 1970, nimeni nu se aștepta să rămână multă vreme la conducerea statului, și cu atât mai puțin să devină cu timpul un promotor al păcii. Rivalii l-au considerat inițial doar un mediocru acolit al lui Nasser, până când Anwar Sadat a avut abilitatea de a-și învinge oponenții și de a-i înlocui pe mulți dintre demnitarii din epoca Nasser cu o rețea de funcționari de stat leali lui.

Ca președinte al Egipului, care era statul arab cel mai dens populat și cel mai important din punct de vedere politic, Sadat avea rolul de a conduce opoziția arabă împotriva Israelului. Țara sa, alături de Siria și Iordania, fusese umilită de victoria rapidă a Israelului în timpul Războiului de Șase Zile din 1967, un conflict în urma căruia Israelul cucerise Înălțimile Golan (de la Siria), Cisiordania (de la Iordania) și peninsula Sinai (de la Egipt). La început totuși și spre surprinderea multora, Sadat a sprijinit un plan de pace sponsorizat de ONU, deși Israelul l-a respins destul de repede.

ANWAR SADAT

S-a născut pe 25 decembrie 1918, la Mit Abu Kum, Egipt.

A absolvit Academia Militară Regală din Cairo (1938), unde, alături de colegul său ofițer, Nasser, a avut o atitudine ostilă față de autoritățile britanice și monarhia egipteană. A fost întemnițat pentru o presupusă conspirație cu ofițerii germani (1941–1942), iar în 1945 s-a alăturat Mișcării Ofițerilor Liberi, condusă de Nasser, în cadrul armatei Egiptului, care l-a îndepărtat pe regele Farouk, în 1952. În 1970, ajunsese la demnnitatea de vicepreședinte, sub conducerea lui Nasser, și a preluat președinția după decesul acestuia. În politica externă, a încercat să încline balanța spre Occident, iar în 1972 a expulzat mii

de consilieri militari sovietici. Alături de Siria, Egiptul a lansat Războiul din Octombrie (de Yom Kippur), în 1973; în ciuda întorsăturilor de situație ulterioare, primele succese i-au consolidat autoritatea. A lansat o inițiativă de pace arabo-israeliană în 1977, care s-a soldat cu un Premiu Nobel pentru Pace (1978), un tratat de pace egipteano-israelian (1979), dar și cu expulzarea din Liga Arabă.
A fost asasinat în 6 octombrie 1981, de niște soldați egipteni la o paradă de la Cairo.

Era prea devreme pentru o apropiere egipteano-israeliană, dar în 1973 echilibrul de putere în regiune s-a modificat când Sadat a lansat Războiul din Octombrie (sau Războiul de Yom Kippur), pentru a-i împinge pe israelieni afară din teritoriile ocupate. Forțele militare de care dispunea Sadat, din punct de vedere tactic cu mult superioare armatei egiptene din 1967, i-au luat prin surprindere pe apărătorii israelieni de pe malul estic al Canalului de Suez, în timp ce Siria a atacat Israelul de la nord. În cele din urmă, Forțele Israeliene de Apărare au schimbat cursul unei situații potențial dezastruoase; dar, revelând vulnerabilitățile Israelului, Sadat a ieșit din război ca un erou al lumii arabe.

Din această poziție de prestanță reconfirmată, a reușit să se plaseze, patru ani mai târziu, în postura de politician experimentat și promotor al păcii. A înțeles că era puțin probabil ca statele arabe să poată învinge Israelul în război, mai ales știindu-se că Israelul se putea bizui pe sprijinul SUA. Sadat a sesizat această realitate și a dedus logic că trebuia să fie găsită o bază permanentă pentru o coexistență pașnică. Tatonând terenul în 1977, pentru a vedea șansele unei propuneri de pace, a făcut un gest istoric, devenind primul lider arab care a vizitat Israelul. Acolo, s-a adresat parlamentului israelian, Knesset, întrunit într-o ședință specială, la Ierusalim, și a enunțat țelurile lui.

Discursul său, rostit în arabă, punea accent pe trecutul

comun al evreilor și al arabilor. A presărat textul cu referințe din Biblie și Coran, subliniind fundamentele comune ale iudaismului, creștinismului și islamului. A ridiculizat inabilitatea anterioară a diplomaților israelieni și arabi, care nu puteau comunica decât prin intermediari. A admis că vizita sa (în Israel) stârnise uimirea arabilor și cinismul israelienilor; dar, totodată, s-a identificat drept un reprezentant nu doar al Egiptului, ci și al vastei „națiuni arabe“, dornică să stabilească o „pace permanentă bazată pe justiție“. A recunoscut cu franchețe că pacea necesita, din partea Israelului, o soluționare a problemei palestiniene și retrocedarea teritoriilor ocupate în 1967. În final, a revenit la tema suferinței comune, făcând apel la cetățenii de rând din Orientul Mijlociu, care meritau să trăiască fără teama de violență.

Drumul pe care s-a angajat Sadat a dus într-adevăr la un tratat de pace, după ce președintele Jimmy Carter a găzduit un summit egipteano-israelian în 1978, la Camp David, ceea ce i-a adus lui Sadat (și premierului israelian Menachem Begin) un Premiu Nobel. În cele din urmă totuși a fost doar un acord bilateral egipteano-israelian, care s-a soldat cu retrocedarea Peninsulei Sinai, dar nu și a celorlalte Teritorii Ocupate. Și nici nu a rezolvat viitorul palestinienilor. Sadat a plătit un preț greu pentru acordul său istoric, devenind un paria în restul lumii arabe și confruntându-se cu disensiuni tot mai mari pe plan intern, la care a reacționat cu măsuri de represiune. Epoca Sadat s-a încheiat în 1981, când a fost asasinat la o paradă militară de către niște ofițeri de armată nemulțumiți de politica lui. Acordul de pace egipteano-israelian a supraviețuit totuși.

Pacea și mila Dumnezeului atotputernic să fie asupra voastră și pace să avem cu toții, cu voia lui Dumnezeu… Vin la voi azi în temeiul adevărului, pentru a construi o nouă viață, pentru a

stabili pacea. Noi toți, pe acest pământ, pământul lui Dumnezeu; noi toți, musulmani, creștini și evrei, ne închinăm lui Dumnezeu și doar lui Dumnezeu. Învățăturile și poruncile lui Dumnezeu sunt iubirea, sinceritatea, neprihănirea și pacea.

Nu îi blamez pe cei care au primit decizia mea — când am anunțat-o întregii lumi în fața Adunării Poporului Egiptean — cu surprindere și uimire. Unii, cuprinși de o violentă stupefacție, au crezut că decizia mea nu era decât o jonglerie verbală pentru a îmbuna opinia publică mondială. Alții au interpretat-o drept o tactică politică menită să camufleze intenția mea de a lansa un nou război. Voi merge până într-acolo încât să vă povestesc cum unul dintre asistenții mei prezidențiali m-a contactat la o oră târzie, după ce am ajuns acasă de la Adunarea Poporului și, pe un ton îngrijorat, m-a întrebat: „Domnule Președinte, care ar fi reacția noastră dacă Israelul v-ar lansa efectiv o invitație?“ Am răspuns calm: „O voi accepta imediat…“ După o lungă cugetare, am rămas convins că obligația responsabilității mele în fața lui Dumnezeu și în fața poporului îmi impune să merg până în cel mai îndepărtat colț al lumii, chiar și la Ierusalim, pentru a mă adresa membrilor Knessetului, reprezentanții poporului lui Israel, și a le comunica ideile care mă preocupă.

…Orice viață pierdută în război este o viață omenească, indiferent dacă este vorba despre un israelian sau despre un arab. O soție care rămâne văduvă este o ființă umană care are dreptul la o viață familială fericită, indiferent dacă este de origine arabă sau israeliană. Copiii nevinovați care sunt privați de grija și compasiunea părinților lor sunt ai noștri, fie că trăiesc pe pământ arab sau israelian.

…Să fim sinceri unii cu alții, când răspundem la această întrebare importantă: Cum putem realiza o pace permanentă bazată pe justiție?

…Primul lucru: nimeni nu își poate clădi fericirea pe seama

nenorocirii altora.

„Chemarea pentru o pace permanentă și justă.“

Al doilea lucru: niciodată nu am vorbit și nici nu voi vorbi vreodată în două limbi. Niciodată nu am adoptat și noi voi adopta două politici. Nu tratez cu nimeni decât într-o singură limbă, o singură politică și cu o singură față.

Al treilea lucru: confruntarea directă și o linie dreaptă sunt cele mai simple și mai reușite metode de a atinge un obiectiv clar.

Al patrulea lucru: chemarea pentru o pace permanentă și justă, bazată pe respectarea rezoluțiilor ONU, a devenit acum chemarea lumii întregi.

…Al cincilea lucru: și acesta este probabil cel mai clar și cel mai însemnat, se referă la faptul că națiunea arabă, în năzuința ei spre o pace permanentă bazată pe justiție, nu pornește de pe poziții de slăbiciune sau ezitare, ci are potențialul de putere și stabilitate care denotă o dorință sinceră pentru pace.

…Aș vrea, de asemenea, să vă previn cu toată sinceritatea; vă previn în privința unor gânduri care e posibil să vă treacă prin minte; francheța mă obligă să vă spun următoarele:

Unu: Nu am venit aici pentru un acord separat între Egipt și Israel. Aceasta nu face parte din politica Egiptului.

…Doi: Nu am venit la voi pentru a stabili o pace parțială, adică pentru a termina starea de beligeranță în această fază, amânând întreaga problemă pentru o fază ulterioară… Am venit la voi pentru ca împreună să făurim o pace durabilă bazată pe justiție, pentru a evita să se mai verse fie și o singură picătură de sânge arab sau israelian.

…Bun, mă voi întoarce aici la răspunul la marea întrebare: cum putem realiza o pace permanentă bazată pe justiție? În

opinia mea… răspunsul nu este nici dificil, nici imposibil, în ciuda lungilor ani de vrajbă, răzbunări sângeroase, resentimente și ură, și a formării atâtor generații în spiritul rupturii totale și a unei animozități adânc înrădăcinate.

…Vreți să trăiți cu noi în această parte a lumii. Cu toată sinceritatea, credeți-mă, vă dorim bun venit printre noi, în deplină siguranță și securitate. Lucrul acesta, în sine, este o extraordinară cotitură; unul dintre reperele unei schimbări istorice decisive. Noi obișnuiam să vă respingem. Aveam motivele și revendicările noastre, da. Noi obișnuiam să vă etichetăm drept „așa-zisul“ Israel, da. Eram laolaltă în conferințe și organizații internaționale, iar reprezentanții noștri nu se salutau, și încă nu se salută, da. Lucrurile acestea s-au întâmplat și se întâmplă încă. Este adevărat, de asemenea, că obișnuiam să fixăm, ca o condiție prealabilă pentru orice tratative cu voi, un mediator care să se întâlnească separt cu fiecare parte. Da, asta s-a întâmplat.

Totuși, astăzi vă spun și declar în fața lumii întregi, că acceptăm să trăim cu voi în pace permanentă bazată pe justiție. Nu vrem să vă încercuim sau să fim noi încercuiți de rachete distrugătoare gata să fie lansate, și nici de obuzele dușmăniei și ale urii. Am anunțat nu o dată că Israelul a devenit un *fait accompli*, recunoscut de omenire, și că cele două supraputeri și-au asumat responsabilitatea securității și a apărării existenței lui.

Așa cum cu adevărat și sincer vrem pacea, la fel de adevărat și sincer vă primim să trăiți printre noi în pace și securitate.

„Poporul palestinian și drepturile lui să aibă un stat.“

…Am venit la Ierusalim, Cetatea Păcii, care va rămâne mereu întruparea vie a coexistenței între credincioșii a trei

confesiuni religioase. Este inadmisibil ca vreuna dintre părți să conceapă statutul special al Cetății Ierusalim în cadrul anexării sau al expansionismului, fiindcă trebuie să fie un oraș deschis și liber pentru toți credincioșii.

...Completa retragere din teritoriile arabe ocupate în 1967 este un fapt logic și incontestabil. Nu e nevoie să pledeze nimeni pentru asta. Orice discuție despre o pace permanentă bazată pe justiție și orice demers de a asigura coexistența în pace și siguranță în această parte a lumii ar deveni lipsite de sens, atâta timp cât voi ocupați cu forța armelor niște teritorii arabe.

...Cât despre cauza palestinienilor, nimeni nu ar putea nega că în asta rezidă cheia întregii probleme. Cauza poporului palestinian și drepturile lui legitime nu mai sunt ignorate sau negate astăzi de nimeni. Mai clar spus, nicio persoană care are capacitatea de judecată nu poate nega sau ignora aceste chestiuni... Salut acele voci ale Israelului care au cerut recunoașterea drepturilor poporului palestinian de a ajunge la o pace în deplină siguranță. Vă spun aici, doamnelor și domnilor, că nu are niciun rost să vă abțineți de a recunoaște poporul palestinian și drepturile lui de a avea un stat și de a reveni pe pământul lui. Noi, arabii, am avut această experiență înainte, cu voi și cu realitatea existenței Israelului. Lupta ne-a dus din război în război, de la victime la mai multe victime, până când voi și noi am atins astăzi marginea unui oribil abis și a unui înfiorător dezastru, ce nu pot fi evitate decât dacă, împreună, profităm astăzi de oportunitatea unei păci durabile bazate pe justiție...

„Libertatea noastră ca polonezi costă nespus de mult“

PAPA IOAN PAUL AL II-LEA

Discurs adresat compatrioților săi polonezi, 18 iunie 1983

În 1978, Biserica Romano-Catolică a renunțat la o tradiție, care dura de 455 de ani, și a ales un papă care nu era italian. Colegiul Cardinalilor, cu o majoritate copleșitoare, l-a ales pe Karol Wojtyła, care și-a luat titlul papal de Ioan Paul al II-lea. A fost, de asemenea, primul papă polonez din istorie, iar din acest motiv alegerea sa ca suveran pontif a îmbrăcat și o semnificație politică. Venea dintr-o țară cu o foarte puternică tradiție catolică, dar care, începând din 1945, rămăsese în spatele Cortinei de Fier, condusă de un regim sprijinit de sovietici și care era, în esență, opus credinței religioase.

În prima parte a anilor 1950, primatul romano-catolic al Poloniei, cardinalul Wyszyński, stătuse câțiva ani la închisoare, din cauza atitudinii sale critice la adresa comunismului. Dar, când stalinismul a fost denunțat de Hrușciov, și noul conducător al Poloniei, Wladysław Gomułka, a început să adapteze dictatura partidului la condițiile locale, relația dintre stat și Biserică a evoluat pe alte coordonate. Cu prețul evitării de a comenta fățiș politica de stat, Biserica a putut să își păstreze rolul tradițional. Era un compromis stânjenitor, dar funcționabil.

PAPA IOAN PAUL AL II-LEA

S-a născut cu numele Karol Wojtyła, pe 18 mai 1920, la Wadowice, Polonia.
A studiat literatura poloneză și, ulterior, teologia (în care și-a luat licența) la Universitatea Jagiellonă din Cracovia, între 1938 și 1939 și 1945–1946, lucrând în industrie în cea mai mare parte a perioadei de război, cât Polonia a fost sub ocupație străină. În 1946, a publicat primul dintre cele câteva volume de poezii ale sale și a fost hirotonit preot. A făcut studii doctorale la Roma, obținând titlul de doctor în teologie în 1948. După ce a fost preot parohial și după noi studii

universitare, a fost numit profesor de etică socială la Universitatea Catolică din Lublin (1954). A fost activ în promovarea acelei modernizări (*aggiornamento*) a Conciliului Vatican II din 1962–1965 (contribuind la implementarea lor), a fost promovat la înaltul oficiu de arhiepiscop al Cracoviei în 1963 și a devenit cardinal în 1967. În 1978, a fost ales drept cel de-al 265–lea papă, luându-și numele de Ioan Paul al II-lea. Ca suveran pontif, a scăpat cu viață dintr-o tentativă de asasinat (1981), a devenit o figură emblematică pentru aspirațiile naționale ale polonezilor și a inaugurat un nou stil de comunicare și prezență internațională papală, participând la evenimente pe scară largă. Enciclicele sale respingeau atât comunismul, cât și capitalismul neînfrânat, în timp ce poziția sa morală și teologică întărea valorile și practicile catolice fundamentale (ca de pildă, respingerea mijloacelor de contracepție sau a hirotonirii femeilor).
A murit în 2 aprilie 2005, la Roma.

Alegerea lui Karol Wojtyła în scaunul papal de la Roma a schimbat situația. Polonia avea acum o voce independentă pe scena lumii — o voce de o maximă integritate spirituală și morală —, care nu putea să nu devină pentru polonezi o sursă alternativă de autoritate și conducere. Mai mult, Karol Wojtyła nu era omul care să izoleze problemele spirituale, plasându-le separat de viața socială. Era un fost profesor universitar de etică, iar în calitate de arhiepiscop al Cracoviei începând din 1963, fusese în prima linie pentru apărarea poziției Bisericii.

În 1979, noul papă a vizitat patria sa natală, exact în momentul când nemulțumirea populară tot mai mare față de standardele scăzute de viață atingea un punct critic. În anul următor, muncitorii greviști din șantierul naval de la Gdansk au creat o mișcare sindicală independentă, Solidaritatea (în poloneză, *Solidarność*), la care muncitorimea poloneză a aderat în număr mare, intimidând regimul. Dar, în 1981, a intervenit o reacție violentă din partea statului: Solidaritatea a fost scoasă în afara legii, liderii ei au fost arestați, iar polonezii, speriați, se temeau de o intervenție militară din partea Uniunii Sovietice și a celorlalte țări din Pactul de la Varșovia. În timpul acelui an, Ioan Paul al II-lea a scăpat cu viață dintr-o tentativă de asasinat,

pe care o investigație a autorităților italiene a pus-o în seama liderului sovietic, Leonid Brejnev — deși dezbaterea continuă.

În 1983, Ioan Paul al II-lea a revenit în Polonia pentru o a doua vizită în calitate de suveran pontif. S-a adresat atunci unei mulțimi de peste un milion de oameni, la mânăstirea Jasna Góra, în Częstochowa. Acest important loc de pelerinaj conține o veche operă de artă, de un uriaș simbolism religios și național, o icoană a Fecioarei Maria, iar în vremurile de criză sau de recunoștință polonezii s-au adunat acolo întotdeauna. Au făcut la fel și în 18 iunie 1983, pentru a asculta cuvintele lui Ioan Paul al II-lea. Cu grijă inserate în textul discursului erau și cuvinte care recunoșteau implicit lupta din acel moment a poporului polonez. Auzind referințele la „solidaritate“ sau „muncitori“, mulțimea a ridicat stindardele, arătându-și aprecierea prin aplauzele tumultuoase la încheierea discursului.

Peste câțiva ani, Ioan Paul al II-lea a fost martorul prăbușirii regimului comunist în Polonia, în 1989. Ulterior, perioada sa de pontificat a vădit o atitudine din ce în ce mai conservatoare asupra problemelor sociale și bisericești; însă, în anii 1980, părea aproape un revoluționar politic.

Madona de la Jasna Góra ne învață pe toți iubirea cea adevărată. Și lucrul acesta este deosebit de important pentru voi, dragi tineri. În voi, de fapt, se decide acea formă de iubire pe care o veți cultiva toată viața voastră și, prin voi, în toată viața omenească de pe pământul polonez: forma de dragoste matrimonială, familială, socială și națională — dar totodată și iubirea preoțească, religioasă și duhovnicească. Fiecare viață este determinată și evaluată de forma interioară de iubire. Spune-mi ce iubești, și eu îți voi spune cine ești.

Eu veghez! Cât de frumos este că acest cuvânt se găsește în

chemarea pelerinajului de la Jasna Góra. Are o profundă ascendență evanghelică: Hristos a spus de nenumărate ori „vegheați“... Poate, de asemenea, din Evanghelie trece în tradiția cercetășiei. În pelerinajul de la Jasna Góra se află elementul esențial al răspunsului pe care noi dorim să îl dăm iubirii de care suntem înconjurați sub chipul Sfintei Icoane.

Răspunsul la această iubire trebuie să fie exact faptul că eu veghez! Ce înseamnă „eu veghez“?

Înseamnă că fac un efort să fiu o persoană care are conștiință. Nu înăbuș această conștiință și nu o deformez; spun pe nume binelui și răului, și nu le estompez; dezvolt în mine ceea ce este bun și caut să îndrept ceea ce este rău, subjugându-l în mine însumi. Această problemă este fundamentală, neputând să fie minimalizată sau trecută pe un plan secundar. Nu! Este pretutindeni și mereu o chestiune de primă importanță. Importanța ei crește proporțional cu sporirea împrejurărilor care par să favorizeze toleranța noastră față de rău și faptul că ne scuzăm cu ușurință pentru acest fapt, mai ales dacă adulții fac așa.

Dragii mei prieteni! Depinde de voi să ridicați o barieră fermă împotriva imoralității, o barieră — insist — în calea acelor vicii sociale pe care nu le voi numi explicit aici, dar de care voi înșivă sunteți perfect conștienți. Trebuie să pretindeți acest lucru de la voi înșivă, chiar dacă alții nu vă cer asta. Experiențele istoriei ne învață cât de mare este costul pe care îl suportă întreaga națiune pentru imoralitatea din anumite perioade. Astăzi, când luptăm pentru forma viitoare a vieții noastre sociale, amintiți-vă că această formă depinde de cum va fi poporul. Prin urmare: vegheați!

„Vreau să aduc mulțumiri pentru toate dovezile acestei solidarități.“

…„Eu veghez“ înseamnă, de asemenea: eu văd un altul. Nu mă închid în mine însumi, urmărind îngust doar interesele mele, propriile-mi raționamente. „Eu veghez“ înseamnă: iubirea de aproapele tău, înseamnă: fundamentala solidaritate interumană.

În fața Madonei de la Jasna Góra vreau să aduc mulțumiri pentru toate dovezile acestei solidarități care au fost aduse de compatrioții mei, inclusiv tineretul polonez, în perioada dificilă de acum nu multe luni în urmă. Ar fi dificil pentru mine să enumăr aici toate formele acestei solicitudini care i-a înconjurat pe cei care erau închiși, întemnițați, concediați de la serviciu, precum și pe membrii familiilor lor. Voi știți toate astea mai bine decât mine. Eu primesc doar informații sporadice despre aceste lucruri.

…„Eu veghez“ înseamnă, de asemenea: mă simt răspunzător pentru această mare moștenire comună al cărei nume este Polonia. Acest nume ne definește pe noi toți. Acest nume ne obligă pe noi toți. Acest nume ne costă pe noi toți.

Poate, uneori, îi invidiem pe francezi, pe germani sau pe americani, din cauză că numele lor nu este legat de un asemenea preț istoric și din cauză că pentru ei libertatea vine atât de ușor: pe când pe noi libertatea noastră ca polonezi ne costă nespus de mult.

Dragii mei, nu voi face o analiză comparativă. Voi spune doar că numai ceea ce costă constituie valoare. Nu este, de fapt, posibil să fii cu adevărat liber, fără o relație onestă și profundă cu valorile. Noi nu vrem o Polonie care să nu ne coste nimic. Noi veghem, în schimb, lângă tot ceea ce întruchipează moștenirea autentică a atâtor generații, căutând să o îmbogățim. O națiune, atunci, este în primul rând bogată prin poporul ei. Bogată prin oameni. Bogată prin tineri. Bogată prin fiecare individ care veghează în numele adevărului: căci adevărul, de fapt, dă formă iubirii.

…Chiar dacă nu sunt printre voi în fiece zi, așa cum a fost cazul timp de mulți ani în trecut, port totuși în inima mea o mare, o părintească grijă și iubire. O grijă și o iubire nețărmurite pentru voi. Tocmai fiindcă de voi depinde ziua de mâine.

Mă rog pentru voi în fiece zi.

„Domnule Gorbaciov, dărâmați acest zid“

RONALD REAGAN

Discurs în Berlinul de Vest, susținând principiile democrației, 12 iunie 1987

Un factor de bună dispoziție a caracterizat președinția lui Ronald Reagan, care a fost inaugurată în ianuarie 1981. Firea lui veselă emana o încredere destinsă, certitudinile lui despre lume aveau un efect liniștitor, iar umorul său autozeflemitor îl făcea pe placul americanilor de rând. Dacă Nixon părea să întruchipeze eforturile de a fi președinte, iar Jimmy Carter inabilitatea de a transpune principiile în practică, Reagan făcea ca președinția să semene cu un hobby. Una dintre cele mai renumite butade ale lui era: „Este adevărat că munca grea nu a ucis niciodată pe nimeni. Dar de ce să riscăm?“ Nu degeaba Reagan era cunoscut drept un om extrem de comunicativ, iar platforma sa politică, promovând scăderea fiscalității, reducerea aparatului administrativ al statului, creșterea rolului comunităților locale, bugete echilibrate și consolidarea armatei i-a determinat pe așa-numiții „democrați ai lui Reagan“ să schimbe macazul și să vină în număr mare în tabăra lui.

RONALD REAGAN

S-a născut pe 6 februarie 1911, la Tampico, Illinois.

Sportiv și actor, a absolvit studii de economie și sociologie la Eureka College, înainte de a fi comentator sportiv la radio, iar din 1937 actor angajat de Warner Brothers, continuând să joace în 53 de filme pe parcursul carierei. În al Doilea Război Mondial, a servit în armată într-o unitate de cinematografie. A fost președinte al Asociației Actorilor de Film (1947–1952) și s-a implicat în politica Partidului Democrat. În 1949, a fost un martor „prietenos“ în investigarea infiltrației comuniste, desfășurată de Comisia pentru Activități Antiamericane a Camerei Reprezentanților. La TV, a fost gazda serialului General Electric Theater (1954–1962). Trecând în tabăra republicană la începutul anilor 1950, a câștigat postul de guvernator al Californiei în 1966 și 1970. După două tentative eșuate, a câștigat nominalizarea la prezidențiale din partea republicanilor în

1980, apoi și președinția, învingându-l cu ușurință pe Jimmy Carter. În timpul dublului său mandat prezidențial (1981–1989), s-au redus impozitele și asistența socială, au crescut cheltuielile pentru înarmare, s-a adoptat Inițiativa de Apărare Strategică (planul „războiul stelelor“ pentru un scut de apărare cu rachete), economia a trecut printr-un colaps, urmat de o perioadă de prosperitate timp de cinci ani, și s-a înregistrat un deficit bugetar de 3 trilioane $. Pe plan internațional, a purtat tratative cu premierul sovietic Mihail Gorbaciov pentru reducerea armamentului, a bombardat Libia pentru a combate terorismul, dar s-a implicat în scandalul „Iran-Contra“, în care oficialități americane au deturnat fonduri din vânzări secrete de arme Iranului, pentru a sprijini gherilele anticomuniste Contra, în Nicaragua. A scăpat dintr-o tentativă de asasinat în 1981, în Washington, D.C., și după părăsirea funcției de președinte a suferit de Alzheimer.
A murit pe 5 iunie 2004, la Los Angeles, California.

Este binecunoscut faptul că, în prima etapă a carierei sale, Reagan a fost actor de film și televiziune, ceea ce a făcut ca ulterior discursurile sale politice să fie întotdeauna rostite impecabil. Obișnuia să îi spună lui Peggy Noonan, care îi compunea discursurile, ce dorea să comunice, iar ea redacta textul astfel încât să corespundă cu stilul lui nepretențios. Criticii săi menționau adesea pregătirea sa de actor, văzând în președinția lui un triumf al imaginii asupra substanței. Dar criticii și admiratorii, deopotrivă, sunt de acord în privința faptului că, deși Reagan delega subordonaților săi multe dintre responsabilități, principiile și convingerile lui solide stăteau la baza politicii aplicate de Casa Albă.

Nicăieri acest lucru nu era mai clar decât în atitudinea sa față de URSS, pe care, abandonând limbajul „destinderii“ politice, o descria drept „imperiul răului“. Liberalii luau peste picior limbajul lui de benzi desenate, însă acesta reflecta cu exactitate convingerea sa că sistemul politic sovietic era esențialmente imoral.

În iunie 1987, Reagan a apărut în fața Porții Brandenburg din Berlin, oraș emblematic pentru Războiul Rece, aidoma altor

președinți americani înaintea lui, pentru a ține un discurs. A pus în antiteză prosperitatea, bogăția culturală și libertățile pe care locuitorii Berlinului de Vest le cultivaseră începând cu 1945, cu „înapoierea“ lumii totalitare din spatele Zidului Berlinului — o lume care, așa cum o descria el, „are un efect atât de violent asupra spiritului“. Dar Reagan avea și niște obiective clare, rezumate în cererea: „Domnule secretar general Gorbaciov… dacă doriți liberalizarea… dărâmați acest zid!“ Sub un anumit aspect, cuvintele denotau o retorică populistă. Însă vremurile se schimbau cu rapiditate, întrucât acum *exista* un conducător reformist al Uniunii Sovietice, în persoana lui Mihail Gorbaciov, un om cu care Reagan a semnat, în același an, un tratat privind reducerea rachetelor cu rază medie de acțiune.

Reagan a prezis că „acest zid va cădea. Fiindcă nu poate rezista în fața credinței; nu poate rezista în fața adevărului“. Și doi ani mai târziu, Zidul Berlinului a căzut. Istoricii pot analiza încă în ce măsură președinția lui Reagan a contribuit cu adevărat la încheierea Războiului Rece. Însă, neîndoielnic, relația dintre acest președinte intransigent și omologul său comunist mai diplomat a creat un preludiu important al evenimentelor ulterioare.

Ultimii ani din viața lui Reagan au fost umbriți de simptomele bolii Alzheimer. Zilele discursurilor strălucite erau acum apuse, omul comunicativ de odinioară reușind încă un elocvent discurs de rămas-bun, chiar dacă de această dată doar în scris: „Încep acum călătoria care mă va conduce spre apusul vieții mele“.

Acum douăzeci și patru de ani, președintele John F. Kennedy a vizitat Berlinul, adresându-se oamenilor din acest oraș și lumii întregi, la Primăria orașului. De atunci, încă alți doi președinți

au venit, la rândul lor, la Berlin. Iar astăzi, și eu, fac a doua mea vizită în orașul vostru. Noi, președinții americani, venim la Berlin fiindcă este de datoria noastră să vorbim, din acest loc, despre libertate. Dar trebuie să mărturisesc că ne atrag aici și alte lucruri: sentimentul istoriei din acest oraș, mai veche cu peste 500 de ani decât istoria națiunii noastre; frumusețea unor locuri ca Grunewald și Tiergarten; dar, mai ales, curajul și dârzenia voastră. Compozitorul Paul Lincke a înțeles probabil ceva despre președinții americani. Vedeți voi, asemenea atâtor președinți înaintea mea, am venit astăzi aici, fiindcă oriunde aș merge, orice aș face, *Ich hab noch einen Koffer in Berlin*, eu am încă o valiză în Berlin.

...În spatele meu se află un zid care încercuiește sectoarele libere ale acestui oraș, fiind o parte dintr-un vast sistem de bariere care împart întregul continent european. De la Marea Baltică până în sud, acele bariere taie Germania de-a curmezișul, lăsând o lungă rană de sârmă ghimpată, beton, garduri și turnuri de pază. Mult mai la sud, zidul poate nu e vizibil, nu e evident. Dar punctele de control și paza înarmată sunt aceleași — în continuare o restricție asupra dreptului de a călători, în continuare un instrument pentru a impune poporului de rând voința unui stat totalitar. Totuși, aici, în Berlin, zidul apare cel mai clar; aici, tăind de-a curmezișul orașul vostru, fotografiile din presă și ecranele televizoarelor au întipărit în mintea omenirii această brutală împărțire a unui continent. Stând în fața Porții Brandenburg, fiecare om este un german, despărțit de semenii lui. Fiecare om este un berlinez, constrâns să privească o cicatrice.

...Acolo unde acum patru decenii erau mormane de moloz, astăzi în Berlinul de Vest se află cel mai mare produs industrial al oricărui oraș din Germania — blocuri de birouri cu activitate intensă, apartamente și locuințe frumoase, bulevarde elegante și parcuri cu pajiști întinse. Acolo unde cultura unui oraș părea

să fi fost distrusă, azi se află două mari universități, filarmonici și o operă, nenumărate teatre și muzee. Acolo unde exista penurie, acum există belșug — alimente, îmbrăcăminte, automobile — minunatele produse de la Ku'damm. Din pustiire, din totală ruină, voi, berlinezii, în libertate, ați reclădit un oraș care, din nou, se numără printre cele mai mari metropole de pe pământ. Sovieticii or fi avut alte planuri. Dar, prieteni, există câteva lucruri pe care sovieticii nu le-au luat în calcul: *Berliner Herz, Berliner Humor, ja, und Berliner Schnauze,* inima berlineză, umorul berlinez, da, și Berliner Schnauze.

„Și sovieticii, se pare, încep să înțeleagă importanța libertății.“

În anii 1950, Hrușciov a prezis: „Vă vom îngropa“. Dar în Occident, astăzi, vedem o lume liberă, care a atins un nivel de prosperitate și bunăstare nemaiîntâlnit în toată istoria omenirii. În lumea comunistă, vedem eșecuri, înapoiere tehnologică, standarde de sănătate în declin, chiar și lipsa celor mai elementare produse — prea puțină mâncare. Chiar și astăzi, Uniunea Sovietică nu este capabilă să se hrănească adecvat. După aceste patru decenii, așadar, o concluzie inevitabilă și covârșitoare se impune în fața întregii luni: Liberatatea duce la prosperitate. Libertatea înlocuiește vechile uri dintre națiuni prin respect reciproc și pace. Libertatea este învingătoare.

Acum, și sovieticii, se pare, într-un mod limitat, încep să înțeleagă importanța libertății. Auzim multe de la Moscova despre o nouă politică de reformă și transparență.[7] Unii deținuți politici au fost eliberați. Anumite posturi de știri ale unor televiziuni străine nu mai sunt bruiate. Controlul statului asupra unor întreprinderi economice a mai scăzut. Sunt acestea oare începuturile unor schimbări profunde în statul sovietic?

Sau sunt ele doar gesturi de formă, menite să trezească false speranțe în Occident sau să întărească regimul sovietic, fără a-l transforma? Salutăm reforma și transparența; fiindcă noi credem că libertatea și siguranța merg împreună, că progresul libertății umane nu poate decât să consolideze cauza păcii mondiale.

Există un semn pe care sovieticii îl pot da și care poate fi inconfundabil, care poate contribui spectaculos la cauza libertății și a păcii. Domnule secretar general Gorbaciov, dacă doriți pacea, dacă doriți prosperitatea pentru Uniunea Sovietică și Europa de Est, dacă doriți liberalizarea: veniți aici la această poartă! Domnule Gorbaciov, deschideți această poartă! Domnule Gorbaciov, dărâmați acest zid!

…Astăzi, orașul înflorește, în ciuda neajunsurilor implicite în însăși prezența acestui zid. Ce vă ține pe voi aici? Desigur, se pot spune multe referitor la tăria voastră morală, la curajul vostru neînfricat. Dar eu cred că există ceva mai adânc, ceva legat de concepția, opiniile și modul de viață al Berlinului — și nu doar la nivel sentimental. Nimeni nu poate trăi multă vreme în Berlin fără să se lase legănat de iluzii. Există un lucru, în schimb, ceva care, deși conștientizează dificultățile vieții în Berlin, a ales să le accepte, ceva care continuă să clădească acest falnic și frumos oraș în antiteză cu o prezență înconjurătoare totalitară… Un lucru care vorbește cu un glas puternic și afirmativ, care spune „da“ acestui oraș, „da“ viitorului, „da“ libertății. Într-un cuvânt, aș sugera că acest lucru care particularizează Berlinul este dragostea — dragostea deopotrivă profundă și devotată.

„Lumea totalitară găsește simboluri de iubire și venerație chiar și într-un afront.“

Probabil așa ajungem acum la rădăcinile problemei, la cea mai fundamentală deosebire dintre Est și Vest. Lumea totalitară produce înapoiere, fiindcă are un efect atât de violent asupra spiritului, înfrânând impulsul uman de a crea, de a se bucura, de a venera. Lumea totalitară consideră că iubirea și abnegația constituie un afront. Cu ani în urmă, înainte ca germanii răsăriteni să fi început să-și reclădească bisericile, au înălțat o construcție mireană: turnul televiziunii din Alexander Platz. Practic, începând de atunci, autoritățile au muncit să corecteze ceea ce ei considerau a fi un defect major al turnului, tratând sfera de oțel din vârf cu vopsele și chimicale de toate felurile. Totuși, chiar și astăzi, când bate soarele în acea sferă — acea sferă care domină de la înălțime Berlinul — lumina formează semnul crucii. Acolo în Berlin, asemenea orașului însuși, simbolurile de iubire, simbolurile de adorație nu pot fi suprimate.

Privind acum câteva momente din Reichstag, acea întruchipare a unității germane, am remarcat niște cuvinte scrise la repezeală cu un spray de vopsea pe zid, poate de vreun tânăr berlinez: „Acest zid va cădea. Credințele se adeveresc“. Da, de-a curmezișul Europei, acest zid va cădea. Fiindcă nu poate rezista în fața credinței; nu poate rezista în fața adevărului. Zidul nu poate rezista în fața libertății.

…Vă mulțumesc și Dumnezeu să vă binecuvânteze pe toți!

---

[7] O referire la conceptele reformiste rusești *perestroika* și *glasnost*.

„Libertatea de a alege este un principiu universal“

MIHAIL GORBACIOV

Discurs la ONU, despre reformele sovietice, 7 decembrie 1988

La sfârșitul anilor 1980, două cuvinte rusești aveau impact asupra Occidentului: *glasnost* („transparență“, „deschidere“) și *perestroika* („restructurare“). Erau cei doi stâlpi pe care liderul sovietic Mihail Gorbaciov spera să reclădească economia muribundă și politica țării lui, transformând totodată relațiile acesteia cu țările-satelit și cu Occidentul. În cele din urmă, mișcarea a devenit revoluție. În 1991, țările din Europa Centrală și Răsăriteană se eliberaseră de sub controlul (comunist) sovietic, Germania era reunificată, însă Uniunea Sovietică în sine încetase să mai existe, destrămându-se în republicile ei componente. Nici măcar Ronald Reagan, în sublimul său optimism, când îi cerea lui Gorbaciov „să dărâme“ Zidul Berlinului în 1987, nu ar fi putut prevedea rapiditatea evenimentelor ulterioare. Pentru faptul că a putut pune în mișcare o asemenea transformare, Gorbaciov este una dintre cele trei figuri-cheie ale istoriei sovietice, alături de Lenin și Stalin.

MIHAIL GORBACIOV

S-a născut pe 2 martie 1931, într-o familie de țărani, în satul Privolnoe, Stavropol, în Caucazul de Nord (URSS).

A fost foarte bun la învățătură, continuând totodată să muncească în colhoz. A studiat dreptul la Universitatea din Moscova (absolvind în 1955), s-a înscris în Partidul Comunist (1952) și a început să activeze în Komsomol (Uniunea Tineretului Comunist). Ca secretar cu probleme de agricultură în Stavropol, a dobândit renumele de om onest și novator, s-a ridicat în ierarhia partidului, ajungând membru în Comitetul Central în 1971. În 1978, a fost promovat la Moscova și a intrat în Biroul Politic, în 1980, fiind cel mai tânăr membru titular. A devenit secretar general și conducător al URSS, după moartea lui Konstantin Cernenko în 1985 și a fixat o platformă reformistă: a retras armata din

Afghanistan, a permis țărilor din Blocul sovietic să își urmeze propria cale, a îmbunătățit relațiile cu Occidentul (inclusiv tratatul de reducere a rachetelor) și cu China, și a permis înființarea unor noi partide politice, precum și organizarea de alegeri pluripartite (1990), ceea ce a dus la diluarea puterii în favorarea republicilor sovietice individuale. În 1991, comuniștii duri l-au ținut în arest la domiciliu timp de trei zile, în timpul unei tentative de puci (eșuat), după care Gorbaciov și-a dat demisia din funcția de conducător al partidului, iar Uniunea Sovietică s-a destrămat. Continuând să fie activ pe plan politic, a creat gruparea „umbrelă" Uniunea Social-Democrată în 2007 și (împreună cu magnatul Aleksandr Lebedev) Partidul Democrat Independent, în 2008.

Gorbaciov s-a ridicat pe meritele lui dintr-un mediu rural marcat de sărăcie, devenind conducătorul URSS în 1985, după decesele în succesiune rapidă ale celor doi conducători vârstnici anteriori, Andropov și Cernenko. Reușind să dejoace schemele vechii gărzi conservatoare, s-a înconjurat de persoane cu gândire modernă și a stabilit imediat un plan de reforme. Uniunea Sovietică moștenită de el era împotmolită într-un război fără sorți de izbândă în Afghanistan, economia ei planificată era în prăbușire, statele-satelit o secătuiau de resurse, iar armata supradimensionată era prost înzestrată și demoralizată. Statele Unite, sub administrația lui Reagan, se îmbarcaseră într-un masiv proces de dezvoltare a înarmărilor defensive, căruia Uniunea Sovietică era limpede că nu îi putea ține pasul în materie de tehnologie sau resurse. Mai mult, Inițiativa de Apărare Strategică a SUA — planul pentru un sistem spațial de interceptare a rachetelor — implica posibilitatea ca întregul arsenal sovietic să devină inutil, în eventualitatea unui război între supraputerile mondiale. Pe scurt, existau motive foarte întemeiate de a dori ca era confruntărilor dintre supraputeri să ia sfârșit. Dar dincolo de asta, Gorbaciov credea, de asemenea, în justețea fundamentală a măsurilor de liberalizare a societății sovietice.

Gorbaciov a folosit prilejul discursului său la ONU, în 7

decembrie 1988, pentru a afirma noua sa direcție politică. A respins ideologia, considerând-o drept o sursă de conflict între națiuni. A descris *perestroika*. Extrem de spectaculos, a dezvăluit reducerea unilaterală a prezenței militare sovietice în țările-satelit și adoptarea unei poziții „indubitabil defensive“ pentru trupele staționate în continuare pe teritoriul acelor țări. În felul acesta, a semnalat faptul că Uniunea Sovietică nu era interesată să lanseze niciun fel de atac armat asupra Europei Occidentale, care trăise mereu cu spectrul unei invazii sovietice. A subliniat, de asemenea, că intervențiile militare de genul celor petrecute în Ungaria în 1956 și în Cehoslovacia în 1968, cu scopul de a asigura pasivitatea guvernelor lor clientelare, erau excluse pe viitor.

Gorbaciov nu-și dorea chiar revoluția de care a avut parte. După ce s-a trecut la alegeri pluripartite în republicile sovietice, Uniunea nu a mai putut rezista, în ciuda unei scurte tentative a comuniștilor fanatici de a întoarce cursul lucrurilor printr-o jalnică lovitură de stat. Popularitatea lui Gorbaciov în Rusia a intrat totuși în degringoladă; era aspru criticat de comuniști, fiindcă distrusese Uniunea Sovietică și partidul (din care a fost expulzat), dar era condamnat și de către liberali, pentru că nu mersese suficient de departe în aplicarea schimbărilor. Gorbaciov rămâne activ totuși în treburile publice, iar în Occident popularitatea sa este la cote ridicate, fiind considerat drept omul care a condus epoca Războiului Rece spre un final mai pașnic decât mulți și-ar fi putut imagina vreodată.

Libertatea de a alege este un principiu universal de la care nu trebuie să existe nicio excepție. Nu am ajuns la concluzia perenității acestui principiu doar din motive generoase. Am fost conduși la această concluzie prin analiza imparțială a proceselor obiective din vremea noastră.

…Țara noastră trece printr-o perioadă de adevărat avânt revoluționar. Procesul de restructuare (*perestroika)*) se accelerează… Sub emblema democratizării, restructurarea a cuprins acum politica, economia, viața spirituală și ideologia. Am pus în practică o reformă economică radicală, am acumulat experiență și, de la anul, vom reașeza întreaga economie națională în noi structuri și metode de lucru.

…Suntem mai mult decât pe deplin încrezători. Avem atât teoria, strategia, cât și forța de avangardă de restructurare a partidului, ceea ce reprezintă, de asemenea, restructurarea întregului regim, în conformitate cu noile sarcini și schimbările radicale din societate.

…Astăzi, vă pot informa asupra următoarelor aspecte. Uniunea Sovietică a luat decizia de a-și reduce forțele armate. În următorii doi ani, efectivul armatei se va reduce cu 500 000 de persoane, iar volumul armelor convenționale va scădea considerabil. Aceste reduceri vor fi făcute unilateral… Prin înțelegere cu aliații noștri din Pactul de la Varșovia, am luat hotărârea să retragem șase divizii de tancuri din RDG, Cehoslovacia și Ungaria și să le demobilizăm până în 1991. O serie de unități și formațiuni terestre de asalt, precum și alte câteva forțe, incluzând forțe de asalt în zonele fluviale, cu armamentul și dotarea lor de luptă, vor fi, de asemenea, retrase din grupurile de forțe militare sovietice staționate în acele țări. Efectivele forțelor militare sovietice staționate în acele țări se vor reduce cu 50 000 de persoane, iar înzestrarea lor armată cu 5 000 de tancuri. Toate diviziile sovietice rămase pe teritoriul aliaților noștri vor fi reorganizate. Vor căpăta o nouă structură începând de azi, devenind indubitabil defensive, după conducerea unui mare număr din dotările lor.

…În sfârșit, fiind pe solul Statelor Unite, dar totodată și din alte motive lesne de înțeles, nu pot să nu abordez subiectul relațiilor noastre cu această mare țară… Relațiile dintre URSS și

SUA se întind pe o perioadă de cinci decenii și jumătate. Lumea s-a schimbat, la fel și specificul, rolul și locul acestor relații în politica mondială. Prea mult timp au fost construite pe principiul confruntării și uneori al ostilității, fie fățișe, fie disimulate. Dar în ultimii ani, oamenii din întreaga lume au putut răsufla ușurați, mulțumită schimbărilor în bine în conținutul și climatul relațiilor dintre Moscova și Washington.

„Să încheiem o eră de războaie, confruntare și conflicte regionale.“

Nimeni nu are intenția să subestimeze caracterul grav al dezacordurilor și dificultățile problemelor care nu au fost rezolvate. Totuși, am absolvit deja cursurile școlii primare în învățământul înțelegerii mutuale și al găsirii de soluții, spre interesul nostru propriu și spre interesul nostru comun. URSS și SUA au creat cele mai mari arsenale de rachete nucleare, dar după ce, cu obiectivitate, și-au recunoscut responsabilitatea, au avut capacitatea de a fi primele state care să încheie un acord privind reducerea și distrugerea fizică a unei părți din aceste arme, care amenințau atât soarta amândurora, cât și pe oricine altcineva. Ambele părți dețin cele mai importante și cele mai subtile înzestrări militare. Dar ele sunt cele care au pus bazele și au dezvoltat un sistem de verificare mutuală, în vederea distrugerii, limitării și interzicerii producției de asemenea arme. Ele sunt cele care acumulează experiență pentru viitoare acorduri bilaterale și multilaterale. Noi prețuim asta.

… Îmi închei primul meu discurs la ONU, cu același sentiment cu care l-am început: un sentiment de responsabilitate față de poporul meu și față de comunitatea mondială. Ne-am întâlnit la finele unui an care a fost nespus de însemnat pentru Națiunile Unite, și în pragul unui nou an, de la

care noi toți așteptăm atât de mult. Ne-ar plăcea să credem că eforturile noastre unite ca să încheiem o eră de războaie, confruntare și conflicte regionale, de agresiune contra naturii, ca să punem capăt terorii foametei și a sărăciei, precum și terorismului politic, vor fi pe măsura speranțelor noastre. Acesta este țelul nostru comun și doar acționând împreună vom putea să îl atingem. Vă mulțumesc.

„Trăim într-un mediu moral contaminat“

VÁCLAV HAVEL

Discurs radiodifuzat, revizuind trecutul comunist ceh, 1 ianuarie 1990

În 1939, armatele lui Hitler au anihilat independența Cehoslovaciei. După Al Doilea Război Mondial, o lovitură de stat comunistă a plasat țara sub dominație sovietică, iar când reformatorul Alexander Dubček a încercat să liberalizeze regimul în 1968, în așa-numita „Primăvară de la Praga“, Cehoslovacia a suferit intervenția armată a tancurilor Pactului de la Varșovia. Cehoslovacia nu și-a redobândit cu adevărat libertatea decât prin „Revoluția de Catifea“ din decembrie 1989, când regimul comunist ceh s-a prăbușit, la fel ca toate celelalte regimuri comuniste din regiune. Omul ales pentru a fi noul președinte era un dramaturg și un disident renumit, care în ochii multora întruchipa conștiința morală a națiunii: Václav Havel.

VÁCLAV HAVEL

S-a născut pe 5 octombrie 1936 la Praga, Cehoslovacia.
În anii 1950, a lucrat ca tehnician de laborator, a fost recrutat în armată și a urmat cursurile colegiului tehnic (1955–1957), înainte de a lucra ca mașinist la Teatrul ABC din Praga. A început să scrie piese de teatru și articole în reviste, fiind foarte apropiat de Teatrul pe Balustradă, din Praga. După ce mișcarea de liberalizare „Primăvara de la Praga“ (1968) a fost zdrobită, scrierile lui au fost interzise, iar el a fost trimis să lucreze ca muncitor necalificat într-o fabrică de bere, în 1974. S-a numărat printre fondatorii grupului pentru drepturile omului Carta 77 (în 1977) și ai Comitetului pentru Apărarea celor Condamnați pe Nedrept (1978). Acuzat de acțiuni subversive, a fost întemnițat în 1979, fiind eliberat pe motive de boală în 1983. În perioada anilor 1980, a continuat să publice în străinătate și în presa samizdat din țară. În 1989, a fost co-fondator al mișcării de opoziție Forumul Civic și, după ce în acel an Revoluția de Catifea a provocat răsturnarea regimului comunist, a fost ales președinte al Cehoslovaciei. A fost reales în 1990, dar și-a dat demisia în 1992. Când țara s-a scindat în două state suverane, Cehia și Slovacia, Havel a devenit președintele

Republicii Cehe (1993–2003), retrăgându-se la încheierea celui de-al doilea mandat. A primit nenumărate premii.

Este cumva un truism, când se spune că literatura și artele tind să capete un statut superior în țările totalitare, unde sunt supuse unui control minuțios, în vederea depistării oricăror forme de critică la adresa regimului aflat la putere, și cu siguranță acesta a fost cazul și în Cehoslovacia. Havel s-a apropiat inițial de dramaturgie și teatru, după ce i s-a interzis accesul la studii universitare (provenind dintr-o familie de oameni bogați). În perioada anilor 1960, a scris piese în genul teatrului „absurdului“, criticând cu abilitate și umor aspectele ilogice și corupția regimului comunist. Dar după „Primăvara de la Praga“, când a urmat o represiune sistematică la adresa intelectualilor și a artiștilor, Havel a fost declarat „dușman al poporului“, i s-a confiscat pașaportul, iar piesele lui au fost interzise. Ulterior, i s-a oferit prilejul să părăsească țara în câteva rânduri, dar a preferat să rămână ca un ghimpe în coasta autorităților, notând: „Soluția acestei situații omenești nu rezidă în abandonarea ei“.

În 1977, dramaturgul, susținut de sute de intelectuali cehi, a contribuit la redactarea Cartei 77, un important manifest pentru drepturile omului. În eseul „Puterea celor fără de putere“ (1978) aducea regimului acuzația de a fi creat o societate de indivizi corupți moral; în anul următor, a fost condamnat la patru ani și jumătate de închisoare. Totuși, piesele lui au continuat să aibă succes în străinătate, a primit numeroase premii internaționale și a fost lăudat de multe personalități din lume, printre care dramaturgul Tom Stoppard (și el de origine cehă). Era dificil să faci abstracție de Havel, care devenise unul dintre cei mai mediatizați deținuți politici din lume. În 1989, mișcarea de opoziție Forumul Civic, înființată cu

ajutorul lui Havel, a reușit în cele din urmă să înlăture de la putere Partidul Comunist, iar în decembrie noul Parlament al Cehoslovaciei l-a ales pe Havel în funcția de președinte al țării. Era o extraordinară răsturnare de situație.

În 1 ianuarie 1990, Havel s-a adresat poporului într-un discurs radiodifuzat. Din multe puncte de vedere, era un mesaj surprinzător. Fără să aibă un ton triumfalist, reflecta asupra modului în care un regim politic lipsit de orice moralitate își adjudecase complicitatea poporului la nedreptățile existente. Havel descria un regim politic care pervertise valorile și sentimentele umane, creând un cinism generalizat și o senzație de neputință. Era un mesaj bine întocmit, cu o largă aplicație la regimurile totalitare din întreaga lume.

După părăsirea funcției de președinte, în 2003, Havel a lucrat la proiecte legate de drepturile omului, continuând să scrie, inclusiv o carte de memorii despre anii cât se aflase la conducerea statului.

Trăim într-un mediu moral contaminat. Ne-am îmbolnăvit din punct de vedere moral, deoarece ne-am obșinuit să spunem altceva decât ceea ce gândeam. Am învățat să nu credem în nimic, să ne ignorăm unii pe alții, să nu ne pese decât de noi înșine. Noțiunile de iubire, prietenie, compasiune, umilire sau iertare și-au pierdut profunzimea și dimensiunile, și pentru mulți dintre noi reprezentau doar niște ciudățenii psihologice sau aminteau de felicitările pierdute din alte vremuri, un pic ridicole în era computerelor și a navelor spațiale. Doar câțiva dintre noi erau în stare să clameze sonor că puterea nomenclaturii nu trebuie să fie nelimitată și că fermele speciale, care produc alimente curate ecologic și de bună calitate doar pentru cei aflați la putere, trebuie să trimită acele produse la școli, la căminele de copii și la spitale, dacă

agricultura noastră nu are capacitatea să le ofere tuturor. Regimul precedent — înarmat cu ideologia lui intolerantă și arogantă — reducea omul la o forță de producție și natura la un mijloc de producție. Prin aceasta, ataca deopotrivă atât esența lor, cât și relația lor reciprocă. Reducea niște oameni talentați și autonomi, muncind cu competență în țara lor, la condiția de șuruburi și piulițe ale unei mașinării urât mirositoare și zgomotoase, monstruos de uriașă, al cărei sens real nu este clar nimănui. O mașinărie care nu poate decât să se uzeze lent, dar inexorabil, cu toate șuruburile și piulițele ei.

„Noi toți ne-am obișnuit cu regimul totalitar și l-am acceptat ca pe un fapt imuabil.“

Când vorbesc despre un climat moral contaminat, nu vorbesc doar despre domnii care mănâncă legume organice și nu privesc afară de la ferestrele avioanelor. Vorbesc despre noi toți. Noi toți ne-am obișnuit cu regimul totalitar și l-am acceptat ca pe un fapt imuabil, contribuind astfel la perpetuarea lui. Cu alte cuvinte, noi toți — deși firește în măsuri diferite — suntem responsabili pentru funcționarea mașinăriei totalitare; niciunul dintre noi nu este doar victima acesteia: noi toți suntem laolaltă și creatorii ei. De ce spun asta? Ar fi complet nerezonabil că considerăm trista moștenire a ultimilor patruzeci de ani drept ceva străin de noi, lăsat nouă de vreo rudă îndepărtată. Dimpotrivă, trebuie să acceptăm această moștenire ca pe un păcat pe care l-am săvârșit împotriva noastră. Dacă acceptăm această concepție, vom înțelege că depinde de noi toți, și doar de noi, să facem ceva în această privință. Nu putem să îi blamăm pe conducătorii precedenți pentru tot ce s-a întâmplat, nu numai din cauză că ar fi neadevărat, ci și fiindcă ar diminua îndatorirea pe care fiecare dintre noi o are astăzi, și anume

obligația de a acționa independent, liber, rațional și rapid. Să nu fim înțeleși greșit: cel mai bun guvern din lume, cel mai bun parlament și cel mai bun președinte nu pot realiza prea mult pe cont propriu. Și, de asemenea, ar fi eronat să așteptăm un remediu general doar de la ei. Libertatea și democrația includ participarea și, prin urmare, responsabilitatea noastră, a tuturor.

„Popor [cehoslovac], guvernarea a revenit în mâinile voastre!“

Dacă înțelegem acest lucru, atunci toate ororile pe care noua democrație cehoslovacă le-a moștenit nu vor mai părea atât de cumplite. Dacă înțelegem acest lucru, speranța va reveni în inimile noastre.

…În concluzie, aș vrea să spun că doresc să fiu un președinte care să vorbească mai puțin și să facă mai mult. Să fiu un președinte care nu va sta doar să privească de la fereastra palatului său, ci care, în primul rând și mai presus de toate, va fi întotdeauna prezent printre concetățenii săi și le va asculta bine vocile.

Poate vă întrebați la ce fel de republică visez eu. Dați-mi voie să vă răspund: eu visez la o republică independentă, liberă și democratică, la o republică înfloritoare economic, dar dreaptă din punct de vedere social, pe scurt, la o republică umană, care să fie în slujba individului și care, de aceea, poate spera că fiecare individ la rândul lui va fi în slujba acestei republici. O republică de oameni educați, fiindcă fără asta este imposibil să rezolvăm problemele noastre, de ordin uman, economic, ecologic, social sau politic.

Cel mai distins dintre predecesorii mei și-a deschis primul său discurs cu un citat din marele pedagog ceh Comenius. Permiteți-mi ca eu să-mi închei primul meu discurs cu o

parafrazare a aceluiași enunț: Popor [cehoslovac], guvernarea a revenit în mâinile voastre!

„Nu puterea este ceea ce corupe, ci frica“

AUNG SAN SUU KYI

Discurs scris pentru a marca acceptarea Premiului Saharov pentru libertatea de gândire, în iulie 1991

Suu Kyi s-a ocupat de familie și copii în Marea Britanie, înainte de a se întoarce în Birmania în 1988, pentru a-și îngriji mama bolnavă. Venirea ei a coincis cu o mișcare de revoltă împotriva guvernului, înăbușită sângeros de armata care a intervenit în forță, ucigând mii de protestatari. O juntă militară a preluat conducerea țării, ceea ce a determinat-o pe Suu Kyi să țină un discurs în fața unui număr de circa 500 000 de susținători ai democrației și, totodată, să înființeze partidul Liga Națională pentru Democrație (LND). În 1989, a scăpat cu viață dintr-o tentativă de asasinat în timpul campaniei de promovare a noii sale mișcări politice, apoi a fost plasată sub arest la domiciliu, ceea ce nu i-a mai permis să candideze în alegerile pluripartite din anul următor.

AUNG SAN SUU KYI

S-a născut pe 19 iunie 1945 la Rangoon (Yangôn), în Birmania (Myanmar), într-o familie care a jucat un rol însemnat în câștigarea independenței naționale de sub stăpânirea britanică.

Tatăl ei, Aung San — considerat de către o largă majoritate drept părintele națiunii — a fost asasinat în 1947, cu câteva luni înainte de proclamarea independenței. Mama ei, Khin Kyi, a deținut câteva funcții în guvernul format după dobândirea independenței. Suu Kyi a urmat școala la Delhi, a studiat la Universitatea Oxford și a lucrat la Organizația Națiunilor Unite, în New York. În 1972, s-a căsătorit cu un profesor universitar britanic, Michael Aris. În 1988, s-a întors în Birmania, devenind punctul focal al mișcării prodemocratice. Junta militară aflată la conducerea țării a pus-o sub arest la domiciliu timp de 15 ani, între 1989 și 2010, iar în 1990 a refuzat să recunoască victoria electorală a partidului ei politic, Liga Națională pentru Democrație. Eliberată din arestul la domiciliu în 2010, Suu Kyi a obținut un loc în Parlament, peste doi ani, într-o perioadă de reforme guvernamentale incipiente.

Deși a fost împiedicat să desfășoare o campanie electorală în deplină libertate, partidul LND a câștigat peste 80 la sută din locurile existente în Parlament, însă junta aflată la guvernare a refuzat să valideze rezultatul alegerilor. În schimb, a menținut în vigoare legea marțială, a interzis întrunirea în plen a Parlamentului și a închis numeroase universități. Acestea au fost împrejurările în care Suu Kyi a făcut cunoscut — sau cel puțin a scris — cel mai important discurs din viața ei. Când Parlamentul European i-a decernat Premiul Saharov pentru libertatea de gândire în 1990, Suu Kyi a întocmit următorul discurs pe care, din cauza arestului la domiciliu, nu l-a putut rosti la ceremonia de premiere desfășurată la Strasbourg, în 10 iulie 1991. Totuși, în acea săptămână discursul a apărut tipărit în numeroase publicații internaționale, printre care se numără *Bangkok Post, Far Eastern Economic Review, New York Times, The Times Literary Supplement* și *Times of India.*

Difuzarea discursului a păstrat vie flacăra mișcării prodemocratice în Birmania, în pofida perpetuării detenției lui Suu Kyi și pe fundalul unor continue represiuni exercitate de guvern. În 1999, Suu Kyi a respins propunerea de a se întoarce în Marea Britanie, pentru a-și vizita soțul muribund, de teamă că i s-ar fi putut refuza reîntoarcerea în patrie. Cu excepția unor scurte intervale de timp, a rămas arestată pe toată durata anilor 1990–2000, în ciuda intenselor presiuni internaționale pentru punerea ei în libertate. După un nou tur de alegeri măsluite, a fost totuși eliberată din arestul la domiciliu în noiembrie 2010 și a câștigat un loc de parlamentar în camera inferioară a forului legislativ, la scrutinul desfășurat în 2012. În același an, a întreprins prima ei vizită în străinătate, de când revenise în Myanmar, cu 24 de ani în urmă.

Considerată în întreaga lume drept o figură emblematică a

rezistenței pașnice, Suu Kyi a primit numeroase distincții prestigioase în semn de recunoaștere a activității ei militante, printre care și Premiul Nobel pentru pace, în 1991. Deși, după 2012, țara sa a făcut progrese în adoptarea unor reforme democratice, rămân de înfăptuit încă multe lucruri. În 2013, Suu Kyi și-a anunțat intenția de a candida la președinție în 2015. Totodată, a folosit acel prilej pentru a reflecta asupra pașilor înainte întreprinși de la transmiterea discursului ei „Eliberarea de frică", subliniind că problemele nu erau rezolvate decât pe jumătate. Adresându-se Parlamentului European de la Strasbourg, în octombrie 2013, a spus:

„Am înregistrat progrese din 1990 încoace, dar progresele făcute nu sunt suficiente. Poporul nostru începe să învețe că libertatea de gândire este posibilă, însă noi vrem să fim siguri că dreptul fiecăruia de a gândi liber și de a trăi în conformitate cu propria-i conștiință va rămâne un bun câștigat definitiv... De aceea, insistăm ca actuala constituție să fie modificată, pentru a deveni o lege fundamentală cu adevărat democratică."

Nu puterea este ceea ce corupe, ci frica.

Frica de a nu pierde puterea îi corupe pe cei care o exercită, iar frica de flagelul puterii îi corupe pe cei care îi sunt supuși. Majoritatea birmanilor cunosc cele patru *a-gati*, cele patru feluri de corupție. *Chanda-gati,* corupția indusă de dorință, este devierea de la dreapta cale în căutarea unor favoruri sau de dragul persoanelor iubite. *Dosa-gati* înseamnă să apuci pe calea greșită pentru a le face în ciudă celor cărora le porți ranchiună, iar *moga-gati* este abaterea provenită din ignoranță. Dar, poate, cea mai rea dintre toate patru este *bhaya-gati*, căci *bhaya* (frica) nu numai că înăbușă și distruge lent orice simț al binelui și al răului, ci totodată se află adesea la rădăcina celorlalte trei tipuri de corupție. La fel cum *chanda-gati*, atunci când nu este

rezultatul avariției propriu-zise, poate fi cauzată de frica de lipsuri sau de frica de a nu pierde bunăvoința persoanelor dragi, la fel și frica de a nu fi întrecut, umilit sau vătămat în vreun fel poate furniza imboldul pentru reaua-voință. Și ar fi dificil să risipim ignoranța, dacă libertatea de a căuta adevărul nu va rămâne neîncătușată de frică. Cu o relație atât de strânsă între frică și corupție nu e de mirare dacă, într-o societate unde frica este larg răspândită, și corupția sub toate formele devine adânc înrădăcinată.

Nemulțumirea populației față de greutățile economice a fost considerată drept principala cauză a mișcării pentru democrație în Birmania, scânteia pornind de la demonstrațiile studențești din 1988.

„Într-o societate unde frica este larg răspândită, și corupția sub toate formele devine adânc înrădăcinată.“

...Studenții protestau nu numai împotriva morții camarazilor lor, ci și împotriva negării dreptului lor la viață de către un regim totalitar care lipsea prezentul de orice semnificație și nu oferea nicio speranță pentru viitor. Și, deoarece protestele studenților exprimau frustrările întregului popor, demonstrațiile s-au transformat rapid într-o mișcare la nivel național... Poporul din Birmania nu mai suporta acea stare precară de acceptare pasivă, în care oamenii erau „ca apa în căușul palmelor“ puterii în exercițiu.

Ca smaraldul diafan noi putem fi. Ca apa în căușul palmelor. Dar, oh, de-am putea noi fi. Ca așchii de sticlă. În căușul palmelor.

Așchiile de sticlă, cea mai măruntă cu puterea ei lucitoare și tăioasă de a se apăra împotriva palmelor care încearcă să o

strivească, ar putea fi văzute drept simbolul viu al scânteii de curaj, care este atributul esențial al celor care vor să se elibereze din gheara oprimării. Bogyoke Aung San s-a considerat un revoluționar și a căutat neobosit răspunsuri la problemele care au năpăstuit Birmania în vremurile ei de restriște. A îndemnat poporul să aibă curaj: „Nu depindeți doar de curajul și vitejia celorlalți. Fiecare dintre voi, fără excepție, trebuie să facă sacrificii pentru a deveni un erou înzestrat cu curaj și vitejie. Abia atunci vom putea cu toții să ne bucurăm de adevărata libertate“.

...Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată de Organizația Națiunilor Unite, proclamă că „toate persoanele și toate organele societății“ trebuie să se străduiască să promoveze drepturile și libertățile fundamentale de care toate ființele omenești, indiferent de rasă, naționalitate sau religie, sunt îndreptățite să beneficieze. Dar atâta vreme cât există guverne a căror autoritate se întemeiază pe constrângere, și nu pe mandatul popular, precum și grupuri de interese care plasează profiturile pe termen scurt mai presus de pacea și prosperitatea lumii, acțiunea internațională concertată pentru protejarea și promovarea drepturilor omului va rămâne, în cazul cel mai bun, o luptă parțial realizată... Suprema revoluție este cea a spiritului, zămislită dintr-o convingere rațională vizând necesitatea schimbării în atitudinile și valorile mentale ce modelează cursul dezvoltării unei națiuni. O revoluție care nu urmărește decât să schimbe politicile și instituțiile oficiale, cu scopul unei ameliorări a condițiilor materiale, are prea puține șanse de reușită reală. Fără o revoluție a spiritului, forțele care au produs inechitățile vechii orânduiri vor continua să fie eficiente, reprezentând o amenințare constantă față de procesul de reforme și regenerare.

„Suprema revoluție este cea a

spiritului.“

...Sfinții, s-a spus adesea, sunt păcătoșii care continuă să încerce. Tot la fel oamenii liberi sunt oprimații care continuă să încerce și care, făcând acest lucru, devin apți să suporte responsabilitățile și să respecte măsurile de disciplină care vor menține o societate liberă. Printre libertățile fundamentale de care oamenii năzuiesc să se bucure în viață pe deplin și neîngrădit, eliberarea de frică iese în evidență atât ca mijloc, cât și ca scop. Un popor care dorește să făurească o națiune, în care instituțiile democratice puternice să fie solid ancorate ca o garanție împotriva puterii induse de stat, trebuie întâi să învețe să își elibereze cugetul de orice apatie și frică.

Aung San, care întotdeauna punea în practică tot ceea ce propovăduia, a dat dovadă de curaj în permanență — nu doar curaj fizic, ci și curajul de a rosti mereu adevărul, de a rămâne consecvent cuvântului dat, de a accepta criticile, de a-și recunoaște erorile, de a-și corecta greșelile, de a respecta opoziția, de a parlamenta cu inamicul și de a lăsa poporul să judece meritele lui în calitate de conducător. Pentru acest gen de curaj moral, Aung San va fi întotdeauna iubit și respectat în Birmania, nu doar ca un erou de război, ci și ca inspirație și conștiință a națiunii. Cuvintele folosite de Jawaharlal Nehru pentru a-l descrie pe Mahatma Gandhi s-ar putea aplica foarte bine și în cazul lui Aung San:

„Esența învățăturilor lui se referea la neînfricare și adevăr, precum și la activitatea pusă în slujba acestora, păstrând permanent în minte bunăstarea maselor“.

...Neînfricarea poate fi un har, dar probabil mai de preț este curajul dobândit prin străduanie, curajul care vine din cultivarea obiceiului de a refuza să lași ca frica să îți dicteze faptele, curajul care ar putea fi descris drept „grație sub presiune“ — grația ce se reînnoiește în mod repetat în fața presiunii dure și

constante.

„La baza responsabilității umane stă noțiunea de perfecțiune.“

…Izvorul curajului și al tenacității în fața puterii neînfrânate este, în general, o credință fermă în sfințenia unor principii etice, combinată cu un simț al istoriei, potrivit căruia, în ciuda tuturor potrivniciilor, condiția omului urmează o traiectorie finală spre propășirea deopotrivă spirituală și materială a umanității. Capacitatea de a se ameliora ca persoană și de a se mântui pe sine este ceea ce îl deosebește, în principal, pe om de o simplă sălbăticiune. La baza responsabilității umane stă noțiunea de perfecțiune, impulsul de a o atinge, inteligența de a găsi o cale spre ea și voința de a urma acea cale, dacă nu până la capăt, cel puțin pe distanța necesară pentru a ne ridica deasupra limitărilor individuale și a impedimentelor înconjurătoare. Viziunea despre o lume adecvată unei umanități civilizate și raționale este ceea ce îl face pe om să cuteze și să îndure greutățile de a făuri societăți eliberate de povara lipsurilor și a fricii. Concepte cum sunt adevărul, justiția și compasiunea nu pot fi desconsiderate pe motiv că s-ar fi banalizat, atâta timp cât adesea ele întruchipează singurele metereze în calea unei puteri necruțătoare.

„Cea mai vânată persoană a timpurilor moderne“

CONTELE SPENCER

Oraţie funebră pentru Diana, Prinţesă de Wales, 6 septembrie 1997

Aproape în întreaga perioadă a vieții adulte, Diana, Prințesă de Wales, a fost hărțuită de paparazzi. Au fost acolo, când sfioasă, tânăra educatoare de grădiniță, s-a logodit cu moștenitorul tronului Angliei; și au fost acolo pe motociclete, urmărind mașina ei într-un tunel parizian, unde Diana și-a găsit moartea. Viața extraordinară a „celei mai vânate femei a timpului“ spune mult despre natura celebrității moderne și despre relația dificilă a acesteia cu regalitatea. În oratia lui funebră, rostită în 6 septembrie 1997, fratele ei, Contele Spencer, s-a confruntat cu sarcina de a încerca să rezume fenomenul Diana.

Povestea ei, o căsătorie „de basm“ cu un sfârșit urât, este binecunoscută. Tânăra debutantă în societate s-a măritat cu Prințul Charles, mai în vârstă și mai experimentat decât ea, dar a fost apoi din ce în ce mai contrariată de lumea rigidă a protocolului regal. Cuplul princiar a avut doi fii, prinții William și Harry, dar sub alte aspecte mariajul a continuat să se detrioreze, în special ca o consecință a constantei afecțiuni pe care prințul i-o purta doamnei Camilla Parker–Bowles. Dacă Charles era capabil să păstreze un calm exterior, grație unei experiențe regale de o viață întreagă, Diana, în schimb, nepregătită pentru noua ei existență, a clacat. Odată cu intensificarea zvonurilor și a atitudinii părtinitoare a presei, cuplul a convenit să se despartă în 1992.

DIANA, PRINȚESĂ DE WALES

S-a născut pe 1 iulie 1961, la Sandringham, Norfolk, Anglia, ca a treia fiică a lui Edward, Conte Spencer de Althorp.

Părinții ei au divorțat în 1969. A urmat școala până la vârsta de 16 ani, la

Riddlesworth Hall, Norfolk și la West Heath School, Kent. Diana s-a mutat la Londra, unde a început să lucreze la o grădiniță de copii. A avut o relație de dragoste cu Charles, Prinț de Wales, stârnind marele interes al presei care avea să se mențină pe parcursul întregii ei vieți. S-au căsătorit la St. Paul's Cathedral (1981) și au avut doi fii: prinții William (născut în 1982; în ordine, al doilea succesor la tron) și Henry (alintat Harry; născut în 1984). Căsnicia ei s-a deteriorat, cu infidelități de ambele părți, ducând la o separare (1992) și la divorț (1996). A sponsorizat nenumărate opere filantropice, implicându-se cu precădere în campanii menite să atragă atenția opiniei publice asupra problemei SIDA și a pericolului reprezentat de minele antipersonal în zonele de război.
A murit în 31 august 1997, la Paris, când șoferul francez, aflat la volan, a făcut un accident cu mașina în care ea și iubitul ei, Dodi al-Fayed, încercau să scape de paparazzi.

Deja, Diana începuse să își făurească o identitate alternativă, pe care ea însăși o numea „Prințesa Inimilor". Aceasta era Diana care demonstra o abilitate instinctivă de a se apropia de cei năpăstuiți de soartă — suferinzii de SIDA, de lepră, cei mutilați de explozia unor mine în zonele de război. Cum spunea Contele Spencer, „profunda capacitate de compasiune pentru suferințele semenilor ei i-a permis să se apropie de marea categorie a celor respinși". A făcut o extenuantă muncă de caritate, căpătând o nouă încredere de sine și, în mod paradoxal, mai multă strălucire. Interviul sincer pe care l-a dat la TV în 1995 — recunoscând că suferea de bulimie nervoasă și că avea o relație extraconjugală, dar criticând atitudinea lui Charles și a instituției monarhice — scotea în evidență un anumit sentiment de destindere și eliberare, oficializat printr-un divorț în anul următor.

Moartea ei a generat, în primele momente, noi dileme regale. Căznindu-se să găsească ritualurile protocolare corecte pentru a reacționa la decesul unei prințese divorțate, membrii casei regale nu au făcut decât să evidențieze caracterul închistat al monarhiei. Prin contrast, o parte substanțială a

opiniei publice britanice, renunțând la stereotipia atitudinii rezervate a englezilor, a trăit acea tragedie ca pe o nenorocire aproape personală, într-o manifestare de doliu național de o intensitate nemaiîntâlnită.

Discursul Contelui Spencer a fost un sfâșietor mesaj de adio din partea unui frate mai mic adresat surorii lui mai mari. Redă cu abilitate firea contradictorie a Dianei, respingându-i pe cei care o „canonizau“, lăudând în schimb „bunătatea“ ei fundamentală și faptul că a rămas „neschimbată, plină de naturalețe“. Le promitea prinților William și Harry să cultive educația „imaginativă“ și influența mamei lor, astfel încât „sufletele lor să nu fie doar copleșite de sentimentul datoriei și de tradiție, ci și să poată cânta“. Nu era doar o formă de critică din partea unei ramuri a unei familii aflate în disensiune cu cealaltă ramură; cuvintele i-au impresionat pe toți cei care vedeau în Diana o victimă a tradiției monarhice învechite. Discursul Contelui Spencer a simbolizat un moment de schimbare în așteptările pe care poporul și monarhia le aveau reciproc în noul veac ce avea să înceapă curând.

Stau în fața voastră aici, ca reprezentant al unei familii îndurerate, într-o țară îndoliată, în fața unei omeniri șocate.

Suntem toți uniți, nu numai în dorința noastră de a-i aduce un ultim omagiu Dianei, ci mai ales în nevoia noastră de a face acest lucru. Căci farmecul ei era atât de extraordinar, încât zecile de milioane de oameni care iau parte la acest serviciu divin pretutindeni în lume, prin televiziune și radio, care de fapt nu au întâlnit-o niciodată, simt că și ei au pierdut pe cineva apropiat lor, în primele ceasuri ale dimineții de duminică. Este un tribut adus Dianei, cu mult mai însemnat decât pot eu spera să îi ofer astăzi.

Diana a fost însăși esența compasiunii, a datoriei, a stilului,

a frumuseții. Pretutindeni în lume, ea a fost simbolul omeniei altruiste, purtătoarea stindardului pentru drepturile celor cu adevărat năpăstuiți, o fată foarte britanică, dar care transcendea orice naționalitate. O persoană cu o noblețe naturală ce există dincolo de clasele sociale și care a demonstrat în ultimul an că nu avea nevoie de titlul regal pentru a continua să emane vraja ei inconfundabilă.

Astăzi, avem prilejul să îți spunem „mulțumesc“ pentru felul cum ne-ai luminat viața, chiar dacă ție Dumnezeu nu ți-a acordat decât jumătate de viață… Există tentația de a ne grăbi să îți canonizăm memoria. Nu este nevoie să facem asta. Tu te profilezi atât de sus ca o ființă umană cu calități unice, încât nu mai este nevoie să fii văzută ca o sfântă. De fapt, a sanctifica memoria ta ar însemna să omitem, din păcate, însăși esența ființei tale, minunatul simț poznaș al umorului pe care tu îl aveai, râzând cu atâta poftă.

…Dar marele tău har era intuiția, și a fost un har pe care l-ai folosit cu înțelepciune. Acest har a scos în evidență toate celelalte minunate trăsături ale tale, iar dacă încercăm să analizăm în ce consta acel mare farmec al tău, îi vom găsi sursa în instinctul tău de a sesiza ceea ce contează cu adevărat în viața noastră. Fără sensibilitatea aceasta, pe care ți-a dat-o Dumnezeu, noi azi am fi cufundați într-o mai mare ignoranță privind chinurile suferinzilor de SIDA, calvarul celor fără adăpost, izolarea leproșilor, ravagiile aleatorii ale exploziilor de mine în zonele de război. Diana mi-a explicat odată că profunda capacitate de compasiune pentru suferințele semenilor ei i-a permis să se apropie de marea categorie a celor respinși. Și aici ajungem la un alt adevăr despre ea. În ciuda rangului social, a strălucirii, a admirației generale, Diana a rămas tot timpul o persoană foarte nesigură pe sine, aproape copilăroasă în dorința ei de a face bine pentru alții, astfel încât să se poată elibera de profunda obsesie a propriei nevrednicii, din care

dezordinile ei alimentare erau doar un simptom. Lumea a sesizat această latură a personalității ei și a iubit-o pentru vulnerabilitatea ei, admirând-o în același timp pentru onestitatea ei.

…În mod fundamental, nu se schimbase deloc față de figura ei de soră mai mare, care a avut grijă ca o mamă de mine, s-a chinuit cu mine la școală și a îndurat acele lungi călătorii cu trenul, între locuințele părinților noștri, împreună cu mine, în weekend. Este un tribut adus bunului ei simț și puterii ei, dacă, în ciuda celei mai bizare vieți imaginabile după copilăria ei, ea a rămas neschimbată și plină de naturalețe.

„Nu îi vom lăsa să îndure chinurile.“

…Nu cred că ea a înțeles vreodată de ce sincerele ei bune intenții erau disprețuite de media… Singura mea explicație este că bunătatea autentică este amenințătoare în ochii celor aflați la capătul opus al spectrului moral. Trebuie să amintim că dintre toate ironiile despre Diana poate cea mai mare a fost aceasta: o fată purtând numele zeiței antice a vânătorii a fost, până la urmă, cea mai vânată persoană a timpurilor moderne.

Și-ar dori ca noi, astăzi, aici să facem legământul de a-i proteja pe scumpii ei băieți, William și Harry, ferindu-i de o soartă similară, or eu fac acest lucru aici, Diana, în numele tău. Nu îi voi lăsa să sufere chinurile care, cu regularitate, te împingeau la lacrimi și disperare. Și, dincolo de asta, în numele mamei și al surorilor tale, fac jurământul că noi, familia ta de sânge, vom face tot ce putem pentru a continua modul iubitor și imaginativ în care i-ai călăuzit pe acești doi tineri excepționali, astfel încât sufletele lor să nu fie doar copleșite de sentimentul datoriei și de tradiție, ci și să poată cânta liber, așa cum ai visat tu. Respectăm pe deplin moștenirea tradiției în care s-au născut,

întotdeauna o vom respecta, și pe ei îi vom încuraja în rolul lor regal. Dar noi, la fel ca tine, recunoaștem nevoia ca ei să experimenteze cât mai multe și mai diverse aspecte ale vieții cu putință, pentru a-i înarma spiritual și emoțional în anii ce vor veni. Știu că exact asta ai fi așteptat de la noi.

…Aș vrea să închei mulțumindu-i lui Dumnezeu pentru mila Sa pe care ne-a arătat-o în aceste îngrozitoare clipe, pentru că a luat-o pe Diana în cea mai frumoasă și radioasă ipostază a ei, atunci când era fericită în viața personală. Mai presus de toate, aducem mulțumiri pentru viața unei femei, pe care sunt atât de mândru că o pot numi sora mea: unica, complexa, extraordinara și veșnic de neînlocuit Diana…

„Pericolele indiferenței“

ELIE WIESEL

Discurs analizând calamitățile secolului XX, 12 aprilie 1999

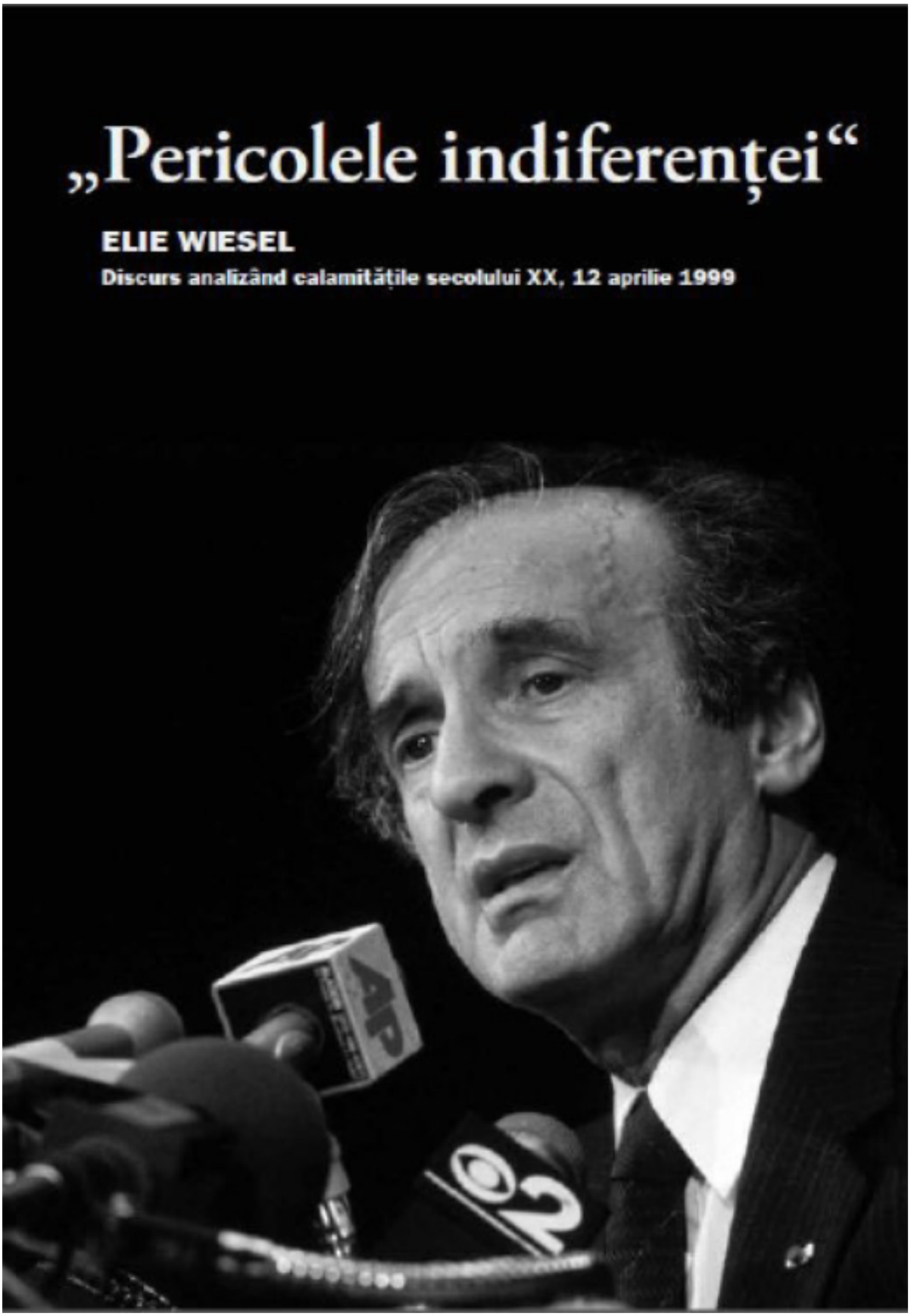

În 12 aprilie 1999, președintele Bill Clinton, prima-doamnă Hillary Clinton și membri ai Congresului s-au adunat în Sala de Est a Casei Albe. În cadrul unei serii de conferințe organizate cu prilejul intrării în noul mileniu, urmau să asculte un om vorbindu-le despre trecut, prezent și viitor. Tema centrală a discursului (și titlul lui) era „pericolele indiferenței“, iar vorbitorul avea mai multă autoritate decât majoritatea oamenilor pentru a avertiza în privința acelor primejdii.

Elie Wiesel a crescut la Sighet, România, „un băiat evreu dintr-un orășel din munții Carpați“, care vorbea idiș ca primă limbă și studia ebraica. După ce regiunea a fost transferată Ungariei în 1940, naziștii au „epurat“ Sighetul de evrei în 1944 — în număr de 20000 —, deportându-i în masă în lagărele de concentrare. La sosirea în lagărul de la Auschwitz-Birkenau, în Polonia, Wiesel a fost separat de mama lui și de sora lui mai mică, pe care nu le-a mai revăzut niciodată. El și tatăl lui au fost supuși la muncă silnică într-o uzină de cauciuc din apropiere, unde erau înfometați și bătuți. Când Armata Roșie a început să se apropie, au fost mutați la Buchenwald, în Germania, și acolo tatăl lui Wiesel a pierit din cauza maltratărilor, cu puțin timp înainte ca lagărul să fie eliberat de Armata a Treia a SUA, în 1945.

ELIE WIESEL

Născut Eliezer Wiesel, pe 30 septembrie 1928, în Sighet, România, fiu al unei familii de evrei practicanți.

Familia lui a fost trimisă în lagărul de concentrare de la Auschwitz–Birkenau, în 1944, unde a îndurat (cu tatăl lui) munca silnică, inanița și bătăile; a fost

transferat în lagărul de la Buchenwald, de unde a fost eliberat de armata SUA în aprilie 1945. După aceea, la Paris, a studiat la Sorbona, a predat ebraica și a condus un cor, înainte de a deveni jurnalist. A publicat o renumită carte de memorii despre Holocaust, *Noaptea*, în 1958 (în franceză) și în 1960 (în engleză). În calitate de cetățean SUA din 1963, a îmbinat profesoratul la City University of New York, Yale și (din 1976) Boston University, cu o prolifică producție literară și cu activismul militant. A fost președinte al Consiliului Memorial al Holocaustului (1978–1986), în SUA. Premiile și onorurile lui includ Medalia de Aur a Congresului (1985), Medalia Prezidențială a Libertății și Premiul Nobel pentru Pace (1986), ultimul fiind punctul de pornire al înființării (cu soția lui) Fundației Elie Wiesel pentru Umanitate.

După război, Wiesel a încercat să uite aceste orori, reinventându-și o identitate la Paris ca jurnalist și scriind pentru publicații franceze și israeliene. După ani întregi de tăcere despre experiențele lui din război și la îndemnul scriitorului francez François Mauriac, s-a apucat în sfârșit să așternă totul pe hârtie, condensând o lungă narațiune într-o succintă carte memorialistică, *La Nuit* (*Noaptea*), 1958. Publicată în engleză sub titlul *Night* (1960), cartea lui Wiesel a devenit un fenomen global și una dintre lucrările de referință ale literaturii Holocaustului. Au urmat multe alte scrieri, inclusiv romanele *L'Aube* (*Zorii*) și *Le Jour* (*Ziua*), precum și alte memorii. Însă *Noaptea* l-a propulsat pe Wiesel în rolul de voce publică de renume în problemele umanitare, un rol care i-a adus Premiul Nobel pentru Pace în 1986 și care a dus la crearea unei Fundații Elie Wiesel „pentru a combate indiferența, intoleranța și injustiția".

În 12 aprilie, Hillary Clinton l-a prezentat pe Wiesel, spunând: „Dumneavoastră ne-ați învățat să nu uităm niciodată. Ne-ați arătat de ce trebuie să ascultăm întotdeauna victimele indiferenței, ale urii și ale răului". Iar mesajul lui Wiesel era simplu, dar profund: indiferența și lipsa de acțiune devin aliații răului. Așa cum spunea el, „În locul de unde vin eu, societatea

era compusă din trei simple categorii: ucigașii, victimele și spectatorii“. În acest fel, „indiferența este întotdeauna prietena inamicului, fiindcă îl avantajează pe agresor“. Prin contrast, i-a pomenit pe soldații SUA care l-au eliberat de la Buchenwald, cărora le va fi „mereu recunoscător“ pentru furia lor justițiară față de ceea ce au găsit acolo. Și, făcând tranziția de la trecut la prezent, a salutat intervenția trupelor NATO în Kosovo, în 1999, împotriva forțelor sârbești care încercau să epureze regiunea de populația ei de etnie albaneză. Pentru Wiesel, primejdiile indiferenței trebuie să persiste mereu, dar la fel și mijloacele de a le evita. A încheiat, spunând că „ne îndreptăm spre noul mileniu, purtând în suflet o adâncă frică și o extraordinară speranță“.

Acum cincizeci și patru de ani, un băiat evreu dintr-un orășel din munții Carpați s-a trezit, nu departe de preaiubitul Weimar al lui Goethe, într-un loc de eternă infamie numit Buchenwald. Era în sfârșit liber, dar nu exista niciun pic de bucurie în inima lui. Credea că nu va mai cunoaște niciodată sentimentul de bucurie. Eliberat în ziua anterioară de niște soldați americani, își amintește furia lor față de ceea ce au văzut. Și, până la adânci bătrâneți dacă îi va fi dat să trăiască, el le va fi mereu recunoscător pentru acea furie și, de asemenea, pentru compasiunea lor. Deși nu înțelegea limba lor, ochii lor i-au spus ce era nevoie să afle — că și ei își vor aminti și vor depune mărturie.

…Suntem în pragul unui nou secol, al unui nou mileniu. Care va fi moștenirea lăsată de acest veac care dispare? Cum va fi el ținut minte în noul mileniu? Cu siguranță, va fi judecat, va fi aspru judecat, atât din punct de vedere moral, cât și metafizic. Aceste eșecuri au aruncat o umbră întunecată asupra omenirii: două războaie mondiale, nenumărate războaie civile, absurdul

lanț al asasinatelor (Gandhi, familia Kennedy, Martin Luther King, Sadat, Rabin), băi de sânge în Cambodgia și Nigeria, India și Pakistan, Irlanda și Rwanda, Eritreea și Etiopia, Sarajevo și Kosovo; inumanitatea gulagului și tragedia Hiroshimei. Și, la un nivel diferit, desigur, Auschwitz și Treblinka. Atât de multă violență; atât de multă indiferență.

„Indiferența poate fi tentantă — ba mai mult chiar, seducătoare.“

Ce este indiferența? Din punct de vedere etimologic, cuvântul înseamnă „fără diferență“. O stranie și nefirească stare, în care liniile se estompează între lumină și întuneric, amurg și zori, crimă și pedeapsă, cruzime și compasiune, bine și rău. Care sunt manifestările și inevitabilele ei consecințe? Este vorba despre o filosofie? Este posibilă o filosofie a indiferenței? Poate cineva să considere indiferența drept o virtute? Este necesar, uneori, să practici indiferența, doar ca să-ți păstrezi sănătatea mintală, să trăiești normal, să te bucuri de o mâncare bună și de un pahar de vin, în timp ce omenirea în jurul nostru trece prin bulversări sfâșietoare?

Desigur, indiferența poate fi tentantă — ba mai mult chiar, seducătoare. Este cu mult mai ușor să întorci capul ca să nu vezi victimele. Este cu mult mai ușor să eviți asemenea întreruperi brutale de la munca ta, de la visurile tale, de la speranțele tale. Este, de fapt, stânjenitor, supărător, să te implici în durerea și disperarea altei persoane. Oricum, pentru persoana care este indiferentă, semenii săi nu contează. Și, prin urmare, viețile lor sunt neînsemnate. Angoasa lor ascunsă sau chiar vizibilă nu prezintă niciun interes. Indiferența îi reduce pe ceilalți oameni la o abstracție.

„Mai bine un Dumnezeu nedrept, decât unul indiferent.“

Departe acolo, în spatele porților negre de la Auschwitz, cei mai tragici dintre toți prizonierii erau cei supranumiți *Muselmänner*. Înfășurați în păturile lor rupte, ședeau sau zăceau pe jos, holbându-se în gol, nemaiștiind cine erau sau unde se aflau — străini de tot ce îi înconjura. Nu mai simțeau durere, foame, sete. Nu se temeau de nimic. Nu simțeau nimic. Erau morți, dar ei nu știau.

Ancorați în tradiția noastră, unii dintre noi credeam că a fi abandonați de omenire atunci nu era lucrul cel mai grav. Simțeam că a fi abandonați de Dumnezeu era mai rău decât a fi pedepsiți de El. Mai bine un Dumnezeu nedrept decât unul indiferent. Pentru noi, a fi ignorați de Dumnezeu era o pedeapsă mai aspră decât a fi victimele urgiei Lui. Omul poate trăi departe de Dumnezeu — dar nu în afara lui Dumnezeu. Dumnezeu este pretutindeni unde noi suntem. Chiar și în suferință? Chiar și în suferință.

Într-un fel, a fi indiferent la acea suferință este ceea ce face inumană o ființă umană. Indiferența, de fapt, este mai periculoasă decât mânia și ura. Furia poate fi uneori creatoare. Scrii un mare poem, compui o mare simfonie. Faci ceva special pentru omenire, fiindcă ești furios din cauza nedreptății la care ești martor. Dar indiferența nu este niciodată creatoare. Chiar și ura, uneori, poate stârni o reacție. Te lupți împotriva ei. O denunți. O dezarmezi. Indiferența nu stârnește nicio reacție. Indiferența nu este o reacție. Indiferența nu este un început; este un sfârșit. Și prin urmare, indiferența este întotdeaua prietena inamicului, fiindcă îl avantajează pe agresor — niciodată pe victima lui, a cărui durere este amplificată, când el sau ea se simt uitați. Deținutul politic în celula lui, copiii înfometați, refugiații fără adăpost — a nu reacționa la nenorocirea lor, a nu le alina singurătatea oferindu-le o scânteie de speranță înseamnă a-i exila din memoria umană. Și, negându-le umanitatea, ne trădăm propia umanitate.

Indiferența, astfel, nu este doar un păcat, este o pedeapsă. Și aceasta este una dintre cele mai importante lecții ale vastelor experiențe pe care acest veac aproape încheiat le-a trăit în materie de bine și rău.

În locul de unde vin eu, societatea era compusă din trei simple categorii: ucigașii, victimele și spectatorii... ne simțeam abandonați, uitați. Toți, absolut toți, ne simțeam așa. Și singura noastră consolare jalnică era convingerea noastră că Auschwitz și Treblinka reprezentau niște secrete bine păzite; că liderii lumii libere nu știau ce se întâmplă în spatele acelor porți negre și al sârmei ghimpate; că nu aveau cunoștință despre războiul împotriva evreilor pe care armatele lui Hitler și complicii lui îl purtau în cadrul războiului contra Aliaților. Dacă ar fi știut, ne gândeam noi, cu siguranță acei conducători ai lumii ar fi mișcat cerul și pământul ca să intervină. Ar fi vorbit deschis, cu mare indignare și tărie. Ar fi bombardat șinele ferate care duceau la Birkenau, doar șinele, măcar o dată. Și atunci noi am înțeles, am aflat, am descoperit că Pentagonul știa, că Departamentul de Stat știa.

...Amara poveste a vasului *St. Louis* este un caz edificator.[8] Acum șaizeci de ani, oamenii „încărcați“ pe acel vas — aproape 1 000 de evrei — au fost duși înapoi în Germania nazistă. Și asta s-a întâmplat după *Kristallnacht*, după primul pogrom organizat de stat, când sute de magazine evreiești au fost distruse, sinagogi au fost arse, mii de oameni au fost internați în lagăre de concentrare. Și vaporul acela, care se afla deja în apele Statelor Unite, a fost trimis înapoi. Eu nu înțeleg. Roosevelt era un om bun, un om sufletist. Îi înțelegea pe cei care aveau nevoie de ajutor. De ce nu le-a dat voie acelor refugiați să debarce? O mie de oameni — în America, marea țară, cea mai mare democrație, cea mai generoasă dintre toate noile națiuni din istoria modernă. Ce s-a întâmplat? Eu nu înțeleg. De ce indiferența, la cel mai înalt nivel, față de suferința

victimelor?

Dar au existat ființe umane sensibile la tragedia noastră. Acei neevrei, acei creștini, pe care noi îi numim „neevrei virtuoși“, ale căror fapte de eroism altruist au salvat onoarea religiei lor. De ce au fost ei atât de puțini? De ce efortul de a-i salva pe ucigașii SS după război a fost mai mare decât efortul de a salva victimele lor în timpul războiului? De ce unele dintre cele mai mari corporații americane au continuat să facă afaceri cu Germania hitleristă, până în 1942? S-a sugerat și s-a dovedit cu documente că Wehrmacht-ul nu ar fi putut să invadeze Franța fără benzina obținută din surse americane. Cum se poate explica indiferența lor?

Și totuși, prieteni, s-au întâmplat și lucruri bune în acest secol traumatizant: înfrângerea nazismului, prăbușirea comunismului, renașterea Israelului pe pământul lui strămoșesc, dispariția apartheidului, tratatul de pace dintre Israel și Egipt, acordul de pace din Irlanda. Și să ne amintim întâlnirea, plină de dramatism și emoție, dintre Rabin și Arafat pe care dumneavoastră, domnule președinte, ați găzduit-o chiar în acest loc. Am fost aici și nu o voi uita niciodată.

„De data asta, lumea nu a mai tăcut.“

Și apoi, desigur, decizia comună a Statelor Unite și NATO de a interveni în Kosovo și de a salva acele victime, acei refugiați, pe aceia care au fost dezrădăcinați de către un om, care eu cred că din cauza crimelor lui trebuie să fie acuzat de crime împotriva umanității.

De data asta, lumea nu a mai tăcut. De data asta, noi am reacționat. De data asta, noi am intervenit. Să însemne asta oare că am învățat din lecțile trecutului? Să însemne asta oare că societatea s-a schimbat? A devenit ființa umană mai puțin

indiferentă și mai umană? Oare chiar am învățat ceva din experiențele noastre? Suntem oare mai puțin insensibili la nenorocirea victimelor epurării etnice și ale altor forme de nedreptate în atâtea locuri din lume? Este îndreptățita intervenție de astăzi în Kosovo, condusă de dumneavoastră, un avertisment durabil asupra faptului că niciodată de-acum încolo nicăieri în lume deportările, terorizarea copiilor și a părinților lor nu vor mai fi permise? Efectul va fi oare și de a-i descuraja pe alți dictatori, din alte țări, să nu mai procedeze la fel?

„Când adulții fac războaie, copiii pier.“

Dar copiii? Oh, îi vedem la televizor, citim despre ei în ziare și ni se frânge inima, fiindcă întotdeauna, inevitabil, soarta lor este cea mai tragică. Când adulții fac războaie, copiii pier. Le vedem chipul, le vedem ochii. Dar le auzim rugămințile? Simțim oare durerea lor, agonia lor? În fiecare minut, unul dintre ei moare de boli, violențe, foamete. Unii dintre ei — atât de mulți dintre ei — ar putea fi salvați.

Și astfel, încă o dată, mă gândesc la băiatul evreu din munții Carpați. El l-a însoțit pe bătrânul care sunt eu astăzi de-a lungul acestor ani de căutări și luptă. Și împreună ne îndreptăm spre noul mileniu, purtând în suflet o adâncă frică și o extraordinară speranță.

---

[8] Pachebotului german „St. Louis“, transportând refugiați evrei din Germania în 1939, i s-a refuzat intrarea în Cuba, apoi în SUA și în Canada. Pasagerii vasului au fost primiți, în cele din urmă, în Anglia, Franța, Belgia și Țările de Jos, dar mulți dintre

ei, în final, au căzut pradă naziștilor.

„Astăzi, națiunea noastră a văzut răul“

GEORGE W. BUSH

Discurs către națiune, după atentatele teroriste din 9/11, 11 septembrie 2001

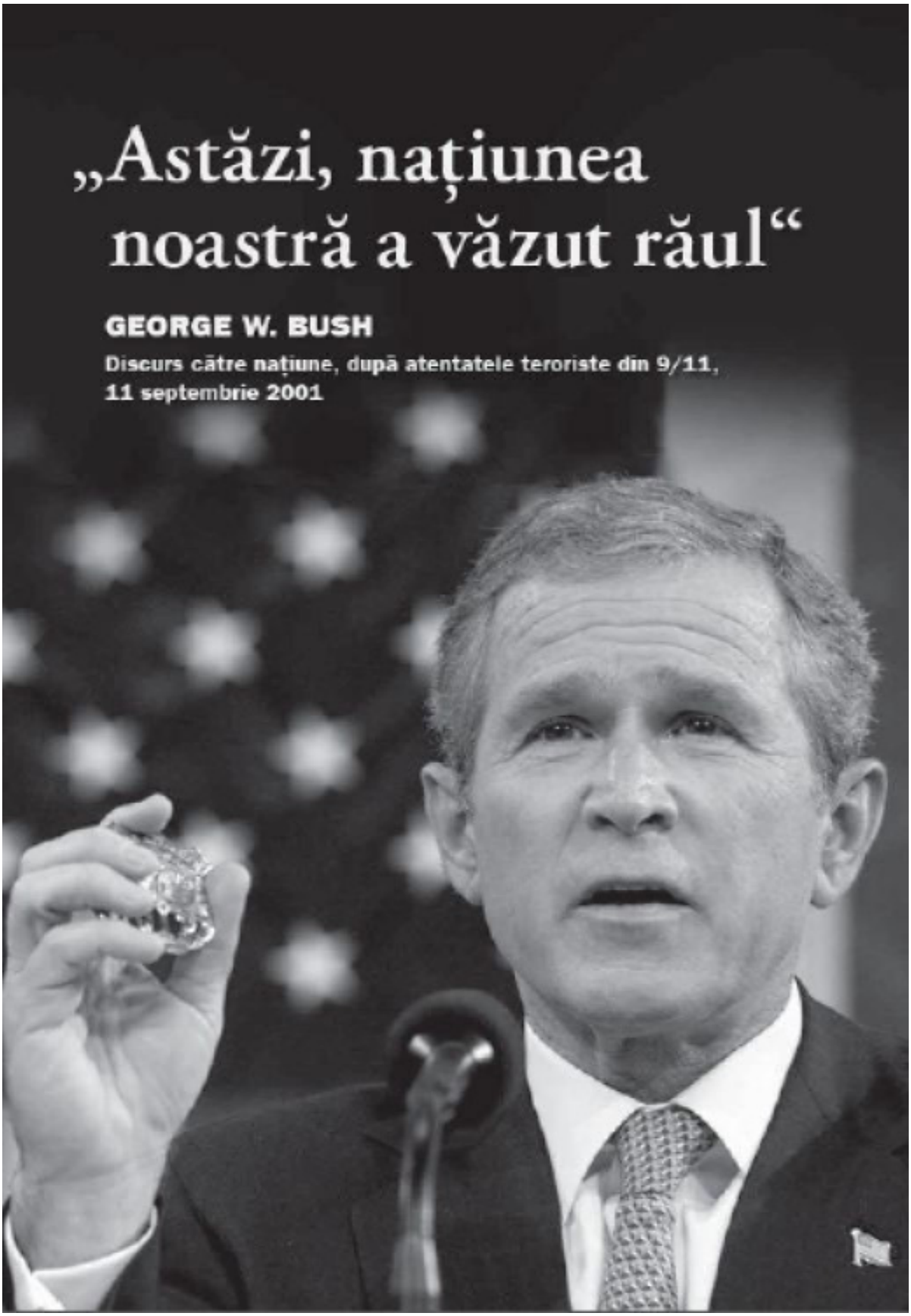

La începutul noului mileniu, sub multe aspecte lumea nu mai părea la fel de periculoasă, cum fusese în ultimii 60 de ani. Odată cu încheierea Războiului Rece, spectrul unui conflict devastator între superputeri pălise. Și, cu toate că destrămarea fragilei Iugoslavii în anii 1990 a dus la războaie cumplite și la „epurări“ etnice, intervenția NATO în regiune sugera că în „noua ordine mondială“ forța armelor poate fi folosită și în scopuri umanitare, și nu doar pentru a servi unor ambiții naționale înguste.

Statele Unite și-au ales atunci cel de-al 43–lea președinte, chiar dacă de o manieră ambiguă. După un proces electoral extrem de strâns și disputat în anul 2000, George W. Bush a urmat la Casa Albă. A avut prea puțin timp totuși să poată beneficia de atmosfera optimistă a începutului de mileniu, căci în foarte scurt timp avea să se confrunte cu cea mai mare provocare, care avea să îi definească președinția. Acel eveniment a fost, desigur, „9/11“.

GEORGE W. BUSH

S-a născut pe 6 iulie 1946, în New Haven, Connecticut, ca fiu al viitorului președinte al SUA George H.W. Bush.

Familia s-a mutat în Texas în 1948. George W. Bush a studiat la un institut de elită, Philips Andover Academy, Massachusetts, iar apoi la Yale University (licențiat în istorie, 1968). Înrolat în Texas Air National Guard, a învățat să piloteze avioane de vânătoare și a ajuns la gradul de locotenent. La Harvard University (1972–1975), a obținut un masterat în administrarea afacerilor, înainte de a înființa o companie de foraj pentru petrol și gaze, în Texas. În 1977, s-a însurat cu Laura Welch, cu care are două fete gemene. S-a mutat la Washington, D.C., pentru a susține campania prezidențială reușită a tatălui său, în 1988, iar ulterior s-a mutat la Dallas, Texas, unde a devenit coproprietar al

echipei de baseball Texas Rangers. A fost guvernator al Texasului, 1994–1999, unde cu îndemânare a îmbinat reformele favorabile mediului de afaceri cu o politică bipartizană abil echilibrată, devenind renumit pentru „conservatorismul (lui) umanitar“. A câștigat nominalizarea ca republican la alegerile prezidențiale din 1999 și l-a învins pe Al Gore în scrutinul din 2000, după ce, cu o majoritate de 5–4, membrii Curții Supreme au respins renumărarea voturilor în Florida; victoria lui la al doilea mandat, în 2004, a fost mult mai convingătoare. Președinția lui a fost încadrată de crize: primele atentate teroriste din 9/11, iar apoi dezastrul financiar produs de ipotecarea „nesecurizată“ și de criza de lichidități, în 2008. Măsurile lui politice au inclus reforme fiscale și în domeniul asistenței medicale, reforme ale învățământului („Niciun copil neglijat“) și susținerea inițiativelor bazate pe „bună-credință“. Popularitatea lui a scăzut, odată cu creșterea nemulțumirilor legate de strategia post-9/11, în special Războiul din Irak.

Evenimentele de la 11 septembrie 2001, transmise în direct de toată mass-media din lume, au rămas de neșters pentru toți cei care au urmărit acele imagini. Atacul terorist pus la cale de membrii rețelei islamiste Al-Qaida împotriva complexului World Trade Center și a Pentagonului a fost alarmant de simplu și sofisticat: sofisticat, prin faptul că a implicat o coordonare atentă, o planificare îndelungată, instructaj de zbor și efectul de totală surprindere. Simplu, în sensul că până la urmă niște bărbați bine îmbrăcați și înarmați cu niște cuțite mici au exploatat încrederea și frica altor oameni, pentru a transforma aeronavele în bombe zburătoare. Președintele Bush nota în jurnalul său: „Astăzi, a avut loc un Pearl Harbor al secolului XXI“. Numărul morților și elementul-surpriză au fost similare; dar în 1941, agresorii erau de factură tradițională — o țară ostilă cu ambiții de expansiune —, iar atmosfera era deja încordată.

Șocul atacurilor 9/11 a venit din faptul că noul mileniu adusese cu sine un inamic mai nebulos, mai nedefinit și, în mod potențial, mai înspăimântător: un inamic care era neînfricat, din moment ce era suicidar, invizibil, din moment ce era

învăluit în secret, înspăimântător prin favorizarea terorismului în masă și dificil de deslușit în motivațiile lui. Din acea zi, a curs un alt flux al „noii ordini mondiale“, ca reacție a atacurilor teroriste: războaie în Afghanistan (2001–2002) și în Irak (2003), urmate de insurecții în ambele țări; violențe grave în Pakistan; noi atacuri teroriste în Europa, Africa și Asia; un nou minister în SUA — Departamentul de Securitate Internă; și un controversabil lagăr de detenție la Guantanámo Bay. Forțele militare și agențiile de securitate din întreaga lume au făcut eforturi de adaptare pentru a combate noua amenințare.

În 11 septembrie totuși era rolul președintelui Bush să se adreseze națiunii și să încerce să interpreteze niște evenimente aproape incredibile. Bush nu era nicidecum un orator înnăscut — de fapt, era cunoscut mai degrabă pentru lipsa de proprietate a termenilor și pentru stilul populist, care păreau să sugereze un fel de ezitare în folosirea vocabularului. Dar în discursul de atunci, întocmit de Michael Gershon, a avut un ton solemn și liniștitor, afirmând valorile americane — și decizia neclintită a americanilor de a apăra acele valori — și condamnându-i pe teroriști. Au existat, de asemenea, indicii privind viitoarele măsuri politice. Bush a insistat ca discursul să includă o frază ce avea să rămână cunoscută drept „doctrina Bush“: „Nu vom face nicio deosebire între teroriștii care au comis aceste fapte și cei care le-au cultivat“. A folosit, de asemenea, expresia „război contra terorismului“, care, sub forma „Global War on Terror“ (GWOT) — Războiul Global împotriva Terorii avea să stea la baza strategiei lui generale.

Bună seara,

Astăzi, concetățenii noștri, modul nostru de viață, însăși libertatea noastră au fost atacate printr-o serie de acte teroriste deliberate și ucigașe. Victimele erau în avioane sau în birourile

lor: secretare, oameni de afaceri, bărbați și femei, funcționari federali și militari, mămici și tătici, prieteni și vecini. Mii de vieți au fost curmate subit prin acte de terorism, mârșave și malefice. Imaginile cu avioane zburând direct în clădiri, incendii violente, uriașe structuri prăbușindu-se ne-au umplut de stupefacție, provocându-ne o tristețe cumplită și o furie mută, dar necruțătoare. Aceste fapte de omor în masă au urmărit să înfricoșeze națiunea noastră, aruncând-o în haos și renunțare. Dar au dat greș. Țara noastră este puternică.

„Aceste fapte sfărâmă structuri de fier, dar nu pot să știrbească fermitatea de fier a americanilor.“

Un mare număr de oameni au sărit în apărarea unei mari națiuni. Atacurile teroriste pot să zdruncine temeliile celor mai înalte clădiri, dar nu pot atinge temelia Americii. Aceste fapte sfărâmă structuri de fier, dar nu pot să știrbească fermitatea de fier a americanilor. America a fost aleasă drept țintă a atacurilor, fiindcă noi suntem cel mai luminos far al libertății și al șanselor egale din lume. Și nimeni nu va putea împiedica această lumină să strălucească. Astăzi, națiunea noastră a văzut răul — tot ce poate fi mai oribil în natura umană —, iar noi am reacționat cu tot ce are America mai bun. Cu dârzenia echipelor de salvare, cu solidaritatea unor străini și vecini, care au venit să doneze sânge și să ajute în orice mod se putea.

Imediat după primele atacuri, am implementat planurile guvernamentale de reacție în cazuri de urgență. Armata noastră este puternică, bine pregătită. Echipele noastre de intervenție în situații de criză muncesc în New York City și Washington D.C., alăturându-se eforturilor de salvare întreprinse pe plan local. Prioritatea noastră este să îi ajutăm pe

cei care au fost răniți și să luăm toate măsurile de prevedere necesare pentru a-i proteja pe cetățenii noștri în țară și oriunde în lume, în eventualitatea unor noi atentate. Departamentele guvernului nostru lucrează fără întrerupere. Agențiile federale din Washington, care au trebuit să fie evacuate astăzi, se redeschid pentru personalul esențial diseară și vor fi deschise cu program complet începând de mâine. Instituțiile noastre financiare rămân puternice, iar economia americană își va continua, de asemenea, activitatea.

„Împreună acționăm pentru a câștiga războiul împotriva terorismului.“

Investigațiile sunt în curs de desfășurare pentru a-i prinde pe cei care s-au aflat în spatele acestor fapte malefice. Am dat ordin tuturor lucrătorilor din serviciile de informații și structurilor de aplicare a legii să îi găsească pe cei care se fac vinovați și să îi aducă în fața justiției. Nu vom face nicio deosebire între teroriștii care au comis aceste fapte și cei care le-au cultivat.

Am tot respectul pentru membrii Congresului care mi s-au alăturat în condamnarea intransigentă a acestor atentate. Și, în numele poporului american, le mulțumesc nenumăraților conducători din lume care au telefonat pentru a oferi condoleanțe și ajutor. America și prietenii și aliații noștri fac front comun cu cei care doresc pace și securitate în lume și împreună acționăm pentru a câștiga războiul împotriva terorismului.

Astă-seară, vă cer să vă rugați pentru toți cei care suferă, pentru copiii ale căror lumi au fost sfărâmate, pentru toți cei care nu se mai simt acum în siguranță. Și ruga mea este să fie consolați de către o Putere mai mare decât oricare dintre noi,

așa cum a dăinuit peste veacuri în cuvintele Psalmului 23[9]: „Chiar de voi umbla prin mijlocul umbrei morții, nu mă voi teme de rele, că Tu cu mine ești“.

Astăzi, este o zi când toți americanii, de orice statut și ocupație, se unesc în dorința noastră fermă pentru dreptate și pace. America și-a biruit dușmanii și înainte, vom face așa și de data asta. Nimeni dintre noi nu va uita vreodată această zi, dar vom continua să ne apărăm libertatea și tot ceea ce este bun și just în lumea noastră.

Vă mulțumesc. Noapte bună. Și Dumnezeu să binecuvânteze America!

---

[9] Psalmul 22, în toate versiunile Bibliei Ortodoxe. (*N.t.*)

„Lupta noastră a atins un moment decisiv“

GERRY ADAMS

Discurs cerând Armatei Republicane Irlandeze să renunțe la violență, 6 aprilie 2005

În 1998, Acordul din Vinerea Mare părea să aducă speranța de pace în Irlanda de Nord. În 1922, conform clauzelor din Tratatul Anglo-Irlandez, a luat ființă viitoarea Republică Irlanda independentă, lăsând cele șase comitate din nord, predominant protestante, ca provincie în cadrul Regatului Unit al Marii Britanii. Începând din anii 1960, mișcările de protest pentru drepturi civile, organizate de minoritatea catolică a provinciei, au provocat reacțiile protestanților monarhiști, ceea ce a dus treptat la escaladarea violențelor, la intervenția armatei britanice și la o guvernare direct de la Londra. Așa au apărut „Tulburările“ și peste 20 de ani de violențe, în care trupele paramilitare republicane catolice — în principal Provisional Irish Republican Army (IRA — Armata Republicană Irlandeză Provizorie) — au atacat și au folosit bombe împotriva forțelor și instituțiilor britanice, cărora li s-au alăturat trupele paramilitare protestante monarhiste.

GERRY ADAMS

S-a născut pe 6 octombrie 1948, într-o familie cu puternice convingeri republicane, la Belfast (West Belfast), Irlanda de Nord.

S-a retras de la școală la 17 ani, a intrat în Sinn Féin, îmbrățișând un activism republican militant. A fost arestat și închis în 1971 și 1973, acuzat că ar fi un lider al IRA, dar probele au fost considerate insuficiente. În 1983, a devenit președinte al Sinn Féin și a fost ales ca membru al Parlamentului pentru West Belfast (1983–1992, 1997–prezent), adoptând tactica de a nu participa la ședințele de la Westminster. A luat măsuri pentru profesionalizarea grupării Sinn Féin, a început negocieri discrete cu alte partide și cu guvernul britanic, respectiv, irlandez, iar în 1994 IRA a declarat o încetare a focului, care a fost încălcată în 1996, dar a fost reluată în anul următor. După Tratatul din Vinerea Mare (1998), a devenit membru al Adunării Irlandei de Nord, până la suspendarea acesteia în

perioada 2002–2007. A avut un rol esențial în a convinge IRA să demonstreze că dorește procesul de pace, în 2005–2006, și rămâne vocea principală a politicii republicane din Irlanda de Nord.

La începutul anilor 1990, politicieni din aripa stângă a IRA, Sinn Féin, au ajuns la concluzia că operațiunile militare trebuiau să înceteze, spre binele cauzei republicane, și în secret au început discuții cu alte partide, ba chiar și cu guvernul britanic. Figura centrală era Gerry Adams, președintele controversat al Sinn Féin, care e posibil (comentatorii nu au căzut de acord) să fi fost la un moment dat și în Consiliul Armat al IRA. În cele din urmă, discuțiile dintre principalul partid republican și, respectiv, monarhist, precum și cele dintre guvernul britanic și, respectiv, irlandez s-au soldat cu Tratatul din Vinerea Mare, care părea să ofere o soluție: înființarea unor instituții transfrontaliere, o adunare legislativă a Irlandei de Nord, eliberarea din închisoare, înainte de termen, a membrilor IRA și a deținuților monarhiști, și angajamentul de a pune capăt violențelor.

Situația a redevenit critică în 2002, când noua Adunare legislativă a Irlandei de Nord a fost suspendantă, sub pretextul infiltrării unor spioni IRA. Și alte acțiuni au fost puse pe seama IRA: impunerea cu forța a unei justiții preventive violente în cartierele catolice, un uriaș jaf bancar de 26,5 milioane £ în 2004, și înjunghierea fatală a unui bărbat din Belfast, Robert McCartney, într-o încăierare în cârciumă, în 2005. În februarie 2005, IRA și-a retras oferta de a renunța la folosirea armelor. Într-un gest de un mare simbolism, în săptămâna sărbătorii Sfântului Patrick, în 2005, președintele George W. Bush a invitat rudele lui McCartney la Casa Albă, pentru a se întâlni cu el, sfidându-l astfel pe Gerry Adams. Iar senatorul Ted Kennedy, simpatizant vechi al republicanilor, a anulat o întâlnire cu

Adams, din cauza „activității criminale continue“ desfășurate de IRA.

Adams și Sinn Féin se confruntau cu o pierdere de credibilitate, simțindu-se nevoia unei redresări de imagine în fața opiniei publice. În aceste condiții, Adams a rostit un discurs adresat conducerii IRA, în care, deși critica politicienii unioniști și cele două guverne, lansa un apel către IRA de a abandona armele, odată pentru totdeauna. În 6 aprilie 2005, a citit în fața presei o variantă a acestui discurs. Așa cum remarca Adams, adesea în trecut „apărase dreptul IRA de a se angaja în lupta armată“, însă Irlanda secolului XXI era „un loc foarte diferit față de situația existentă în urmă cu 15 ani“. Cu alte cuvinte, a spus celor din IRA că ajutorul lor era acum vital pentru a reconstrui „procesul de pace“.

Politica Irlandei de Nord rămâne complexă, iar mici grupuri republicane (Real IRA, Continuity IRA) recurg încă la violență. Dar în 2006 observatorii au anunțat că marea parte a IRA depusese armele, iar în 2007 Adunarea Irlandei de Nord a fost repusă în drepturi.

Vreau să mă adresez direct bărbaților și femeilor din *Óglaigh na hÉireann*, soldaților voluntari din Armata Republicană Irlandeză. În vremurile de mari primejdii, v-ați aruncat în prăpădul luptei, *Bearna Bhaoil*. Când alții stăteau spectatori, voi și familiile voastre nu ați precupețit nimic pentru a apăra un popor răsculat, bătându-vă pentru libertatea și unitatea irlandeză. În ciuda sorții potrivnice, ați avut curajul să înfruntați un inamic militar uriaș, forțele armate ale Coroanei Britanice și surogatele lor, sub forma brigăzilor unioniste ale morții… Timp de peste 30 de ani, IRA a demonstrat că guvernul britanic nu poate guverna Irlanda după bunul lui plac. Voi ați confirmat dreptul legitim al poporului acestei insule la libertate

și independență. Mulți dintre camarazii voștri au făcut sacrificiul suprem. Prin fermitatea voastră, prin altruismul și curajul vostru, lupta pentru libertate și-a atins aproape scopul. Acea luptă poate continua acum prin alte mijloace. Afirm acest lucru cu autoritatea funcției mele de președinte al Sinn Féin.

În trecut, am apărat dreptul IRA de a se angaja în lupta armată. Am procedat astfel, întrucât nu exista alternativă pentru cei care nu voiau să plece capul ori să închidă ochii la oprimare sau pentru cei care doreau o republică națională.

Acum există alternativă.

Am o opinie foarte clară despre conținutul acestei alternative. Calea înainte este prin construirea unui sprijin politic pentru obiectivele democratice și republicane pe cuprinsul Irlandei și prin câștigarea sprijinului internațional pentru aceste țeluri.

Vreau să mă folosesc de acest prilej, prin urmare, pentru a lansa un apel, către conducerea *Óglaigh na hÉireann,* de a adopta și a accepta pe deplin această alternativă. Puteți avea curajul unor inițiative care să ducă la înfăptuirea scopurilor voastre, printr-o activitate pur politică și democratică? Știu prea bine că asemenea decizii cu adevărat istorice nu pot fi luate decât după intense consultări interne. Vă cer să le inițiați cât mai repede cu putință. Cunosc perfect că cea mai recentă contribuție pozitivă a IRA la procesul de pace s-a produs în contextul unui acord amplu. Dar, totodată, consider cu fermitate că e nevoie ca republicanii să conducă dând exemplu. Nu poate exista o demonstrație mai mare a acestui lucru decât modul cum IRA a încetat (violențele) în vara anului 1994.

Sinn Féin a dat dovadă că are capacitatea de a juca un rol fruntaș în cadrul unei mișcări populare pentru pace, egalitate și dreptate. Suntem întru totul dornici să punem capăt separării și să creăm condițiile pentru unitate și independență. Sinn Féin are potențialul și capacitatea de a deveni vehiculul pentru

atingerea obiectivelor republicane.

„Curajul vostru este acum necesar pentru viitor.“

Irlanda în care noi trăim astăzi este, totodată, un loc foarte diferit față de situația existentă în urmă cu 15 ani. Există acum o platformă pentru toată Irlanda, cu un potențial uriaș. Naționaliștii și republicanii au acum convingerea și încrederea că niciodată nu se va mai permite să fie tratați drept cetățeni de categoria a doua. Egalitatea este cuvântul nostru de ordine. Catalizatorul pentru aceste schimbări se regăsește în sprijinul tot mai mare în favoarea republicanismului.

Desigur, cei care se opun schimbării nu se vor da, pur și simplu, la o parte. Întotdeauna va exista o luptă între cei care doresc schimbarea maximă și cei care doresc să mențină statu-quo-ul.

Dar dacă vrem ca republicanii să aibă câștig de cauză, dacă dorim ca procesul de pace să fie încheiat cu succes, iar suveranitatea și reunificarea Irlandei să fie asigurate, atunci noi trebuie să stabilim platforma de lucru — nimeni altcineva nu trebuie să facă asta.

Vreau, de asemenea, să fac un apel personal către voi toți — voluntarii femei și bărbați care ați rămași neînfrânți în fața unor teribile adversități. Acum, este timpul să pășiți din nou în *Bearna Bhaoil*; dar nu ca luptători riscându-vă viața și sănătatea, ci ca activiști într-o mișcare națională spre independență și unitate.

Asemenea decizii sunt cu bătaie lungă și anevoioase. Dar vouă curajul nu v-a lipsit niciodată în trecut. Curajul vostru este acum necesar pentru viitor. Nu va fi ușor. Există nenumărate probleme pe care poporul Irlandei trebuie să le rezolve pe viitor. Capacitatea voastră ca voluntari republicani de a vă

ridica la înălțimea acestei misiuni va însemna că cele două guverne și alții să nu se poată eschiva cu ușurință de la obligațiile și responsabilitatea lor de a rezolva aceste probleme.

Lupta noastră a atins un moment decisiv.

Vă cer să veniți alături de mine în valorificarea acestui moment, să ne intensificăm eforturile, să reconstruim procesul de pace și, cu fermitate, să ducem lupta noastră mai departe.

„Voința politică este o resursă regenerabilă“

AL GORE

Discurs rostit în Bali, la Conferința ONU privind schimbările climatice, 14 decembrie 2007

În ciuda consensului existent în sânul comunității științifice internaționale, privind amenințările pe care încălzirea globală le reprezintă pentru însuși viitorul planetei, tentativele de a determina o reacție internațională coordonată nu se bucurau de succes la începutul secolului al XXI-lea. Printre obstacolele întâmpinate în acest sens se număra refuzul, formulat de guvernările care s-au succedat la Washington, de a ratifica un plan de acțiune definit, cum ar fi Protocolul de la Kyoto privind reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră. Fără o susținere din partea celei mai mari economii a lumii, o serie de inițiative bine intenționate nu s-au putut concretiza.

Multe voci influente din SUA au susținut că asumarea unor asemenea angajamente ar antrena un risc inacceptabil pentru continua prosperitate economică a națiunii. De ce trebuia ca SUA, se întrebau acești lideri de opinie, să își pună practic în pericol capacitatea de producție industrială, când țări rivale emergente, cum ar fi China și India, își puteau continua dezvoltarea rapidă, nefiind stingherite de obligații de mediu comparabile? A devenit oare amenințarea încălzirii globale, se întrebau ei, suprema poveste de groază?

AL GORE

S-a născut pe 31 martie 1948, la Washington, D.C., SUA. Tatăl său, Al Gore Sr, a fost un politician democrat, care a reprezentat statul Tennessee în Camera Reprezentanților și în Senat.

Gore Jr a pășit în politică pe urmele tatălui său, devenind unul dintre fruntașii Partidului Democrat. A fost ales ca membru în Camera Reprezentanților a SUA în 1976, 1978, 1980 și 1982. A devenit senator în 1984 și a ocupat funcția de vicepreședinte al SUA în administrația lui Bill Clinton, începând din 1993.

Pierzând alegerile prezidențiale în 2000, cu o mică diferență de voturi în favoarea lui George W. Bush, Al Gore a devenit activ ca întreprinzător privat, fiind însă renumit mai ales pentru eforturile sale de a trage un semnal de alarmă în privința pericolelor încălzirii globale.

Prin urmare, a fost o adevărată răsturnare de situație pentru adepții schimbărilor climatice, atunci când un fost vicepreședinte al Statelor Unite a devenit unul dintre cei mai vehemenți susținători ai mișcării pentru reducerea poluării. Militând în domeniul problemelor de mediu încă din anii 1970, Al Gore a scris câteva cărți deosebit de influente, printre care *Earth in the Balance* și *An Inconvenient Truth*, cea de-a doua fiind totodată și titlul unui documentar din 2006 („Un adevăr incomod“); distins cu două premii Oscar, filmul prezintă eforturile lui Al Gore de a educa opinia publică în privința prevenirii încălzirii globale. În același an, a înființat două organizații nonprofit: Alianța pentru Protecția Climei (promovând activitatea cetățenească) și Proiectul pentru Climă, cu scop educațional.

La Conferința Organizației Națiunilor Unite privind schimbările climatice, care a avut loc în Bali (decembrie 2007), au participat reprezentanți din peste 180 de țări. Scopul era de a pune la punct detaliile unui nou protocol, care să înlocuiască Tratatul de la Kyoto. Dar, confirmând temerea majorității participanților, nu s-a putut ajunge la un acord, în condițiile în care SUA s-a plasat din nou în fruntea statelor care respingeau un asemenea document.

Decernându-i-se Premiului Nobel pentru Pace, obținut alături de Comisia Interguvernamentală a ONU pentru Schimbări Climatice (IPCC — International Panel on Climate Change), „pentru informarea omenirii asupra pericolelor ridicate de schimbările climatice“, Al Gore a putut să-și facă auzită vocea pretutindeni în lume. A continuat să expună

pericolele încălzirii globale, în mod rațional și competent. Această problemă, își asigura el auditoriul, constituie o „urgență planetară“, care nu mai suferă amânare. În mod semnificativ, a profitat de ocazie pentru a-și rosti „adevărul incomod“. „Țara mea“, recunoștea el, „poartă în principal răspunderea obstrucționării negocierilor aici, în Bali“. A fost un discurs titrat pe prima pagină a ziarelor din întreaga lume.

Chestiunea încălzirii globale nu este rezolvată nici măcar pe jumătate, însă discursul rostit de Al Gore în Bali a trasat o linie de demarcație, dincolo de care nu există întoarcere în trecut.

Noi, ca specie umană, ne confruntăm cu o urgență planetară. Această afirmație poate părea multora drept o exagerare alarmistă, însă ea descrie cumplit de exact situația în care ne aflăm acum și, așa cum doctorul Pachauri și cei trei mii de colegi ai săi din IPCC ne-au reîmprospătat memoria, acumularea gazelor cu efect de seră continuă să blocheze tot mai multă căldură de la soare în atmosfera noastră, amenințând echilibrul climatic stabil care a constituit o premisă esențială, dar din păcate desconsiderată pentru dezvoltarea civilizației umane.

Chiar în această săptămână au fost prezentate noi dovezi. Îmi amintesc cum, cu ani în urmă, i-am auzit pe savanții specialiști în studierea ghețurilor și a zăpezilor exprimându-și îngrijorarea că, la un moment dat într-un viitor îndepărtat, spre sfârșitul secolului XXI, s-ar putea ivi chiar posibilitatea de a pierde întreaga calotă de gheață de la Polul Nord. Îmi amintesc, de asemenea, cum doar cu trei ani în urmă, și-au revizuit estimările, spunând că acest lucru s-ar putea întâmpla la jumătatea secolului XXI, prin anul 2050.

„Acestea nu sunt vremuri în care

să ne vedem de treburi ca de obicei.“

Îmi amintesc cum la începutul acestui an am fost șocat când i-am auzit spunând, împreună cu alți oameni de știință, că acest lucru s-ar putea întâmpla peste numai 34 de ani, iar acum, în această săptămână, ne spun că topirea calotei polare s-ar putea produce în decurs de cinci până la șapte ani, începând din momentul de față.

...Dacă până acum erau unii care credeau că această criză climatică avea să îi afecteze pe nepoții lor, dar cu toate astea n-au spus nimic, iar apoi au fost un pic tulburați când au auzit că aceeași criză climatică avea să-i afecteze pe copiii lor, dar cu toate astea în continuare nu au spus și nu au făcut nimic, aflăm astăzi că ne afectează pe noi, cei din generația prezentă și că depinde de noi, cei din această generație, să rezolvăm *criza*.

O conștientizare a unei necesități imperative, care este adecvată pentru această provocare, este în sine o provocare pentru imaginația noastră morală. Depinde de noi, cei din această generație, să vedem limpede și extrem de exact ceea ce se întâmplă. Raportându-ne la un număr de 21 de ani, în care s-au înregistrat cele mai mari temperaturi măsurate vreodată în atmosfera pământului, constatăm că douăzeci dintre ei au fost în perioada ultimilor 25 de ani, anul cu cea mai caldă temperatură fiind 2005, iar acest an urmează să se plaseze pe locul doi în ierarhia celor mai călduroși ani. Această variație nu este firească, ci se situează dincolo de limitele normale ale variației de temperatură, or savanții nu au contenit să ne tot spună acest lucru, de-a lungul timpului, pe un ton din ce în ce mai alarmat.

Dar, din cauză că relația noastră cu pământul este fără precedent, am reacționat lent. Și, din cauză că bioxidul de carbon este invizibil, ne vine ușor să eliminăm din peisaj și din

minte criza climatică, atâta vreme cât nu vom fi văzut manifestându-se primele ei consecințe.

...Eu nu sunt o oficialitate a Statelor Unite și de aceea nu sunt constrâns de rigorile unui limbaj diplomatic. Prin urmare, voi rosti un adevăr incomod. Țara mea, Statele Unite ale Americii, poartă în principal răspunderea obstrucționării negocierilor aici, în Bali. Știm cu toții acest lucru, însă țara mea nu este singura națiune care poate lua măsuri menite să garanteze că vom putea merge înainte, după Bali, cu progrese și noi speranțe.

...Așadar, trebuie să plecăm de aici cu un mandat puternic. Acestea nu sunt vremuri în care să ne vedem de treburi ca de obicei. Cumva va trebui, fiecare dintre voi va trebui, să conștientizăm existența acestei necesități imperative aici în Bali... Nu știu să vă spun cum să găsiți talentul de a naviga în jurul acestui enorm obstacol, cum să vă mișcați prin cameră în jurul acestui elefant, pe care tocmai am fost suficient de nediplomat încât să-l numesc, însă vă rog să faceți acest lucru...

Dacă veți decide să continuați progresele care au fost deja făcute aici sub toate aspectele, cu excepția țintelor și a calendarului propus pentru reducerile prescrise; cu speranța (și cu așteptarea îndreptățită) că, înainte ca acest proces să se concluzioneze în Copenhaga, veți fi reușit să umpleți acel gol (cu ajutorul unei poziții diferite din partea Statelor Unite); atunci veți putea înregistra mari progrese aici.

În primul rând, asta înseamnă un plan care să finanțeze complet un fond de adaptare ambițios, pentru a construi o capacitate adaptivă în cele mai vulnerabile țări, în vederea prevenirii crizei climatice. Înseamnă crearea unor mijloace cu adevărat inovatoare pentru transferul de tehnologie, cu scopul de a permite mobilizarea de tehnologie și capital în toată lumea.

Avem nevoie de un plan de prevenire a despăduririlor.

Despăduririle sunt cauza unui procent de 20 la sută din emisiile globale de bioxid de carbon, echivalentul emisiilor totale din SUA și China. Este dificil de întocmit un asemenea tratat aici.

„Acestea nu sunt probleme politice. Acestea sunt imperative morale.“

Credeți-mă, dacă aș putea pocni din degete ca să schimb poziția Statelor Unite ale Americii, precum și poziția altor țări, și pe loc să fac mult mai simplu procesul de adoptare a țintelor și a calendarului de lucru, nu aș pregeta nicio clipă. Dar, dacă privim realist situația cu care ne confruntăm, înțelepciunea ne va îmboldi să mergem înainte, în ciuda acelui obstacol.

Pot să vă spun că există o conștientizare din ce în ce mai amplă a situației actuale pretutindeni în lume — inclusiv în țara mea —, dincolo de aceste acțiuni deja întreprinse, pe care vi le-am descris aici. Mame și tați, bunici, lideri de comunități, lideri de afaceri, pretutindeni în lume, oamenii încep să privească tot mai clar spre miza care este în joc aici.

…Acestea nu sunt probleme politice. Acestea sunt imperative morale. Dar ceea ce ne lipsește este capacitatea de a da la o parte comportamentul deghizat, privind lucrurile așa cum sunt în realitate, pentru ca apoi să găsim baza de a acționa împreună și de a le aborda cu succes.

…Formăm o singură populație pe aceeași unică planetă. Avem un singur viitor, un singur destin, pe care trebuie să ni-l urmăm împreună, fiindcă noi putem acest lucru.

Marele poet spaniol din Seville Antonio Machado scria: „Drumețule, să nu crezi că există vreun drum. Tu trebuie să-ți croiești drumul mergând înainte“.

…Există două drumuri pe care le puteți alege. Fiecare conduce spre un alt viitor. Nu va trece mult timp și copiii noștri

vor evalua ce ați făcut voi aici în Bali, ce am făcut noi și generația noastră aici în această lume, atunci când vor privi înapoi la anul 2007 și vor pune o întrebare, din cele două posibile. Nu știu ce întrebare vor pune ei. Știu ce întrebare aș prefera eu să pună, însă, credeți-mă, una dintre aceste două întrebări cu siguranță va fi rostită.

Copiii noștri vor privi înapoi și fie vor întreba „Unde vă era mintea? Nu ați auzit cum IPCC de patru ori a avertizat în unanimitate lumea că trebuie să fie luate măsuri? Nu ați văzut cum se topeau ghețarii? Nu ați văzut cum dispare calota de gheață de la Polul Nord? Nu ați văzut cum se măreau deșerturile, cum se adânceau secetele și cum se veștejeau recoltele? Nu ați văzut cum creștea nivelul apelor mării? Nu ați văzut inundațiile? Nu ați fost atenți la ceea ce se întâmpla? Nu v-a păsat? Unde vă era mintea?“

Fie vor pune o a doua întrebare, pe care aș prefera din suflet să o aud. Îmi doresc să privească înapoi spre această perioadă și să întrebe: „De unde ați găsit voi curajul moral de a aborda cu succes o criză despre care atât de mulți oameni spuneau că nu are rezolvare? Cum ați avut voi capacitatea de a demara procesul care a descătușat imaginația morală a omenirii, făcându-ne să ne vedem pe noi înșine ca pe o unică și globală civilizație?“ Iar când ei vor pune această întrebare, vreau ca voi să le spuneți că pentru voi a fost un privilegiu să trăiți într-un moment când un grup de oameni relativ mic a putut controla destinul tuturor generațiilor viitoare.

…Se cuvine să avem un sentiment de exuberanță știind că noi suntem oamenii care trăim acel moment din istorie când faptele noastre pot schimba complet lucrurile.

Voi sunteți acești oameni. Voi aveți tot ce vă trebuie. Noi avem tot ce ne trebuie, în afară de voința politică. Însă voința politică este o resursă regenerabilă.

„Generațiilor furate… eu îmi cer iertare“

KEVIN RUDD

Moțiune parlamentară cerând iertare pentru maltratarea populației aborigene a Australiei, 13 februarie 2008

Când Partidul Laburist a câștigat alegerile generale în Australia, în 2007, rezultatul a dus la înlocuirea guvernării de un deceniu a Partidului Liberal și la instalarea ca prim-ministru a lui Kevin Rudd, liderul laburiștilor. Rudd, un fost diplomat devenit politician, cu puternice convingeri religioase, s-a plasat la cârma unui guvern care se situa mult la stânga, prin raportare la cabinetul predecesorului său, John Howard. Printre prioritățile sale, Rudd a pregătit terenul pentru un discurs de referință, despre maltratarea istorică a populației aborigene din Australia.

KEVIN RUDD

S-a născut pe 21 septembrie 1957 într-o familie săracă din mediul rural, în Nambour, Queensland, Australia.

S-a înscris în Partidul Laburist Australian în 1972. A făcut studii de istorie chineză și a epocii mandarine la Australian National University, Canberra, și a lucrat la Departamentul pentru Afaceri Externe în 1981–1988, fiind trimis ca diplomat în China și Suedia. Revenind în Queensland, a urcat în ierarhia guvernamentală, devenind director-general al cabinetului ministerial (1992–1995). A lucrat, de asemenea, în calitate de consultant în China. A fost ales membru pentru Griffith în Parlamentul Australiei, în 1998; a fost desemnat ministru „din umbră“ al afacerilor externe în 2001 și (suplimentar) ministru al comerțului în 2005, înainte de a fi ales lider al Partidului Laburist în 2006. A devenit premier al Australiei, după alegerile din 2007.

Un raport oficial din 1977, *Aduceți-i acasă*, examina politicile federale și de stat precedente, prin care copiii mici din comunitățile de aborigeni erau luați din familiile lor și trimiși în instituții sau familii de albi adoptive. Între 1910 și 1970, un

procent de 30 la sută din totalul copiilor aborigeni — „generațiile furate“, încifrând 50 000 de persoane — au avut parte de acest tratament abuziv, în încercarea de a-i asimila în cultura modernă australiană. Militanții și activiștii susținuseră că, adesea, consecințele unei asemenea dislocări erau dezastruoase pentru persoanele respective, fără a mai pomeni de familiile lor de sânge, iar numeroase relatări au început să apară despre grave maltratrări psihologice și fizice. John Howard adoptase opinia larg răspândită, potrivit căreia formularea unor scuze din partea autorităților ar duce la o avalanșă de litigii (și compensații costisitoare), insistând că generațiile actuale nu puteau să răspundă pentru faptele trecute ale altora. Dar în 13 februarie 2008, Rudd a împlinit o promisiune electorală când s-a adresat Parlamentului, abordând, cum spunea el, „această chestiune neterminată a națiunii“, pentru a prezenta „scuze fără rezerve“.

Rudd a vorbit îndelung în fața membrilor Camerei Reprezentanților și a unei galerii pline de cetățeni, majoritatea fiind membrii marcanți ai comunității aborigene. Afară, în fața clădirii Parlamentului, mulțimea se adunase pentru a asculta discursul transmis în direct de mass-media. Rudd — mai degrabă un vorbitor calm și ponderat decât un orator charismatic — a rostit un discurs care amintea pregnant de limbajul și cadențele unei slujbe religioase, cu o structură stilistică bazată pe reiterație, într-o alternanță de afirmații și răspunsuri: „Pentru durerea, suferințele și vătămările… ne cerem iertare… pentru umilințele și înjosirile… ne cerem iertare“. Pe lângă formularea — și justificarea — unor scuze oficiale în numele guvernului federal, Rudd a subliniat și cazuri individuale de suferințe și de cinism administrativ, care ieșiseră la iveală din investigații. A denunțat acea „tăcere împietrită, îndârjită și asurzitoare timp de peste un deceniu“ practicată de administrația predecesorului său în funcție. În 13 februarie

totuși a obținut un sprijin politic general pentru discursul și propunerile lui.

La modul concret, Rudd nu propunea compensații materiale pentru generațiile furate, ci mai degrabă noi inițiative în „politica indigenă“ și noi fonduri pentru „a umple golul dintre noi în ceea ce privește speranța de viață, realizările educaționale și oportunitățile economice“.

Unii membri ai populației aborigene revendică încă și astăzi în instanță reparații morale și materiale, deși deocamdată șansele lor de a avea câștig de cauză sunt relativ reduse.

Scuzele oferite oficial de Rudd au avut un ecou puternic pe plan internațional, poate cel mai evident fiind în cazul scuzelor oferite de premierul canadian Stephen Harper, în 11 iunie 2008, la adresa echivalentului canadian al generațiilor furate ale Canadei — copiii indieni luați cu forța din mijlocul familiilor și duși în școli-internat speciale, conform unei politici de asimilare, aplicată începând din anii 1870 (așa-numitele „școli rezidențiale indiene“). Iar în 2009, Rudd a cerut scuze unui alt grup de australieni supuși adesea unor tratamente abuzive din partea autorităților — generațiile de copii migrați din Anglia.

Propun ca astăzi să onorăm populația băștinașă a acestui pământ, cea mai veche cultură vie din istoria omenirii. Reacționăm astăzi față de maltratarea la care această populație a fost supusă în trecut. Reacționăm îndeosebi față de maltrarea celor care au fost generațiile furate — acest capitol întinat din istoria noastră națională.

A venit timpul acum ca națiunea să întoarcă o nouă filă în istoria Australiei, îndreptând nedreptățile trecutului și, astfel, mergând înainte cu încredere spre viitor. Ne cerem scuze pentru legile și politicile aplicate de parlamentele și guvernele succesive ale țării, care au pricinuit profunde amărăciuni,

suferințe și pierderi acestor semeni ai noștri australieni. Ne cerem scuze, în special, pentru luarea cu forța a copiilor aborigeni și a celor din Torres Strait Islands, rupându-i de familiile, comunitățile și țara lor. Pentru durerea, suferința și vătămările aduse acestor generații furate, urmașilor lor și pentru familiile lor rămase în urmă, ne cerem iertare. Față de mame și tați, frați și surori, pentru destrămarea familiilor și a comunităților, ne cerem iertare. Și pentru umilințele și înjosirile astfel pricinuite unui mândru popor și unei mândre culturi, ne cerem iertare. Noi, parlamentul Australiei, rugăm cu respect ca aceste scuze să fie primite, în spiritul în care sunt oferite, în cadrul procesului de însănătoșire a națiunii.

...Vine un moment în istoria națiunilor când popoarele lor trebuie să se reconcilieze pe deplin cu trecutul lor, dacă vor să meargă înainte cu încredere, făurindu-și viitorul. Națiunea noastră, Australia, a ajuns într-un asemenea moment. Din acest motiv Parlamentul s-a reunit astăzi: pentru a rezolva această problemă încă nerezolvată a națiunii, pentru a îndepărta o mare pată de pe sufletul națiunii și, într-un adevărat spirit al reconcilierii, pentru a deschide un nou capitol în istoria acestei mărețe țări, Australia.

...Rana sufletească, umilința, înjosirea și cruda brutalitate a actului de a despărți fizic o mamă de copiii ei ne lezează profund sensibilitatea și însăși conștiința noastră de oameni. Aceste povești sunt un strigăt ce trebuie auzit; un strigăt ce așteaptă scuzele noastre. În schimb, din partea Parlamentului națiunii nu a existat decât o tăcere împietrită, îndârjită și asurzitoare timp de peste un deceniu; concepția că într-un fel noi, Parlamentul, ar trebui să negăm în noi înșine orice instinct fundamental despre ceea ce este bine și ceea ce este rău; concepția că, în schimb, ar trebui să căutăm orice fel de pretext pentru a da deoparte această mare nedreptate, pentru a o lăsa să lâncezească pe rafturile arhivelor pentru istorici, cărturari și

apărători ai valorilor fundamentale, ca și cum generațiile furate nu ar fi decât un fenomen sociologic interesant. Dar generațiile furate nu sunt niște curiozități intelectuale. Sunt ființe umane, ființe umane... Adevărul incomod pentru noi toți este că parlamentele națiunii, luate individual și colectiv, au votat legi și au delegat competențe în baza acelor legi menite să facă pe deplin legală dislocarea forțată a copiilor pe temeiuri rasiale... Noi, parlamentele națiunii, suntem responsabili în ultimă instanță, nu cei care au pus în aplicare legile noastre. Iar problema rezidă în legile propriu-zise. Prin urmare, pentru națiunea noastră, este clar cum trebuie procedat: adică, să punem capăt acestui sumbru capitol din istoria Australiei.

„Ne cerem scuze pentru rănile, durerea și suferința pe care vi le-am provocat.“

...Generațiilor furate le spun următoarele: în calitate de premier al Australiei, eu îmi cer iertare. În numele guvernului Australiei, eu îmi cer iertare. În numele parlamentului Australiei, eu îmi cer iertare. Vă ofer aceste scuze fără rezerve. Ne cerem scuze pentru rănile, durerea și suferința pe care noi, Parlamentul, vi le-am provocat prin legile pe care parlamentele anterioare le-au adoptat. Ne cerem scuze pentru înjosirea, degradarea și umilirea pe care aceste legi le-au întruchipat. Oferim aceste scuze pentru mamele, tații, frații, surorile, familiile și comunitățile ale căror vieți au fost sfâșiate prin acțiunile unor guverne succesive sub parlamente succesive.

...Propunerea mea este aceasta: dacă scuzele pe care le rostim astăzi sunt acceptate în spiritul reconcilierii, în care sunt oferite, putem astăzi să stabilim împreună că va exista un nou început pentru Australia. Și spre un asemenea nou început am credința că națiunea ne cheamă acum.

Este de datoria națiunii să încheie astfel primele două veacuri ale istoriei noastre trecute, acum când începem un nou capitol. Îmbrățișăm cu mândrie, admirație și venerație aceste mărețe și străvechi culturi (autohtone), pe care suntem cu adevărat binecuvântați să le avem printre noi, culturi ce constituie un unic și neîntrerupt filon uman, legând continentul nostru australian de cea mai veche preistorie a planetei noastre.

Să întoarcem această filă împreună: australieni băștinași și nebăștinași, guvern și opoziție, commonwealth și stat, și să scriem împreună acest nou capitol în povestea națiunii noastre.

„America este un loc unde toate lucrurile sunt posibile“

BARACK OBAMA

Discurs după câștigarea alegerilor prezidențiale din SUA, 4 noiembrie 2008

Oricare dintre cei doi candidați principali ai Partidului Democrat pentru nominalizarea la prezidențialele din SUA, în 2008, ar fi făcut istorie din punct de vedere electoral. Hillary Clinton, fostă primă-doamnă și acum senator de New York, ar fi fost primul candidat femeie, în timp ce Barack Obama, senator junior de Illinois, ar fi fost primul candidat afro-american. În final, cel de-al doilea a câștigat nominalizarea — și, apoi, președinția — într-un proces electoral care a electrizat Statele Unite și lumea întreagă, așa cum nu se mai întâmplase din timpul lui John F. Kennedy. Când Obama a ajuns să rostească discursul de victorie, în Grant Park, Illinois, în 4 noiembrie 2008, avea o experiență bogată în a vorbi în prezența unui larg auditoriu. Într-adevăr, unul dintre atuurile sale, recunoscut depotrivă de admiratori și oponenți, era prestanța sa oratorică, o fluență elocventă de la tribuna politică.

BARACK OBAMA

S-a născut pe 4 august 1961, în Honolulu, Hawaii, dintr-un tată kenyan și o mamă americană albă din Kansas.

După ce părinții săi au divorțat, s-a mutat în Indonezia (1967–1971) cu mama lui și cu tatăl vitreg indonezian, înainte de a reveni în Hawaii și de a avea grijă de bunica lui. A absolvit facultatea de științe politice la Columbia University, în 1983, și s-a mutat la Chicago, unde a condus o organizație comunitară. A studiat la Harvard University Law School (1988–1991) și a devenit președinte al influentei publicații *Harvard Law Review*. La Chicago University, a ținut cursuri la Law School (1992–2004). În 1995, a publicat o carte de memorii despre familia sa, *Dreams from My Father* („Visuri de la tatăl meu"), iar în anul următor a fost ales în primul dintre cele trei mandate ca senator în statul Illinois, din partea Partidului Democrat. În 2004, a intrat în Senatul SUA, ca senator junior de Illinois, și în 2006 și-a anunțat candidatura la președinție. După o luptă strâns

disputată pentru nominalizare, a câștigat președinția, învingându-l pe contracandidatul său republican, John McCain, în 2008. Autobiografia sa politică, dezvoltând ideile sale, a fost *The Audacity of Hope* (*Îndrăzneala de a spera*), 2006. În 2009, a primit Premiul Nobel pentru Pace.

Originile lui Obama erau incontestabil un ingredient al candidaturii lui la președinție; așa cum spunea el, nu a fost „niciodată cel mai plauzibil candidat pentru această funcție“. Discursul său a reușit, astfel, să exploateze bogatul filon de năzuințe din „visul american“ într-un mod deosebit de eficient. Și-a prezentat victoria de o manieră ce arăta spre el, dar fără să pară egotist, ci mai degrabă părând a fi expresia aspirațiilor celorlalți oameni. Astfel, când Obama a spus: „A durat mult timp, dar astă-seară… schimbarea a venit pentru America“, se referea aparent la lungul proces electoral și la revenirea unui democrat la Casa Albă, după cele două mandate prezidențiale ale lui George W. Bush; dar implicația mai largă era că Obama reprezenta peste 200 de ani de așteptări, lungile lupte pentru egalitate rasială și drepturi civile.

Un discurs de acest fel, marcând victoria în alegeri, trebuia să includă și anumite clișee uzuale, iar Obama i-a adus un tribut contracandidatului său, John McCain, le-a mulțumit asistenților lui, prietenilor și familiei și — demarând procesul de moderare a unor așteptări nemăsurate — s-a referit la provocările majore care urmau. Kennedy a rămas celebru pentru felul cum i-a îndemnat pe cetățenii americani să se întrebe ce puteau face ei pentru țara lor. Obama nu a procedat chiar la fel, însă metaforele sale sugerând necesitatea unor eforturi reînnoite — adecvate pentru un candidat democrat — erau figuri de stil preluate din vocabularul muncii manuale trudnice, un proiect comun de „refacere“ a națiunii, „punând mână bătătorită de la mână bătătorită“ cu toții. Pentru lumea largă, Obama a promis „o nouă aurora a supremației

americane“. Dacă președinția lui Bush exprima dificultățile lumii marcate de atentatele din 9/11, Obama în schimb încerca să recupereze idealismul SUA în lumea post-9/11, îmbrățișând principiul forței prin puterea blândă a „idealurilor noastre: democrație, libertate, oportunitate și speranță neclintită“, în locul puterii dure a armelor și a bogăției.

Obama s-a întors la trăsăturile istorice ale victoriei lui prin intermediul unei povești, în felul ei la fel de extraordinară ca povestea lui: cazul unei alegătoare afro-americane în vârstă de 106 ani, din Atlanta, a cărei lungă existență fusese contemporană cu toate luptele și triumfurile moderne trăite de națiunea americană și de afro-americani și femei în materie de drepturi civile. A face această conexiune între o alegătoare modestă, cândva marginalizată, și noul președinte al SUA era un tur de forță retoric. Simboliza călătoria de la periferia societății spre centrul puterii, pe care o reprezenta victoria lui Obama.

Dacă există cineva care încă se îndoiește că America este un loc unde toate lucrurile sunt posibile; care încă se întreabă dacă visul fondatorilor noștri mai dăinuie în vremurilor noastre; care încă pune sub semnul întrebării puterea democrației noastre, seara aceasta este răspunsul vostru. Este răspunsul povestit de șirurile de oameni care s-au așezat la rând în jurul școlilor și al bisericilor, într-un număr pe care națiunea aceasta nu l-a mai văzut vreodată; cetățeni care au așteptat trei ore, patru ore la coadă, mulți pentru prima oară în viața lor, deoarece aveau credința că de data asta trebuia să fie altfel; că votul lor avea să conteze în final… Este răspunsul care i-a condus pe cei cărora li s-a spus atâta timp de către atât de mulți oameni să fie cinici și temători, și sceptici în privința lucrurilor pe care le putem înfăptui, să pună mâinile acum pe arcul

istoriei și să îl întindă din nou spre speranța unei zile mai bune. A durat mult timp, dar astă-seară… schimbarea a venit în America.

…Eu n-am fost niciodată cel mai plauzibil candidat pentru această funcție. Noi nu am început cu mulți bani sau multe semnături. Campania noastră nu s-a conceput pe holurile de la Washington — a început în curțile dosnice din Des Moines, în living-roomurile din Concord și pe prispa caselor din Charleston. A fost clădită de muncitori, bărbați și femei, care și-au rupt din puținele lor economii câte cinci dolari și zece dolari și douăzeci de dolari, pe care i-au donat acestei cauze… milioanele de americani care s-au oferit să ajute și să organizeze, demonstrând că… guvernarea poporului de către popor și pentru popor nu a pierit de pe acest Pământ. Această victorie este a voastră. Știu că nu ați făcut asta doar ca să câștigați niște alegeri și că nu ați făcut asta pentru mine. Ați făcut asta fiindcă înțelegeți enorma sarcină care ne așteaptă. Căci, chiar în timp ce sărbătorim astă-seară, noi știm că dificultățile pe care ziua de mâine le va aduce sunt cele mai mari din viața noastră — două războaie, o planetă în pericol, cea mai gravă criză financiară din ultimii o sută de ani… Este nevoie de canalizarea unor noi energii și de crearea unor noi locuri de muncă; sunt noi școli de construit, amenințări de înfruntat și alianțe de reparat.

Drumul pe care îl avem în față va fi lung… Vor exista piedici și starturi ratate. Mulți nu vor fi de acord cu fiecare dintre deciziile sau politicile pe care le voi adopta eu ca președinte, și știm că guvernul nu poate rezolva toate problemele. Dar întotdeauna voi fi onest cu voi în privința problemelor cu care ne vom confrunta. Voi asculta opinia voastră, în special când nu suntem de acord. Și, mai presus de toate, vă voi cere să vă alăturați în munca de refacere a acestei națiuni, în singurul mod cum s-a făcut acest lucru în America timp de 221 de ani —

piatră pe piatră, cărămidă pe cărămidă, mână bătătorită peste mână bătătorită.

„Să invocăm, așadar, un nou simț patriotic.“

…Să invocăm, așadar, un nou simț patriotic; un simț al datoriei și al responsabilității în care fiecare dintre noi decide să se implice, să muncească mai intens și să aibă grijă nu numai de sine însuși, ci toți unii de alții. Să ținem minte că, dacă am învățat ceva de la această criză financiară, este că nu putem avea un Wall Street prosper, dacă Main Street[10] este în suferință — în această țară, ne ridicăm și cădem ca o singură națiune; ca un singur popor.

Să rezistăm tentației de a recidiva în vechile partizanate, meschinării și comportamente imature care au înveninat politica noastră atâta vreme… deși Partidul Democratic a câștigat o mare victorie astă-seară, suntem decișI, cu modestie și fermitate, să vindecăm sciziunile care au ținut în loc progresul nostru. Așa cum spunea Lincoln unei națiuni mult mai divizate decât a noastră: „Noi nu suntem dușmani, ci prieteni… deși furia a crescut poate, nu trebuie să rupă legăturile noastre afective“. Și adresându-mă acelor americani al căror sprijin nu l-am dobândit încă — chiar dacă nu am câștigat voturile voastre, aud glasurile voastre, am nevoie de ajutorul vostru și voi fi președintele vostru de asemenea.

Și adresându-mă celor care ne urmăresc pe ecrane în seara asta de dincolo de țărmurile noastre, din parlamente și palate, celor care sunt adunați în jurul radiourilor în colțurile uitate ale lumii — poveștile noastre sunt diferite, dar destinul nostru este comun, și o nouă aurora a supremației americane este prezentă. Celor care vor să dărâme această lume — (le spun) noi vă vom învinge. Celor care vor pace și securitate — noi vă

sprijinim. Și tuturor celor care s-au întrebat dacă farul Americii luminează la fel de strălucitor — astă-seară le-am demonstrat încă o dată că adevărata forță a națiunii noastre vine nu din puterea armelor sau din anvergura avuției noastre, ci din tăria indestructibilă a idealurilor noastre: democrație, libertate, oportunitate și speranță neclintite.

...Aceste alegeri au avut multe momente inedite și multe povești, care vor fi repetate de-a lungul generațiilor viitoare. Dar povestea pe care o am în minte astă-seară este despre o femeie care și-a exprimat votul în Atlanta. Este asemenea milioanelor de oameni care au stat la rând pentru a-și face auzită vocea în aceste alegeri, cu excepția unui singur lucru — Ann Nixon Cooper are vârsta de 106 ani. S-a născut exact cu o generație după sclavie; în vremea când nu existau automobile pe drum sau avioane pe cer; când o persoană ca ea nu putea vota din două motive — din cauză că era femeie și din cauza culorii pielii ei. Și astă-seară mă gândesc la tot ce-a văzut ea într-un veac de viață în America — durerea din sufletele oamenilor și speranța; lupta și progresul; vremurile când ni se spunea că noi nu putem și oamenii care persistau în crezul american: Da, noi putem.

Într-o perioadă când femeilor li se închidea gura și li se nesocoteau speranțele, ea a trăit până la vârsta în care i-a fost dat să le vadă pe femei ridicându-se, făcându-și auzită vocea și mergând la vot. Da, noi putem.

În disperarea prăpădului din anii 1930 și în depresiunea economică din întreaga țară, ea a trăit să vadă cum națiunea și-a învins teama cu un „New Deal“, noi locuri de muncă și un nou sentiment al țelului comun. Da, noi putem.

Când bombele ne-au lovit la (Pearl) Harbor și tirania amenința omenirea, ea a fost acolo și a văzut cum o generație s-a ridicat glorioasă și o democrație a fost salvată. Da, noi putem.

A fost acolo, contemporană cu autobuzele din Montgomery,

furtunurile din Birmingham, un pod din Selma și un predicator din Atlanta, care le-a spus oamenilor „Noi vom învinge“. Da, noi putem.

„Acel nepieritor crez care rezumă spiritul unui popor: Da, noi putem!“

Un om a pus piciorul pe lună, un zid s-a dărâmat în Berlin, omenirea este conectată grație științei și a imaginației noastre. Și, în acest an, în aceste alegeri, ea a pus degetul pe un ecran și și-a dat votul, fiindcă după 106 ani în America, trecând prin bune și rele, ea știe cum America se poate schimba. Da, noi putem.

America, noi am ajuns atât de departe. Noi am văzut atât de multe. Dar mai sunt atât de multe lucruri de făcut. Așadar, astă-seară, să ne întrebăm — dacă ar fi ca scumpii noștri copii să trăiască îndelung pentru a vedea următorul veac; dacă fiicele mele ar fi atât de norocoase, încât să trăiască la fel de mult ca Ann Nixon Cooper, ce schimbare vor vedea ele? Ce progrese vom fi făcut noi? Aceasta este șansa noastră de a răspunde la acea chemare. Aceasta este clipa noastră. Acesta este timpul nostru — să punem poporul nostru la muncă și să deschidem porțile oportunității pentru micuții noștri; să reinstaurăm prosperitatea și să promovăm cauza păcii; să revendicăm „visul american“ și să reafirmăm acel adevăr fundamental — mulți cum suntem, ca unul noi suntem; atâta vreme cât respirăm, putem să sperăm, iar acolo unde suntem întâmpinați cu cinism și scepticism, și celor care ne spun că noi nu putem noi le vom riposta cu acel nepieritor crez care rezumă spiritul unui popor: DA, NOI PUTEM.

…Dumnezeu să vă binecuvânteze și fie ca Dumnezeu să binecuvânteze Statele Unite ale Americii!

[redacted]

[10] Termen colocvial folosit metonimic în sensul de economie în ansamblul ei, în contrast cu „Wall Street“, care se referă la pieţele financiare şi la bănci. (*N.t.*)

„Această mare responsabilitate este responsabilitatea față de popor“

XI JINPING

Cuvântarea secretarului general al Partidului Comunist Chinez la ședința membrilor Biroului Permanent al Comitetului Politic Executiv, în Beijing, 15 noiembrie 2012

Când Xi Jinping a preluat funcția de președinte al țării, China era deja o superputere economică, întrecând Japonia și devenind a doua mare economie a lumii (după SUA), în 2010. Creșterea medie anuală a PIB-ului în primul deceniu al secolului a depășit cu regularitate zece la sută.

În timp ce stagnarea economică globală de la sfârșitul anilor 2000 ilustra pregnant punctele slabe intrinseci ale modelului economic occidental, care domnise fără rival atât de mult timp, China era pregătită să pună capăt secolelor de obstrucționare a progresului și să își ocupe locul în vârful ierarhiei internaționale. În condițiile în care și India învecinată trecea printr-o perioadă de impresionantă dezvoltare, diverși comentatori politici din întreaga lume nu au contenit să vestească, ani de-a rândul, ascensiunea Estului și relativul declin al Vestului.

XI JINPING

S-a născut în 15 iunie 1953, la Beijing, China. Tatăl său făcea parte din prima generație de conducători comuniști.

Xi s-a înscris în Partidul Comunist Chinez (PCC) în 1974, iar cinci ani după aceea a absolvit facultatea de chimie industrială la Universitatea Tsinghua. Deținând pe rând diferite funcții administrative, a urcat treptat în ierarhia Partidului, devenind guvernator al provinciei Fujian în 2000 și fiind aclamat pentru promovarea unor reforme economice novatoare. Considerat drept un adversar al corupției, în 2007 a preluat funcția de secretar al organizației de partid din Shanghai și a intrat în Biroul Permanent al Comitetului Politic Executiv al PCC. În următorii trei ani, s-a impus drept posibilul succesor al lui Hu Jintao la președinția țării. În 2012, a fost numit secretar general al PCC și președinte al Comisiei Militare Centrale. A depus jurământul ca președinte al Chinei, în martie 2013. Deși nu era prea cunoscut pe plan internațional, existau mari

speranțe că, fructificând noile sale prerogative, Xi Jinping va iniția un proces de liberalizare prin reforme sociale și politice. Totodată, lui îi revenea sarcina dificială de a înfăptui următoarea etapă a revoluției economice în China.

Totuși, tabloul nu este atât de simplu cum ar părea. Desigur, progresul economic al Chinei — precedat de reformele vizând trecerea la o economie de piață, inițiate de Deng Xiaoping la sfârșitul anilor 1970 — a fost indiscutabil spectaculos. De asemenea, țara are rezerve enorme în privința mâinii de lucru, reprezentând aproape o cincime din populația globală. Deși se estimează că aproximativ 400 milioane de oameni au ieșit din starea de sărăcie, de la începutul anilor 1990 încoace, bogăția a revenit aproape în exclusivitate celor din centrele urbane, în condițiile în care o mare parte a populației rurale se luptă din greu să își câștige existența.

Între timp, influența Chinei pe scena internațională a crescut semnificativ, mulțumită unui amestesc ingenios de investiții abile și acordare de ajutoare generoase, îndeosebi în Africa. Jocurile Olimpice de vară din 2008, organizate la Beijing, fără restricții de cheltuieli, au constituit un spectacol grandios, menit să consolideze poziția Chinei în rândul celor mai influente națiuni ale lumii, chiar dacă protestele activiștilor pro-tibetani, înainte și în timpul Olimpiadei, au reprezentant un incident nedorit pentru Beijing.

În acest context, cuvântarea lui Xi Jinping a fost o declarație importantă privind imaginea Chinei ca stat și rolul ei în lume. Discursul a marcat, de asemenea, începutul drumului menit să conducă la ceea ce președintele Chinei avea să numească în următoarele luni „visul chinez“, adică „marea reîntinerire a națiunii chineze“ — un slogan ce oglindea imaginația unui popor avid să își reia statutul de lider mondial, după o întrerupere de multe secole. Xi însuși a adoptat un stil oratoric

concis și revigorant, cu o preferință pentru limbajul simplu, care lipsise adesea din alocuțiunile predecesorilor săi. Prestația sa nu a fost lipsită de o anumită charismă.

Cuvântarea lui Xi Jinping nu a marcat o schimbare miraculoasă a stării de fapt existente în China. La un anumit nivel, nu făcea decât să reafirme rolul central al PCC în societatea chineză. Totuși, invoca o tradiție ce se întindea înapoi în timp dincolo de perioada sumbră a maoismului, evocând o națiune care și-a adus „o contribuție de neșters pentru dezvoltarea civilizației și propășirea omenirii“. O asemenea retorică are priză sigură la majoritatea chinezilor. Apoi mai trebuia convins Occidentul să accepte „Noua Chină“.

Bună ziua, doamnelor, domnilor și prieteni.

…Ieri, s-a încheiat victorios cel de-al XVIII-lea Congres Național al PCC.

Pe durata acestor zile, prietenii din presă au relatat pe larg lucrările Congresului și au difuzat vocea Chinei, din abundență, în fiecare țară din lume. Toți ziariștii au fost foarte devotați, profesioniști și muncitori. Pentru acest lucru, în numele Secretariatului celui de-al XVIII-lea Congres al Partidului, aș vrea să vă transmit sincera noastră recunoștință.

…Aici, în numele membrilor noii organizații centrale de conducere, le mulțumesc sincer tuturor tovarășilor de partid pentru încrederea pe care ne-au acordat-o. Promitem să fim la înălțimea marii încrederi arătate și a misiunii ce ne-a fost desemnată.

Marea încredere a tuturor membrilor de partid și așteptările oamenilor din toate grupurile etnice ale țării nu reprezintă doar o extraordinară încurajare pentru a ne face munca temeinic, ci este totodată și o grea povară pe umerii noștri.

Această mare responsabilitate este responsabilitatea față de poporul nostru. Poporul nostru este un mare popor.

„Fiecare dram de fericire în lume trebuie să fie făurit prin muncă și trudă sârguincioasă.“

Pe perioada procesului de formare și dezvoltare a civilizației, timp de peste 5 000 de ani, poporul chinez și-a adus o contribuție de neșters la dezvoltarea civilizației și propășirea omenirii.

În epoca modernă, poporul nostru a trecut prin greutăți și neajunsuri permanente. Poporul chinez a atins cea mai periculoasă perioadă din istoria sa. De atunci, nenumărați oameni, însuflețiți de înaltele idealuri de a înfăptui marea renaștere a poporului chinez, au încercat să lupte în felul lor, însă au dat greș de fiecare dată.

De la înființarea PCC, noi am unit și am condus poporul înainte, la o luptă tenace, transformând Vechea Chină, pauperizată și înapoiată, în Noua Chină, care a devenit treptat înfloritoare și puternică. Marea renaștere a națiunii chineze a scos în evidență perspective strălucite, fără precedent în istorie.

Responsabilitatea noastră este să unim și să conducem oamenii din întregul Partid și din toate grupurile etnice ale țării, preluând astfel sceptrul istoriei și continuând să lucrăm pentru a înfăptui marea renaștere a poporului chinez, astfel încât poporul nostru chinez să poată sta mai ferm și mai puternic printre popoarele lumii și să își aducă o contribuție mai mare la propășirea omenirii.

„Metalul propriu-zis trebuie să fie dur pentru a fi transformat în fier.“

Această mare responsabilitate este responsabilitatea față de popor. Poporul nostru este un mare popor. Pe parcursul lungului proces al istoriei, bizuindu-ne pe sârguința, curajul și înțelepciunea noastră, poporul chinez a creat o frumoasă patrie, unde toate grupurile etnice au posibilitatea să trăiască laolaltă în armonie, și a promovat o cultură excelentă, ce nu se va stinge niciodată.

Poporul nostru iubește viața și așteaptă o educație mai bună, locuri de muncă mai stabile, un venit mai bun, un sistem de asigurări sociale mai eficient, îngrijiri medicale la un standard mai ridicat, condiții de trai mai confortabile și un mediu înconjurător mai frumos.

Poporul nostru speră ca toți copiii să poată crește mai bine, să poată munci mai bine și să poată trăi mai bine. Visul poporului de a avea o viață frumoasă și plăcută este țelul spre care se îndreaptă toate eforturile noastre.

Fiecare dram de fericire în lume trebuie să fie făurit prin muncă și trudă sârguincioasă. Responsabilitatea noastră este să unim și să conducem întregul partid și toate grupurile etnice din China, să continuăm să ne emancipăm modul de a gândi, să insistăm asupra reformelor și a deschiderii spre nou, să descătușăm și să dezvoltăm în societate noi forțe de producție, să lucrăm asiduu pentru a soluționa dificultățile întâmpinate de mase atât în producție, cât și în viață, și cu hotărâre să ne angajăm pe drumul bunăstării generale.

Aceasta este o responsabilitate majoră pentru partid. Partidul nostru este un partid politic care se află întru totul în slujba poporului. Partidul a condus poporul spre înfăptuiri mărețe, care au captat atenția lumii întregi. Avem toate motivele să fim mândri. Totuși, suntem mândri, dar nu vanitoși, și niciodată nu ne vom culca pe lauri.

În noua situație, partidul nostru se confruntă cu nenumărate impedimente grave și există multe probleme

presante în sânul partidului ce trebuie să fie rezolvate — în special probleme cum ar fi corupția și luarea de mită de către unii membri de partid; de asemenea, unele cadre s-au rupt de popor, punând un accent exagerat pe formalități și birocrație, iar toate aceste chestiuni trebuie să fie soluționate depunând mari eforturi.

Întregul Partid trebuie să fie vigilent.

„Poporul este cel care creează istoria.“

Metalul propriu-zis trebuie să fie dur pentru a fi transformat în fier. Responsabilitatea noastră este să lucrăm cu toți tovarășii din partid, pentru a avea certitudinea că partidul își poate controla propria conduită; trebuie să impunem o disciplină strictă; trebuie să abordăm eficient chestiunile stringente din cadrul partidului; trebuie să ameliorăm serios metodele muncii de partid; și trebuie să păstrăm legături strânse cu poporul. În felul acesta, partidul nostru va fi mereu nucleul ferm de conducere pentru propășirea cauzei socialismului cu specific chinez.

Poporul este cel care creează istoria. Masele întruchipează adevărații eroi. Puterea noastră vine de la popor și mase. Noi înțelegem profund că, în viață, capacitățile oricărui individ sunt limitate, însă atâta timp cât vom fi uniți, nu va exista nicio dificultate pe care noi toți să nu o putem depăși. Indivizii muncesc pe o durată de timp limitată, însă munca în slujba întregului popor nu cunoaște limite.

Responsabilitatea noastră este mai grea decât muntele Tai Shan, iar drumul care ne așteaptă înainte este lung și anevoios. Noi va trebui să fim mereu trup și suflet cu poporul; să împărtășim suferințele și nenorocirile poporului; să ne unim eforturile și strădaniile cu poporul; să ne îndeplinim

îndatoririle zi și noapte, cu perseverență; să năzuim ca raportul pe care îl vom da istoriei și poporului să fie mulțumitor.

Prieteni din presă, China are nevoie să afle mai multe despre lume, la fel cum și lumea are nevoie să afle mai multe despre China. Trag nădejdea că veți continua să faceți mai multe eforturi și să contribuiți mai mult la adâncirea înțelegerii reciproce dintre China și țările lumii.

Vă mulțumesc tuturor.

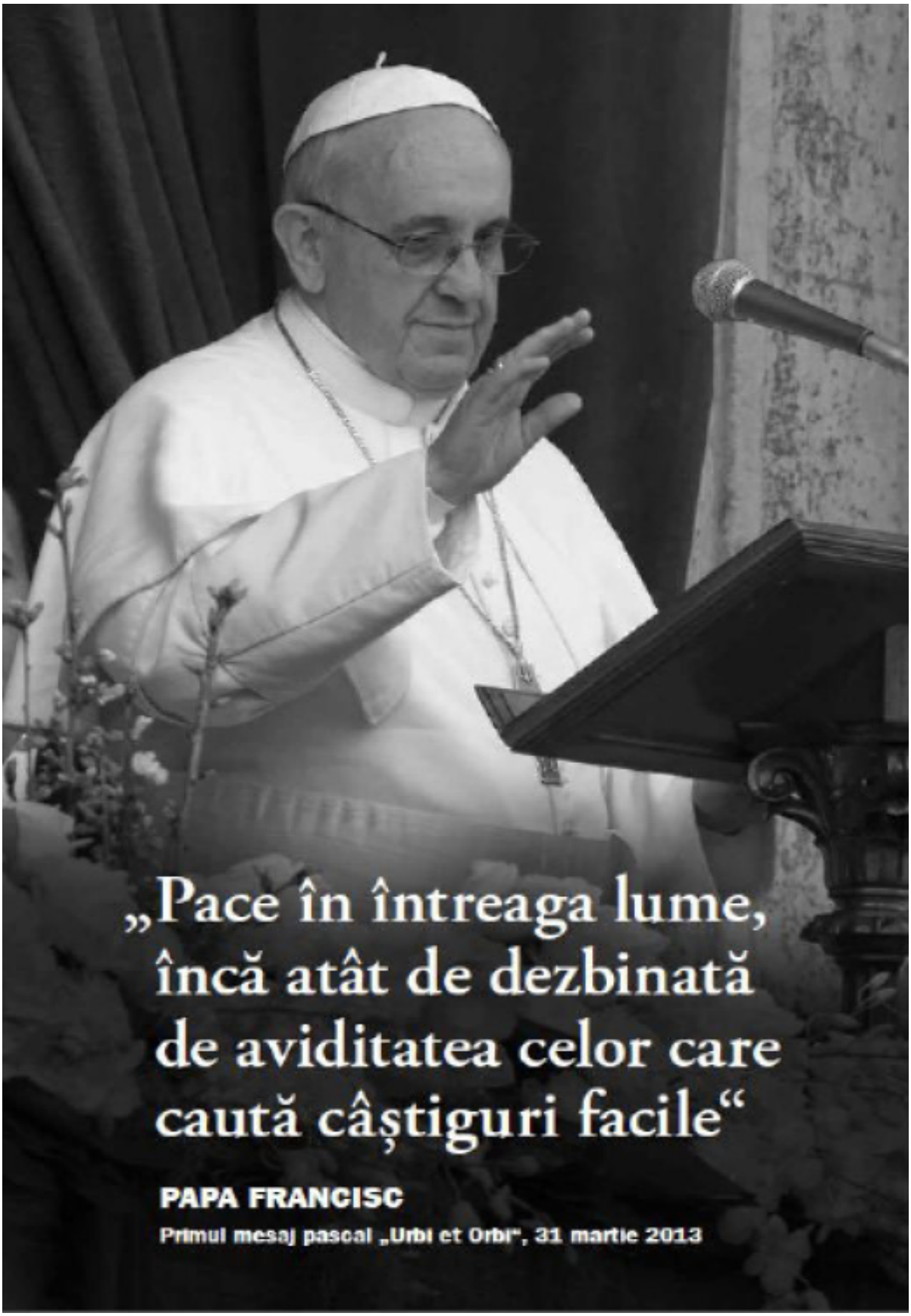
„Pace în întreaga lume,
încă atât de dezbinată
de aviditatea celor care
caută câștiguri facile“
PAPA FRANCISC
Primul mesaj pascal „Urbi et Orbi“, 31 martie 2013

Papa Francisc și-a început pontificatul într-un moment de mare dificultate în istoria Vaticanului. Când predecesorul său, Joseph Ratzinger (papa Benedict al XVI-lea) și-a anunțat retragerea din funcția de Vicar al lui Hristos, un asemenea gest nu se mai repetase de la papa Grigore XII-lea, în urmă cu aproximativ șase sute de ani. Deși informațiile oficiale afirmau că Ratzinger ajunsese la această decizie din cauza vlăguirii sale fizice și mentale, alte surse susțineau că demisia fusese provocată de așa-zisul scandal „Vatileaks“, care zdruncinase Vaticanul. Mai precis, imaginea suveranului pontif fusese grav afectată, atunci când s-a aflat că propriul său majordom sustrăsese documente personale secrete din arhiva Vaticanului. Oribilul incident denota existența unor sumbre jocuri de putere între zidurile Cetății Vaticanului, genul de mașinații pe care papa Benedict al XVI-lea le detesta.

PAPA FRANCISC

S-a născut pe 17 decembrie 1936, cu numele de Jorge Mario Bergoglio, în Buenos Aires, Argentina, din părinți imigranți italieni.

A intrat în Societatea lui Iisus în 1958 și a fost hirotonit preot peste unsprezece ani. Între 1973 și 1979, a fost superior provincial iezuit pentru Argentina, iar din 1980 până în 1986 a deținut funcția de rector al facultății de teologie și filosofie la Universitatea Iezuită din San Miguel. A fost consacrat episcop titular de Auca și auxiliar de Buenos Aires, în 1992, și a devenit arhiepiscop de Buenos Aires în 1998. Papa Ioan Paul al II-lea l-a numit cardinal în 2001. Când Ioan Paul al II-lea a murit în 2005, Bergoglio era considerat drept un posibil înlocuitor al său la Vatican, însă a pierdut în fața lui Joseph Ratzinger. Când Ratzinger, printr-un anunț senzațional, s-a retras din funcție în februarie 2013, Conclavul Cardinalilor, după cinci tururi de scrutin, l-a ales drept nou suveran pontif pe Bergoglio, care este primul papă iezuit și primul papă orginar din America de

Acest lucru survenea după alte câteva evenimente cu ecou negativ. Scandalul abuzurilor sexuale implicând, ani de-a rândul, preoți din Europa și America de Nord stigmatizase Vaticanul, acuzat în mod repetat de mușmalizarea deliberată a acestor fapte. De asemenea, numeroși nepracticanți catolici criticau poziția Bisericii în privința contracepției (în special refuzul de a permite utilizarea prezervativelor în regiunile unde contaminarea cu HIV atingea cote ridicate), a homosexualității și a rolului femeilor în ierarhia ecleziastică. Apoi se punea și problema rolului Bisericii Catolice în lume, după criza financiară globală.

Mulți sperau că papa Francisc va promova schimbări esențiale la Vatican. Renumit pentru grija sa față de păturile sărace din Buenos Aires, noul suveran pontif și-a ales numele papal în onoarea Sfântului Francisc din Assisi, un ascet cunoscut pentru smerenia sa și renunțarea la bunurile pământești. Noul papă a adoptat un mod de viață mai auster decât predecesorii săi imediați, renunțând bunăoară la automobilul Mercedes Benz, agreat de Benedict, și alegând în schimb un Ford Focus.

Noi dovezi privind convingerile sale că Biserica Catolică trebuie să fie alături de cei oropsiți s-au făcut auzite în primul său mesaj pascal, în 2013, în care a expus principiile fundamentale ale pontificatului său, vizând în principal îmbunătățirea sorții celor aflați la marginea societății. Pe lângă îndemnurile creștinești spre pacea mondială, a atacat pericolele reprezentate de capitalismul nestăpânit și „aviditatea celor care caută câștiguri facile“. Argumentul său a avut răsunet în inimiile milioanelor de oameni care îndurau urmările șocului provocat de recentul crah financiar global, pontificatul papei

Francisc dobândind astfel o nouă relevanță pentru o mare parte din omenire.

Dragi frați și surori din Roma și de pretutindeni în lume, Paște fericit ! Paște fericit!

Ce mare bucurie pentru mine să vă pot da această veste: Hristos a înviat! Aș vrea să se facă auzită în fiecare casă, în fiecare familie, îndeosebi acolo unde suferința este mai mare, în spitale, în închisori…

Dar, mai ales, aș dori să pătrundă în toate inimile, pentru că acolo vrea Dumnezeu să semene această Veste Bună: Iisus a înviat, există speranță pentru tine, nu mai ești sub stăpânirea păcatului, a răului! Iubirea a învins, milostivirea a învins ! Milostivirea lui Dumnezeu învinge întotdeauna!

Noi deopotrivă, aidoma femeilor ucenice ale lui Iisus, care au mers la mormânt și l-au găsit pustiu, putem să ne întrebăm care este semnificația acestui eveniment (Luca 24, 4). Ce înseamnă că Iisus a înviat? Înseamnă că iubirea lui Dumnezeu este mai puternică decât răul și decât moartea însăși; înseamnă că iubirea lui Dumnezeu poate să ne transforme viața, făcând să înflorească zonele de pustietate din inima noastră. Iubirea lui Dumnezeu poate face asta!

„Această trecere de la robia răului la libertatea binelui trebuie să se înfăptuiască în orice moment.“

Este aceeași iubire prin care Fiul lui Dumnezeu s-a făcut om și a mers până la capăt pe calea smereniei și a dăruirii de sine, până în iad, până în abisul separării de Dumnezeu, este aceeași iubire milostivă care a străluminat trupul mort al lui Iisus, l-a

transfigurat, l-a făcut să treacă la cele veșnice. Iisus nu s-a întors la viața sa dinainte, la viața pământească, ci a intrat în viața glorioasă a lui Dumnezeu, și a intrat acolo cu umanitatea noastră, deschizându-ne nouă un orizont de speranță.

Iată ce este Paștele: este eliberarea, trecerea omului de la sclavia păcatului și a răului la libertatea iubirii și a binelui. Pentru că Dumnezeu este viață, numai viață, iar slava sa suntem noi: omul viu (Irineu, *Adversus Haereses*, 4, 20, 5–7).

Dragi frați și surori, Hristos a murit și a înviat o dată pentru totdeauna și pentru toți, însă forța Învierii, această trecere de la robia răului la libertatea binelui, trebuie să se înfăptuiască în orice moment, în spațiile concrete ale existenței noastre, în viața noastră de fiecare zi. Câte pustietăți trebuie ființa umană să străbată, astăzi încă! Mai ales pustiul dinlăuntrul nostru, atunci când lipsește iubirea de Dumnezeu și de aproapele nostru, când lipsește conștiința că noi suntem păzitorii a tot ceea ce Creatorul ne-a dăruit și continuă să ne dăruiască. Însă Dumnezeu, în marea Lui milă, poate face să înflorească și pământul cel mai arid, poate reda viață oaselor uscate (Iezechiel 37, 1–14).

Așadar, iată invitația pe care o adresez tuturor: Să primim harul Învierii lui Hristos! Să ne lăsăm reînnoiți de mila lui Dumnezeu, să ne lăsăm iubiți de Iisus, să lăsăm ca puterea iubirii Sale să ne transforme și nouă viața; și să devenim instrumente ale acestei milostiviri, canale prin care Dumnezeu să poată iriga pământul, să poată ocroti toată creația și să poată face să înflorească dreptatea și pacea.

Și, astfel, să-i cerem lui Iisus cel înviat să transforme moartea în viață, să preschimbe ura în iubire, răzbunarea în iertare, războiul în pace. Da, Hristos este pacea noastră și, prin El, să implorăm pace pentru întreaga lume.

Pace pentru Orientul Mijlociu și, îndeosebi, între israelieni și palestinieni, care se chinuie să afle calea spre înțelegere,

astfel încât să poată relua, de bunăvoie și curajos, negocierile menite să pună capăt unui conflict ce durează de prea multă vreme deja. Pace în Irak, pentru ca să înceteze definitiv orice violență și, mai ales, pace pentru Siria iubită, pentru poporul său sfâșiat de conflicte și pentru nenumărații refugiați, care așteaptă ajutor și mângâiere. Cât de mult sânge a fost vărsat! Și câte suferințe mai trebuie încă îndurate până să se găsească o soluție politică la această criză?

Pace pentru Africa, încă scena unor conflicte sângeroase. În Mali, fie ca unitatea și stabilitatea să fie reinstaurate; și în Nigeria, unde atacurile continuă, din păcate, punând în pericol grav viața atâtor persoane nevinovate, și unde un mare număr de oameni, inclusiv copii, sunt ținuți ostatici de către grupări teroriste. Pace în estul Republicii Democratice Congo și în Republica Centrafricană, unde mulți au fost nevoiți să-și părăsească locuințele și continuă să trăiască sub imperiul fricii.

Pace în Asia, mai ales în peninsula Coreii: fie ca disensiunile să fie depășite și să prevaleze un spirit de reconciliere.

Pace în întreaga lume, încă atât de dezbinată de aviditatea celor care caută câștiguri facile, rănită de egoismul care amenință viața umană și familia, egoism care continuă în traficul de persoane, cea mai extinsă formă de sclavie în acest secol al XXI-lea; într-adevăr, traficul de persoane este cea mai extinsă sclavie în acest veac al XXI-lea! Pace întregii lumi, o lume sfâșiată de violența legată de traficul de droguri și de infama exploatare a resurselor naturale! Pace pentru acest Pământ al nostru! Fie ca Iisus cel înviat să le aducă mângâiere celor care sunt victime ale dezastrelor naturale și să ne facă pe toți păzitori responsabili ai creației.

Dragi frați și surori, vouă tuturor care mă ascultați, din Roma și de pretutindeni în lume, vă adresez invitația psalmului: „Lăudați pe Domnul că este bun, că în veac este mila Lui. Să zică, dar, casa lui Israel, că este bun, că în veac este mila

Lui“.

[redacted]

„Un condei și o carte pot schimba lumea“

MALALA YOUSAFZAI

Discurs despre accesul la educație, rostit la Adunarea delegaților de tineret la ONU, 12 iulie 2013

Malala Yousafzai (acum atât de celebră, încât este desemnată, în general, doar după prenume) era o tânără militantă pentru dreptul la educație, foarte puțin cunoscută în afara țării ei natale, Pakistan, până când un atac necruțător lansat de talibani a transformat-o într-o figură emblematică a luptei pentru drepturile omului din întreaga lume.

După ce liderul taliban fundamentalist islamic din regiunea ei a dat un decret (susținut cu frecvente acte de violență), prin care fetelor le era interzis să meargă la școală, Malala a luat atitudine în presă, făcând cunoscută, până la nivelul conducerii țării, cauza dreptului la educație. Așa cum remarca ea: „Nu voiam ca viitorul meu să rămână închis între patru pereți, unde nu-mi rămânea decât să pregătesc de mâncare și să fac copii“.

În seara de 9 octombrie 2012, Malala Yousafzai s-a urcat într-un autobuz, pentru a se întoarce acasă de la școală. După nici 100 de metri de când pornise la drum, vehiculul a fost oprit de doi tineri, care au întrebat: „Cine este Malala?“ Nimeni nu a răspuns, însă privirile nevinovate ale colegilor de școală au dat-o de gol. În clipa următoare, Malala a fost împușcată în cap.

A fost transportată cu un elicopter la un spital militar din Peshawar, unde a fost operată de urgență, fiind trecută apoi în comă indusă. Ulterior, Malala a fost trimisă cu un avion la Birmingham, în Marea Britanie, pentru continuarea tratamentului, și, așa cum s-au exprimat medicii, însănătoșirea ei a fost remarcabilă.

S-a născut pe 12 iulie 1997, la Mingora, în Valea Swat din Pakistan. Tatăl ei, profesor și activist în domeniul educațional, a servit drept model fiicei lui în campania acesteia pentru dreptul fetelor la educație.
Yousafzai și cei doi frați ai ei au crescut într-o familie de musulmani sunniți, de etnie paștună. În 2009, a început să scrie un blog anonim pentru BBC, povestind condițiile de viață într-o regiune drastic controlată de talibani. Cu toate acestea, în doar câteva luni a fost identificată drept autoarea blogului, intrând în vizorul conducerii talibanilor. În 2011, a fost nominalizată la Premiul Internațional pentru Pace al Copiilor. În anul următor, a devenit cunoscută în toată lumea, după ce un membru al talibanilor a împușcat-o, oprind un autobuz școlar și deschizând focul asupra ei. Grav rănită, Malala a scăpat cu viață în urma atacului și a fost adusă în Marea Britanie, pentru tratament și recuperare. În 2013, a devenit cea mai tânără persoană nominalizată vreodată la Premiul Nobel pentru Pace.

În 12 iulie 2013, când a împlinit șaisprezece ani și când nu trecuseră decât nouă luni de la atacul din autobuz, a fost invitată să se adreseze unei adunări consacrate tineretului, la sediul Națiunilor Unite din New York. Discursul pe care l-a rostit în „Ziua Malala“ la ONU, cum a fost desemnat evenimentul, a fost radiodifuzat în întreaga lume. Secretarul general al ONU, Ban Ki-moon, a numit-o „eroul nostru“. Într-un discurs înflăcărat, Malala a subliniat necesitatea accesului la educație pentru toți, inclusiv pentru „fiii și fiicele tuturor extremiștilor, în speciali talibani“. A pledat pentru compasiune, și nu răzbunare, militând pentru pace, astfel încât procesul educațional să poată înflori pretutindeni. Și-a încheiat alocuțiunea cu o figură retorică la care alți oratori mai experimentați abia dacă ar putea visa: „Un copil, un profesor, un condei și o carte pot schimba lumea. Educația este singura soluție. Educația, mai presus de toate“.

Ulterior, la un moment dat, un jurnalist a întrebat-o despre ziua atacului. „Cred că s-ar putea să regrete că au împușcat-o pe Malala“, a zis ea. „Acum, vocea ei se face auzită în fiecare colț al lumii“.

În numele lui Dumnezeu cel Binefăcător și cel Milostiv.

...Astăzi, este o onoare pentru mine să pot vorbi din nou după mult timp. Prezența mea aici, alături de atâtea onorate personalități, marchează un moment măreț în viața mea.

Nu știu cum să-mi încep discursul. Nu știu ce așteaptă lumea de la mine să spun. Însă, înainte de toate, îi mulțumesc lui Dumnezeu, în fața căruia toți suntem egali, și mulțumesc fiecărui om care s-a rugat pentru grabnica mea însănătoșire și pentru o nouă viață. Nu-mi vine să cred cât de multă dragoste mi-au arătat oamenii.

...Dragi frați și surori, să țineți minte un lucru. Ziua Malala nu este ziua mea. Astăzi este ziua fiecărei femei, a fiecărui băiat și a fiecărei fete, care și-au înălțat glasul pentru drepturile lor. Există sute de activiști pentru drepturile omului și asistenți sociali, care nu militează doar pentru drepturile omului, ci depun eforturi deopotrivă pentru înfăptuirea țelurilor lor privind educația, pacea și egalitatea. Mii de oameni au fost uciși de teroriști și milioane de ființe umane au fost rănite. Eu sunt doar una dintre ele.

Prin urmare, asta sunt eu... o fată printre atâtea altele ca mine.

Iau cuvântul — nu pentru mine, ci pentru toate fetele și toți băieții.

Îmi ridic glasul — nu pentru a striga, ci pentru ca aceia fără de glas să poate fi auziți.

Cei care au luptat pentru drepturile lor:

Dreptul lor de a trăi în pace.

Dreptul lor de a fi tratați cu demnitate.

Dreptul lor la egalitatea șanselor.

Dreptul lor de a fi educați.

„Au crezut că gloanțele ne vor reduce la tăcere.“

Dragi prieteni, în 9 octombrie 2012, talibanii m-au împușcat în partea stângă a frunții. I-au împușcat și pe prietenii mei. Au crezut că gloanțele ne vor reduce la tăcere. Dar s-au înșelat. Și, atunci, din acea tăcere, au ieșit mii de voci. Teroriștii au crezut că ne vor putea schimba țelurile și că ne vor curma năzuințele, însă nimic nu s-a schimbat în viața mea, decât acest lucru: neputința, frica și deznădejdea au pierit. Forța, puterea și curajul s-au născut. Eu sunt aceeași Malala. Ambițiile mele sunt aceleași. Speranțele mele sunt aceleași. Visurile mele sunt aceleași.

Dragi surori și frați, eu nu sunt împotriva nimănui. Și nici nu am venit aici pentru a vorbi despre o răzbunare personală contra talibanilor sau contra oricărei alte grupări teroriste. Am venit aici ca să pledez pentru dreptul la educație al oricărui copil. Doresc educație pentru fiii și fiicele tuturor extremiștilor, în special talibani.

Nu-l urăsc nici măcar pe talibanul care m-a împușcat. Chiar dacă aș avea o armă în mână și el ar fi în fața mea, eu nu l-aș împușca. Aceasta este mila pe care am învățat-o de la Mahomed Profetul Îndurării, de la Iisus Hristos și de la Domnul Buddha. Acesta este testamentul schimbării pe care l-am moștenit de la Martin Luther King, Nelson Mandela și Muhammad Al Jinnah. Aceasta este filosofia nonviolenței, pe care am preluat-o de la Gandhi Jee, Bacha Khan și Maica Tereza. Și aceasta este iertarea pe care am învățat-o de la mama și tatăl meu. Aceasta este ceea ce-mi spune sufletul meu: fii bună și iubește pe toată lumea.

Dragi surori și frați, noi înțelegem importanța lumii, atunci când vedem întunericul. Înțelegem importanța glasului nostru, atunci când suntem reduși la tăcere. Tot la fel, când noi eram în Swat, în nordul Pakistanului, am înțeles importanța condeielor

și a cărților, atunci când am văzut puștile.

Zicala potrivit căreia „condeiul este mai puternic decât sabia“ era adevărată. Extremiștii se tem de cărți și condeie. Puterea educației îi înspăimântă. Se tem de femei. Puterea vocii femeilor îi înspăimântă. Și de aceea au ucis 14 mediciniste nevinovate în recentul atac din Quetta. Și de aceea au ucis atâtea profesoare și infirmiere, care tratau poliomielita în Khyber Pukhtoon Khwa și zonele tribale administrate la nivel federal (FATA) din Pakistan. De aceea explodează bombe în școli, în fiecare zi.

„Să devenim puternici prin arma învățăturii.“

... Domnule secretar general, pacea este necesară pentru educație. În multe părți ale lumii, mai ales în Pakistan și Afghanistan, terorismul, războaiele și conflictele îi împiedică pe copii să meargă la școlile lor. Ne-am săturat de aceste războaie. Femeile și copiii suferă în multe părți ale lumii, în nenumărate feluri. În India, copiii săraci și nevinovați sunt victime ale exploatării prin muncă a minorilor. Multe școli au fost distruse în Nigeria. Poporul din Afghanistan se confruntă, de decenii, cu obstacolele extremismului. Fetele minore sunt nevoite să presteze munci casnice și sunt obligate să se mărite de la o vârstă timpurie. Sărăcia, ignoranța, nedreptatea, rasismul și lipsirea de drepturile elementare reprezintă principalele probleme întâmpinate de bărbați și femei deopotrivă.

...Dragi surori și frați, acum este momentul să vorbim deschis.

Prin urmare, astăzi, le cerem conducătorilor lumii să își schimbe politicile strategice, în favoarea păcii și a prosperității.

Le cerem conducătorilor lumii ca toate tratatele de pace să protejeze necondiționat drepturile femeilor și ale copiilor. Un

tratat care nesocotește demnitatea femeilor și drepturile lor este inacceptabil.

Cerem tuturor guvernelor să asigure un învățământ liber pentru fiecare copil, pretutindeni în lume.

Cerem tuturor guvernelor să lupte împotriva terorismului și violenței, să îi ocrotească pe copii, ferindu-i de brutalitate și vătămare.

Cerem națiunilor dezvoltate să sprijine extinderea șanselor la educație pentru fetele din țările în dezvoltare.

Cerem tuturor comunităților să fie tolerante, să respingă prejudecățile bazate pe caste, credință, secte, religie sau sex. Să asigure libertate și egalitate pentru femei, astfel încât acestea să poată prospera. Progresul pentru toți nu este posibil atunci când jumătate din omenire este ținută în regres.

Le cerem surorilor noastre din întreaga lume să fie brave, să cultive forța din inimile lor și să se realizeze pe deplin.

Dragi frați și surori, dorim școli și educație pentru viitorul luminos al fiecărui copil... Și, dacă vrem să ne atingem țelul, atunci să devenim puternici prin arma învățăturii și să ne protejăm cu scutul unității și al solidarității.

Dragi frați și surori, nu trebuie să uităm că milioane de oameni suferă din cauza sărăciei, a nedreptății și a ignoranței. Nu trebuie să uităm că milioane de copii nu merg la școală. Nu trebuie să uităm că surorile și frații noștri așteaptă să aibă un viitor pașnic și luminos.

Prin urmare, haideți să purtăm o luptă globală împotriva analfabetismului, sărăciei și terorismului; și haideți să punem mâna pe cărțile și condeiele noastre. Acestea sunt armele noastre cele mai puternice.

Un copil, un profesor, un condei și o carte pot schimba lumea.

Educația este singura soluție. Educația, mai presus de toate.

„Cu Ucraina, partenerii noștri occidentali au întrecut măsura“
VLADIMIR PUTIN
Cuvântare la Kremlin, privind anexarea Crimeii,
18 martie 2014

Odată cu prăbușirea Uniunii Sovietice în 1991, capitalismul părea să fi câștigat războiul ideologic cu comunismul, instituindu-se astfel „noua ordine mondială“. Opinia publică internațională considera că o singură supraputere, SUA, avea să vegheze la menținerea supremației idealurilor democratice liberale occidentale.

Astăzi, asemenea argumente par cumva naive. SUA reprezintă în continuare o supraputere, dar vlăguită, atât din cauza politicii externe intervenționiste costisitoare, pusă în practică ani de-a rândul, și a amenințării terorismului internațional, cât și ca urmare a eforturilor de a ține piept tigrului economic care este China. Rusia, între timp, continuă să exercite o influență majoră asupra echilibrului politic global, sub conducerea de fier a președintelui ei, Vladimir Putin.

Deținând rolul dominant în politica rusă, de la începutul secolului încoace, Putin a promovat măsuri de modernizare a țării pe plan intern și de accelerare a dezvoltării economice, în timp ce tacticile adoptate în războiul din Cecenia i-au creat faima de conducător dur și necruțător. Deși criticii l-au acuzat că se comportă ca un autocrat, pe plan internațional Putin nu s-a temut să intre în conflict cu SUA și Uniunea Europeană.

VLADIMIR PUTIN

S-a născut la Sankt Petersburg (pe atunci, Leningrad), pe 7 octombrie 1952. Tătăl său era veteran de război, iar mama sa scăpase cu viață din asediul Leningradului.

A absolvit facultatea de drept, în 1975, înainte de a se alătura serviciului sovietic de securitate, KGB. După prăbușirea URSS, s-a lansat într-o carieră

politică, la începutul anilor 1990. După o perioadă în care a ocupat funcția de viceprimar al orașului Sankt Petersburg, a fost adus la Kremlin de către președintele Elțîn. A condus FSB (Serviciul Federal de Securitate din Federația Rusă, succesor al KGB) și în 1999 a fost numit prim-ministru interimar. Când Elțîn a demisionat din funcție la sfârșitul anului, Putin a devenit președinte interimar. În 2000, a fost ales în funcție, cu drepturi depline, rămânând la președinția Federației Ruse până în prezent, cu excepția unei perioade ca prim-ministru, între 2008 și 2012. Considerat, în general, drept „omul dur" al politicii ruse, Putin a urmărit să confere țării o influență mai mare pe scena internațională.

După încetarea Războiului Rece, tensiunile dintre Est și Vest nu au fost niciodată atât de acute, ca atunci când Putin a autorizat anexarea Crimeii (până atunci o provincie din Ucraina), ca urmare a prăbușirii regimului lui Viktor Ianukovici, la începutul anului 2014. Într-o cuvântare rostită în parlamentul rus în martie 2014, Putin a expus ceea ce el considera a fi justificarea istorică pentru această anexare teritorială. Mai precis, a susținut că proteja astfel populația de etnie rusă din regiune, care ceruse reunificarea cu Moscova printr-un referendum organizat la începutul lunii, fără să fie însă recunoscut pe plan internațional.

De asemenea, Putin a folosit prilejul acestui discurs pentru a ataca șirul diverselor intervenții pe care comunitatea internațională (și, îndeosebi, SUA) le-a avut în politica internă a unor națiuni independente. Era o temă pe care o mai abordase și înainte. Bunăoară, în urmă cu șapte ani, luase cuvântul în Conferința pentru Securitate de la München, criticând ceea ce el numea expansionismul SUA.

Discursul său din 2014 însă privea înapoi cu regret la destrămarea Uniunii Sovietice, în urmă cu peste două decenii. Unii comentatori au detectat pregătirea terenului pentru alte potențiale „rapturi teritoriale", acolo unde există o majoritate etnică rusă — o idee ce nu poate să nu insufle decât teamă în

câteva țări, care au fost considerate cândva drept avanposturi ale URSS. Cei care crezuseră că Rusia urma să se retragă între granițele sale după prăbușirea comunismului nu mai pot întreține acum această iluzie.

Dragi prieteni,

Ne-am adunat astăzi aici în legătură cu o chestiune care este de importanță vitală și istorică pentru noi toți. Un referendum a avut loc în Crimeea, pe 16 martie, în deplină conformitate cu prevederile democratice și normele internaționale.

Peste 82 la sută din electorat a participat la vot. Peste 96 la sută dintre alegători s-au exprimat în favoarea reunificării cu Rusia. Aceste cifre vorbesc de la sine.

Pentru a înțelege motivul din spatele unei asemenea opțiuni, este suficient să cunoaștem istoria Crimeii și ceea ce dintotdeauna Rusia și Crimeea au însemnat una pentru cealaltă.

Totul în Crimeea vorbește despre istoria și slava noastră comună. Aici se află vechiul oraș Herson, unde a fost botezat cneazul Vladimir. Curajul său spiritual de a adopta creștinismul ortodox a constituit premisa comună și fundamentul culturii, civilizației și al valorilor umane care unesc popoarele Rusiei, Ucrainei și Belarusului. Mormintele soldaților ruși, care prin vitejia lor au adus Crimeea în Imperiul Rus, se află, de asemenea, în Crimeea. Există acolo și Sevastopol, un oraș legendar cu o istorie importantă, o fortăreață care a servit drept leagăn al Flotei militare ruse din Marea Neagră. Crimeea înseamnă Balaklava și Kerci, Malakov Kurgan și Sapun-Gore. Fiecare dintre aceste locuri este scump inimilor noastre, simbolizând gloria militară rusească și curajul excepțional.

...Rușii și ucrainenii, tătarii și oamenii din alte grupuri etnice au trăit alături unii de alții în Crimeea, păstrându-și

identitatea, tradițiile, limba și credința.

Ca o paranteză, menționez că populația totală a pensinsulei Crimeea astăzi este de 2,2 milioane de oameni, dintre care aproape 1,5 milioane sunt ruși, 350 000 sunt ucraineni, care în majoritatea lor consideră rusa drept limba lor maternă, și circa 290 000–300 000 sunt tătari din Crimeea, care, așa cum s-a văzut la referendum, înclină și ei spre Rusia.

…În inimile și sufletelor tuturor, Crimeea a fost dintotdeauna o parte inseparabilă a Rusiei. Această fermă convingere se bazează pe adevăr și dreptate, fiind transmisă din generație în generație, de-a lungul timpului, indiferent de circumstanțe, în ciuda tuturor schimbărilor dramatice prin care țara noastră a trecut pe toată durata secolului XX.

După revoluție, bolșevicii, din diferite motive — Dumnezeu poate să-i judece —, au inclus mari porțiuni din sudul istoric al Rusiei în Republica Ucraina. Acest lucru s-a făcut fără să se țină seama de configurația etnică a populației, iar astăzi aceste regiuni formează sud-estul Ucrainei. Apoi, în 1954, s-a luat hotărârea de a transfera Regiunea Crimeea la Ucraina, împreună cu Sevastopolul, deși acesta era un oraș federal.

„Totul în Crimeea vorbește despre istoria și slava noastră comună.“

…Ceea ce contează acum este că această hotărâre s-a aplicat încălcând vădit normele constituționale aflate în vigoare chiar și atunci... Pe atunci, era imposibil de imaginat că Ucraina și Rusia s-ar putea scinda, devenind două state separate. Totuși, exact asta s-a întâmplat.

…Și când această prăbușire (a URSS) a fost legalizată, toată lumea a uitat de Crimeea și Sevastopol — principala bază a Flotei militare din Marea Neagră. Milioane de oameni s-au dus la culcare într-o țară și s-au trezit dimineața în alte țări,

devenind peste noapte minorități etnice în foste republici unionale, în timp ce națiunea rusă devenea unul dintre cele mai mari grupuri etnice din lume (dacă nu chiar cel mai mare), care să fie divizat teritorial prin frontiere de stat.

...În repetate rânduri, au avut loc încercări de a-i lipsi pe ruși de memoria lor istorică, ba chiar și de limba lor maternă și de a-i supune unei asimilări forțate. Mai mult, rușii, la fel ca alți cetățeni ai Ucrainei, au de suferit din cauza permanentei crize guvernamentale și politice, care zgâlțâie țara de peste douăzeci de ani.

...Aș vrea să repet că îi înțeleg pe cei care au ieșit pe Maidan cu lozinci pașnice împotriva corupției, a administrației de stat ineficiente și a sărăciei... Totuși, cei care s-au aflat în spatele evenimentelor recente din Ucraina aveau un alt obiectiv: pregăteau încă o răsturnare de guvern; doreau să confiște puterea și, pentru asta, erau capabili de orice.

...Este evident, de asemenea, că acum nu există o autoritate executivă legitimă în Ucraina... Cei care s-au opus puciului au fost amenințați imediat cu represiunea. Firește, în prima linie aici se afla Crimeea, populația rusofonă din Crimeea. Având în vedere această situație, locuitorii din Crimeea și Sevastopol au cerut ajutor Rusiei, pentru a-și apăra viața și drepturile și pentru a preveni evenimentele care se desfășurau și care continuă încă la Kiev, Donețk, Harkov și în alte orașe din Ucraina.

Firește, noi nu puteam să ignorăm această rugăminte; noi nu puteam abandona Crimeea și locuitorii ei în aceste momente disperate. Acest lucru ar fi însemnat trădare din partea noastră.

În primul rând, a trebuit să creăm condițiile necesare, astfel încât, pentru prima oară în istorie, locuitorii din Crimeea să se poată exprima, pașnic și liber, în privința propriului lor viitor. Și, cu toate astea, ce auzim noi de la omologii noștri din Europa Occidentală și America de Nord? Ei ne spun nouă că noi

încălcăm normele legislației internaționale. În primul rând, e un lucru bun dacă măcar își amintesc că există o legislație internațională — mai bine mai târziu, decât niciodată.

În al doilea rând și foarte important — ce anume încălcăm noi, de fapt? Adevărat, președintele Federației Ruse a primit permisiunea din partea Camerei Superioare a Parlamentului să folosească Forțele Armate în Ucraina. Totuși, strict vorbind, nimeni nu a uzat deocamdată de această permisiune. Forțele Armate ale Rusiei nu au intrat niciodată în Crimeea; ele se aflau deja acolo, în conformitate cu un acord internațional.

...Mai departe, când și-a declarat independența și a decis să organizeze un referendum, Consiliul Suprem al Crimeei s-a raportat la Carta Națiunilor Unite, în care este stipulat dreptul popoarelor la autodeterminare.

...Mai mult, autoritățile din Crimeea s-au raportat și la bine cunoscutul precedent din Kosovo, un precedent pe care omologii noștri occidentali l-au creat cu mâna lor într-o situație foarte similară, când au convenit că separarea unilaterală a provinciei Kosovo de Serbia (exact ceea ce face și Crimeea acum) era legitimă și nu necesita niciun fel de permisiune din partea autorităților centrale ale țării.

„Nu este tot o astfel de valoare și dorința locuitorilor din Crimeea de a-și alege liberi soarta?“

...Ca într-o oglindă, situația din Ucraina reflectă ceea ce se întâmplă și ceea ce s-a întâmplat în lume pe parcursul ultimelor decenii. După dizolvarea bipolarității pe planetă, nu mai avem stabilitate. Instituțiile internaționale fundamentale nu devin mai puternice; dimpotrivă, în multe cazuri, se degradează, din păcate. Partenerii noștri occidentali, conduși de Statele Unite ale Americii, preferă să nu se ghideze după legislația

internațională în strategiile lor practice, ci după regula armelor de foc. Au ajuns să creadă în exclusivitatea și excepționalitatea lor, convinși că ei pot decide destinele lumii, că doar ei pot avea întotdeauna dreptate. Acționează după bunul lor plac: ba ici, ba colo, folosesc forța împotriva unor state suverane, făuresc coaliții bazate pe principiul „cine nu e cu noi e împotriva noastră“. Pentru a da legitimitate acestei agresiuni, tot ei impun cu forța organizațiilor internaționale să dea rezoluțiile necesare, iar, dacă din diferite motive această tactică nu funcționează, pur și simplu ignoră Consiliul de Securitate al ONU și Națiunile Unite, cu totul.

…Pe scurt, avem toate motivele să presupunem că scandaloasa politică de izolare, aplicată în secolele al XVIII-lea, al XIX-lea și al XX-lea, continuă și astăzi. Ei încearcă permanent să ne ostracizeze într-un colț, fiindcă avem o politică independentă, fiindcă o menținem și fiindcă spunem lucrurilor pe nume și nu ne pretăm la ipocrizii. Însă există o limită pentru toate. Iar, cu Ucraina, partenerii noștri occidentali au întrecut măsura.

…Astăzi, aș vrea să mă adresez poporului Statelor Unite ale Americii, poporul care, de la fondarea națiunii lor și adoptarea Declarației de Indepedență, s-a mândrit că prețuiește libertatea mai presus de orice. Dar nu este tot o astfel de valoare și dorința locuitorilor din Crimeea de a-și alege liberi soarta? Vreau, de asemenea, să mă adresez poporului din Ucraina. Doresc sincer să ne înțelegeți: noi nu vă vrem răul în niciun fel, și nici nu dorim să vă jignim sentimentele naționale... Noi nu vrem să împărțim Ucraina; noi nu avem nevoie de așa ceva. Cât despre Crimeea, aceasta a fost și rămâne un pământ rusesc, ucrainean și tătar.

…Noi vrem să fim prieteni cu Ucraina și vrem ca Ucraina să fie o țară de sine stătătoare, puternică și suverană.

…Poziția politicii externe a Rusiei în această chestiune

rămâne neclintită, prin voința milioanelor de oameni ai națiunii noastre, prin unitatea noastră națională și sprijinul de care se bucură principalele forțe civice și politice ale țării.

…Stimați membri ai Consiliului Federației, deputați ai Dumei de Stat, cetățeni ai Rusiei, locuitori ai Crimeei și ai Sevastopolului, în conformitate cu voința poporului, supun Adunării Federale cererea de a lua în considerare o Lege Constituțională privind crearea a două noi entități constituente în cadrul Federației Ruse: Republica Crimeea și orașul Sevastopol, și cer să fie ratificat tratatul privind admiterea în Federația Rusă a Crimeei și a Sevastopolului, documentul respectiv fiind deja pregătit pentru semnare. Mă bizui în continuare pe sprijinul vostru.